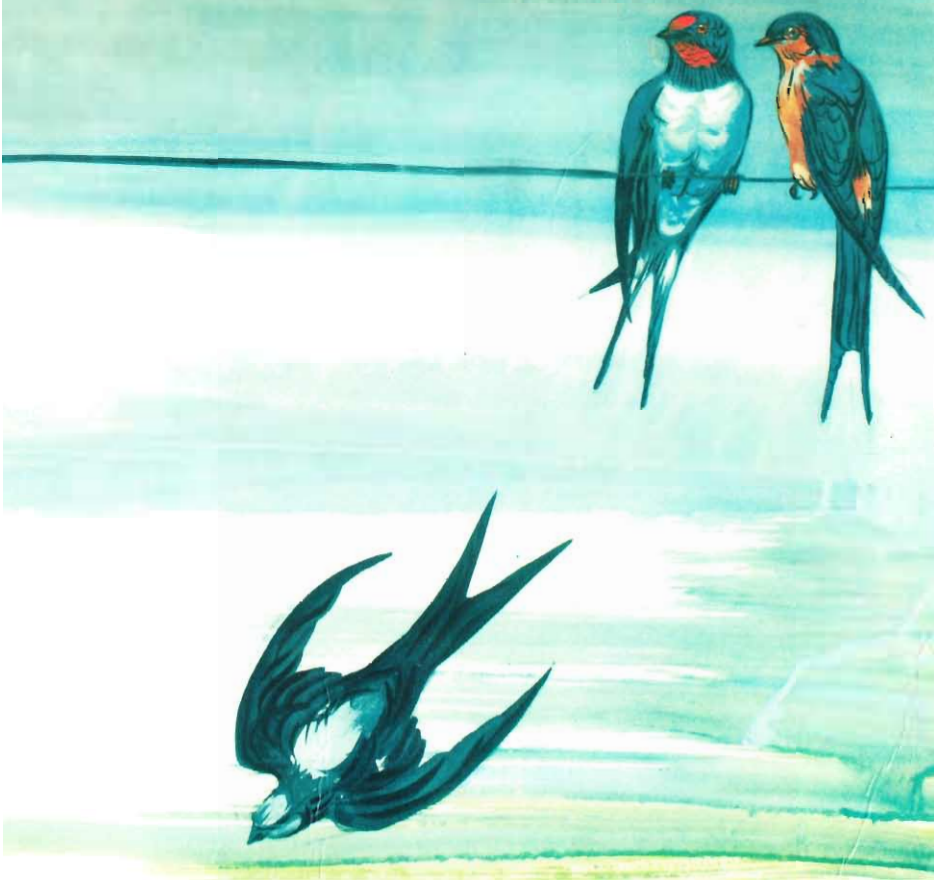
Çağdaş Öğretiler (New Age) Dizisi: 11

SÖZ YAYIN

CARLOS CASTANEDA

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

Türkçesi: NEVZAT ERKMEN

BİR BAŞKA GERÇEKLİK... Bambaşka bir düşünce dizgesine yöneltilen çok değişik bir bakış.

Don Juan'ın Öğretileri adlı birinci kitabın sonunda, Carlos Castaneda, korkunç bir gecenin sabahında, Bilgi Adamı olma çabalarından nasıl vazgeçtiğini anlatmıştı. Ama üç yıl sonra geri dönüp, Yaqui brujosu ya da büyücüsü don Juan'ın kılavuzluğunda çömezliğini sürdürmüştür. Peyote, jimson otu ve mantarların neden olduğu çok güzel ama ürkünç deneyimleri arasına, don Juan'la yaptığı yer yer eğlenceli, yer yer dokunaklı söyleşileri de serpiştirerek, Castaneda yaşamın yüzeysel gerçeklerinin ötesini görebilme uğraşını sürdürüyor. Sanrılandırıcı bitkiler yalnızca bir yanı oluyor bu uğraşın; istençli çaba göstermeyi, önyargıları bir yana atmayı ve büyük bir yürekliliği gerektiriyor Castaneda'nın uğraşı.

İlk kitaptaki serüvenler
daha da heyecanlı bir biçimde bu kitapta sürüyor.

ÇAĞDAŞ ÖĞRETİLER (NEW AGE) DİZİSİ: 11

Özgün Adı:
A SEPARATE REALITY
Further Conversations with don Juan

Copyright © 1971 by Carlos Castaneda ONK Ajans Ltd. Şti. Aracılığıyla

Türkiye'de Yayın Hakkı © 1998 SÖZ YAYIN OYUNAJANS LTD.
Bu Çevirinin Yayın Hakkı © 1998 Nevzat Erkmen

P. K. 7 Levent
80622 İstanbul
•
Büro Telefonları: (0212) 293 10 40 & (0212) 244 02 26 • Büro Faksı: (0212) 245 41 02

ISBN 975-7190-15-02

Birinci Basım
Haziran 1998

Kapak Kompozisyonu
NEMESIO ANTUNEZ

Dizgi, Baskı ve Cilt:
Mart Matbaacılık Sanatları Tic. ve San. Ltd. Şti.
İstanbul (0 212) 212 03 39 (Pbx)

CARLOS CASTANEDA

•

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

Don Juan'la Yeni Söyleşileri

Çeviri:
NEVZAT ERKMEN

SÖZ
YAYIN

Bir Başka Gerçeklik

Carlos Castaneda Los Angeles'teki California Üniversitesi'nde insanbilim dalında uzman bir öğrenciydi. Yaşlı bir Yaqui yerlisi olan Don Juan'la tanıştığı zaman, Meksika'nın Sonora yöresindeki Kızılderililerce kullanılan çeşitli tıbbi bitkileri incelemekteydi. Birinci kitabı, *Don Juan'ın Öğretileri*, bu iki insanın usta ve öğrenci olarak geçirdikleri ilk beş yılın öyküsüydü. Carlos Castaneda, sonraları *Bir Başka Gerçeklik*, *Ixtlan Yolculuğu (Don Juan'ın Dersleri)*, *Erk Öyküleri*, *İkinci Erk Çemberi*, *Kartal'ın Armağanı* ve *İçten Gelen Ateş* adlı kitaplarıyla bu incelemelerinin öyküsünü sürdürmüştür.

İçindekiler

11
Sunuş

27
BÖLÜM BİR
"Görme"nin Önkoşulları

131
BÖLÜM İKİ
"Görme" İşi

306
Sonsöz

Sunuş

On yıl önce kuzeybatı Meksikalı bir Yaqui Kızılderilisiyle tanışmıştım. Adı "Don Juan"dı. *Don*, İspanyolcada saygınlık belirten bir sandır. Don Juan'la karşılaşmam tamamıyla rastlantısal olmuştu. Bill adında bir arkadaşla Arizona'da bir sınır kasabasındaki otobüs terminalinde oturuyorduk. Konuşmadan durmaktaydık. Öğleden epey sonraydı; yaz güneşi dayanılmaz bir sıcaklık yaymaktaydı. Bill, birden bana doğru eğilip omuzuma dokundu. Ve alçak bir sesle:

"Sözünü ettiğim adam şurda..." dedi.

Başıyla terminalin kapısını gösteriyordu. Kapıdan içeriye yaşlı bir adamın girmekte olduğunu gördüm.

"Ne demiştin o adam hakkında?" diye sordum.

"Peyoteyi bilen Kızılderili, işte bu adam! Unuttun mu?"

Epey zaman önce Bill'le birlikte bütün gün arabayla dolaşıp yörede oturan Meksikalı "eksantrik" bir Kızılderilinin evini arayıp dur-

duğumuzu anımsadım. Adamın evini bulamamıştık. Sorduğumuz Kızılderililer de bizi bile bile yanıltıyorlar gibi gelmişti. Bill, bu adamın bir "yerbero" olduğunu, sanrılandırıcı kaktüs ile peyoteye değgin derin bilgisi olduğunu söylemişti. Yerbero diye tıbbi otlar toplayıp satan kimselere denirmiş. Bill, benim bu adamla tanışmamın çok yararlı olacağı kanısındaydı. Ben, güneybatıda, o yöre Kızılderililerince kullanılan tıbbi bitkilerden örnekler ve bu bitkiler üzerinde bilgi toplarken, Bill de bana kılavuzluk yapıyordu.

Bill, kalkarak adamı selamladı. Bu Kızılderili orta boylu biriydi. Beyaz, kısa saçları kulaklarını hafif örtüyor; böylece başının yuvarlaklığı daha da ortaya çıkıyordu. Yağız yüzündeki derin kırışıklıklar onu çok yaşlı gösteriyorsa da gövdesi güçlü ve dipdiriydi. Bir an ona baktım. Devinimleri, yaşlı bir adamdan beklenmeyen bir çeviklikteydi.

Bill, beni yanlarına çağırdı.

"İyi bir adam," dedi, "ama onunla anlaşamıyoruz. İspanyolcası acayip; kullandığı deyimler dağlı ağzı mı ne!"

Yaşlı adam Bill'e bakıp gülümsedi. Bildiği İspanyolca birkaç sözcüğü geçmeyen Bill, o dilde anlamsız bir iki laf etti. Ardından da, anlayıp anlamadığımı görmek için yüzüme baktı. Ne var, dediklerinden hiçbir şey çıkaramamıştım. Bill, çaresiz, güldü ve oradan uzaklaştı. Yaşlı adam bana bakarak gülmeye başladı. Ben de, arkadaşımın kimi kez İspanyolca bilmediğini unutuverdiğini söyledim.

"Bizi tanıştırmayı da unuttu anlaşılan," diyerek adımı söyledim.

"Benim adım da Juan Matus. Emrinizdeyim."

Tokalaştık. Bir süre sessiz durduk. Sessizliği bozarak, ona, inceleme konumu anlattım. Bitkilere, özellikle peyoteye değgin her türlü bilgi aramakta olduğumu belirttim. Boyuna konuşuyor, bir türlü duramıyordum. Konuyu hiç bilmediğim halde, bir peyote uzmanı olduğumu söylüyordum. Ne denli çok bildiğimi söylersem, benimle konuşmayı o denli çok ister diye düşünüyordum. Ama bir şey söylediği yoktu. Sabırla dinliyordu. Bir ara başını eğip beni süzdü. Gözleri, sanki içlerinden çıkan bir ışıkla parlamaktaydı. Başımı çevirdim. Sıkılmıştım. O an, saçmaladığımı çakmış olduğunu kesinlikle biliyordum.

Sonunda, gözlerini benden ayırarak, "Bi gün evime gelsene", dedi. "Ola ki orda daha rahat konuşuruz".

Ne diyeceğimi şaşırmıştım. Tedirgindim. Bir süre sonra, Bill içeriye girdi. Tedirginliğimi sezmiş olacak ki, bir şey demeden yanımıza ilişti. Uzun süre öyle dut yemiş bülbüller gibi oturuştuk. Sonra, yaşlı adam kalktı. Otobüsü gelmişti. Hoşçakalın deyip ayrıldı.

Bill, "İyi gitmedi anlaşılan, di mi?" diye sordu.

"Evet."

"Bitkilerden söz açtın mı?"

"Açtım, ama çuvalladım."

"Eksantrik olduğunu söylemiştim san. Burdaki Kızılderililer onu tanırlar; ama kimse ağzına almaz adını. Çok garip, di mi?"

"Ama evine çağırdı beni."

"Assittir! Dalga geçmiş senle. Evine gitsen ne çıkar yani? Bişey anlatacağını mı sanırsın? Ona ne sorarsan sor, çenesini açmaz. Sen öyle apışıp kalırsın gene."

Bill, daha önceleri de onun gibi pey çok şey biliyor gibi hava atan kimseler rastlamış olduğunu inandırıcı bir biçimde söylüyordu. Bill'e göre, insanın bu kimselerle vakit harcamasına değmezmiş; çünkü nasıl olsa aynı bilgileri verebilecek alçak gönüllü başka kimseler er geç çıkarmış. Böyle eski kafalı molozlarla uğraşacak sabrı da, zamanı da yokmuş. Belki de bu adamın bitkilere değgin bilgisi bizimki kadarmış da kendisini bir uzman gibi göstermeye çabalıyormuş.

Bill konuşmasını sürdürüyordu. Ne var, onu dinlemiyordum. Kafamı o yaşlı Kızılderiliye takmıştım. Benim kuru sıkı attığımı bilmişti. Gözlerini anımsıyordum. Kendi ışıklarıyla parlayan gözlerini!

Birkaç ay sonra, tıbbi bitkileri inceleyen bir insanbilim öğrencisi olmaktan öte, açıklanması zor bir merak taşıyan bir kişi olarak, onu görmek için gene geldim. Bana bakışlarını, daha önceleri benzerini görmediğim bir olay olarak nitelendiriyordum. Bu bakışta neler vardı, bilmeyi öyle istiyordum ki! Nerdeyse bir saplantıya dönüşecekti bu isteğim. Düşünüp taşınıyor, düşündükçe daha da olağanüstü buluyordum bu bakışları.

Don Juan'la arkadaş olduk. Bir yıl kadar evine birçok kez gittim. Davranışları bana erinç veriyordu: Nükteleri enfesti. Ama bütün bunlardan daha üstün olan yanı, edimlerindeki dingin uyumluluktu; düşündükçe beni daha da şaşırtan o uyumluluğu. Onun yanındayken şa-

şılası bir kıvanç duyuyor, ama bu duyguyu yabancı bir tedirginlikle birlikte algılıyordum. Birlikteliğimiz, kendi davranış biçimlerimi sil baştan, köklü bir değerlendirmeden geçirmeye itmişti beni. Yetişmem, herhalde herkes gibi, insanı asılda zayfı ve çaresiz olmayı kabullenmemesiydi; ve sırf onunla birlikte olmam, onun davranış biçimiyle benimki arasındaki ayrımı apaçık ortaya çıkarıveriyordu. O sıralarda bana söyledikleri arasında en etkileyici olanı, yaradılışlarımız arasındaki ayrımla ilgili olanıydı. Ona yaptığım bir ziyaretten önce, yaşamımım akışından ve beni ezen birkaç kişisel çekişmeden ötürü, büyük bir üzüntüye kapılmış bir durumdaydım. Don Juan'ın evine vardığımda, karamsar ve sinirliydim.

Bilgiye olan ilgimden söz açılmıştı; ama her zaman olduğu gibi, ikimiz de başka yanlara çekiyorduk. Ben, deneyimi aşan kuramsal bilgiyi amaçlıyordum; o ise dolaysız dünya bilgisini anlatmak istiyordu.

"Seni saran bu dünyaya değgin ne biliyorsun bakalım?" diye sordu.

"Birçok bildiğim şey var herhalde" yanıtı verdim.

"Demem şu ki, seni saran bu dünyayı duyumsadığın oluyor mu hiç?"

"E, elimden geldiğince bu dünyayı duyumsuyorum işte."

"Yetmez bu. Her şeyi duyman gerek. Yoksa bir anlamı kalmaz dünyanın."

Hemen, tarifini bilmek için çorbayı içmek gerekmez... gibi basmakalıp bir sözle tartışmayı sürdürdüm. Elektriği öğrenmek için ille de elektrik şoku mu geçirmek gerekir, falan diye uzatıyordum.

"Saçmaladığının farkında mısın?" diye sözümü kesti. "Kanımca, sana bi yararı olmasa da savlarına yapışıp kalıyorsun. Kendi esenliğin pahasına da olsa, değişmek istemiyorsun."

"Ne dediğini anlamadım ki!"

"Bütünlüğüne kavuşamamış olduğun gerçeğini dile getirmeye çalışıyorum. Kafan iyice karışık senin."

Bu sözünden hoşlanmamıştım. Darılmıştım. Benim edimlerim, benim kişiliğim üzerine yargı kesmeye hakkı yok herhalde diye geçiriyordum.

"Çok sorunun var, başın belada." dedi. "Neden?"

Hırçınlaşarak, "Ben de bir insanım, Don Juan," dedim.

Babam da bu gibi durumlarda bu sözleri söylerdi. Ne vakit ben de bir insanım dese, örtülüce zayıf olduğunu çaresiz olduğunu anlatmış olurdu; onun bu sözü de benimki gibi son kerte bir umutsuzluk duygusuyla dolu olurdu.

Don Juan, ilk karşılaştığımız gün yaptığı gibi, beni bir süzdü.

"Aklın fikrin kendinde," diyerek gülümsedi. "Böylece kendini iyice yormuş oluyorsun. Bu yorgunluk da, çevrendeki dünyayı görmene engel olur; ve seni, savlarına sarılmaya itiyor. İşte bu yüzden çok sorun var başında. Ben de bir insanım, canım. Ne var ki, benim verdiğim anlam senin dediğin biçimde değil."

"Ya ne biçimde?"

"Sorunlarımı yendim ben. Ne yazık ki yaşam çok kısa! Bütün o istediğim şeyleri kucaklamak için zaman yok. Ama bunu geçelim. Ne yazık ki!"

Anlatımındaki hava beni çekmişti. Umutsuzluk ya da acınma yoktu onda.

1961'de, ilk kez karşılaşmamızdan bir yıl sonra, don Juan bana tıbbi bitkilere değgin kimi gizleri olduğunu açıklamıştı. Bir "brujo" olduğunu söylemişti. İspanyolca bir sözcük olan *brujo*yu, Türkçe'de büyücü, sağaltıcı, iyileştirici olarak tanımlayabiliriz. O günden sonra aramızdaki ilişki değişti; ben onun çömezi oldum ve izleyen dört yıl boyunca don Juan bana büyücülüğün gizlerini öğretmeye çalıştı. Bu çömezliğimin öyküsünü *Don Juan'ın Öğretileri: Yaqui Kızılderililerinin Bilgi Yöntemi* adlı kitabımda yazmıştım.

Görüşmelerimizi İspanyolca dilinde yapıyorduk. Don Juan bu dili çok iyi bildiğinden, kendi inançlar dizgesinin çapraşık anlamlarını bana ayrıntılı olarak açıklayabiliyordu. Bu karmaşık ve iyi dizgelenmiş bilgi derlemine büyücülük, don Juan'a da büyücü dememin nedeni, bunların, gündelik konuşmalarımız sırasında kendisinin kullandığı ulamlar (kategori) olmasıdır. Daha ağırbaşlı görüşmelerimiz bağlamındaysa, don Juan büyücülük ulamını "bilgi adamı" ya da "bilen kişi" terimleriyle yapıyordu.

Don Juan, bilgisin öğretmek ve doğrulamak amacıyla iyi bilinen üç sanrılandırıcı bitkiyi kullanmaktaydı: Peyote, *Lophophora william-*

sii; jimson otu, *Datura inoxia*; bir de *Psylocebe* cinsinden bir tür mantar. Bu sanrılandırıcıları ayrı ayrı zamanlarda içmek ya da yutmak, don Juan'ın çömezi olarak bende, kimi yabansı algılama bozuklukları ya da bilinç değişikliğine yol açıyordu. "Olağandışı gerçeklik durumları" diyordum bunlara. "Gerçeklik" sözcüğünü kullanmamın nedeni şudur: Don Juan'ın inançlar dizgesinde bu üç bitkiden herhangi birinin alınmasıyla ortaya çıkan bilinçlilik durumları aslında sanrı değillerdir; yerine, gündelik yaşam gerçekliğinin, alışılmışın dışında da olsa, somut görünümleridir. Don Juan bu olağandışı gerçeklik durumlarını "sanki" gerçekmişler diye değil de, gerçeğin "kendisi" olarak görüyordu.

Bu bitkileri sanrılandırıcı olarak sınıflandırmak ve neden oldukları durumları olağandışı gerçeklik diye nitelendirmek, benim yaptığım bir düzenlemedir. Don Juan bu bitkilerin bir insanı, kişinin dışında bulunan kimi etken ya da "Güçler"e götüren araçlar olduklarını; yarattıkları durumların da bir büyücünün bu güçlere egemen olabilmesi için o güçlerle yapmak zorunda olduğu "karşılaşmalar" olduğunu söylüyordu.

Peyoteye "Mescalito" diyor, onun yardımsever bir öğretmen ve insanların koruyucusu olduğunu belirtiyordu. Mescalito, "doğru yaşam biçimi"ni öğretirmiş. Peyote genellikle, büyücülerin "mitotes" dedikleri toplantılarda yeniyordu. Bu toplantılara katılanlar özellikle, doğru yaşam biçimini bulmayı amaçlarlardı.

Don Juan, jimson otuyla mantarların başka başka güçler olduğunu söylerdi. Ona göre bu güçler birer "dost"tu, ve onları yönetmek olasıydı; nitekim, büyücüler güçlerini bu dostlardan yararlanarak elde ederlerdi. İkisi arasından don Juan'ın tuttuğu, mantarlardı. Mantarlardaki gücün, kendi kişisel dostu olduğunu söylüyor ve buna "duman" ya da "dumancık" diyordu.

Mantarları, içilebilir duruma getirmek için don Juan önce onları küçük bir sukabağının içinde tozarıncaya kadar kurumaya bırakıyordu. Sukabağının ağzını tıkayıp bir yıl bekletiyor ve ince mantar tozunu beş başka bitki kurusuyla karıştırarak pipoyla içilen bir tüttürüm harmanı elde ediyordu.

Bir bilgi adamı olmak için bu dostla birçok kez "karşılaşmak" gerekiyordu; onunla iyice tanışmak koşulu vardı. Bu önkoşula göre insanın, sanrılandırıcı harmanı sık sık tüttürmesi gerekiyordu. "Tüttürme"

süreci, harmanın içerdiği küllenmeyen ince mantar tozuyla öbür beş bitki karışımının içe çekilmesinden oluşuyordu. Don Juan bu mantarların insanın sezgisel yetisinde yarattığı derin etkileri, "dostun, insanın gövdesini yok etmesi" olarak tanımlıyordu.

Don Juan'ın öğretim yöntemi, çömezinin olağanüstü bir çaba göstermesini öngörüyordu. Gerçekten de istenen katılma ve bağlanma kertesi öylesine ağırdı ki, 1965 yılının sonunda çömezlikten ayrılmak zorunda kaldım. O zamandan beri geçen beş yıldan sonra gene bakınca, bunu şöyle söyleyebilirim: Yani, don Juan'ın öğretilerinin, "dünya görüşü"mü çekinceli bir biçimde sarsmaya başladığı zaman, çömezlikten ayrıldım. Hepimizde var olan o gündelik yaşamın geçekliğini varsayma kesin duygusunu yitirmeye başlamıştım.

Çekilişim sırasında bu kararımın kesin olduğuna; don Juan'ı artık hiç görmek istemediğime inanıyordum. Ne var ki, 1968 yılının Nisan ayında kitabımın ön baskılarından biri bana verildiğinde, bunu ona göstermek tutkusuna kapıldım.

Ona gittim. Usta-çömez bağımız akıl ermez bir biçimde yeniden kuruluverdi. İşte o zaman çömezliğimin ikinci dönemine girmiş oldum; hem de ilkine hiç benzemez bir biçimde. Artık eskiden olduğu gibi, korkularım pek yeğin olmuyordu. Don Juan'ın öğretilerinin genel havası çok daha yumuşamıştı. Her fırsatta gülüyor, beni de güldürüyordu don Juan. Genel olarak, ağırbaşlılığı, bile isteye en aza indirgemeye çalışır görünüyordu. Bu ikinci dönemin en can alıcı noktalarında işi soytarılığa döküyor, benim için çok sıkıntılı olabilecek deneyimlerin üstesinden gelivermeme yardımcı oluyordu. Bana öğrettiği bilginin çarpıcılığına ve yabansılığına katlanabilmek için önemsemeyen ve yumuşak başlı tutuma gerek olduğunu savlıyordu.

Bir gün, beş yıl önceki ayrılışımdan söz açılınca, "Korkup kaçmanın nedeni, kendini öyle aman aman önemsemendir," demişti. "İnsanın kendisini önemsemesi, onu ağırlaştırır, beceriksiz kılar; kişi kendini beğenmişin biri olur çıkar. Bilgi adamı olabilmek için, kişinin hafif olması, akıcı olması gerektir."

Don Juan, çömezliğimin bu ikinci döneminde bana özellikle "görme"yi öğretmek istiyordu. Besbelli, onun bilgi dizgesinde iki ayrı sezgisel yaklaşım olarak, "görme" ile "bakma" arasında anlambilimsel bir ayrım yapmak olasıydı. "Bakma," dünyayı olağan biçimde, alışa-

geldiğimiz gibi sezme anlamına geliyor; "görme" ise, bir bilgi adamının dünyadaki şeylerin "özü"nü sezebilmesi için gerekli olan çok karmaşık bir süreci belirtiyordu.

Öğrenim sürecinin bu şaşırtıcı kertedeki karmaşıklığını kolayca okunur bir durumda sunabilmek amacıyla tuttuğum inceleme notlarını yeniden düzenleyerek uzun soru ve yanıt bölümlerini özetlemiş bulunuyorum. Kısaltarak verdiğim anlatımın, don Juan'ın öğretilerinin anlamından herhangi bir şey yitirmesine neden olmayacağı inancındayım. İnceleme notlarıma akıcılık vermek amacıyla yaptığım düzenleme sonucunda, notlarımın, söyleşilerde olması gereken akıcılığa kavuştuğunu ve istediğim etkiyi vereceğini sanıyorum. Yani, gerçekte olanları okuyucuya en dolaysız biçimde, bir röportaj gibi iletmek istedim. Ayrı ayrı verdiğim her kısım, don Juan'la yaptığım bir oturumu göstermektedir. Genellikle, oturumlarımızın her birini beklenmedik bir biçimde noktalardı. Bu bakımdan, her kısmın sonundaki çarpıcılık, benim yazınsal bir oyunum değildir; bunlar, don Juan'a özgü konuşma biçiminin ürünleridir. Derslerin çarpıcı nitelik ve önemini belleğime iyice sokmama yaramıştır bu anımsatıcı ipuçları.

Ne var ki, röportajımın inandırıcı olabilmesi için kimi açıklamalara gereksinim olacaktır. Açıklık sağlamak için kimi açkı niteliğindeki kavramları ya da vurgulanmasında yarar gördüğüm kimi açkı birimlerini aydınlatmak gerekmektedir. Vurgulamayı yeğlediklerimin, toplumsal bilimlere olan ilgime koşut olarak ortaya çıkmaları doğaldır. Değişik beklentileri olan değişik amaçlı bir başka kişinin, benim yeğlediklerimden büsbütün başka kavramları seçmiş olması pekâlâ düşünülebilir.

Çömezliğimin ikinci döneminde, don Juan, tüttürüm harmanını kullanmanın "görme" için zorunlu ilk koşul olduğunu kesinlikle belirtmişti. O yüzden, sık sık kullanmışımdır bunu.

Don Juan, "Bu 'fani' dünyayı bi kıpılığına da olsa görebilmek için gereksindiğin hızı yalnız ve yalnız bu duman verebilir" derdi hep.

Don Juan, sanrılandırıcı harmanın yardımıyla bende bir dizi olağandışı gerçeklik durumları yaratmıştı. Bu tür durumların başlıca özelliği, bir "uygulanamazlık" durumuydu ki bu da don Juan'ın yapmakta olduğu şeye uymaktaydı. Bu değişik bilinçlilik durumlarında sezinlediğim şeyler, dünyayı olağan biçimde algılama yoluyla anlatılabilecek

ve kavranılabilecek şeyler değildi. Yani, bu uygulanamazlık durumu, benim dünyaya bakış biçimimi bırakmamı gerektiriyordu.

Don Juan, olağandışı gerçeklik durumlarının bu uygulanamazlık özelliğinden, bir dizi önceden düşünülmüş yeni "anlam birimleri"ni sunmakta, yararlanıyordu. Anlam birimleri, don Juan'ın bana öğretmeye çabaladığı bilgiye ilişkin bütün o tek tek öğelerden oluşuyordu. Bunları anlam birimleri diye adlandırmamın nedeni, onların duyusal verilerin temel kümesi olmalarıdır ki daha karmaşık anlamlar, bunların yorumları üzerine kurulur. Bu birimlere bir örnek olarak sanrılandırıcı harmanın fizyolojik etkilerinin anlaşılma biçimini gösterebiliriz. Neden olduğu duygusuzluk ve devimsel denetim yitikliği, don Juan'ın dizgesinde dumanın yaptığı bir edim olarak yorumlanır; ki bu durumda dost, "uygulayıcının gövdesini yok etmiştir".

Anlam birimleri belirli bir biçimde kümelendirirler. Ve ortaya çıkan her kümeyi, "akla uygun bir yorum" diye adlandırıyorum. Kuşkusuz, büyücülerin öğrenmesi gereken, büyücülüğe değgin sayısız akla uygun yorum vardır. Gündelik yaşamımızda bu konuyla ilgili sayısız akla uygun yorumla yüz yüze gelmekteyiz. Yalın bir örnek olarak, her gün yüzlerce kez yapadurduğumuz pek de bilinçli sayılamayacak bir yorumu göstereyim: "Oda" dediğimiz yapı. Kuşkusuz ki, oda dediğimiz yapıyı oda olarak yorumlamayı öğrenmişizdir; böylece oda, akla uygun bir yorum olmaktadır, çünkü bu yorumu yaparken şu ya da bu biçimde onu bileşimine giren tüm öğeleri bilmekte olduğumuz öngörülür. Bir akla uygun yorum dizgesi, başka bir deyimle, bir uygulayıcının, edimlerine değgin bütün durumlarla ilgili varsayımları, çıkarımları, önbilileri, vb. yapmak için gereksindiği tüm anlam birimlerini bilmekte olması sürecidir.

Burada "uygulayıcı" sözcüğünü kendi belirli akla uygun yorum dizgesine değgin anlam birimlerinin tümünü ya da tümüne yakın bir bölümünü yeterince bilen bir kimseyi belirlemek için kullanıyorum. don Juan bir uygulayıcıydı; yani, büyücülüğünün tüm aşamalarını bilen bir büyücüydü.

Don Juan, bir uygulayıcı olarak akla uygun yorum dizgesini bana aktarmaya uğraşıyordu. Bu dizgeyi alabilmem, bu durumda, sezgisel veriler yorumlamanın yeni yollarının öğrenildiği bir yeniden toplumsallaşma süreciyle eş anlama geliyordu.

Büyücülüğe özgü anlam birimlerini becerikli ve uygun bir biçimde yorumlayabilme yeteneğinden yoksun biriydim ben, bir "yabancı"ydım.

Don Juan'ın görevi, dizgesini bana aktarmaya çalışan bir uygulayıcı olarak, başka herkesle paylaştığım belli bir kesinliği dağıtmaktı. Oysa o kesinlik bize dünyaya "sağdıyı" ile bakmamızın son aşama olduğunu öğretmiştir. Don Juan, sanrılandırıcı bitkileri kullanarak ve yabancı bir dizgeyle benim aramda iyi hesaplanmış ilişkiler kurarak, kendi dünya görüşümün kesin olamayacağı, bunun yalnızca bir yorum olduğunu bana göstermeyi başarmıştır.

Bizim büyücülük dediğimiz bu anlaşılmaz görüngü, belki de binlerce yıldan beri Amerikalı Kızılderililer için ağırbaşlı ve saygın bir uğraştı. Bizim bilim uğraşımız gibi... Bunu anlamada çektiğimiz güçlük, kuşkusuz konunun içerdiği yabancı anlam birimlerinden kaynaklanmaktadır.

Don Juan bir zamanlar bana bilgi adamlarının özel eğilimleri olduğunu söylemişti. Bunu açıklamasını istedim. Aldığım yanıt şöyleydi:

"Örneğin benim eğilimim *görmeye* doğrudur."

"Ne anlama geliyor bu?"

"*Görmek*, zevkli bir uğraş! Bilgi adamı ancak *görerek* bilir."

"Ne gibi şeyler *görüyorsun*?"

"Her şeyi."

"E, ben de her şeyi görüyorum, ama bilgi adamı falan değilim."

"Yok, senin *gördüğün* falan yok."

"Görüyorum işte."

"Görmüyorsun diyorum sana."

"Neden böyle diyorsun, Don Juan?"

"Sen yalnızca yüzeyden görüyorsun her şeyi."

"Yani bütün bilgi adamları baktıkları her şeyin içini görür mü?"

"Yok canım. Demem o deme değil. Her bilgi adamının kendi eğilimleri vardır; benimkisi de *görmektir*. Bilmektir. Başkaları başka şeyler yaparlar."

"Ne yaparlar örneğin?"

"Örneğin Sacateca; o da bilgi adamı, ama eğilimi dans etmek. Dan eder. Bilir."

"Bilgi adamının eğilimi, bilmek için yaptığı bir şey mi oluyor?"

"Evet, doğru söyledin."

"Sacateca'nın dansıyla bilmesi arasında ne ilişki olabilir ki?"

"Sacateca bütün varlığıyla dans eder diyebiliriz."

"Yani benim gibi mi? Dans sevmesi yani?"

"Benim *gördüğüm* gibi dans ediyor diyebiliriz; seninki gibi değil."

"Senin *gördüğünce* de *görür* mü?"

"Evet, ama o dans da eder."

"Sacateca nasıl yapar dansını?"

"Bunu anlatmak zor. Bilmek isteyince yaptığı yabansı bi danstır bu. Ama şu kadarını söyledim ki bilen bir adamın yaşantısını anlamadıkça dans etmekten ya da görmekten söz etmek olanaksızdır."

"Dansını yaparken *gördün* mü onu sen?"

"*Gördüm*. Ne var, onun dans edişine her bakan kimse, bunu yabancı bir bilme yöntemi olduğunu anlayamaz."

Sacateca'yı tanırdım, ya da en azından kim olduğunu biliyordum. Bir yerde birlikte olmuştuk. Bira ısmarlamıştım ona. İnce bir adamdı, ne zaman istesem evine uğrayabileceğimi söylemişti. Uzun süre, onu ziyaret etmeyi düşünmüş durmuştum. Ama hiç açmamıştım bu konuyu don Juan'a.

On dört Mayıs 1962 günü öğleden sonra Sacateca'nın evine gittim. Daha önce evinin yolunu tarif etmiş olduğu için, hiç zorluk çekmemiştim. Köşede bir evdi ve dört yanı çitle çevrilmişti. Evin kapısı kapalıydı. Evin çevresini dolanıp, evde midir diye takmak istedim. Evde kimse vara benzemiyordu.

"Don Elias" diye yüksek sesle seslendim. Ürken tavuklar kaçışmaya, gıdaklamaya başladılar. Küçük bir köpeğin çite doğru geldiğini gördüm. Havlayarak bana saldıracağını sandım. Yerine, oracığa çöküverdi ve bana bakmaya başladı. Bir kez daha seslendim, tavukların çığlıkları yeniden alevlendi.

Evden yaşlı bir kadın çıkt. Don Elias'ı çağırmasını söyledim.

"Burda değil." dedi.

"Nerde bulabilirim onu?"

"Tarlaya gitti."

"Hangi tarlaya?"

"Bilmem. Akşama doğru buyur. Saat beşte evde olur."

"Siz don Elias'ın eşi misiniz?"

Kadın, "Evet. Karısı olurum," diyerek gülümsedi.

Sacateca'ya değgin soru sormak istediysem de özür diledi, İspanyolcasının pek iyi olmadığını söyledi ve eve girdi. Ben de arabama atlayıp oradan ayrıldım.

Akşam saat altı sularında gene o eve gittim. "Sacateca," diye seslendim. Bu kez kendisi çıktı evden. Ses alma aygıtımı çalıştırdım. Kahverengi kılıflı bu aygıt omuzumda asılı bir fotoğraf makinası sanılabilirdi. Sacateca beni tanımıştı.

"Oo, sen misin!" diyerek güldü. "Juan nasıl?"

"İyidir. Asıl sen nasılsın, don Elias?"

Yanıt vermedi. Sinirli görünüyordu. Dış görünüşü sakindi, ama içten içe tedirgin olduğunu anlamıştım.

"Don Juan mı gönderdi seni, bi şey mi istiyor?"

"Hayır, kendim geldim."

"O da neden yahu?"

Sorusu, şaşırtısını iyice belli etmişti.

"Biraz konuşuruz diye düşünmüştüm," diye yanıtladım. Elimden geldiğince sakin görünmeye çalışıyordum. "Don Juan bana çok güzel şeyler anlattı senin hakkında. Ben de merak ettim. Birkaç soru sorayım dedim."

Sacateca önümde durmaktaydı. Çevik, sırım gibi bir gövdesi vardı. Haki renkte bir pantolonla gömlek vardı üzerinde. Yarı kapalı gözleriyle uykulu ya da esrik bir hali vardı. Ağzını biraz aralamıştı, alt dudağı sarkıyordu. Derin derin solumakta olduğunu gördüm. Hırlamaya benzettim bunu. Birden Sacateca'nın kaçırmış olduğu geldi aklıma. Ama bu düşünceyi aklımdan kovdum; çünkü daha iki dakika önce evden çıktığında ayık görünüyordu ve beni hemen tanımıştı adam:

Sonunda, "Ne sorusu sormak istiyorsun?" dedi.

Sesi yorgundu; sözcükler ağzından zorlukla çıkar gibiydi. Çok tedirgin olmuştum. Yorgunluğu bulaşıcıymış da beni de bitkinleştirmiş gibiydi.

"Belli bir konu yok," diye yanıtladım. "Arkadaşça bir görüşme yaparız demiştim. Bir zamanlar beni evine çağırmıştın ya."

"Evet çağırmıştım. Ama şimdi durum değişik."

"Ne oldu ki?"

"Juan'la konuşmuyor musun?"

"Konuşuyorum."

"O zaman benden ne istiyorsun?"

"Sana bir iki soru sorayım demiştim de..."

"Juan'a sor. Artık öğretmiyor mu?"

"Öğretiyor, ama olsun; bana öğreteceği şeyleri bir de sana sorayım dedim. Senin fikrini alayım dedim. O zaman ne yapılacağını bilebilirdim."

"Ne gerek var buna? Juan'a güvenmiyor musun?"

"Güveniyorum."

"O zaman ne öğrenmek istiyorsan git ona sor, söylesin sana."

"Söylemesine söylüyor da... Ama sen de don Juan'ın bana öğrettiği şeylerle ilgili düşüncelerini söylersen, belki daha iyi anlarım."

"Juan her şeyi anlatır sana. Bunu anca o yapar. Anlamıyor musun?"

"Evet, ama senin gibi kimselerle de konuşmak istedim, don Elias. Bilgi adamı bulmak öyle kolay iş değil."

"Juan bilgi adamı işte."

"Biliyorum."

"O zaman ne diye benle konuşuyorsun?"

"Arkadaşlık ederiz diye düşünmüştüm."

"Yok efendim, bu kez başka türlü bi hal var sende."

Aklımdan geçenleri açıklamaya çalıştım, ama tutarsıza gevelemekten başka bir şey yapamıyordum. Sacateca bir şey demiyordu. Beni dikkatle dinler gibiydi. Gözlerini gene kısmıştı, beni süzmekteydi herhalde. Başını belli belirsiz eğiyordu. Sonra gözlerini açtı. Ötelere bakarcasına gözlerini bana doğru çevrik tuttu. Sağ ayağının ucuyla sağ

topuğunun gerisinde yere vurmaktaydı. Rahattı. Hafif kıvırmıştı bacaklarını. Kolları gevşekçe iki yanına sarkık duruyordu. Sonra sağ kolunu kaldırdı; ellerini açtı, ellerinin ayaları yere dik tutuluydu. Parmaklarını germekte ve bana doğru uzatmaktaydı. Ellerini birkaç kez silker gibi titreyerek yüzümün önüne kaldırdı. Bir süre orda tuttu ve bir iki sözcük söyledi. Sesinin çok net olmasına karşın sözcüklerini anlayamadım.

Biraz sonra ellerini gene aşağıya sarkıttı ve devinmeden durdu. Yabancı bir duruşu vardı. Ayakta duruyor, kendisini, sol ayak parmaklarının kökü üstünde dengeliyordu. Sağ ayağını, sol ayak topuğunun arkasında çapraz tutuyor; sağ ayağının ucuyla tartımlı bir biçimde hafif hafif vuruyordu.

Nedensiz bir korkuya kapıldım; bir tür tedirginlik... Düşüncelerimi toparlayamıyordum. Saçma sapan düşünceler sökün ediyordu aklıma. Olup bitmekte olan durumla hiçbir ilintisi bulunmayan düşünceler... Tedirginliğimi fark edip, düşüncelerimi içinde bulunduğum duruma çevirmeye çalıştım; ama bunu bir türlü başaramadım. Sanki bir güç beni, düşüncelerimi toparlamaktan, durumla ilgili şeyler düşünmekten alıkoymaktaydı.

Sacateca bir şey demeden duruyordu. Artık ne yapacağımı ne diyeceğimi bilmiyordum. Dönüverdim ve oradan ayrıldım.

Daha sonraları don Juan'a Sacateca'yla karşılaşmamı anlatıverdim. Don Juan kahkahayı bastırdı.

"Ne oldu orda gerçekten?" diye sordum.

"Sacateca dans etmiş!" dedi don Juan. "Seni görmüş, sonra da dans etmiş."

"Ne yaptı bana orda? Sersem tavuğa dönmüştüm bir ara."

"Seni beğenmemiş olacak ki yüzüne bir laf fırlatmış, susturmuş seni."

Şaşkınlığımı gizleyemedim, "Nasıl olur öyle şey?" diye bağırdım.

"Çok kolay, istenciyle susturmuş seni."

"Ne dedin, ne dedin?"

"İstenciyle susturmuş seni."

Yeterli bir açıklama değildi bu. Anlattıkları çok saçma geliyordu bana. Biraz daha deşeyim dediysem de, anlayabileceğim bir açıklama

yapamadı.

Kuşkusuz, bu olay ya da bu yabancı akla uygun yorum dizgesindeki herhangi bir olay, yalnızca o dizgeye özgü anlam birimleri açısından açıklanabilir ve anlaşılabilir. Bu bakımdan bu yapıt röportajdır ve bir röportaj gibi okunmalıdır. İncelediğim bu dizgeyi anlayabilmiş değilim; o nedenle gördüklerimi yazmaktan öte bir sav ileri sürmem yanıltıcı ve yersiz olur. O nedenle görüngübilimsel yöntemi seçtim ve büyücülüğü, sait, bana sunulan bir görüngü olarak ele aldım. Sezdim ve sezdiklerimi yazdım; yazarken de "ahkâm kesmemeye" dikkat ettim.

BÖLÜM BİR

*

"Görme"nin Önkoşulları

1

2 Nisan 1968

Don Juan bir an yüzüme baktı, onu son ziyaretimden bu yana iki yıldan fazla bir süre geçmiş olmasına karşın beni gördüğüne şaşmış görünmüyordu. Elini omuzuma koydu ve sevecence gülerek beni değişmiş bulduğunu, şişmanlamış, hımbıllaşmış olduğumu söyledi.

Kitabımın bir kopyasını getirmiştim ona. Giriş falan yapmadan, kitabı çantamdan çıkarıp don Juan'a uzattım.

"Seninle ilgili bu kitap, don Juan," dedim.

Kitabı aldı ve iskambil kâğıdı gibi sayfalarını şöyle bir karıştırdı. Kitabın boyutlarını, kabındaki yeşil rengi beğendiğini söyledi. Elinin ayasını kitaba bastırıp birkaç kez çevirdi ve kitabı bana uzattı. Büyük bir övünç duygusu sarmıştı beni.

"Sende kalsın, don Juan," dedim.

Sessiz sessiz gülerek başını salladı.

"Kalmasın daha iyi," diyerek tüm yüzüne yayılan bir gülümsemeyle, "Meksika'da kâğıdı ne işte kullanırız, bilirsin," diye ekledi.

Güldüm. Çok güzel buldum onun bu gizli alayını.

Orta Meksika'nın dağlık bir bölgesindeki küçük bir kasabanın parkında bir sıraya oturmuştuk. Onu ziyaret etmek istediğimi kendisine bildirebilmek için hiçbir yol yoktu. Gene de onu bulacağımdan emindim. Ve buldum da. O kasabada biraz oyalanmıştım ki; çok geçmeden don Juan dağdan inmiş ve bir arkadaşının tezgâhında görüşürken onu bulmuştum.

Don Juan, pek üzerinde durmaksızın, benim onu Sonora'ya götürmek için tam zamanında geldiğimi söyledi. Sonra da konuğu olduğu Mazatec Kızılderilisi olan bir arkadaşını beklemek için parka gittik.

Don Juan, pek üzerinde durmaksızın, benim onu Sonora'ya götürmek için tam zamanında geldiğimi söyledi. Sonra da konuğu olduğu Mazatec Kızılderilisi olan bir arkadaşını beklemek için parka gittik.

Üç saat kadar beklemiştik. Şundan bundan söz etmekteydik. Günün bitimine doğru, arkadaşı gelmeden önce, don Juan'a birkaç gün önce tanık olduğum kimi olayları anlattım.

Onu ziyarete gelirken yolda, kente varmaya az kala, arabam bozulmuştu. Ben de, arabam onarılana dek kentte üç gün geçirmek zorunda kalmıştım. Arabamın onarıldığı atölyenin karşısında bir motel vardı; ne var ki, kentlerin dış mahallelerinde hep sıkıntı basar beni. O nedenle kentin merkezindeki sekiz katlı turistik bir otelde kalmıştım.

Asansörcü, otelde bir restoran bulunduğunu söyleyince, gittim. Masaların bir bölümünü kaldırıma dizmişler. Köşebaşında, çağdaş görünüşlü tuğla kemerler altında çok alımlı bir düzeni vardı restoranın. Birkaç boş masa ilişti gözüme. Ama dışarıda hava serindi. O yüzden, havasız da olsa, içerde otur-

mayı yeğledim. İçeri girer girmez, ayakkabı boyacısı birkaç oğlanın, restoranın önündeki kaldırımın kıyısında oturmakta olduğunu gördüm. Dışardaki masalardan birine otursaydım, kuşkusuz, başıma üşüşeceklerdi.

Oturduğum yerdeki pencereden çocukları izleyebiliyordum. Kaldırımdaki masalardan birine iki delikanlı oturdu; ayakkabılarını boyamak isteyen oğlanlar hemen çevrelerini sarıverdi. Delikanlılar boyatmak istemeyince, boyacı oğlanların, üstelemeden, dönüp kaldırımın kıyısına oturmaları epey şaşırtmıştı beni. Az sonra, gisilerinden işadamı olduklarını çıkardığım üç kişi kalkıp gittiler. Boyacı oğlanlar, onların kalktıkları masaya koşup artıkları yemeye koyuldular. Birkaç saniye içinde tabaklardakini silip süpürdüler. Öbür masalardakiler gider gitmez koşuşup onların artıklarını da gövdeye indiriyorlardı.

Bu çocukların oldukça düzenli bir biçimde davrandıkları gözümden kaçmadı; masaya su dökülse, hemen boyacı bezleriyle siliveriyorlardı. Artıkları değerlendirmedeki düzenleri de dikkatimi çekmişti. Su bardaklarında kalan buzları, çay fincanlarındaki limon dilimlerini, kısacası her şeyi yiyorlardı.

Otelde kaldığım süre boyunca, bu boyacı oğlanlarla restoran yöneticileri arasında bir anlaşma olduğunu bulguladım. Boyacıların, oralarda kimseyi tedirgin etmemeleri ve bir şeyler kırıp dökmemeleri koşuluyla, dolanmalarına, müşterilerden para kazanmalarına ve artıkları yemelerine izin veriliyordu. Yaşları beşten on ikiye değişen on bir boyacı çocuk saydım. En büyük olanını, aralarına almadıklarını, kendilerinden uzak tuttuklarını görüyordum. Bile bile odu dışa sürüyorlar, bir ağızdan "Sen büyüdün, götün kıllanmış, aramıza giremezsin..." diyerek alay ediyorlardı.

Üç gün boyunca onların böyle akbabalar gibi en değersiz artıklara bile saldırmalarını görmek, bende derin bir üzüntü yaratmıştı. O kentten ayrılırken, dünyaları Allahın günü bir kırıntı kapmak için savaşım yapmakla yoğrulmakta olan bu çocuklar için artık bir umut kalmadığını geçirmekteydim.

Don Juan, sınarcasına sordu: "Acıyor musun onlara?"

"Elbette acıyorum," dedim.

"Neden?"

"Çünkü insanlığın esenliği beni kaygılandırıyor da ondan. Onlar daha çocuk; çirkin, bayağı bir yaşam sürdürüyorlar."

Don Juan, yapmacıklı bir sesle, atıldı: "Dur bakalım, dur! Nasıl dersin onların yaşamına *çirkin* diye, bayağı diye? Kendi yaşamının, onlarınkinden daha iyi olduğunu sanıyorsun, di mi?"

Öyle sandığımı söyledim; bu çocuklarınkine oranla benim dünyamın çok daha çeşitli yaşantılarla dolu olduğunu, bana kişisel doyum ve gelişme olanakları sağladığını ekledim.

Don Juan'ın bile bile inatçılık yaptığını sanıyordum. Sırf beni kızdırmak için karşıt bir görüşü savunduğunu düşünmekteydim. Bu çocukların ussal gelişme olanaklarının hiç bulunmadığına içtenlikle inanmıştım.

Görüşümü biraz daha açıklıyordum ki, don Juan pat diye soruverdi: "Bir zamanlar sen kendin bana bir insan için en büyük başarının 'bilgi adamı olmak' olduğunu söylememiş miydin?"

Böyle bir şey söylemiştim; kanımca bilgi adamı olmanın en büyük ussal başarı olduğu yolundaki inancımı gene yineledim.

Don Juan, "Senin o varsıl dünyanın, bilgi adamı olmana bi yardımı olur mu sanıyorsun?" diye sordu. Sesinde alaycı bir titrem vardı.

Yanıt vermedim. Don Juan aynı soruyu, bu kez başka bir biçimde, gene sordu-anlamadığını sandığım zaman benim ona hep yaptığım gibi...

"Yani," dedi hilesini sezmiş olduğumu bildiğini gösterircesine ağzı kulaklarına vararak, "senin özgürlüğünün ve elindeki olanakların, senin bi bilgi adamı olmana bi yararı olabilir mi?"

Kesin bir biçimde, "Hayır!" dedim.

Don Juan, ağırbaşlılıkla: "O halde neden acıyorsun o çocuklara?" dedi. "İçlerinden herhangi bir bilgi adamı olabilir. Tanıdığım bilgi adamlarının tümü de masaları yalayıp artıkları yerken gördüğün o çocuklar gibiydiler."

Don Juan'ın bu görüşü, beni epey tedirgin etmişti. Bu yoksul çocukların yeterli beslenemediklerine değil de, kendi değerlendirmem açısından onların dünyasının bu çocukları ussal yetersizliğe "mahkûm" etmiş bulunmasına acıdığımı ayrımsadım. Oysa, don Juan'a göre bu çocuklardan herhangi birisi, benim ussal gelişmenin doruğu saydığım amaca, bilgi adamlığı kertesine ulaşabilirdi. Demek ki onlara acımamın nedeni geçersiz kalıyordu. Don Juan taşı gediğine yaman oturtmuştu.

"Belki de haklısın," dedim. "Ama bir insanın, başkalarına gerçekten yardım etme isteğini yok edemeyiz ki!"

"Nasıl yardım edilebilir dersin başkalarına?"

"Yüklerini hafifleterek. Öbür insanlar için en azından yapabileceğimiz şey, onları değiştirmek çalışmak olabilir. Sen kendin bunu yapmaktasın zaten. Değil mi?"

"Yok canım! Başka insanların nesini değiştirecekmişim ki, neden değiştirecekmişim ki?"

"Ya beni, don Juan? Benim değişmem için öğretmiyor musun bana?"

"Hayır. seni değiştirmeye falan çalıştığım yok. Ola ki bi gün bilgi adamı olursun-kimse bilemez bunu-ama değiştirmez ki seni! Ola ki bi gün insanları başka bi gözle *görürsün* de, o zaman anlarsın değiştirilebilecek bi şeyleri olmadığını."

"İnsanları başka gözle görmek de ne demek, don Juan?"

"*Gördüğün* zaman, insanlar başka türlü görünürler. Dumancık, insanları ışık telcikleri olarak *görmeni* sağlayacaktır."

"Işık telcikleri mi?"

"Evet, beyaz örümcek ağı gibi. Başından göbeğine doğru dolanan ipincecik iplikler. Bu yüzdendir insanın telcik yumağından oluşan bi yumurta gibi görünmesi. İnsanın kollarıyla bacakları da her yana fırlar gibi uzanan sert ve saydam kıllara benzer."

"Herkes öyle mi görünür?"

"Herkes. Üstelik herkes, bütün öbür şeylere dokunmaktadır; ama elleriyle değil, karnının ortasından süren uzun bi telcik demetiyle değer öbür şeylere. Bu telcikler insanı çevresine bağlarlar, dengeli ve sağlamca durmasını sağlarlar. Ola ki bi gün sen de *görürsün*, dilenci de olsa kral da olsa insan saydam bi yumurtadır ve değiştirilecek bi yanı yoktur; daha doğrusu neyini değiştirebilirsin, o saydam yumurtanın? Neyini?"

2

Don Juan'ı ziyaretimle yeni bir dönem başlamıştı. Onun o özlediğim eski çarpıcı tutumundan, nüktelerinden ve toyluğuma sevecence katlanışından oluşan havaya yeniden girmekte hiç güçlük çekmemiştim. Onu çok daha sık ziyaret etmem gerektiğini düşünüyordum. Don Juan'ı görmemek, gerçekten birçok şeyi yitirmek demekti benim için. Üstelik, onunla görüşülecek oldukça ilginç bir şey bulunuyordu.

Öğretilerine değgin kitabı yazmayı bitirdikten sonra tuttuğum inceleme notları arasında yararlanmadığım kimi bölümleri yeniden okumaya başlamıştım. Yalnızca olağandışı gerçeklik durumlarını işlemiş olduğumdan, büyük oylum tutan kimi verileri hiç kullanmamıştım. Bu eski notlarımı yeniden gözden geçirince, usta bir büyücünün, salt "toplumsal içerik-

li kimi sözler"den yararlanarak, çömezinde çok özel bir dizi sezgiler yaratabileceği sonucuna vardım. Büyücünün bu sözlerden yararlanma sürecinin niteliklerine değgin savım, bütünüyle, amaçlanan sezgi dizisinin yaratılmasında bir kılavuzun gerekliliği varsayımına dayanmaktaydı. Büyücülerin peyote oturumlarını özel bir deney konusu olarak inceledim. Bu oturumlarda büyücülerin açık seçik bir sözcük ya da işaret vermeden, gerçekliğin niteliğine değgin bir anlaşmaya ulaştıklarını savlıyordum; ve böyle bir anlaşmaya ulaşabilmeleri için oturuma katılanların çok üstün ve ince bir gizli iletişim içinde bulundukları sonucuna varıyorum. Bu gizli iletişim yönteminin niteliğini açıklamak amacıyla karmaşık bir dizge kurmuştum. Bu nedenle don Juan'a gidip, bu çalışmalarıma değgin firkini almak istiyordum.

21 Mayıs 1968

Don Juan'ı görmeye giderken yaptığım yolculuk sırasında kayda değer bir şey olmamıştı. Çölde ısı, kırk dereceyi geçiyor insanı rahatsız ediyordu. Akşam yaklaştıkça ısı düşmeye başladı; don Juan'ın evine vardığımda akşam olmuş, serin bir yel esmeye başlamıştı. Çok yorgun sayılmazdım. Odasında oturup konuştuk. Rahat ve gevşemiş bir durumdaydım; konuşmamız saatlerce sürdü. Notlarıma geçirmeye değer bir şeyler konuşulduğu yoktu. İlle de anlamlı bir şey söyleyim ya da koca koca anlamlar çıkarayım diye uğraşmıyordum. Havadan, o yılki üründen, torunundan, Yaqui Kızılderililerinden, Meksika hükümetinden falan dem vuruyorduk. Don Juan'a, karanlıkta böyle konuşmaktan ne kadar çok tat aldığımı söyedim. O da, bunu söylememin, konuşkan yaradılışıma pek uygun düştüğünü söyledi. Orada otururken konuşmaktan başka bir yapmadığım için, karanlıkta söyleşmenin bana kolay geldiğini de ekledi. Ben de hoşlandığım şeyin, konuşma edimin-den öte bir şeyler olduğunu ileri sürerek, aslında bizi saran karanlığın yatıştırıcı ılıklığını sevdiğimi söyledim. Don Juan, hava kararınca evde neler yaptığımı sordu. Ben de, tabii ışık-

ları açtığımı ya da uykum gelene dek ışıklı cadddelerde dolaştığımı söyledim.

"Öyle mi!" dedi şaşırmış gibi, "Ben de karanlığı kullanmayı öğrendiğini sanmıştım."

"Nasıl kullanılır karanlık?" diye sordum.

Don Juan, karanlığın-"günün karanlığı" diyordu buna-"görme" için en uygun zaman olduğunu söyledi. "Görme" sözcüğünü alışılmadık bir ses titremiyle vurguluyordu. Bununla ne demek istediğini öğrenmek istediysem de, artık bu konuya girmek için çok geç olduğunu belirtti.

22 Mayıs 1968

Sabahleyin uyanır uyanmaz, daha günaydın bile demeden, don Juan'a mitotelerde, peyote oturumlarında geçen şeyleri açıklayıcı bir dizge kurmuş olduğumu söyledim. Notlarımı çıkarıp yazdıklarımı ona okudum. Ben tasalarımı açıklamaya didinirken o da sabırla beni dinliyordu.

Hepsinin de belli bir anlaşmaya varabilmelerinin, ancak oturuma katılanlara gizli işaretler veren gizli bir başkan'ın varlığıyla olası bulunduğuna inandığımı anlattım. Bu kimselerin, Mescalito'nun varlığını ve onun doğru yaşam biçimine değgin derslerini bulmak amacıyla bir mitoteye katıldıklarını; oysa ordaki kişilerin birbirlerine hiçbir söz söylemediklerini, hiçbir işaret yapmadıklarını, buna karşın Mescalito'nun varlığı ve verdiği dersler üzerinde ortak bir anlaşmaya varabildiklerini belirttim. En azından benim katıldığım mitotelerde bunun böyle olmuş olması gerektiğini söyledim. Yani her biri, Mescalito'nun olması gerektiğini söyledim. Yani her biri, Mescalito'nun kendisine göründüğü ve dersini verdiği konusunda anlaşıyorlardı. Benim kendi deneyimimde Mescalito'nun herkese görünme ve dersini verme biçimindeki benzerlik çarpıcı olmuştu; oysa herkesin deneyiminin içeriği başka başkaydı. Bu benzeşliği açıklayabilmenin tek yolu kanımca ince, karmaşık bir gizli iletişim dizgesi olmalıydı.

Düzenlemiş olduğum tasarıyı don Juan'a okuyup açıklamam iki saate yakın sürmüştü. Konuşmamı, anlaşmaya ulaşmada kullanılan yöntemin ne olduğunu bana kendi ağzıyla anlatmasını rica ederek noktaladım.

Sözüm bitince, don Juan kaşlarını çattı. Bunu, açıklamalarımı tartışmaya değer bulmuş olduğuna yordum. İyice düşünüp de düşüncesini öyle söyleyecekmiş gibi bir hali vardı. Bir süre sonra, sessizliği bozarak, tezimi nasıl bulduğunu sordum.

Bu sorum onu düşüncelerinden ayırdı. Yüzünde bir gülümseme belirdi; sonra da gümbürdeyen bir kahkahaya dönüştü bu. Ben de gülmeye çalıştım, sinirli sinirli, gülünç olan şeyin ne olduğunu sordum.

"Beynin sulanmış senin!" diye bağırdı. "Mitote denli önemli bi zamanda ne diye birilerine şifre vermeye kalkışsın bu adamlar? Mescalito'yla dalga geçecek kadar manyak mı sanırsın onları?"

Bir an için aklımdan don Juan'ın kaçamaklı davrandığı geçiverdi. Söyledikleri, soruma yanıt olamazdı ki!

Don Juan inatla, "Neden şifre versinler yahu!?" diye söylendi. "Seni de götürdük mitotelere. Kimse sana ne duyumsaman gerektiğini, ya da ne yapman gerektiğini falan söyledi mi, ha! Hiç kimse, Mescalito'dan başka hiç kimse yapamaz bunu!"

Böyle bir açıklamanın mantıksız olduğunu ileri sürerek, bu anlaşmaya nasıl ulaştıklarını anlatması ricamı yineledim.

Don Juan, gizemli bir sesle, "Şimdi anladım neden geldiğini," dedi. "Sana yardımcı olamam; çünkü gizli işaretler, şifreler falan yok ki!"

"Ama, hepsi birden, Mescalito'nun geldiğini nasıl anlayabiliyorlar?"

Don Juan büyük bir ciddiyetle, "Anlayabiliyorlar, çünkü *görüyorlar*," dedi ve yumuşayarak ekledi: "Bir mitoteye daha katıl, o zaman kendin *görürsün* bunu."

Bir tuzakmış gibi geldi bu önerisi. Bir şey demedim; not-

larımı toplayıp kaldırdım. O da üstelemedi.

Bir süre sonra, don Juan onu bir arkadaşının evine götürmemi istedi. Bütün gün orda kaldık. Görüşmeler sırasında, arkadaşı John, peyoteyle aramın nasıl olduğunu sordu. Sekiz yıl kadar önce, ilk deneyimimde yediğim peyoteyi o vermişti bana. Ne diyeceğimi bilemedim. Don Juan yardımıma yetişerek işlerin yolunda gittiğini söyledi.

Don Juan'ın evine dönerken, laf sırasında, John'un o sorusuyla ilgili bir iki söz söylemek istedim ve artık peyoteye değgin herhangi bir şey öğrenmeyi düşünmediğimi; peyotenin, bende bulunmayan türden bir yürekliliği gerektirdiğini; bu uğraşı bıraktığımı söylediğimde iyice düşünüp kararımı öyle vermiş bulunduğumu söyledim. Don Juan yalnızca gülümsüyor, bir şey demiyordu. Evine varana dek konuşmamı sürdürdüm.

Kapı önündeki düzlükte oturduk. Hava ılıktı, pırıl pırıldı. Hafifçe esen akşam yelini ciğerlerimize çekmekteydik.

Don Juan, birden, "Ne diye o denli iteleyip durursun, bilmem ki!" dedi. "Artık hiçbir şey öğrenmek istemiyorum demektesin yıllardan beri."

"Üç yıldan beri."

"Niye bu öfken, söyle bakalım."

"Sana ihanet etmiş gibiydim, don Juan. Bu yüzden söylüyorum bunları hep."

"Bana ihahet ettiğin yoktur."

"Sana layık olamadım. Bırakıp kaçtım. Yenik düştüm işte!"

"Elinden geleni yaparsın; henüz yenik de sayılmazsın. Öğretmek istediğim şey öyle zor ki! Örneğin, bana, sana geldiğinden çok daha zor gelmişti!"

"Ama sürdürdün uğraşını, don Juan. Benim durumum farklı. ben çekip gittim; şimdi de gelişimin nedeni öğrenmek değil de, yalnızca kendi çalışmamdaki bir hususu açıklamanı istememdir."

Don Juan bir süre yüzüme baktı, sonra başını öteye çevirdi:

"Bırak da duman yeniden kılavuzluk etsin sana," dedi bastıra bastıra.

"Olmaz, don Juan," dedim. "İstemem dumanını. Yeterince yordu beni zaten."

"Daha başlamış bile sayılmazsın."

"Çok korkutuyor beni."

"Korkuyorsun ha? Korku doğal bi şeydir. Bırak korkuyu düşünmeyi. *Görme*'nin o benzersiz güzelliğini düşün!"

"O güzellikleri düşünebilmeyi gerçekten isterdim, ama yapamıyorum bunu. Aklıma dumanın gelir gelmez, ruhum kararıveriyor. Sanki dünyada tek başıma, desteksiz kalmış gibi oluyorum. Dumanın bana yalnızlığın son kertesini *gösterdi*, don Juan, başka bir şey değil."

"Doğru değil bu söylediklerin. Bana baksana! Duman benim dostumdur; yalnızlık falan çektiğim var mı benim?"

"Sen başkasın; korkunu yenmişsin sen."

Don Juan, omzumu okşayarak, yumuşak bir sesle: "Korktuğun falan yok!" dedi. Sesinde beni suçlayan yabancı bir titrem sezdim.

"Yani yalan mı söylüyorum, korkuyorum derken?"

Sertleşerek, "Yalan malan ırgalamıyor beni. Benim düşündüğüm şey başka. Öğrenmek istemenin nedeni, korkman falan değil. Bambaşka bi şey."

İyice meraklanmıştım. O şeyin ne olduğunu anlatmasını istedim. Yalvardım. Ama konuşmadı. Bunu bilmediğime inanmazmış gibi başını sallamakla yetiniyordu.

Ola ki, beni öğrenmekten alıkoyan şeyin atalet olduğunu söyledim. Don Juan "atalet"in ne demeye geldiğini sordu. Sözlükte bularak okudum: "Devinimsiz maddenin devinmeden durma eğilimi; ya da devinmekteyse, bir dış etken yoksa, o yönde devinmesini sürdürmesi."

"Bi dış etken yoksa..." diye yineledi. "Bundan daha iyi bi

sözcük bulamazdın. Söylemiştim sana ya! İnsanın durup dururken bilgi adamı olmayı istemesi için kafadan çatlak olması gerekir diye... Aklı başında birinin bunu istemesi görülmüş şey değildir."

"Bu işe girişmeye can atan birçok kimse bulunacağına eminim," dedim.

"Bulunmasına bulunur. Ama, onlar sayılmaz. Çünkü kafadan çatlaktır çoğu. Dıştam sağlam görünen sukabakları vardır hani, ama suyla doldur bir onları, nasıl su sızdırırlar! Tıpkı öyle...

"Bi kez velinimetimin bana yaptığı gibi, punduna getirmiş sana öğretmeye başlamıştım. Yoksa şu anda bildiklerini nasıl öğrenirdin? Seni yeniden başlatmak için bi yol bulmak gerekecek herhalde."

Bu punduna getirme dediği şey, çömezliğimin en can alıcı noktalarından birini oluşturmuştu. Bu olay, yıllar önce olmuştu. Gene de daha bugün olmuş gibi capcanlı duruyordu belleğimde. Don Juan bir zamanlar bir sürü ustaca manevra sonunda, ürkünç bir büyücü kadınla karşı karşıya kalmama neden olmuştu. Aramızda geçen çatışma, bu kadının bana düşman kesilmesine yol açmıştı. Don Juan, bu kadına olan korkumu, çömezliğimi sürdürme nedeni olarak kullanmaya yeltenmiş; o cadının büyülü saldırılarına karşı kendimi savunabilmem için büyücülük öğrenimini sürdürmem gerektiğini iler sürmüştü. Bu "manevralar", sonunda öyle etkili olmuşlardı ki; ölmek istemiyorsam, elimden geldiğince öğrenmekten başka yapacak bir şeyim kalmadığına yürekten inanmaya başlamıştım.

"Beni gene o kadınla korkutmayı tasarlıyorsan, vallahi bir daha gelmem." dedim.

Don Juan keyifli bir kahkaha koyuverdi.

"Üzülme sen," diye bana güven vermeye çalıştı. "Sana korkuyla iş yaptıramam ki artık! Korktuğun falan yok senin. Ama seni ayartmak gerekirse, burda olmana gerek yok ki! Nerde olursan ol, ayartırım ben seni."

Don Juan kollarını başının arkasına koydu, uyumak için yere uzandı. İki saat kadar sonra uyandığında, ben hâlâ notlarımı düzenlemekteydim. Artık hava iyice kararmıştı. Don Juan, yazmakta olduğumu görünce dikildi; gülümseyerek yaza yaza sorunumu çözmüş müyüm diye sordu.

23 Mayıs 1968

Oaxaca'dan söz etmekteydik. Don Juan'a, bir zamanlar pazar kurulduğu bir gün o kente gittiğimde o yöreden gelen yüzlerce Kızılderilinin yiyecek ve ıvır zıvır bir sürü eşyayı satmak için pazaryerinde toplandıklarını anlatıyordum. Sağaltıcı bitkiler satan bir adamın, ilgimi özellikle çekmiş olduğunu söyledim. Tahtadan yapılmış bir dolaptaki küçük kavanozlar içinde kurutulmuş, kıyılmış bitkileri satıyordu. Sokak ortasında durmuş, elinde bir kavanoz tutuyor, yüksek bir sesle bir tekerleme söylüyordu.

"Sivrisinek, pireye ve ayrıca bitlere,
Domuz, at, inek için, işte getirdim size.
Bilumum sayrılığı iyi eder bu otlar,
Kabakulak, kızamık, romatizma, gut mu var?
Yürek, ciğer, mide, bel ne ağrın varsa keser,
Alın bayanlar baylar, sızıdan kalmaz eser.
Sivrisinek, pireye ve ayrıca bitlere."

Durmuş, uzun uzun dinlemiştim adamı. Önce bütün hastalıkları sayıp döküyor, sonra da bitkilerin bu hastalıkları iyi ettiğini söylüyordu. Dört dize söyleyip duraksıyor, böylece tekerlemesine ilginç bir tartım veriyordu.

Don Juan, gençken, kendisinin de Oaxaca pazarında bitki sattığını söyledi. Müşteri çekmekte kullandığı "terane"yi hâlâ anımsadığını belirterek okumaya başladı. Arkadaşı Vicente'yle birlikte kimi ilaç reçeteleri hazırladıklarını anlattı.

"Bizim ilaçlar gerçekten iyiydi," diye sürdürdü. "Arkadaşım Vicente 'şahane hulasalar' çıkarırdı bitkilerden."

Don Juan'a Meksika'ya yaptığım yolculuklardan birinde, bu arkadaşı Vicente'ye rastladığımı söyledim. Don Juan çok şaşırmış göründü, daha anlatmamı istedi.

Bir zamanlar Durango'dan geçerken, don Juan'ın, o yörede oturan bir arkadaşını görmemi söylediğini anımsamıştım. Ben de onu arayıp bulmuştum. Bir süre konuştuk. Ben ayrılacağım sırada, bana bir torba içinde kim bitkiler vermiş ve bunlardan birisinin nasıl dikileceğini anlatmıştı.

Aquas Calientes kasabasına giderken yolda durmuş, kimse var mı diye çevreme bakmıştım. On dakika kadar yolu ve çevresini gözetlemiştim. Görünürlerde ev bark, hiçbir şey yoktu. Oralarda otlayan sığır falan da yoktu. Çevreyi kolaçan edebileceğim küçük bir tepede bulunuyordum. Görebildiğim yerlerde herhangi bir yerleşme izi bulunmuyordu. Kendimi hazırlamak ve don Vicente'nin dikim tarifini anımsamak için birkaç dakika bekledim. Bitkiyi alıp don Vicente'nin söylediği üzre yolun doğu yakasındaki kaktüs tarlasına girdim. Yanıma bir şişe madensuyu da almıştım. Bu su bitkinin üzerine serpilecekti. Şişenin kapağını açmak için toprağı kazmakta kullandığım demir çubuğu şişeye vurdum. Şişe patlayıverdi; saçılan cam parçalarından biri üst dudağımı sıyırarak kanatmıştı.

Bir şişe daha almak için arabaya döndüm; şişeyi bagajdan çıkarırken, yanıbaşımda bir VW steyşın belirdi. Arabayı süren adam yardım isteyip istemediğimi sordu. Teşekkür edip adamı savdım. Sonra gidip bitkiyi suladım. Arabama dönerken, otuz metre kala, kimi sesler işittim. Yamaçtan aşağıya koşar adım inerken arabamın yanında üç Meksikalı gördüm - iki erkek ve bir kadın. Adamlardan biri ön tampona oturmuştu. Kırkına yakın, orta boylu siyah, dalgalı saçlı biriydi. Sırtında bir denk taşıyordu; eskimiş, siyah, bol bir spor pantolonla rengi atmış pembe bir gömlek giymişti. Ayaklarına bol gelen pabuçlarının bağları çözüktü; onlarla rahat yürüyemediği belli oluyordu. Kan ter içinde kalmıştı.

Öteki adam arabadan beş on metre ötede duruyordu. İnce kemikli ve öbür adamdan daha kısa boyluydu. Düz saçları,

arkaya doğru taranmıştı. Kırk beş elli yaşlarında görünüyordu. Giysileri biraz daha düzgünceydi. Sırtında lacivert bir ceket vardı, pantalonu açık maviydi. Siyah ayakkabıları vardı. Terlediği falan yoktu. Öbürlerine pek yaklaşmıyor, onlarla ilgilenmez görünüyordu.

Kadın da kırk yaşlarında kadardı. Şişman ve esmerdi. Siyah etek, beyaz bluz ve ucu sivri siyah ayakkabı giymekteydi. Yük falan taşımıyordu; elinde çantalı bir radyo vardı. Çok yorgun görünüyordu. Yüzü ter damlalarıyla kaplıydı.

Onlara yaklaştım. Adamların genç olanıyla kadın yanıma geldiler. Kendilerini arabama almamı istediler. Tıka basa dolu olan arka koltuğu göstererek arabada yer olmadığını söyledim. Adam, eğer yavaşça sürersem, arka tampona takılarak gidebileceklerini önerdi. İstersem ön kaputun üzerine bile uzanabileceklerini belirtti. Çok saçma bulmuştum bu önerileri. Ama öyle ısrarla yalvarıyorlardı ki, üzülmeye ve sıkılmaya başladım. Otobüse binmeleri için biraz para verdim.

Genç olanı paraları alıp teşekkür etti; ama yaşlısı, küçümseyerek sırtını döndü.

"Bana araba gerek, paranı istemiyorum," dedi.

Sonra bana dönerek, "Bize yiyecek bir şey verebilir misin, su var mı?" diye sordu.

Aksi gibi hiçbir şey yoktu yanımda. Bir an durup bana baktılar ve hep birlikte yürüyerek uzaklaştılar.

Arabama binip anahtarı çevirdim. Sıcak yüzünden motora su taşmış olacaktı. Basmayan marşın gıcırtısını işiten genç adam durdu. Sonra dönüp arabayı arkadan itmeye hazır bir duruma geçti. Büyük bir korkuya kapılmıştım. Soluğum kesilir gibi oluyordu. Az sonra motor çalıştı ve çekip gittim.

Bunları anlattıktan sonra, don Juan bir süre düşünceye daldı.

Gözlerini bana dikerek, "Neden daha önce anlatmadın bunu?" diye sordu.

Ne diyeceğimi şaşırmıştım. Omuzlarımı silkerek o denli önemli olduğunu düşünmediğimi söyledim.

"Önemli olmaz mı hiç!" dedi don Juan, "Vicente birinci sınıf bi büyücüdür. Sana dikilecek bi şey verdiğine göre vardır bi nedeni. Ya bitkiyi diktikten sonra öyle gökten düşmüşcesine ortaya çıkan o üç kişiyle karşılaşıvermen! Onun da vardır bi nedeni. Ama sen aptal olduğundan önemsemedin bu olayı ve sözünü bile etmedin."

Don Juan, Vicente'yi ziyaretim sırasında neler olduğunu bütün ayrıntılarıyla anlatmamı istedi.

Ben de, kasabadan geçerken pazarın içine girdiğimi; Vicente'yi ziyaret etmeyi o zaman düşündüğümü anlattım. Arabadan inip pazarı dolaşırken sağaltıcı otlar satılan bölüme gelmiştim. Yan yana üç tezgâh vardı, her birinin başında birer şişman kadın duruyordu. Geçitten geçip köşeyi dönünce bir tezgâh daha gördüm. İnce yapılı, beyaz saçlı bir adam vardı. Bir kadına kuş kafesi satmaktaydı.

Kadın gidesiye kadar bekledim. Adam yalnız kalınca, Vicente Medrano diye birisini tanıyıp tanımadığını sordum. Yanıtlamadan, yüzüme baktı.

Sonunda, "Ne işin var Vicente Medrano'yla?" diye sordu.

Beni, onun bir arkadaşı olan don Juan'ın göndermiş olduğunu söyledim. Yaşlı adam bir an yüzüme bakarak, kendisinin Vicente Medrano olduğunu ve hizmetimde olduğunu söyledi. Oturmamı istedi. Çok sevinmişe benziyordu. Rahat, arkadaş canlısı bir kimseydi. Don Juan'la olan arkadaşlığımdan söz açtım ona. Birden birbirimize ısınıverdiğimizi gördüm. Don Juan'ı yirmi yaşlarından beri tanıdığını söyledi. Don Juan'ı çok beğendiği belliydi. Görüşmemizin sonuna doğru, içtenlikle, "Juan gerçek bir bilgi adamıdır. Ben kendim de bitki güçleriyle bir süre uğraşmıştım. Sağaltıcı özellikleri hep ilgimi çekmiştir. Bir yığın botanik kitabı bile derlemiştim; daha geçen gün hepsini sattım gitti."

Bir an sustu. Çenesini kaşıdı. Uygun bir sözcük arıyor gibiydi.

"Ben herhalde yalnızca bir lirik bilgi adamıyım," dedi. "Kızılderili kardeşim don Juan gibi değilim."

Don Vicente bir süre daha sessiz durdu. Gözleri camlaşmış, sol yanda bir yere dalıp gitmişti.

Sonra bana dönerek fısıltı bir sesle: "Ah, ne doruklardır onlar! Kızılderili kardeşimin tırmandığı..." dedi.

Don Vicente ayağa kalktı. Görüşmemiz bitmişe benziyordu.

Eğer, bir Kızılderili kardeşe değgin böyle bir sözü bir başkası söylemiş olsaydı, basmakalıp bir laf olarak değerlendirirdim bunu. Ne var, don Vicente'nin sesindeki titrem öylesine içtenlikli, gözleri öyle duruydu ki; beni kendimden geçirtmişti. Kızılderili kardeşinin göklere yücelen imgesini işlemişti beynime. Bu dediğini inanarak söylediğine emindim.

Anlattıklarım bitince, don Juan, "Lirik bilgiymiş... Assittir!" diye homurdandı. "Vicente *brujo*dur. Ne diye gittin ona?"

Don Vicente'yi görmemi, kendisinin bana söylediğini anımsattım.

"Hadi canım," diye alevlendi, "ben sana bi gün *görmeyi* öğrenirsen, gider arkadaşım Vicente'yi ararsın demiştim. Başka bi şey demiş değilim. Dinlemiyordun herhalde."

Don Vicente'yle tanışmamda bir sakınca göremediğimi ileri sürerek onun çok iyi çok ince bir adam olduğunu ekledim.

Don Juan başını iki yana sallıyor, yarı alaylı bir biçimde "şaşılası talih"im dediği bu durum karşısında duyduğu şaşkınlığı dile getiriyordu. Don Vicente'yi ziyaretimin, elinde ufak bir değnekle bir aslanın kafesine girmek olduğunu söylüyordu. Don Juan sarsılmış gibiydi; ne var, onu neyin bu duruma getirmiş olduğunu anlamıyordum. Don Vicente güzel bir insandı. İnce, temiz bir adam... Derin bakışlarıyla insanı etkileyen bir adam... Don Juan'a, böyle güzel bir insanın nasıl çekinceli olabileceğini sordum.

"Senin bu ahmaklığın yok mu ya!" diyerek sert sert yüzüme baktı. "Onun zararı dokunmaz sana. Ama bilgi, güç demektir. İnsan bilgi yoluna girmeyiversin bi! Artık onun başı-

na gelecekleri önleyemez ki o. Sen ancak, kendini, ondan değil de, onun dizginlemiş olduğu erkten koruyabilecek denli bilgi sahibi olduğun zaman ziyaret etmeliydin onu. Bu erkler de onun ya da herhangi bi kimsenin değildir. Bi başlarına vardır bu erkler. Sen Vicente'ye, arkadaşım olduğunu söyleyince, adamcağız kendini koruma yollarını bildiğini sanmıştır. O yüzden vermiştir o sana o armağanı. Seni çok sevmiştir herhalde, sana büyük bir armağan vermiştir. Berbat etmişsin onu! Çok yazık!"

24 Mayıs 1968

Bütün gün don Juan'a asılıp durdum; don Vicente'nin armağanından söz etmesini istiyordum. Aramızdaki farkları göz önünde tutması gerektiğini birkaç kez ayrı ayrı açıklamalarla anlatmaya çalışıyordum. Onun için kolayca biliniveren bir şeyin benim için içinden çıkılmaz bir bilmece olabileceğini söyledim.

Sonunda, "Sana kaç bitki verdi?" diye sordu.

Dört diye yanıtladım. Ama kesinlikle anımsayamıyordum. Ardından, don Juan don Vicente'den ayrılışımla yolun kıyısında park edişim arasında geçenleri tam olarak anlatmamı istedi. Gelin görün ki, bunu da anımsayamadım.

"Bitkilerin sayısı önemlidir. Olayların sırası da öyle," dedi. "Ne olup bittiğini anımsamazsan, nasıl söylerim ne armağan verdiğini?"

Olay sırasını gözümün önüne getirmeye çabaladım. Ama boşuna.

"Olan biten her şeyi anımsamış olaydın," diye sürdürdü don Juan, "o zaman, hiç olmazsa armağanını nasıl berbat ettiğini anlatabilecektim sana."

Don Juan'ın keyfi kaçmışa benziyordu. Sabırsızlanıyor, anımsamaya çalışmamı istiyordu. Ama aklım durmuş gibiydi.

Salt, görüşmeyi sürdürmek amacıyla, "Ne yanlışlık yaptım acaba, don Juan?" diye sordum.

"Hepsi yanlış."

"Ama don Vicente'nin söylediklerini harfi harfine yerine getirmiştim."

"Ne çıkar? Söylediklerini yapmanın anlamsızlığını göremiyor musun?"

"Nasıl?"

"Nasıl olacak! O söyledikleri, *görebilen* kimselere göre söylenmiştir. Senin gibi hayatını şans eseri kurtarmış bi sersem kaza göre değil! Vicente'ye hazırlıksız gitttin sen. Seni beğendi; bir armağan verdi. O armağan senin hayatına mal olabilirdi."

"Neden versin öyle sakıncalı bir şey? Büyücü olduğuna göre, benim bir şey bilmediğimi anlaması gerekmez miydi?"

"Ne bilsin! Bunu *göremez* ki! Sen biliyormuş gibi davranıyorsun, oysa pek bi şeyler bildiğin yok."

Kendimi kesinlikle başka türlü göstermediğimi, böyle bir şeyi aklımdan bile geçirmediğimi belirttim.

"Demem o değil," dedi don Juan, "Bilgiçlik taslasaydın, Vicente çakardı bunu. Senin yaptığın, bilgiçlik taslamaktan da kötü. Ben seni *görünce*, epey bi şeyler biliyor gibi görünüyorsun. Ama pekâlâ biliyorum ki, bilmiyorsun."

"Neler biliyor gibi görünüyorum, don Juan?"

"Güçlerin gizlerini, elbette; brujaların bildiklerini. Vicente de seni *görünce*, bi armağan vermiş sana. Sen de tokluktan karnı patlar durumdaki köpeğin mamasına ettiği gibi yapmışsın. Köpeğin karnı doyunca, gider mamasına işer; öbür köpekler yemesin diye. Sen de armağana yaptın işte! Şimdi hiç bilemeyiz ne olduğunu. Çok şey yitirmiş oldun. Çok yazık!"

Bir süre konuşmadık. Sonra, don Juan omuz silkerek gülümsedi.

"Üzülmenin yararı yok," dedi. "Ama elden gelmiyor ki! İnsanın yaşamında böyle bir erk armağanı pek seyrek çıkar. Eşi benzeri bulunmaz bi şeydir bu. Kimse bana öyle bir armağan vermedi. Armağan verilmiş, yalnızca bir iki kişi tanıyo-

rum. Böyle değerli bi şeyin çarçur edilmesi koyuyor vallahi insana."

"Seni anlıyorum, don Juan," dedim, "Acaba o armağanı kurtarmak için yapabileceğim bir şey var mıdır?"

Don Juan güldü ve birkaç kez, "Armağanı kurtaracakmış," diye söylendi. "Aman ne iyi!" dedi, "Pek hoşuma gitti doğrusu. Ama ne yazık ki armağanını kurtarmak için bi yol yok!"

25 Mayıs 1968

Don Juan bugün bütün zamanını, küçük hayvanları yakalamak için tuzakların nasıl düzenleneceğini göstererek geçirdi. Bütün sabah, dal kesmekle, bunları ayıklamakla geçti. Sormak istediğim bir sürü soru vardı. Çalışırken, birkaç soru sorayım dedim. Don Juan, şaka yollu, ikimiz arasında yalnız benim aynı anda hem elimi hem ağzımı oynatabildiğimi söyledi. Sonra dinlenmek için oturduğumuz bir sırada, ağzımdan şu soru kaçıverdi: "Bu *görme* nasıl bir şey, don Juan?"

"Bunu bilmek için *görmen* gerek. Ben anlatamam ki!"

"Bilmem gereken bir giz mi yani?"

"Değil. Tanımlayabilmem olanaksız da..."

"Neden?"

"Bir anlam çıkartamazsın."

"Dene bir kez, don Juan. Ola ki çıkartırım bir anlam."

"Olmaz. Kendin yapmalısın bunu. Bir öğren bak, dünyadaki her şeyi bambaşka bi biçimde *göreceksin*."

"Yani, don Juan, sen artık dünyayı olağan biçimde görmüyor musun?"

"Hem öyle görüyorum, hem de öbür türlü. Dünyaya *bakmak* istediğimde, senin gördüğün gibi görürüm onu. Sonra *görmek* isteyince, kendi bildiğim o değişik biçimde bakarım ve sezerim dünyayı."

"Onları her *gördüğünde* bu şeyler hep aynı mı görünür-

ler?"

"Değişmez ki şeyler. Onlara bakış biçimini değiştirirsin, hepsi o kadar."

"Yani, don Juan, diyelim ki aynı ağacı birkaç kez gördün; her kezinde aynı mı kalır ağaç?"

"Hayır. Değişir, ama gene aynıdır."

"Ama ağaç, onu her *görüşünde* değişiyorsa, senin bu *görmen* yanılsama olabilir."

Don Juan bir kahkaha attı, bir süre yanıt vermedi. Düşünüre benziyordu. Sonunda dedi ki: "Bi şeye bakınca, *göremeyiz* onu. Yalnızca bakmış oluruz; orda bi şeyler var mı diye bakar gibi bi şey. *Görmeyi* bilmiyorsan, her şey her bakışında aynıymış gibi görünür sana. Oysa, *görmeyi* öğrenince, bi şey, onu her *görüşünde* asla aynı olmaz. Ama gene de aynı şeydir. Demiştim ya, insan, örneğin, bi yumurtaya benzer. Aynı kişiyi her görüşünde, gördüğün bi yumurtadır; ama aynı yumurta değil."

"E, her şey böyle değişik görünüyorsa, onları tanıman olanaksızlaşır; o zaman ne yararı var ki bu *görmeyi* öğrenmenin?"

"Karıştırmazsın canım. Gerçekte oldukları gibi görürsün o şeyleri."

"Yani ben nesneleri, gerçekte oldukları gibi göremiyorum, ha?"

"Görmüyorsun ya! Gözlerin yalnızca bakmayı öğrenmiş. Örneğin rastlamış olduğun o üç kişi, üç Meksikalı... Ayrıntılı olarak anlattın onları, giysilerini falan anlattın. bu da, onları *görmemiş* olduğunu kanıtladı bana. *Görme* yetin olsaydı, onların insan falan olmadıklarını hemen oracıkta anlardın."

"İnsan değiller mi? Ya neydi onlar?"

"İnsan değil dedim ya! Hepsi o kadar."

"Nasıl olur bu, don Juan? Onlar da senin benim gibi insandı."

"Hayır değildi. Biliyorum."

Onların hayalet mi, hortlak mı yoksa cin falan mı olduklarını sordum. Aldığım yanıt, hayalet, hortlak, cin diye bir şey bilmediği biçimindeydi.

Yanımda taşıdığım Webster sözlüğünden, hayalet sözcüğünün tanımını okuyarak çevirdim: "Gerçekte var olmadığı halde kimi zaman görüldüğü sanılan, ölü bir kimsenin gövdesinden ayrılmış olduğu düşünülen ruhu; cin, peri, hortlak gibi görüntüler." Ardından, cinin tanımına geçtim: "(İyi ya da kötü) nitelikleri olduğu söylenilen, belli yerlerde bulunan, hayalet... gibi olağanüstü bir varlık."

Don Juan, ola ki o üç kişiye cin denilebileceğini, ama okuduğum tanımın onları yeterince tanımlayamadığını belirtti.

"Bir tür koruyucu melek olmasınlar?" diye sordum.

"Yok. Bi şey korudukları falan yok onların."

"Bizi gözetleyen varlıklar mı? Ne yaptığımızı izleyen?"

"Kimi güçlerdir onlar; ne iyidir ne de kötü. *Brujo*ların, uysallaştırmayı öğrendikleri kim, güçler..."

"Dost dediğin şey bunlar mıdır, don Juan?"

"Evet. Bilgi adamının dostlarıdır onlar."

Sekiz yıllık birlikteliğimiz boyunca, don Juan ilk kez bir "dost"u tanımlamaya yanaşıyordu. On beş yirmi kez bir tanım yapmasını istemişimdir. Bu isteklerime hiç kulak asmamış ve bir dostun ne olduğunu bildiğimi, insanın bildiği şeyi sorup durmasının aptalca bir şey olduğunu söyleyegelmiştir. Don Juan'ın, bir dostun niteliklerine değgin dolaysız sözleri bir yenilik sayılırdı. Bunu değerlendirmenin, deşmenin tam zamanıydı.

"Dostların bitkilerde bulunduğunu söylemiştin, jimson otunda ve mantarlarda?" diye sordum.

"Öyle bi şey demedim ben," diye kesin bir yanıt verdi. "Sen yanlış anlamakta birincisindir."

"Ama notlarımda öyle yazmışım, don Juan."

"Ne istersen yaz, bana ne? Bana, öyle dedim, böyle de-

dim, deme de..."

Bana, önce velinimetinin dostunun jimson otunda bulunduğunu, kendi dostunun da dumancıkta bulunduğunu; daha sonraları da her iki bitkinin de dostu içerdiğini söylemiş olduğunu anımsattım.

Don Juan, kaşlarını çatarak, "Hayır. Yanılıyorsun," dedi. "Benim dostum dumancıktır. Bu, dostun, duman harmanında, ya da mantarlarda ya da pipoda bulunduğu anlamına gelmez ki! Zaten o dosta dumancık dememin özel nedenleri var."

Don Juan, "onlar insan değildi"-*los qué no son gente*-dediği o üç kişinin, gerçeklikte don Vicente'nin dostları olduğunu anlatıyordu.

Ben de ona, bi dostla Mescalito arasında bir ayrım yapmış olduğunu; bir dostun görünmemesine karşın Mescalito'nun kolaylıkla görülebileceğini belirtmiş bulunduğunu anımsattım.

Ardından uzun bir tartışıya geçtik. Don Juan, bir dostun herhangi bir biçime girmemesi nedeniyle görülemeyeceği hususunu saptamış bulunduğunu ileri sürmekteydi. Ben de, bir zamanlar, kendisinin bana Mescalito'nun herhangi bir kılığa bürünebildiğini söylemiş olduğunu anımsatınca; don Juan, sözünü ettiği "görme"nin, olağan biçimde "nesnelere bakma" eylemi olmadığını ve zihnimdeki bulanıklığın konuşmaya düşkünlüğümden kaynaklandığını söyleyerek, tartışmayı kesiverdi.

Saatlerce sonra don Juan, kendiliğinden, dostlar konusunu yeniden başlattı. Sorularımın onu tedirgin etmiş olabileceğini düşünerek, kendimi frenledim. O sırada tavşan tuzağının nasıl yapıldığını göstermekteydi. Uzun bir sopayı, olabildiğince bükerek tutuyordum; don Juan sopanın iki ucunu bir iple bağlıyordu. Sopa pek kalın değildi ya, gene bükülü tutulması beni zorlamaktaydı. Başım ve kollarım, harcadığım çabadan ötürü, zangır zangır sallanıyordu. Don Juan ipi bağayana dek, canım çıkmıştı.

Oturup konuşmaya başladık. Don Juan, bir şeye değgin

konuşmadıkça onu anlayamadığımı bildiğini; sorularımı hoş gördüğünü ve bana dostları anlatacağını söyledi.

"Dost, duman içinde değildir," dedi. "Duman seni dostun bulunduğu yere götürür. Dostça birleştiğinde, artık dumanı kullanmana gerek kalmaz. O anda başlayarak, istediğin zaman dostuu çağırır, ona istediğini yaptırtabilirsin.

"İyi ya da kötü değildir dostlar; büyücüler onları uygun buldukları her amaç için kullanabilirler. Dost olarak dumancığı yeğlememin nedeni, onun benden pek fazla bi şey istememesidir. Oynak değildir duman, dürüsttür."

"Bir dost sana nasıl görünüyor, don Juan? Örneğin, o, üç kişi bana sıradan insanlar gibi görünmüştü; sana nasıl görünürlerdi onlar?"

"Bana da insan gibi görünürlerdi."

"E, o zaman gerçek insanlardan nasıl ayırt edebilirdin onları?"

"Gerçek insanları *görünce*, saydam yumurtalara benzerler. İnsandışı varlıklar da hep insan gibi görünürler. Bi dostu *göremezsin* dediğim zaman, bunu demek istemiştim. Dostlar bi çok kılıklara girerler. Köpek, çakal, kuş kılığına, horozibiği çiçeği kılığına, her kılığa girerler. Tek ayrım şudur ki, onları *gördüğünde* tıpkı görünmeyi tasladıkları şey gibi görünürler. *Gördüğün* zaman, her şey kendisine özgü biçimini alır. Tıpkı insanların yumurtaya, öbür şeylerin başka şeylere benzediği gibi; ama, dostlar, yalnızca resmettikleri biçimde görülebilir. Zaten gözü aldatan da bu biçimler olur ya! Ama, bizim gözümüzü... Köpekler hiç aldanmaz, kargalar da..."

"Ne diye aldatmak isterler bizi?"

"Soytarılık kendimizde. Kendi kendimizi aldatırız biz. Dostlar orda bi şeyin dış görünümünü alırlar; biz de onları olmadıkları biçimde görürüz. Biz gözlerimize yalnızca bakmayı öğretmişsek, bu onların kabahati mı?"

"İşlevlerini pek anlayamadım, don Juan. Bu dostların ne işi var bu dünyada?"

"Pekâlâ! Ben de sana sorayım, ya bizim ne işimiz var bu

dünyada? Bildiğim şeyler değil bunlar. İşte burdayız, bütün bildiğim bu kadar. Dostlar da, bizim gibi, burda bulunmakta. Ola ki onlar bizden de önce varlardı."

"Nasıl bizden önce?"

"Biz insanlar hep burda değildik ya!"

"Yani bu ülkede mi, yoksa dünyada mı demek istiyorsun?"

Bu aşamada bir başka uzun tartışmaya girmiştik. Don Juan, kendisi için yalnızca tek bir dünya, üzerine bastığı yer, bulunduğunu söylüyordu. Hep bu dünyada bulunmadığımızı nasıl bildiğini sordum.

"Nasıl olacak," diye yanıtladı, "biz bu dünyayı pek az tanımaktayız. Çakal onu bizden çok daha iyi bilir. Dünyanın dış görünüşü kolay kolay aldatamaz onu."

"E, nasıl oluyor da onları yakalayabiliyoruz, öldürebiliyoruz," diye sordum. "Görünüşe aldanmıyorlarsa, neden öyle ölüveriyorlar?"

Don Juan, ben utançtan terleyene dek, yüzüme baktı durdu.

"Biz çakalı tuzağa düşürebiliriz. Zehirleyebilir ya da vurabiliriz," dedi. "Hepsine de yenik düşer çakal; çünkü insanın makinalaştırma evresine girdiğinden habersizdir. Ama ölmezse çakal, artık onu yakalayamazsın. Tecrübeli avcılar bunu bilirler, bi tuzağı aynı yere iki kez kurmazlar. çünkü tuzakta bi çakal ölse, bütün çakallar onun nasıl öldüğünü *görürler*. Kalıcıdır bu bilgi, artık gitmezler o yere-yanına bile yaklaşmazlar. Oysa bizim ölümü *gördüğümüz* yoktur; başkalarının öldüğü yerde döner dolaşırız. Biraz kuşkulansak da, kesinlikle *görmeyiz*."

"Çakallar bir dostu *görebilir* mi?"

"Elbette."

"Nasıl görünür bir dost bir çakala?"

"Bunu bilmek için çakal olman gerekir. Ne var, kargalara külah gibi göründüğünü biliyorum. Alt yanı yuvarlak ve ge-

niş, tepesi sivri bi külah. Kimileri parlaktır, ama çoğu mat olur; çok ağırmış gibi görünürler. Islak paçavradan yapılmış gibidirler. Olayları önceden haber veren biçimdedirler."

"Ya sana nasıl görünür bunlar, don Juan, sen onları *gördüğünde*?"

"Bunu söylemiştim. Tasladıkları şey gibi görünürler bana. Bunlar istedikleri biçimde ve boyda kılıklara girebilirler. İsterlerse çakıla isterlerse dağa dönüşürler."

"Bunlar konuşur mu hiç? Güler mi? Ses falan çıkarır mı?"

"İnsanların yanında insan gibi davranırlar. Hayvanların yanında da hayvan gibi davranırlar. Hayvanlar çok korkar onlardan. Ama, bi alışmaya görsünler, o zaman bi başlarına bırakırlar onları. Biz de öyle davranırız kimi kez. Aramızda yüzlerce dost dolaşır durur; hiç sesimizi çıkarmayız. Çünkü gözlerimiz, yalnızca bakmaktadır; ayrımsayamayız onları bu yüzden."

Don Juan'ın bu sözleri beni sarsmıştı; kendimi tutamayıp, "Yani sokakta rastladığım kimi insanlar aslında insan değil, öyle mi?" diye sordum.

Sözcüklere basa basa, "Kimileri değildir." dedi.

Bana göre bu sözler, saçmalığın dik âlâsıydı. Ama don Juan'ın, salt beni etkilemek amacıyla böyle şeyler söylemiş olabileceğini düşünemezdim. Bu anlattıklarının, aklıma, bilimkurgu öykülerindeki başka gezegenlerden gelen yaratıkları getirdiğini söyledim. O da, aklıma gelen şeylerin onu ırgalamadığını, yalnızca, sokakta gezen kimi insanların insan olmadığını söyledi. Son kerte bi ağırbaşlılıkla, "Bi kalabalıktaki insanların hepsinin de insan olduğunu nasıl olup da düşünebiliyorsun?" diye sordu.

Bu soruya yanıt bulamıyordum. Ola ki inançlarımın dışına çıkamama alışkısıydı asıl sorun.

Don Juan, insanların toplu halde bulunduğu yerlerde dolaşmayı çok sevdiğini söyleyerek konuşmasını sürdürdü. Devinmekte olan binlerce yumurtayı andıran yaratık arasında, insan kılıklı birini nasıl görüverdiğini anlattı.

Sonra gülerek, "Çok hoş bi şeydir bu," diye ekledi, "benim çok hoşuma gider. Parklarda, otobüs terminallerinde otururum, bakarım gelip geçenlere. Kimi kez, hemen buluverirdim bi dostu. Kimi kez de yalnızca gerçek insanlar *görürüm*. Bigün otobüste, yan yana oturan iki dost görmüştüm. İkisini bi arada ilk kez orda görmüştüm. Başkaca da görmedim."

"İki dostu birden görmenin özel bir anlamı var mı?"

"Tabii var. Zaten her yaptıkları anlamlıdır. Kimi kez brujolar, güçlerini onların edimlerinden alırlar. Bi *brujo*nun kendi dostu olmasa bile, eğer *görmeyi* biliyorsa, dostların edimlerine bakarak güç kazanabilir. Velinimetim bana bunun nasıl yapıldığını öğretmişti; kendi dostumu buluşumdan önce kalabalık yerlerde dost arar; birini *görür görmez* de o bana bi şeyler öğretirdi. Sen üçünü bir arada gördün. O görkemli ders de boşa gitmiş oldu."

Tavşan tuzağını kurmayı bitirene dek başkaca bir şey söylemedi. Sonra birden bana dönerek, yeni anımsamış gibi, bu dostların bir başka önemli yanının da, ikisi bi arada bulunuyorlarsa, bu durumda ikisinin de hep aynı cinsten olduğunu anlattı. Onun gördüğü iki dost, erkekmiş; benim gördüklerimin ikisi erkek birisi dişi olduğuna göre, bu, benim deneyimimin daha da önemli olduğunu gösterirmiş.

Bu dostların çocuk kılığına girip girmediklerini; iki çocuk olursa bunların aynı cinsten mi yoksa ayrı cinsten mi olacaklarını; dostların her ırktan insan kılığına girip girmediklerini; ana, baba ve çocuktan oluşan aile biçiminde görünüp görünemeyeceklerini ve son olarak da araba, otobüs falan süren bir dost görüp görmediğini soruyordum.

Don Juan hiçbirini yanıtlamadı, gülümseyerek konuşmalarımı dinliyordu. Son sorumu işitir işitmez bir kahkaha koyverdi. Ve sorularımı dikkatsizce sorduğumu; sorumu, hiç motorlu araç süren bir dost *görüp görmediği* biçiminde sormuş olmamın daha yerinde olmuş olacağını söyledi.

"Motosikletleri unutmamalıyız, di mi?" derken gözlerinde haylazca parıltılar gördüm.

Sorularımla böyle neşeli bir biçimde dalga geçişi çok hoşuma gitmişti. Ben de gülmeye başladım.

Don Juan daha sonra, dostların kendi başlarına bir şeye girişip, başka şeyleri doğrudan doğruya etkilemediklerini açıkladı. Bunlar, insanı dolaylı bir biçimde etkilermiş. Bir dosta dokunmak çok çekinceli bir şeymiş; çünkü bir dost insanın en kötü yanlarının ortaya çıkmasına neden olurmuş. Çömezlik, uzun süren sıkıntılı bir uğraşmış. Çünkü böyle bir karşılaşmanın çarpıcı etkisine katlanabilmesi için insanın yaşamındaki gereksiz şeyleri en azına indirmesi gerekirmiş. Kendi velinimeti bir dostla ilk karşılaştığında kendisini az daha yakıyormuş; gövdesi, bir dağ aslanıyla boğuşmuşçasına yara bere içinde kalmış. Kendi deneyiminde ise, dost onu yanan odunların içine itmiş de diziyle omuzu biraz yanmış; ama zaman geçip de bir dostla bütünleşince bu yara izleri de yok olmuş.

3

On Haziran 1968'de, bir mitoteye katılmak üzere don Juan'la uzun bir yolculuğa çıktık. Aylardır bu fırsatı gözlemekteydim, ama gene de gidip gitmemeye karar veremiyordum. Kararsızlığımın nedeni, sanırım, peyote oturumunda bir sürü peyote yemek zorunda kalacağımdan korkmamdı-ki buna da pek niyetim yoktu. Aklımdan geçenleri birkaç kez anlatmıştım don Juan'a. Önceleri yalnızca gülmüş, sonnuda da bu korku lafını artık işitmek istemediğini kesinlikle belirtmişti.

Aslında, bir mitote, benim için kurmuş olduğum tasarıları doğrulayabilmek bakımından çok uygun bir fırsattı. Çünkü, oturuma katılanların aralarında bir anlaşmaya ulaşabilmeleri için gizli bir kılavuzun varlığına olan inancımı değiştirebil-

miş değildim. Don Juan, kendi görüşleri gereği, benim tezimi kabul etmeye yanaşmıyordu. O, mitotede olagelen bu şeyleri "görme" açısından açıklamanın daha yerinde olaağına inanıyordu. Kendi görüşümden yola çıkarak uygun bir açıklama bulma isteğimin, onun bana yaptırtmayı istediği şeye ters düşeceğini düşünmekteydim. O nedenle, don Juan, benim ana ilkelerimi kabul etmiyordu; çünkü, kendi dizgesine uymayan şeyleri yok saymaya alışmıştı.

Yolculuğa çıkmadan hemen önce, don Juan, bu oturuma sırf izleyici olarak katılacağımı söyleyerek, peyote yemek zorunda kalacağımdan ötürü duyduğum korkuları hafifletmişti. İçim açılmıştı. Artık, oradakilerin bir anlaşmaya ulaşmalarına yol açan gizli yöntemi bulgulayacağıma inanır olmuştum.

Yola çıktığımızda akşam olmak üzereydi; güneşin batmasına biraz daha vardı. Güneş ensemi pişirmeye başlayınca keşke arabamın arka camına güneş perdesi taktırsaydım diye geçirdim. Bir tepeye tırmanınca önümüzde koskoca bir vadi göründü. yol, yerlere yamyassı serilmiş, siyah bir şerite benziyordu-sayısız tepeleri ine çıka saran... Tepeden inişe geçerken gözlerimle bir süre izledim bu şeriti. Güneye uzanıyor, sonra da alçak bir dağ silsilesine dalıp yitiyordu.

Don Juan, gözleri yutmakta olduğumuz yola saplı, sessizce oturuyordu. Uzun süre hiç konuşmadık. Arabanın içindeki hava bunaltıyordu beni. Bütün pencereleri açmıştım, ama hava çok sıcak olduğundan, bir yararı olmuyordu bunun. Sinirliydim, için sıkılıyordu. Sıcaktan yakınmaya başladım.

Don Juan kaşlarını çatarak alaylı alaylı yüzüme baktı.

"Yılın bu aylarında bütün meksika sıcaktan pişer," dedi. "Bi şey gelmez ki elden!"

Ben ona bakmıyordum; ama onun beni dikizlediğini biliyordum. Bir yamaçtan inerken araba hızlanmıştı. bir trafik levhası görür gibi olmuştum: *Vado*-çukur. Çukura yaklaştığımda oldukça hızlı gitmekteydim. Yavaşlamaya çalıştıysam da çukur yerden geçerken bir sarsıntı geçirdik. Sarsıntı, ikimizi de zıplamıştı. Artık daha yavaş sürüyordum. Bir ara yol

kıyısında otlayan at ve sığır sürüleri gördük. Bu gibi yerlerde araç çarpmış at ya da inek leşlerine sık sık rastlanır. Az sonra önümüzde, yolu geçmekte olan bir at sürüsü görerek durmak zorunda kaldım. Keyfim iyice kaçmıştı. Don Juan'a, sıcak yüzünden sıkıntı bastığını söyledim. Küçüklüğümden beri sıcağı sevmediğimi, yaz geldi mi işte böyle boğulur gibi olduğumu, soluk almamın güçleştiğini anlattım.

Don Juan, "Artık çocuk değilsin ki." dedi.

"Ama sıcak gene boğucu geliyor bana."

Don Juan, yumuşak bir sesle, "E, ben de küçükken açlıktan imanım gevrerdi." dedi. "Çocukken açlıktan başka bildiğim bi şey olmadı; ben de açlıktan boğulurdum diyebilirim-soluksuz kalana dek! Ama çocukkendi o. Artık boğulmuyorum, imanım da gevremiyor."

Ne diyeceğimi bilemedim. Kendimi savunulması güç bir duruma sokmak istemiyordum. Az sonra, bakarsın, gerçekten savunmayı istemediğim bir hususu savunmak zorunda kalırdım. Pek öyle aman aman sıcak da değildi. Benim bozulduğum şey, hedefimize ulaşmak için bin beş yüz kilometreden fazla araba sürmek zorunda oluşumdu. Böyle yorucu bir işe sokulmuş olmayı bir türlü sindiremiyordum.

"Bir yerde durup bir şeyler yesek." dedim. "Belki güneş batınca böyle sıcak olmaz."

Don Juan gülümseyerek bana baktı, daha çok uzun süre yemek yenilebilecek temiz bir köy bulunmadığını, anımsadığına göre benim ona öyle yol üstü büfecilerinin yemeklerini yeme gibi alışkılarımın olmadığını söylediğimi belirtti.

"Artık korkmuyor musun ishal olmaktan?" diye sordu.

Gizliden alay ettiğini biliyordum. Gene de, yanıt beklediğini, üstelik ağırbaşlı bir ifade takındığını gördüm.

Don Juan, "Öyle davranıyorsun ki, sanki sen arabadan iner inmez ishal yakana yapışıverecek." dedi. "Bir çıkmaza girmişsin; sıcaktan kaçsan, ishale tutulacaksın."

Don Juan bu sözleri öyle ağırbaşlı bir biçimde söylemişti ki, kendimi tutamayarak gülmeye başladım. Sonra uzun süre

konuşmadan ilerledik. Los Vidrios-Cam-adlı bir kamyon durağına vardığımızda, hava iyice kararmıştı.

Don Juan arabadan seslendi: "Bugün ne yemeğiniz var?"

Bir kadın. içeriden, "Domuz eti," diye bağırdı.

Don Juan bana döndü ve gülerek, "Umarım kamyonlar bugün ezmiştir domuzu." dedi.

Arabadan çıktık. Yolun iki yanında alçak dağlar yükselmekteydi. Büyük bir yanardağ patlamasınan yaydığı lavların katılaşmasıyla oluşmuşa benziyordu bu dağlar. Sivri dorukları karanlıkta, camdan dev kıymıklar gibi karartılar halinde gözdağı verircesine göklere yükseliyordu.

Yemek yerken, don Juan'a, bu yere Cam denmesinin nedenini anladığımı söyledim. Herhalde bu yere bu adı cam kıymığına benzeyen dağlar yüzünden vermiş olacaklardı.

Don Juan, inandırıcı bir sesle, bu yere los Vidrios adının, cam yüklü bir kamyonun orada devrilmesiyle ortalığa saçılan cam kırıklarının yıllarca yerlerde kalması yüzünden verildiğini anlattı.

Gene dalga geçtiğini sanarak, gerçek nedenin ne olduğunu anlatmasını istedim.

O da, "Git başkasına sor öyleyse." dedi.

Yanımızdaki masada oturan bir adama sordum; adam, özür dilercesine, bilmediğini söyledi. Mutfağa gittim, ordaki kadınlara bilip bilmediklerini sordum; ama hiçbiri bilmiyormuş; bütün bildikleri, buraya Cam dendiğiymiş.

Don Juan alçak bir sesle, "Sanırım benim dediğim gibidir." dedi. "Meksikalılar, çevrelerinde olup bitenlere pek aldırmazlar. O senin cam dağları göremezler onlar; ama yere dağ gibi yığılan cam kırıklarının yıllarca ortalıkta kalmasına ses çıkartmazlar."

Bu imge, ikimizin de hoşuna gitmişti. Gülüştük.

Yemeğimizi yedikten sonra don Juan, artık nasıl hissettiğimi sordu. İyi olduğumu söyledim ama gerçekte içimdeki sıkıntı az da olsa sürmekteydi. Don Juan tedirgin olup olmadı-

ğımı arartırırcasına, gözlerini dikmiş bakıyordu.

Sert bir çıkışla, "Meksika'ya gelmeye karar verdiğin an, ufak tefek kuruntularının tümünü ardında bırakmalıydın." dedi. "Buraya gelme kararın, yok etmeliydi onları. Gelmek istediğin için geldin sen. Böyle yapar bi savaşçı da... Söyleye söyleye dilimde tüy bitti; en etkin yaşam biçimi, bi savaşçınınkidir. Karar vermeden önce iyice düşün, üzül; ama, kararını verdikten sonra, kov aklından tasayı, düşünceyi ve öyle ilerle. Çünkü verilecek daha milyonlarca karar beklemektedir seni. Böyledir bi savaşçının yöntemi."

"Sanırım ben de öyle yapmaktaydım, don Juan, hiç olmazsa ara sıra. Ne var ki, bunu sürekli olarak anımsamak zor oluyor."

"Kararsızlık içindeyken, ölümü düşünür bi savaşçı."

"En zoru da bu ya, don Juan. Çoğu kimse ölümü uzak görür, düşünmez. Aklımıza bile getirmeyiz onu."

"Neden?"

"Ne diye getirelim?"

Don Juan, "Ne diye olacak!" diye sürdürdü. "Çünkü ruhumuzu tavlayan, çelikleştiren, yalnız, ölüm düşüncesidir."

Los Vidrios'tan ayrılırken hava o denli kararmıştı ki dağların sivri karaltıları göğün karanlığıyla kaynaşmıştı. Bir saat kadar hiç konuşmadan gittik. Yorulmuştum. Sanki konuşulacak bir şey yokmuş da ondan konuşmak istiyormuşum gibi bir duygu içindeydim. Trafik pek seyrekti. Ara sıra karşımızdan birkaç araba geliyordu. Yolda, güneye giden sanki yalnız biz vardık. Bunu tuhaf bularak, sık sık dikiz aynasına bakıyor, arkadan gelmekte olan bir araba var mı diye yokluyordum. Ama bir şey göremiyordum.

Bir süre sonra arabalara bakmayı bıraktım ve önümüzdeki yolculuğu düşünmeye başladım. Çok geçmeden, farlarımın, çevredeki karanlığa oranla çok fazla parladığını ayrımsayarak, gene dikiz aynasına baktım. Önce gözümü kamaştıran bir parıltı, sonra da yerden bitmiş gibi görünen iki ışık noktası gördüm. Arkamızda uzaklarda bir tepenin üzerinde

bulunan bir arabanın farlarıydı bunlar. Bir süre görünüyorlar, sonra da cımbızla çekilmiş gibi karanlığın içinde yitiveriyorlardı; sonra bir başka tepede belirliveriyorlar, ardından gene yok oluyorlardı. Çıkışlarını, yitişlerini aynadan, uzun süre izledim. Bir ara o araba aramızdaki uzaklığı gittikçe kapatıyor gibi geldi. Evet, yaklaşmaktaydı. Işıkları gittikçe daha parlak görünüyordu. Gaz pedalına iyice bastım. Tedirgin olmuştum. Don Juan, bu halimi sezmişti, belki de dikkatini, yalnızca hızımızın artmakta olması çekmişti. Bana bir baktı, sonra arkaya dönüp uzaktaki farlara baktı.

Bir sıkıntım olup olmadığını sordu. Ben de, saatlerdir ardımızdan hiçbir arabanın gelmediğini, birdenbire, sürekli olarak bize yaklaşmakta olan o arabanın farlarını gördüğümü anlattım.

Gülmesini zor tutarak, onu gerçekten araba mı sandığımı sordu. Herhalde bir araba olması gerektiğini söyledim; don Juan da, sıkıntılı halime bakarak, benim o arkamızdaki şeyin sırf bir araba olmaktan öte bir şeyler olduğunu anlamış bulunduğumu sandığını söyledi. Ben de, dayatarak, bunun yoldaki bir araba, belki de bir kamyon olduğunu söyledim.

Sesimi yükselterek, "Başka ne olacak ki?" dedim.

Don Juan'ın sözleri sinirlendirmişti beni.

Dönüp yüzüme bakarak ağır ağır başını salladı. Sanki söyleyeceklerini tartmaktaydı.

Yumuşak bir sesle, "Onlar, ölümün başındaki ışıklardır," dedi. "Ölüm, bir başlık gibi giyinir onları da, dörtnala gelir ardından. Onlar, seğirterek bize gittikçe yaklaşmakta olan ölümün ışıklarıdır."

Sırtından enseme bir ürperti yükseldi. Biraz sonra aynaya baktım; artık ışık falan görünmüyordu.

Don Juan'a, arabanın durmuş ya da bir yan yola sapmış olabileceğini söyledim. Don Juan, arkaya bakmadı; yalnızca gerinip esnedi. Ve, "Hayır," dedi. "Ölüm hiç durmaz. Ara sıra ışıklarını söndürür. O kadar!"

On üç Haziran da Kuzeydoğu Meksika bölgesine varmıştık. Birbirlerine çok benzeyen, kardeş olduklarını sandığım dört kız, küçük bir kerpiç evin kapısında toplanmışlardı. Evin ardında bir kulübeyle, çatısı çökmüş tek duvarı kalmış yıkık bir ambar bulunuyordu. Kadınlar bizi bekler görünüyorlardı. Birkaç kilometre önce asfalt yoldan çıkıp bir toprak yola giren arabamızın çıkardığı tozu görmüş olacaklardı. Bu ev, derin bir vadide bulunuyordu; anayoldan bakılınca, yeşil tepelerin bir yamacında yama gibi gözükmekteydi.

Don Juan arabadan çıktı ve yaşlı kadınlarla bir şeyler konuştu. Kadınlar, kapının önündeki tahta oturakları gösteriyorlardı. Don Juan gelip oturmamı imledi. Yaşlı kadınlardan biri bizimle oturmuştu; öbürleri içeriye girmişlerdi. Kızlardan ikisi kapının önünde kaldılar; beni merakla süzmeye koyuldular. Kızlara el salladım; gülüşerek içeriye kaçıştılar. Birkaç dakika sonra iki genç adam gelip don Juan'la selamlaştılar. Benimle konuşmuyorlardı; yüzüme bile baktıkları yoktu. Don Juan'la yaptıkları kısa bir görüşmeden sonra, o kalkınca, hepimiz birlikte, kadınlar da dahil, yedi sekiz yüz metre uzaklıktaki bir başka eve doğru yürüdük.

Orada bir toplulukla daha karşılaştık. Don Juan kapıda beklememi söyleyerek içeriye girdi. İçeri baktım, tahta bir oturakta oturmakta olan don Juan'ın yaşlarında bir Kızılderili adam gördüm.

Henüz hava kararmamıştı. Bir küme genç Kızılderili erkek ve kadın, evin önünde park etmiş olan külüstür bir kamyonun çevresinde sessizce duruyorlardı. Onlara İspanyolca bir şeyler söyledim; ne var, hiçbiri yanıt vermek istemedi. ben bir şey söyledikçe, kadınlar gülüşüyor, erkekler de sessizce güümseyerek gözlerini başka yanlara çeviriyorlardı. Beni anlamamış görünüyorlardı; ama hepsinin de İspanyolca bildiklerine emindim; çünkü kendi aralarında yaptıkları konuşmaları işitmiştim.

Bir süre sonra don Juan'la öbür adam dışarıya çıktılar ve kamyona binerek şöförün yanına oturdular. Bunu gören herkes, kamyonun üstüne ve yanları açık kasasına doluşuverdi.

Yanlar da açık olduğundan, kamyon ilerlemeye başlayınca, hepimiz şasideki kancalara bağlı uzun bir halata asıldık.

Kamyon, toprak yolda yavaş yavaş ilerliyordu. Bir ara çok dik bir yokuşu tırmanırken, kamyon durdu; hepimiz yere indik ve kamyonun ardından gittik. Delikanlılardan ikisi kamyonun arkasına atlamış, halatı tutmadan oturmuşlardı. Kadınlar gülüşerek onların sallantılı durumu sürdürmeleri için kışkırttılar. Don Juan'la, don Silvio dedikleri öbür yaşlı adam da bizimle birlikte yürüyorlar, gençlerin bu maskaralıklarını görmezlikten geliyorlardı. Yol düzelince, hepimiz gene kamyona tırmandık.

Bir saat kadar gittik. Kamyon kasasının tabanı çok sert olduğundan, rahat edememiş, şoför mahallinin arkasına tutunarak ayakta gitmeyi yeğlemiştim. Kamyon, bir dizi kulübenin önünde durdu. Orada da bizi bekleyen bir topluluk vardı. Artık hava iyice kararmış olduğu için, açık kapıya asılı duran gaz lambasının soluk, sarımtırak ışığında yalnız birkaçını seçebiliyordum.

Herkes kamyondan inmiş, oradakilerle sarmaş dolaş olmuştu. Don Juan gene dışarda kalmamı söyledi. Kamyonun ön çamurluğuna yaslandım; birkaç dakika sonra yanıma üç delikanlı geldi. İçlerinden biriyle dört yıl önceki bir peyote oturumunda birlikte olmuştuk. Kollarımı sıkarak bana sarıldı.

İspanyolca konuşarak, "İyi gördüm seni." diye fısıldadı.

Kamyonun başında sessizce duruyorduk. Ilık, esintili bir akşamdı. Yakınlarda bir yerden akarsu çağıltısı gelmekteydi. Arkadaşım gene fısıldayarak, sigaram olup olmadığını sordu. herkese sigara sundum. Sigaraların kızartısında saatime baktım. Saat dokuzdu.

Çok geçmeden bir topluluğun evden dışarıya çıkmakta olduğunu gördük. Yanımdaki üç delikanlı hemen uzaklaştılar. Don Juan yanıma gelerek, herkese benim durumumu anlattığını, herkesin razı geldiğini, birlikte gidip mitotede su dağıtabileceğimi söyledi. Hemen gitmemiz gerekiyormuş.

On kadın ve on bir erkekten oluşan bir topluluk, yola dü-

züldük. Kılavuzluğumuzu iriyarı, elli beş yaşlarında bir adam yapmaktaydı. "Kulaksız" anlamına gelen "Mocho" diye çağrıyorlardı onu. Kılavuzumuz, sert çevik adımlarla ilerliyordu. O yürüdükçe, elinde tuttuğu gaz feneri, bir o yana bir bu yana sallanıp duruyordu. Önce, feneri gelişigüzel salladığını sanıyordum; ama sonra feneri, yoldaki bir engeli ya da geçilmesi güç yerleri imleyecek biçimde salladığını bulguladım. Bir saatten fazla yürümüştük. Kadınlar aralarında konuşuyorlar, yer yer yumuşak kahkahalar atıyorlardı. Don Juan'la öbür yaşlı adam en önde gidiyorlardı; ben de en arkadaydım. Bastığım yeri görebilmek için gözlerim sürekli olarak yola dikili, öyle yürüyordum.

Don Juan'la geceleyin dağlarda gezinmemizden bu yana dört yıl geçmişti; o zamanlar kazanmış olduğum karanlıkta yürüme yetimi büyük çapta yitirmiştim. Sık sık kösteklenıyor, istemeyerek küçük taşlara çarpıyordum. dizlerimde esneklik diye bir şey kalmamıştı; bir tümseğe gelince, üzerime yıkılacakmış, bir çukura rastlayınca da yol çökecekmiş gibi oluyordu. Yürürken, benden çok gürültü çıkaran yoktu aramızda; bu durum, ister istemez, oradakilerindalga geçmelerine neden oluyordu. İçlerinden birisi, her ayağım takılışında "Hoop" diye bağırıyor, ardından herkes kahkahayı basıyordu. Bir kezinde tekmelediğim bir taş, gidip bir kadının topuğuna çarpıverdi. Kadın da, yüksek sesle, "Şu zavallı adama bir kandil verin bari!" dedi ve bütün millet gülmeye başladı. Ama çilemin sonu olmamıştı bu; çünkü az sonra gene kösteklenince, önümdeki birisine tutunmak zorunda kalmıştım. Üzerine çullanmamla dengesini yitiren adam, öyle bir çığlık koparmıştı ki, herkes, rahatça gülebilmek için bir süre durmak zorunda kalmıştı.

Bir süre sonra, öncülük eden adam fenerini kaldırıp indirmeye başladı. Gideceğimiz yere varmış olduğumuzu anladım. Sağımda az ötede alçak bir evin karaltısını gördüm. Topluluktaki herkes değişik yönlere dağılıverdi. Don Juan'ı aradım. Karanlıkta göremiyordum onu. Onu, bir kayaya oturmuş görmeden önce, bir süre yerdeki taşlara çarpıp durdum.

Don Juan, oturuma katılan adamlara su getirmekle görevlendirildiğimi yineledi. Bunun nasıl yapıldığını bana yıllar önce öğretmişti. Bütün ayrıntılarını anımsıyordum; ama, o gene de, belleğimi tazelememi istedi ve neler yapılacağını bana bir kez daha gösterdi.

Ardından evin, adamların toplanmış bulunduğu arka yanına geçtik. Bir ateş yakmışlardı. Ateşten beş metre uzakta bir açıklığa hasırlar seriliydi. Hasıra ilk olarak, bize kılavuzluk etmiş olan Mocho oturdu. Sol kulağının üst yanının kopuk olduğunu gördüm-demek o adı bu yüzden takmışlardı. Don Silvio; Mocho'nun sağına, don Juan da soluna yerleştiler. Gençlerden biri Mocho'ya doğru ilerledi ve elindeki peyote mantarlarıyla dolu seleyi Mocho'nun önüne bıraktı; sonra da Mocho'yla don Silvio'nun arasına oturdu. Bir başka genç iki küçük sepetle gelip, onları peyote selesinin yanına koydu, ve Mocho'yla don Juan'ın arasına oturdu. Daha sonra iki delikanlı daha geldi ve don Silvio'yla don Juan'ın yanlarına geçip oturdular. yedi kişilik bir halka oluşmuştu. Kadınlar evin içinde kalmışlardı. Ateşin bütün gece sönmeden yanar durumda bulundurulmasından iki genç adam sorumluydu. En gencimiz olan bir çocukla ben de, oturuma katılan yedi kişiye, bütün gece sürecek olan törenden sonra verilecek olan suyu bekliyorduk.

Başkan Mocho peyote ezgisini söyledi; gözleri kapalıydı; gövdesi, ezgisiyle birlikte eğilip dikilmekteydi. Çok uzun sürdü ezgisi. Ne dilde söylediğini anlamamıştım. Sonra hepsi teker teker kendi peyote ezgilerini söylediler. Önceden belirlenmiş bir sıra izledikleri yoktu. Herhalde, içlerinden geldiği zaman çıkış yapıp ezgilerini söylüyorlardı. Sonra, Mocho, peyote selesini tutup iki parça aldı ve seleyi gene orta yere bıraktı. Onu, don Silvio, sonra da, don Juan izlediler. Aynı düzeyde oldukları anlaşılan dört genç de, sağdakinden başlayarak sırayla, ikişer mantar aldılar.

Oturuma katılan yedi kişiden her biri art arda dört kez ezgi söyleyip ikişer peyote yediler; sonra da içinde kuru yemiş ve et bulunan öbür iki sepeti dolaştırdılar.

Bu süreç bütün gece boyunca yinelendi durdu. Ne var ki, onların bu kişisel devinimlerinin, herhangi bir dizge uyarınca yapıldığına değgin hiçbir ipucu bulgulayamadım. Birbirleriyle konuşmuyorlardı; her biri kendisiyle baş başa ve kendine dönük görünüyorlardı. Bütün gece boyunca, bir kez bile olsun, hiçbirinin öbürlerine, ne yapıyor diye baktıklarını görmedim.

Gün doğmadan önce hepsi ayağa kalktı, yanımdaki çocukla birlikte onlara su verdik. Sonra, kendime gelmek için biraz dolaştım. Ev, tek katlı bir kulübeydi; saz damlı, alçak, kerpiç bir yapıydı. Evin çevresi tam bir mezbeleydi. Ev, kıraç bir toprak üzerine kurulmuştu, her yanı çalılıklarla, kaktüslerle kaplıydı. Ama, ağaç diye bir şey bulunmuyordu. Çok uzağa yürümek gelmedi içimden.

Sabahleyin, kadınlar gitmişlerdi. Adamlar, evin çevresinde sessizce dolaşıyorlardı. Öğleyin, hepimiz gene bir gece önceki düzende yerlerimizi aldık. Peyote mantarı büyüklüğünde doğranmış, bir sepet kuru et dolaştırıldı. Adamlardan kimileri peyote ezgilerini söylüyorlardı. Bir saat sonra da hepsi çeşitli yönlere dağıldılar.

Kadınlar, ateşin ve suyun başındakiler için, bir tencere lapa bırakmışlardı. Biraz yedim, ve öğleden sonrasını uyuyarak geçirdim.

Karanlık bastırınca görevliler ateşi tazelediler. Bir peyote yeme dönüsü daha başladı. Bunda da sabaha dek aşağı yukarı bir önceki gecenin düzeni izlenmişti.

Bütün gece, oturumdaki yedi kişinin her birinin tüm devinimlerini teker teker gözlemlemeye çabalamıştım; amacım, aralarında yapmış olabilecekleri belirli bir sözlü ya da sözsüz iletişim dizgesi bulgulamaktı. Ne var ki, edimlerinin ardında böyle bir dizge göremedim.

Akşam erken saatlerde, peyote yeme dönüsü yeniden başlatıldı. Sabahleyin, artık, gizli öncüyü açığa vuracak bir ipucu ya da aralarında gizli bir iletişim yoluna, anlaşma dizgesine değgin bir belirti bulamayacağımı anlamıştım. Günün ge-

ri kalan bölümünü tek başıma oturup notlarımı düzenleyerek geçirdim.

Adamlar, dördüncü gece gene toplandıklarında, bunun son gece olduğu belliydi. Hiç kimse bu konuya değgin bir şey dememişti, ama, ertesi günü dağılacaklarını biliyordum. Gene suyun başına geçtim; herkes de oturumdaki yerlerini aldı. Dizideki yedi kişinin davranışları, daha önceki üç gece boyunca gözlemlediklerimin tıpkısıydı. Gene devinimlerini gözetmeye vermiştim kendimi. Yaptıkları her şeyi-her devinimi, her sözü, her davranışı görmeye çalışıyordum.

Bir an geldi, kulaklarımda bir vızıltı işittim; olağan bir kulak çınlamasını andırdığından, pek üzerinde durmadım. Vınlama daha da artmaktaydı; ne var, onu, kendi gövdemin çıkardığı bir çınlama gibi algılamam sürüyordu. Dikkatimi aynı anda hem adamları izlemeye hem de işittiğim vınlamaya vermekteydim. Sonra bir an geldi, ordakilerin yüzleri, sanki bir ampul yanmışçasına, aydınlanıverdi. Ne var ki, bu aydınlanma, elektrik lambasının, fenerin ya da ateşteki alevlerin aydınlatmasına benzemiyordu. Renkli bir pırıltıydı bu; çok hafif, ama bulunduğum yerden kolayca görebildiğim pembe, saydam bir parlaklık. Vınlama artıyor gibiydi. Yanımdaki çocuğa baktım; uyumaktaydı.

Pembe parlaklık gittikçe artıyordu. Don Juan'a baktım; gözleri kapalıydı; don Silvio'nunkiler de, Mocho'nunkiler de... Dört genç adamın gözlerini göremiyordum; çünkü ikisi öne doğru eğilmişlerdi, ikisinin de sırtları dönüktü bana.

Kendimi bütünüyle onlara bakmaya vermiştim. Ama, gerçekten bir vınlama işittiğimin ve adamları gerçekten pembe bir kızartının bürümüş olduğunun bilincine tam olarak varmış değildim. Bir süre sonra, bu pembe ışıkla vınlamanın sürekli olduğunu ayrımsadım. Bir anlık bir şaşkınlık geçirdim; sonra, ne bu tanık olduğum sahneyle ne de orda bulunma nedenimle ilişkisi olmayan bir düşünce geçti aklımdan. Çocukluğumda, annemin bana anlattığı bir şeyi anımsamıştım. Bu düşünce dikkatimi dağıttığı kadar, yersizdi de. Bu düşünceyi aklımdan kovup, kendimi, bıkıp usanmadan sürdüregeldiğim

incelemeye vermeye çalıştım. Ama bir türlü başaramıyordum. Düşünce gene dönüp geliyordu. Hem de daha keskinleşerek, beni daha bir sararak... Üstelik annemin beni çağıran sesini de işitiyordum. Terliklerini sürümesini, kahkahasını da işitmeye başladım bu kez. Ona bakmak için döndüm. Bir tür sanrılanma ya da ılgımın (serap) bana, zamanı aşırtacağına, ve annemi göreceğime inanır gibiydim. Ne var ki, yanımda uyumakta olan çocuktan başka bir şey göremedim. Onu görmek, sarsmıştı beni; bir an olsun ayılmış ve rahatlamıştım.

Oturumdakilere baktım gene. Durumlarında bir değişiklik yoktu. Ama, o parlaklık gitmiş, kulaklarımdaki o vınlama yok olmuştu. İçim açılıverdi. Annemin sesini duyma sanrısı da geçti sanıyordum. Sesi nasıl da açık ve canlı gelmişti. Bu ses beni nerdeyse büyüleyecekti diye geçirip duruyordum. Belli belirsiz, don Juan'ın bana bakmakta olduğunu görür gibi oldum; ama aldırış etmedim. Annemin beni çağıran sesini gene işittim-hemen arkamda bir yerden geliyordu ses... Hızla döndüm; ama, evin karaltısıyla ardındaki çalılıkları gördüm yalnızca. Annemin sesini işitmek beni derin bir üzüntüye itmişti. Kendimi tutamayarak inlemeye başlamıştım. Bir soğukluk ve yalnızlık duyarak, ağladım. Birinin bana bakması, koruması özlemi içindeydim. Başımı çevirip don Juan'a baktım; o da bana bakıyordu. Onu görmek istemiyordum; gözlerimi kapadım. Sonra gene annemi gördüm. Annemi aklıma getirdiğim zamanlar olduğu gibi bir annem düşüncesi değildi bu. Yanımda durduğunu apaçık görüyordum. Acı veriyordu bu durum bana. Titriyor, kaçmak istiyordum. Annemin görüntüsü, bu peyote oturumunda izlediğim konuya çok uzak kalıyor, beni tedirgin ediyordu. Bundan kaçabilmenin bilinçli bir yolu, belli ki, yoktu... Belki de bu görüntünün yok olması için gözlerimi açmam yeterli olacaktı; ama, yerine, görüntüyü ayrıntılı biçimde incelemeye koyuldum. Bu inceleme, salt bakılarak yapılan bir incelemeden öte bir şeydi; zorunlu bir yoklamaydı, bir değerlendirmeydi. Bir dış etmenmişçesine, yabansı bir duygu sarmıştı beni; birden, annemin sevgisinin o ürkünç yükünün beni ezmekte olduğunu sezdim. Adımın çağ-

rıldığını işittiğimde, yüreğim parçalanmıştı; annemin anısı içimi üzüntüyle karakaygıyla doldurmuştu. Ama onu inceledikten sonra, onu hiç sevmemiş olduğumu anlamıştım. Sarsıcı bir kavrayış olmuştu bu. Düşünce ve imgeler çığ gibi gelmeye başladı. Bu arada annemin görüntüsü yok olmuştu; artık önemsemedim bunu. Kızılderililerin yaptıklarıyla da ilgilenmeyi bırakmıştım. Bir dizi olağandışı düşünceler doluşmuştu başıma; olağandışı düşüncelerdi bunlar-çünkü düşünceden öte bir şeylerdi... Bunlar, duygusal kesinlikler biçiminde eksiksiz duygu birimleriydi; annemle olan ilişkimin niteliğine değgin yadsınamaz kanıtlar...

Bir an geldi, bu olağandışı düşüncelerin ardı kesiliverdi. Akıcılıklarını ve eksiksiz duygu birimleri olma niteliklerini yitirmişlerdi. Artık başka şeyler düşünmeye başlamıştım. Dağınık dağınık şeyler... Ailemdeki öbür kişileri düşünüyordum; ne var, düşüncelerime eşlik edecek imgeler yoktu. Sonra gene don Juan'a baktım. Ayağa kalkmıştı; öbürleri de kalktılar, hep birlikte suya doğru geldiler. Yana çekildim ve uyumakta olan oğlanı dürttüm. Don Juan arabaya girer girmez, ona gördüğüm, o şaşılası şeyleri sırasıyla anlattım. Sevinçle gülerek bunları görmenin, Mescalito'yla ilk deneyimim denli önemli bir belirti olduğunu söyledi. Don Juan'ın, peyoteyi ilk kez yediğim zamanki tepkileri de çok önemli bir belirti diye yorumlamış olduğunu anımsadım. Zaten, bilgisini bana öğretmeye, bu yüzden karar vermişti.

Don Juan mitotenin son gecesi sırasında Mescalito'nun başımda açık seçik dolaşıp durduğunu, herkesin dönüp bana baktığını, ona baktığım zaman beni gözetlemesinin nedeninin de bu olduğunu anlattı.

Ne var, gördüklerimi yorumlamasını isteyince, bu konuya değinmek istemedi. O görmüş olduğum şeylerin, bu belirti yanında bir hiç kaldığını söyledi.

Don Juan durup durup Mescalito'nun başımın üzerinde nasıl dolaştığını, herkesin bunu nasıl izlediğini anlatıyordu.

"Böylesini görmedim hiç!" diyordu. "Bundan daha güzel

bir belirti olamazdı."

Don Juan'la ben, besbelli, apayrı yönlerde düşünmekteydik. O, bir belirti diye yorumladığı olayların önemini vurguluyor; oysa ben, gördüğüm şeylerin ayrıntılarına takılıp kalıyordum.

Dayanamayarak, "Belirtiden bana ne!" dedim. "Bana ne oldu? Benim öğrenmek istediğim şey bu!"

Don Juan, keyfi kaçmışçasına kaşlarını çattı ve bir an sessiz durdu. Sonra bana baktı. Yeğin bir görünüşü vardı. Tek önemli şeyin, Mescalito'nun bana sevecence davranması, beni ışığa boğması ve salt orda bulunmak dışında bir çaba göstermiş olmamama karşın bana bir ders vermesi olduğunu söyledi.

4

Dört Eylül 1968'de, don Juan'ı görmek için Sonora'ya gitmiştim. Bir önceki ziyaretim sırasında benden istemiş olduğu üzre, *bacanora* (kaktüs rakısı) almak için Hermosillo'da durmuştum. Bu isteği o zaman çok garip gelmişti bana; çünkü içkiden hoşlanmadığını biliyordum. Ama dört şişe alıp, ona götürdüğüm öbür şeylerle birlikte bir kutuya yerleştirdim.

Don Juan, kutuyu açınca, gülerek, "Ne diye dört şişe aldın!" dedi. "Ben sana bi şişe al demiştim. *Bacanora*yı kendim için istediğimi sanmışsındır; ama torunum Lucio içindi. Senin armağanınmış gibi, ona sen verirsin."

Don Juan'ın torunuyla iki yıl önce tanışmıştım. O zaman yirmi sekiz yaşındaydı. Bir sekseni aşkın uzun boylu, kazancına göre yaşıtlarına oranla, her zaman çok iyi giyinen bir

adamdı. Yaqui'lerin, çoğunlukla spor pantolonlar ya da blucinler, hasır şapkalar ve *guarachos* denilen ev yapısı çarıklar giymelerine karşın, Lucio'nun giysileri mavi boncuktan fırfırlı siyah parlak bir deri ceket, bir Teksalı kovboy şapkası, elle süslenmiş ve adının baş harfleri işlenmiş çizmeler olurdu.

Lucio, içkileri verdiğimde, çok sevinmişti ve şişeleri alıp, herhalde saklamak için, içeriye girmişti. Don Juan, insan içkiyi saklamamalı ve tek başına içmemeli gibi bir laf edince; Lucio, içki falan saklamadığını, akşamüstü arkadaşlarını çağırıp birlikte içeceklerini söyledi.

O akşam, saat yedi sıralarında Lucio'nun evine döndüm. Hava karanlıktı. Bodur bir ağacın altında duran iki kişinin karaltısını gördüm. Lucio'yla bir arkadaşıydı bunlar. Beni bekliyorlarmış. Lucio, el feneriyle yolu aydınlatarak bizi eve götürdü.

Lucio'nun evi iki odalı, toprak tavanlı, harç ve dallardan kurulu derme çatma bir yapıydı. Evin uzunluğu altı metre kadar vardı ve *mesquite* dallarından yapılmış direkler üzerinde duruyordu. Bütün Yaqui evlerinde olduğu gibi düz, çalılardan örülü bir çatısı, bir de üç metre eninde bir *ramada*sı vardı. Bu *ramada* evin önünü gölgeleyen bir tür sundurma gibidir. Ramadalarda çalı, saz falan kullanılmaz. Dalların gelişigüzel örttüğü bir çatıdır; böylece hem gölge yapar, hem de aralıklardan geçen esinti nedeniyle serin tutar.

Eve girerken, çantamdaki ses alma aygıtını çalıştırdım. Lucio beni arkadaşıyla tanıştırdı. Evde, don Juan da olmak üzere, sekiz adam vardı. Odanın ortasına rahatça yayılmışlardı. Bir direğe asılı gaz lambasının parlak ışığı, yüzlerini aydınlatıyordu. Don Juan bir sandığın üzerine oturmuştu. Ben de, yere çakılı kazıklara çivilenmiş bir kalastan oluşan iki metrelik bir sıranın ucuna oturdum. Don Juan'ın karşasına düşüyordu bu yer.

Don Juan şapkasını yanıbaşına, yere bırakmıştı. Gaz lam-

basının ışığı, kısa ak saçlarına daha parlak bir beyazlık veriyordu. Yüzüne baktım; ışık, boynundaki ve alnındaki kırışıklıkları daha da derinleştiriyor, onu daha yağız ve daha yaşlı gösteriyordu.

Ötekilere baktım; gaz lambasının yeşilimtırak-beyaz ışığı altında, hepsi de yorgun ve yaşlı görünüyorlardı.

Lucio, hepimize İspanyolca olarak, yüksek bir sesle, benim Hermosillo'dan getirdiğim bir şişe *bacanora*yı içeceğimiz söyledi. Öbür odaya geçip bir şişe getirdi. Mantarını çıkardı ve küçük bir teneke fincanla birlikte bana verdi. Fincana çok az bir miktar döküp içtim. Bu *bacanora*, bildiğim *tequila*dan daha güzel kokulu ve daha yoğun, üstelik daha da sertmiş gibi gelmişti. Öksürmeye başladım. Şişeyi yanımdakine verdim; herkes sırayla fincana biraz dökerek içiyordu. Ama don Juan içmedi. Sıra ona geldiğinde şişeyi alıp en sonda oturan Lucio'nun önüne bırakmıştı.

Hepsi de bu şişenin çok güzel çıktığına değgin ateşli ateşli konuştular, bu içkinin Chihuahua'daki yüksek dağlık bölgeden geldiğini ileri sürüyorlardı.

Şişe bir kez daha dolaştı. Adamlar ağızlarını şapırdatıyorlar, övgülerini yineliyorlar, Guadalajara yöresinde yapılan tequila ile Chinuahua'nın yüksek yaylalarında yapılanın arasındaki büyük farkları yüksek sesle dile getirmeye çalışıyorlardı.

Şişe ikinci kez dolaşırken de don Juan içmemişti. Ben de yalnızca bir tadımlık almıştım. Ama ötekiler, fincanı ağzına dek dolduruyorlardı. Şişe bir kez daha dolaştı ve bitti.

Don Juan, "Öbür şişeleri getir, Lucio," dedi.

Lucio, ikircimli görünüyordu; don Juan hiç oralı görünmüyor, benim Lucio'ya dört şişe birden getirmiş olduğumu anlatıyordu.

Lucio yaşlarında bir genç adam olan Benigno, göze çarpmasın diye arka yanıma yerleştirdiğim çantama bakarak, tequila satıcısı mıyım diye sordu. Don Juan, satıcı falan olmadığımı, aslında Sonora'ya, kendisini ziyaret etmek için gel-

miş bulunduğumu söyledi.

"Carlos Mescalito'yu öğreniyor; ben öğretiyorum ona," diye ekledi.

Hepsi birden bana bakıp, kibarca gülümsediler. Yüzü keskin çizgilerle dolu, ufak, zayıf bir adam olan oduncu Bajea, gözlerini bir an bana dikti ve ambarcının, beni, Yaqui topraklarında maden işletmeyi tasarlayan bir Amerikan şirketinin casusu olmakla suçladığını söyledi. Hepsi de, böyle bir suçlandırmaya içerlercesine söylendiler. Zaten, hepsi, bir Meksikalı ya da Yaqui'lerin dedikleri gibi bir *Yori* olan bu adama kızarlarmış.

Lucio öbür odaya gidip bir şişe bacanora daha getirdi. Açtı; fincanını ağzına dek doldurdu. Sonra şişeyi yanındakilere verdi. Söz, dolaşıp, Amerikan şirketinin Sonora'ya gelmesi olasığına ve bunun Yagui'leri ne denli etkileyeceğine gelmişti. Şişe, Lucio'ya dönünce; Lucio şişeyi kaldırıp, içinde ne kadar kaldığına baktı.

Don Juan bana doğru eğilerek, "Söyle üzülmesin; bir daha gelişinde daha çok getireceğini söyle," diye fısıldadı.

Ben de Lucio'ya doğru eğilip, öbür gelişimde en azından altı şişe getireceğimi söyledim.

Bir ara konuşulacak bir şey kalmamış gibi susuştuk.

Don Juan bana dönüp yüksek sesle, "Arkadaşlara, Mescalito'yla karşılaşmalarını anlatsan a!" dedi. "Amerikan şirketi Sonora'ya gelirse neler olur diye bir boş laf etmekten çok daha ilginç olur bu."

Lucio, merakla, "Mescalito, peyote midir, dede?" diye sordu.

Don Juan kuru bir sesle, "Kimileri öyle der," yanıtını verdi. "Ben Mescalito demeyi yeğlerim."

Uzun boylu, iri yarı, orta yaşlı biri olan Genaro, "O Allah'ın belası şey insanı delirtir," dedi.

Don Juan, yumuşak bir sesle "Mescalito'nun deliliğe yol açtığını söylemek saçma olur. Eğer öyle olsaydı, Carlos şimdi burada sizinle konuşacak yerde tımarhaneyi boylamış olur-

du. Carlos Mescalito kullandı. Bakın işte, sapasağlam duruyor."

Bajea gülümseyerek, çekingen, "Kim bilir?" deyince, herkes gülmeye başladı.

"Bir de bana bakın," dedi don Juan, "hemen hemen bütün yaşamım boyunca Mescalito'yla haşır neşir oldum, bişeycikler olmuş değil bana."

Kimse gülmemişti, ama, onun bu sözlerini pek ciddiye almışa da benzemiyorlardı.

Öte yandan, don Juan sürdürdü: "Dediğin gibi, Mescalito'nun insanı çıldırttığı doğrudur. Ama, ne yapılacağını bilmeden ona gidildiğinde olur bu."

Don Juan'la yaşıt bir yaşlı adam olan Esquere, gülmesini tutamıyor, başını iki yana sallayıp duruyordu. "'Ne yapılacağını bilmeden' demekle neyi kastediyorsun, Juan?" diye sordu. "Seni geçen görüşümde de aynı şeyi söylüyordun."

Genaro söze karışarak, "Bu peyote denilen nesneyi yutanlar gerçekten keçileri kaçırırlar." dedi. "Huichol Kızılderililerinin bunu yediklerini görmüştüm. Kudurmuş gibi davranıyorlardı. Köpük saçıyorlar, kusuyorlar, her yana işeyip duruyorlardı. O Allah'ın belası nesne saralı yapar adamı. Bayındırlıkta mühendislik yapan Bay Salas öyle söylemişti. Sara olunca, artık iyileşmezmişsin."

Bajea, büyük bir ağırbaşlılıkla, "Hayvan olmaktan kötü, desen e!" dedi.

Don Juan, "Genaro, sen Huichol Kızılderililerinde yalnızca görmek istediğin şeyleri görmüşsün." dedi. "Örneğin, hiç zahmet edip Mescalito'yla tanışmanın nasıl bi şey olduğunu sordun mu onlara? Bildiğime göre, Mescalito kimseyi saralı falan etmez. Bayındırlıktaki mühendis de zaten bir Yori; ne anlar Yori Mescalito'dan! Mescalito'yu bilen bütün o binlerce insana da deli diyemezsiniz ya!"

Genaro, "Pekâla derim; deli onlar, deli! Ya da onun gibi bir şey... Yaptıklarına bakınca..." diye yanıtladı.

Don Juan sordu: "Pekâlâ, o binlerce insan deliyse, kim

kotarıyor onların işlerini? Nasıl sürdürebiliyorlar yaşamlarını?"

Esquere, söze karışıp, "Karşı yakadan -ABD'den-gelen Macario, bir kez yiyenin yaşam boyu ondan kurtulamayacağını söylemişti," dedi.

Don Juan, "Macario öyle bi şey demişse, yalan söylemiş. Ne dediğinin farkında mı o acaba?" diye çıkıştı.

"Yalancının tekidir o," dedi Benigno.

"Kim bu Macario?" diye sordum.

Lucio, "Buralarda oturan bir Yaqui Kızılderilisi..." dedi. "Arizonalı olduğunu söylüyor, savaşta Avrupa'da bulunmuş. Anlattıklarını bir dinlesen!.."

Benigno, "Albay olduğunu söyler durur!" diye atıldı.

Herkes gülmeye başlamıştı; bir süre Macario'nun inanılmaz öykülerine geçildi; ne var, don Juan sözü gene Mescalito'ya döndürdü.

"Hepiniz Macario'nun palavracı bi kimse olduğunu biliyorsunuz da, ne diye Mescalito'ya değgin sözlerine inanıyorsunuz?"

Lucio, bu sözcüğü henüz anlayamamış gibi, "Peyote mi yani, dede?" diye soruverdi.

"Evet be! Hay Allahın!."

Don Juan'ın çıkışı çok sert ve kırıcıydı. Lucio irkilmişti. Bir an için hepsinin de korkmuş olduklarını sezer gibi olmuştum. Sonra don Juan, yumuşak bir gülümsemeyle konuşmasını sürdürdü.

"Macario'nun söylediği şeylerin aslı astarı yok; bunu anlamıyor musunuz? Mescalito'dan söz etmek için onu bilmek gerekir."

"İşte gene başladın," dedi Esquere, "bilmek, bilmek, bilmek! Sen Macario'dan da betersin yahu! Hiç olmazsa o, bilse de bilmese de, aklından geçenleri söyler. Ama, seni yıllarca dinlemişimdir; bilmemiz gerektiğinden başka bir şey çıkmamıştır ağzından. Neyi bilmemiz gerek Allahaşkına!"

Benigno, "Don Juan, peyoteden bir ruh çıktığını söylüyor," dedi.

Bajea, "Tarlalarda peyote görmüşlüğüm olmuştur; ama ruh falan görmüş değilim," dedi.

Don Juan, "Evet, bi bakıma, Mescalito ruhlara benzer," diye açıkladı. "Ama onu iyice bilmeden ne olduğunu açıkça anlayamazsınız. Esguere, yıllardan beri hep bunları söylemiş olduğumdan yakınıyor. Doğru söylüyor. Ama siz anlamıyorsanız, suç bende mi? Bajea, onu yiyenlerin hayvanlaştığını söyledi. Ama, ben öyle görmüyorum bu işi. Kanımca, kendilerini hayvanlardan üstün tutanlar, hayvanlardan kötü bi yaşam sürdürürler. Bakın işte torunumun haline. Durup dinlenmeden çalışır. Eşek gibi çalışmak için yaşıyor sanki. Hayvana benzemeyen tek yanı, içip sarhoş olmasıdır."

Hepimiz gülüyorduk. Daha yirmisine varmamış görünen Victor adlı bir delikanlı hepimizden fazla gülmekteydi.

Genç bir çiftçi olan Eligio, henüz hiç söze karışmamıştı. Sağ yanımda yerde sırtı, yağmurdan ıslanmasın diye içeriye yığılmış kimi suni gübre çuvallarına dayalı, oturmaktaydı. Lucio'nun çocukluk arkadaşlarından olan bu Eligio, Lucio'dan daha kısa boylu olmasına karşın güçlü, pehlivan yapılı bir adamdı. Eligio, don Juan'ın sözlerini yutar gibi dinliyordu. Bajea, tam bir şey söyleyecekken, Eligio onun sözünü kesti.

"Peyote bu söylediğin şeyleri nasıl değiştirir?" diye sordu. "Bildiğime göre, tüm yaşamı boyunca eşek gibi çalışmak için yaratılmıştır."

Don Juan, "Mescalito her şeyi değiştirir," dedi, "ama biz de eşekler gibi çalışmak zorundayızdır. Mescalito'nun içinde bi ruh bulunduğunu söyledim. Çünkü, insanı değiştiren bi ruha benzer de ondan dedim bunu. Görebileceğimiz, dokunabileceğimiz bi ruhtur o; bizi, kimi kez, istencimize karşın değiştiren bi ruh..."

Genaro, "Peyote aklını başından alır gider; o zaman elbet-

te değiştiğini sanırsın, değil mi?" dedi.

Eligio sürdürdü: "Nasıl değiştirir bizi?"

"Bize doğru yaşam biçimini öğreterek," dedi don Juan. "Onu bilenlere yardım eder, onları korur. Sizin sürdürdüğünüz bu yaşama, yaşam denemez. Onu tanımanın verdiği mutluluğu bilemezsiniz, çünkü, yok sizin bi koruyucunuz!"

Genaro, alınarak, "Ne demek oluyor bu?" dedi. "Hazreti İsa'mızla Meryem Ana'mız, Hazreti Guadalupe'umuz var bizim de. Onlar koruyucu değiller mi?"

Don Juan, dudak bükerek, "Ne de korurlar ya!" diye söylendi. "Nasıl daha iyi bi yaşam sürdürebileceğini öğretmiş midir sana?" diye sordu.

Genaro, "İnsanların onları dinlediği yok ki!" diyerek karşı çıktı. "Herkes şeytanın peşine düşmüş, ne yazık!"

Don Juan, "Onlar gerçekten koruyucu olmuş olsalardı, dinlemeye zorlarlardı insanları," dedi. "Mescalito insanın koruyucusu olduğu zaman ister istemez dinletir kendini; insanlar onu gözleriyle görünce de, onu dinlememezlik edemezler. Mescalito, insanı kendisine saygıyla yaklaştırtır. Sizlerin, koruyucularınıza davrandığınız gibi değil..."

Esquere, "Nasıl yani, Juan?" diye sordu.

"Yani, şunu demek istiyorum; siz, koruyucunuza giderken kiminiz keman çalar, öbürünüz suratına maske, ayağına tozluk geçirip dans edeceğim diye tepinir, geri kalanlarınız da kafayı çekersiniz. Benigno, sen dansçıydın bi zamanlar, anlatsana!"

"Üç yıl var ki yapmıyorum," dedi Benigno, "Zor iş!"

Esquere, alaylı bir sesle, "Lucio'ya sor," dedi, "o bir hafta dayanabilmişti."

Don Juan'ın dışında, herkes gülüştü. Lucio, sıkılmış görünüyor, gülümsüyordu; iki fincan dolusu bacanora devirdi boğazından aşağıya.

Don Juan, "Zor iş değil, aptalca bir iş," dedi. "Dansçı Valencio'ya sor bakalım, dans etmekten hoşlanıyor mu? Hoş-

lanmıyor elbette! Dans etmeye çalışmış, hepsi o kadar. Yıllardan beri, yaptığı danslara bakarım, her bakışımda aynı hareketleri yaptığını görürüm; üstelik de kötü mü kötü! Belli ki zevk almıyor sanatından; ama danslarını anlatırken şişinir durur. Sevmiyor ki dansı! O yüzden yıllar yılı aynı hareketleri yineler durur. Ama, farkında bile değil bunun."

Eligio, "Öyle dans etmeyi öğretmişler; ne yapsın?" dedi. "Bir zamanlar ben Torim kasabasında dansçılık yapardım. Nasıl öğretmişlerse, öyle dans etmek zorundasın-biliyorum."

"Evet, Valencio belki de aman aman bir dansçı değil," dedi Esquere. "Ama iyileri de vardır. Sacateca'ya ne buyrulur?"

Don Juan, sertçe, "Sacateca bi bilgi adamıdır, sizlerle bi tutamayız onu," dedi. "Yaradılışında dans etme eğilimi var da onun için dans ediyor. Benim demek istediğim, sizler dansçı olmadığınızdan, dans zevk vermez size. Danslar iyi yapılsaydı, kimileriniz hoşlanırdınız. Ama hiçbiriniz danstan o denli anlamıyorsunuz. O yüzden hepiniz içmekten başka bi şey bilmezsiniz. Bakın şu torunumun haline!"

Lucio, "Kes artık, dede!" diye söylendi.

Don Juan sürdürdü, "Tembel değil, aptal değil; ama içmekten başka yaptığı bi şey de yok."

Genaro, "Deri ceketler alıyor ya!" deyince, herkes kahkahayı bastı.

Lucio bir bacanora daha yuvarladı.

Eligio sordu: "Pekâlâ, peyote nasıl değiştiriyor bu durumları?"

Don Juan, "Lucio, koruyucuyu arasaydı, yaşamı çok değişik olurdu. Nasıl değişirdi bilemem, ama yüzdeyüz değişirdi."

"Yani içkiyi bırakarak... Bunu mu demek istiyorsun?" diye üsteledi Eligio.

"Belki de bırakırdı. Yaşamından doyum sağlamak için tequiladan başka bi şeylere ihtiyacı var onun. İşte o şeyi, her neyse, koruyucusu verirdi ona."

Eligio, "Güzel tadı varmış şu peyotenin de, haa!" dedi.

Don Juan, "Öyle bi şey demedim ben," dedi.

Eligio sordu: "Tadı iyi değilse, nasıl zevk verir ki?"

Don Juan, "Yaşamını daha zevkli kılar da ondan," diye yanıtladı.

Eligio asılıyordu: "Ama tadı iyi değilse, nasıl zevkli kılar insanın yaşamını? Olur şey değil!"

Genaro atıldı: "Niçin olmasın? Peyote insanı delirtir; o zaman, sen de ne yaparsan yap, her şeyi tozpembe gösterir sana."

Gene gülüştüler.

Don Juan, alınmaksızın, sürdürdü: "Pekâlâ olur; ne denli az bildiğimizi, ve görecek ne denli çok şey bulunduğunu bi düşünün. İnsanı delirten şey, içkidir. Aklımızı bulandırır. Oysa Mescalito, her şeyi biler, keskinleştirir. Öyle bi güzel görmeni sağlar-öyle bi güzel ki!"

Lucio'yla Benigno, bunları daha önceleri işitmiş olduklarını belirtircesine, birbirlerine bakıp gülümsediler. Genaro'yla Esquere sabırsızlanarak aynı anda konuşmaya başladılar. Victor'un kahkahası bütün öbür sesleri bastırıyordu. Aralarında, tek ilgi duyan kimse, Eligio'ydu.

Eligio, "Peyote bütün o şeyleri nasıl yapar?" diye sordu.

Don Juan açıkladı: "Önce, onunla tanışmayı istemen gerektir; sanırım işin en önemli yanı budur. Sonra onunla karşılaşırsın. Onu iyice tanımak için onunla birçok kez karşılaşman gerekir."

Eligio, "Sonra ne olur?" diye sordu.

Genaro, araya girdi: "Kıçın yerde sürünürken çatıya edersin bokunu." dedi.

Kahkahalar gene koptu.

Don Juan aldırmaksızın, "Ondan sonrası sana kalıyor." diye sürdürdü. "Ona giderken korkularını bi yana atacaksın; o da sana daha iyi bi yaşamın nasıl yaşanabileceğini azar azar öğretecek."

Uzun bir sessizlik oldu. Herkes yorgun görünüyordu. Şişe boşalmıştı. Lucio, ister istemez, bi şişe daha açtı.

Eligio, alaycı bir sesle, "Peyote, Carlos'un da mı koruyucusu?" diye sordu.

"Orasını bilemem." diye yanıtladı don Juan. "Üç kez geçti başından; kendisine sorsan a!"

Hepsi merakla bana döndüler. Eligio sordu: "Sahiden yedin mi?"

"Evet." dedim.

Don Juan, ilk rauntu kazanmış oluyordu. Oradakiler, ya deneyimlerimi dinlemek istiyorlardı, ya da yüzüme karşı gülmeye çekiniyorlardı.

Lucio, "Bir yerin ağrımadı mı?" diye sordu.

"Ağrıdı. Tadı da berbat!"

Benigno, "Öyleyse neden yedin?" diye sordu.

Ben de, bir batılı için, don Juan'ın peyoteye değgin bilgisinin çok çekici olduğunu inceden inceye açıklamaya çalıştım. Don Juan'ın peyoteyle ilgili olarak anlatmış bulunduğu şeylerin tümüyle doğru olduğunu, isterlerse her birisinin bu gerçeği doğrulayabileceğini anlattım.

Hepsinin, beni aşağılamalarını örtercesine gülümsediklerini farkettim. Çok sıkılmıştım. Aklımdan geçenleri onlara aktarmadaki beceriksizliğimin farkındayım. Bir süre daha konuştum. Ne var ki, hızımı yitirmiştim ve, yalnızca, don Juan'ın söylemiş olduğu şeyleri yineleyebildim.

Don Juan yardımıma koşarak, beni desteklercesine: "Mescalito'ya ilk gelişinde, koruyucu falan aradığın yoktu, di mi?" diye sordu.

Ben de, onlara, Mescalito'nun bir koruyucu olabileceğini bilmediğimi; beni ona, yalnızca merakımın ve konuyu öğrenmeye olan aşırı isteğimin götürmüş olduğunu anlattım.

Don Juan, benim niyetimin kusursuz olduğunu ve bu yüzden, Mescalito'nun bana olumlu etkiler sağladığını vurguladı.

Genaro, "Ama kusmuşsun, önüne gelen yere işemişsin, değil mi?" diye iteliyordu.

Yanıt olarak, gerçekten bende böye bir davranışa yol açtığını söyledim. Artık kendilerini tutmaya çabalamadan kahkahaları bastılar. O anda beni iyice aşağılamakta olduklarını görmekteydim. Eligio dışında, hiçbiri anlattıklarımla ilgilenmiyordu.

Sürekli beni, dinlemekte olan Eligio sordu: "Neler gördün?"

Don Juan, deneyimlerimin hepsini, ya da en önemli ayrıntılarını anlatmamı istedi. Ben de sezgilediğim şeyleri, biçimlerini sırasıyla anlattım. Sözüm bitince, Lucio, "Peyote bu anlattığın gibi acayipse, iyi ki hiç bulaşmamışım bu işe!" diye yapıştırdı.

Genaro da Bajea'ya: "Dememiş miydim, o nesne adamı delirtir diye?!" dedi.

Don Juan, "Ama Carlos deli değil işte. Buna ne dersin?" diye Genaro'ya sordu.

Genaro karşılık vererek, "Olmadığını nerden bileceğiz?" diye sordu.

Bu kez, don Juan dahil, herkes gülüyordu.

Benigro, "Korkuyor muydun?" diye sordu.

"Evet. Hem de çok!"

Eligio sordu: "Öyleyse neden yedin?"

"Öğrenmek istediğini söyledi ya!" diye Lucio benim yerime yanıtladı. "Carlos da dedem gibi oluyor gittikçe. Hiç kimse onların neyi bilmek istediklerini bilemez!"

Don Juan, Eligio'ya, "Bu bilgiyi açıklayabilmek olanaksızdır," dedi. "Çünkü, her kişiye başka biçimlerde verilir bu bilgi. Hepimiz için değişmeyen bi şey varsa, o da Mescalito'nun, gizlerini her birimize özel olarak sunduğudur. Genaro'nun sözlerini dinledikten sonra, Mescalito'yla karşılaşmasını önerecek değilim ona. Ama ben de, Genaro da, ne dersek diyelim, Mescalito çok yararlı olabilir *onun* için. Ne

var ki, ancak onun istemesi gerekir; anlatmak istediğim *o bilgiyi* yani."

İki gün sonra, 6 Eylül'de, Lucio, Benigno ve Eligio, benimle ava çıkmak üzere, kalmakta olduğum eve geldiler. Ben notlarımı yazarken, onlar bir süre sessizce oturdular. Az sonra, Benigno, önemli bir şey söyleyecekmiş gibi gülümseyerek bana yaklaştı. Yüzüne baktım. Çekinerek, gene gülümsedi, ve, "Lucio, peyote çiğnemek istiyormuş." dedi.

"Sahi mi?" diyerek Lucio'ya baktım.

Lucio, "Evet," diye yanıtladı.

Benigno kesik kesik gülmekteydi.

"Lucio dedi ki, eğer ona bir motosiklet alırsan, peyote yiyecekmiş."

Lucio'yla Benigno birbirlerine bakıp kahkahayı bastılar.

Lucio, "Amerika'da kaça bir motosiklet?" diye sordu.

"Yüz dolara falan alınabilir," diye yanıtladım.

"Orda ucuzmuş yahu! Bir tane getirsene ordan." dedi Benigno.

Lucio'ya döndüm, ve, "Önce bir dedene sorayım." dedim.

Lucio karşı çıktı: "Olmaz, olmaz. Sakın söyleme ona. İşimizi bozar sonra, kaçığın tekidir o. Üstelik çok da yaşlı ve bunak... Ne yaptığını bilmez."

Benigno ekledi: "Bir zamanlar gerçek bir büyücüydü o. Gerçekten diyorum yani. Bizim köylüler, ondan üstünü yoktu derler. Ama, peyoteye dadanınca, siliniverdi gitti. Şimdi de çok yaşlandı."

Lucio, "Bıkmadan usanmadan o uyuz peyote öykülerini anlatır durur hep," dedi.

"Peyote de ne saçma şey yarabbim!" dedi Benigno, "Biz denemiştik bir kez. Lucio dedesinden bir torba yürütmüş. Bir gece, kasabaya giderken yolda çiğnemiştik. Pezevenk! Ağzım doğrandı sanmıştım. O ne berbat tat öyle!"

"Yutmuş muydun?" diye sordum.

Lucio, "Tükürüp atmıştım;" dedi, "torbayı da fırlatıp attıydık."

İkisi de bu olayı çok gülünç buluyorlardı. Eligio henüz bir şey dememişti. Bir yana çekilmiş durmaktaydı. Güldüğü bile yoktu.

"Sen denemek ister misin, Eligio?" diye sordum.

"Yoo, hayır. Motosiklet versen bile..."

Lucio'yla Benigno, bu sözü çok gülünç bulmuş olmalılar ki, gene kahkahayı bastılar.

Eligio sürdürdü: "Ama gene de, don Juan şaşırtıyor beni."

Lucio, büyük bir inançla, "Dedemin bir şey bildiği yok. Çünkü çok yaşlandı." dedi.

"Evet, çok yaşlandı." diye mırıldandı Benigno.

Bu iki genç adamın don Juan'a değgin düşüncelerini çocukça ve yersiz buluyordum. Onun kişiliğini savunmam gerektiğini düşünerek, kanımca don Juan'ın şimdi de eskiden olduğu gibi büyük bir büyücü olduğunu, belki de büyücülerin en ulusu olduğunu söyledim. Onun, gerçekten olağanüstü bir yanı olduğuna inandığımı anlattım. Yetmiş yaşını geçmiş olmasına karşın, dördümüzün toplamından daha çevik ve güçlü olduğunu unutmamaları gerektiğini söyledim. Gidip hep birlikte don Juan'ın üzerine çullanmalarını önerdim; o zaman don Juan'ın onları nasıl tepivereceğini belirttim.

Lucio, böbürlenerek, "Hiç kimse dedeme çullanamaz ki!" dedi. "Bir brujodur o."

Sonra da, onlara, don Juan'ın çok yaşlı ve bunamış olduğunu söylediklerini anımsatarak, bunak birinin, çevresinde olup bitenleri bilemeyeceğini anlattım. Oysa, birçok kez, don Juan'ın ne denli uyanık bir kişi olduğuna tanık olduğumu ve şaşakaldığımı belirttim.

Benigno, "Yaşlı olsa bile, hiç kimse bir brujoyu yere seremez, çullanamaz ona." diye bilgiçce söylendi. "Ancak uyurken, gidip üzerine atılabilirler. Cevicas diye biri vardı; öyle yapmışlardı ona. Millet, onun büyüsünden usanmıştı da, öldürmüşlerdi onu."

Bu olayın ayrıntılarını anlatmalarını istedim. Ne var, bunun çok eskiden olduğunu, o zamanlar çok küçük olduklarını söylediler. Eligio; herkesin gizliden gizliye Cevicas'ın kaçığın biri olduğunu söylediğini, kimsenin, gerçek bir büyücüye ilişemeyeceğini ekledi. Büyücülere değgin düşüncelerini öğrenmek için sorular sordum. Ama, bu konuya pek ilgi duymadıkları belliydi. Üstelik, getirmiş olduğum .22'lik tüfekle atış yapmak için sabırsızlanıyorlardı.

Bu yöreye özgü yüksek kaktüslerden ve öbür bitkilerden oluşan sık çalılıkların içinde yavaş yavaş ilerlerken oldukça sessizdik. En önde giden Eligio, dönüp, bana: "Belki de kaçık olan bizleriz; belki de haklıdır don Juan. Baksan a o şu yaptığımız işlere!" dedi.

Lucio'yla Benigno karşı çıktılar. Araya girerek Eligio'ya hak verdiğimi söyledim; kendi yaşam biçimimim bir yerde yanlış olduğunu düşündüğümü belirttim. Benigno, benim yaşamımda yakınılacak bir şey bulunmadığını, param e bir arabam olduğunu söyledi. Ben de, aynı şeyleri onlar söyleyebileceğimi, çünkü her birinin birer tarlası olduğu karşılığını verdim. Üçü de, koro halinde, tarlaların federal bankanın malı olduğunu söylediler. Ben de arabamın sahibi olmadığımı; asıl sahibinin California'daki bir banka olduğunu açıkladım; yaşamımın onlarınkinden farklı, ama daha iyi olmadığını belirttim. Artık çalılık iyice sıklaşmıştı.

Geyik ya da yabandomuzu göremedik, yalnızca üç tavşan vurduk. Dönerken, Lucio'nun evinde durakladık. Lucio, karısının tavşan yahnisini yapacağını söyledi. Benigno, bir şişe tequila ve maden sodası olmak için bakkala gitti. Döndüğünde, baktım, don Juan vardı yanında.

Lucio gülerek, "Dedeme, bakkaldan bira alırken mi rastladın?" dedi.

Don Juan, "Bu toplantınıza çağrılı değilim." dedi, "Sırf, Carlos'a Hermosillo'ya gidip gitmeyeceğini sormak için uğramıştım."

Don Juan'a, ertesi gün gitmeyi tasarladığımı söyledim.

Bu arada Benigno şişeleri dağıtıyordu. Eligio, kendisininkini don Juan'a uzattı; Yaqui töresine göre verilen bir şeyi, nezaketen bile olsa, almamak son kerte bir kabalık olduğundan, don Juan şişeyi aldı. Ben de kendiminkini Eligio'ya uzattım; almak zorunda kaldı. Benigno da kendi şişesini bana verdi. Ne var ki, Lucio, bu Yaqui töresinin, başına neler açacağını sezmiş olacak ki, sodasını içip bitirmişti. Lucio, Benigno'nun pek dokunaklı bir duruma giren yüzüne bakıp güldü ve "Şişeni yürüttüler ha!" dedi.

Don Juan hiç soda içmez olduğunu söylerek şişeyi Benigno'nun eline verdi. *Ramada*nın altında sessizce oturduk.

Eligio sinirli görünüyordu. Huzursuzca, şapkasının kenarıyla oynayıp duruyordu.

Sonra don Juan'a dönüp, "Geçen gece anlattıklarını düşünüp duruyorum da..." dedi, "peyote yaşamımızı nasıl değiştiriyor? Nasıl?"

Don Juan yanıt vermedi. Gözlerini bir süre Eligio'nun yüzüne dikti ve Yaqui dilinde bir ezgiye başladı. Bu, tam bir şarkı biçiminde değil de konuşma gibi bir şeydi. Uzun bir süre sessiz kaldık. Sonra, don Juan'dan, Yaqui dilinde söylediklerini çevirmesini istedim.

"Yaquiler için bi şey," deyip geçiştirdi.

Üzülmüştüm. Çok önemli bir şeyler söylemiş olduğuna emindim.

Don Juan, dayanamayıp, "Eligio bi Kızılderilidir," dedi. "Bi Kızılderili olarak hiçbi şeyi yoktur. Bi şeyimiz yok biz Kızılderililerin... Buralarda gördüğün en varsa, Yorilerindir, Yaquilerin, öfkelerinden başka, toprağın onlara verdiğinden başka bi şeycikleri yoktur."

Çok uzun bir süre kimse ağzını açmadı. Sonra, don Juan kalkıp vedalaştı ve gitti. Yolun bir kıvrımında yitip gidene dek ardından bakakaldık. Hepimiz de tedirgindik. Lucio, konuşmuş olmak için, dedesinin tavşan yahnisi sevmediğinden ötürü kalmamış olduğunu söyledi. Eligio, derin düşüncelere dalmış görünüyordu. Benigno bana dönüp, yüksek sesle: "Al-

lah, seni de, don Juan'ı da bu yaptıklarınız yüzünden cezalandıracak." dedi.

Lucio gülmeye başladı, Benigno da katıldı ona.

Eligio, "Saçmaladın gene, Benigno," dedi sıkılmışçasına. "Beş para etmez şu söylediklerin."

15 Eylül 1968

Cumartesi gecesi saat dokuz sıralarıydı. Don Juan, Lucio'nun evindeki *ramada*nın altında, Eligio'yla karşılıklı oturuyordu. Don Juan peyote torbasını aralarına koymuş, gövdesini hafif hafif öne arkaya sallayarak bir ezgi söylüyordu. Ben, Lucio ve Benigno, Eligio'nun bir buçuk iki metre ardında, sırtlarımız duvara dayalı oturuyorduk. Oturum başladığında hava iyice kararmış durumdaydı. İçerde, gaz lambasının ışığında oturmuş, don Juan'ı beklemiştik. Don Juan gelince, bizi dışarıya *ramada*ya çağırdı ve oturacağımız yerleri gösterdi. Bir süre sonra gözlerimiz karanlığa alışmıştı. Herkesi açıkça görebiliyordum. Eligio çok korkmuşa benziyordu. Tir tir titriyor, dişlerinin çatırdamasını tutamıyordu. Başı ve sırtı ani silkinmelerle sallanıyor, içi katılıyor izlenimini veriyordu.

Don Juan onunla konuşarak, korkmamasını koruyucuya güvenmesini ve başka hiçbir şey düşünmemesini söyledi. Torbadan bir peyote mantara alarak Eligio'ya uzattı; yavaş yavaş çiğnemesini buyurdu. Eligio bir köpek yavrusu gibi zırlayarak geri geri çekiliyordu. Hızlı hızlı soluması, körük cızırtısını andırıyordu. Şapkasını çıkarıp alnının terini sildi. Elleriyle yüzünü kapadı. Ağladığını sanıyordum. Gene kendine gelene dek uzunca bir süre öyle gergin durumda kaldı. Sonra, bir eli hâlâ yüzünde, başını kaldırarak mantarı aldı ve çiğnemeye başladı.

Büyük bir korkuya kapılmıştım. O ana dek, belki en azından Eligio denli korku içinde bulunduğumu ayrımsayamamıştım. Peyotenin verdiği bir kuruluk vardı ağzımda. Eligio, uzun süre, çiğnedi durdu mantarı. Gerginliğim gittikçe artı-

yordu. Soluk alış verişlerim arttıkça, ürkmeye başlamıştım.

Don Juan bu kez daha yüksek sesle okumaya başladı ezgisini; ve Eligio'ya bir peyote daha verdi. Eligio, onu da bitirince, don Juan, ona kuru yemiş vererek, yavaş yavaş çiğnemesini söyledi.

Eligio iki parça peyote mantarı daha çiğnedikten sonra, don Juan bu kez ona kurutulmuş et verdi.

Eligio onuncu mantarı bitirdiği sırada tedirginliğim son kertesine ulaşmıştı.

Birden, Eligio'nun, öne doğru yıkıldığını, alnının yere vurduğunu gördüm. Sol yanına devrilerek çırpınmaya başlamıştı. Saatime baktım. On biri yirmi geçiyordu. Eligio bir saate yakın yerde sendeleyerek, yalpalayarak inledi durdu.

Don Juan, onun karşısında, kıpırdamadan oturmasını sürdürüyordu. Peyote ezgileri şimdi bir mırıldanmaya dönüşmüştü. Sağ yanımda oturan Benigno, olup bitenle ilgilenmiyor; onun yanında oturan Lucio da horluyordu.

Eligio'nun gövdesi iki kat bükülmüş bir durumdaydı. Önü bana dönük, elleri bacaklarının arasında, sağ yanına yatmış duruyordu. Birden gövdesi güçlü bir irkilişle fırladı ve bacakları hafif çekili, sırtüstü yere yattı. Sol elini, son kerte özgür ve şiirli bir devinimle yukarıya ve yana sallamaktaydı. Sağ elini de aynı biçimde sallamaya başladı. Sonra iki eli birden, yavaş hareketlerle harp çalan bir sanatçının elleri gibi dalgalanmaya başladı. Devinimleri giderek daha canlanıyordu. Kolları zangır zangır titriyor, piston gibi bir iniyor bir kalkıyordu. Aynı anda, elleri, bileklerinden, öne doğru dönüşler yapıyor, parmakları tiril tiril titriyordu. Çok güzel, uyumlu, insanı uyutucu bir görüydü bu. Ritmi ve kaslarını o denli duyarlıca kontrol edişi beni çok etkilemişti.

Daha sonra, Eligio, bir güç onu itermişcesine, yavaşça dikildi. Gövdesi ürpermekteydi. Çömeldi ve başı, kesik kesik verilen bir elektrik akımına tutulmuş gibi sarsılıyordu. Sanki kendi denetimi dışındaki bir etmen onu itiyor, sürüklüyordu.

Don Juan ezgisini daha yüksek sesle okumaya başladı.

Lucio'yla Benigno uyandılar ve sahneye ilgisiz bakışlar atarak yeniden uykuya daldılar.

Eligio gittikçe yükseliyor, yükseliyordu. Tırmanıyordu besbelli. Avuçlarını bitiştirmiş, göremediğim bir takım nesnelere tutunuyor gibiydi. Kendisini yukarıya çekiyor ve soluk almak için duraklıyordu.

Gözlerini görmek istedim ve ona yaklaştım; ama don Juan sert bir bakış fırlatınca, yerime çekildim. Sonunda, Eligio zıpladı. Kesin, ürkünç bir sıçramaydı bu. Hedefine ulaşmışa benziyordu. Soluk soluğa kalmıştı, oflayıp pofluyordu. Bir kaya çıkıntısına tutunur gibiydi. Ama bir şeyle karşılaşmış gibi oldu ve çaresiz kalmışçasına bir çığlık kopardı. Elleri tutunduğu yerden kayıverdi ve Eligio düşmeye başladı. Gövdesi arkaya doğru yaylanarak tepeden tırnağa en güzel ve uyumlu bir biçimde titredi. Bu titreme belki de yüz kez geçti gövdesinden boydan boya; sonunda Eligio, boş bir çuval gibi yere dökülüverdi.

Az sonra, Eligio, yüzünü korurcasına, ellerini öne doğru uzattı. Göğsü üstüne uzanıp bacaklarını yerden birkaç santim yukarıda tutarak arkaya doğru uzattı; tıpkı büyük bir hızla uçuyormuş görünümünü veriyordu bu durumu. Başı olabildiğince arkayadoğru kalkmıştı; kollarını gözlerinin üzerinde onları korur gibi kavuşturmuştu. Hızla giderken, çıkardığı yelin ıslığını duyumsayabiliyordum. Solum kesilerek bir çığlık atıverdim. Lucio'yla Benigno uyanıp merakla Eligio'ya baktılar.

Lucio, "Bana bir motosiklet alacağına söz verirsen, şimdi çiğnerim mantar." diye bağırdı.

Don Juan'a baktım. Başıyla, buyurucu bir hareket yaptı.

Lucio homurdanarak, "Orostopan!" dedi ve gene uykuya daldı.

Eligio kalkıp yürümeye başlamıştı. Bana doğru birkaç adım attı ve durdu. Kutsanmış bir ifade ile gülümsediğini gördüm. Islık çalmaya uğraşıyordu. Açık seçik bir ses çıkarmıyordu; ama uyumlu bir havası vardı ıslığının. Bir ezgiydi

bu. Art arda yinelediği iki ölçüden oluşan bir ezgicik. Çok geçmeden, ıslık açıkça duyulur oldu. Sonra da tizleşti. Eligio anlaşılmaz sözcükler gevelemekteydi. Ezgisinin sözleriydi herhalde bunlar. Saatlerce söyledi durdu onları. Yalın mı yalın, yinelemeli, tekdüze, ama yabancı güzellikte bir ezgi...

Eligio ezgisini söylerken bir şeye bakar gibiydi. Bir ara bana epey yaklaşmıştı. Yarı karanlıkta gözlerini gördüm. Cam gibiydiler; bir yere mıhlanmışlardı. Eligio gülümsüyor, kıkırdıyordu. Biraz yürüyor, sonra oturuyor, ardından gene yürümeye başlıyordu. Bunları yaparken, sürekli iç geçiriyor, inliyordu.

Birden, arkasından iten varmışçasına, sendeledi. Gövdesi, onu iten gücün etkisiyle ortasından öne doğru yaylanmıştı. Öyle ki, bir an, Eligio ayak ucuna basarak elleri arkadan yere değerek tam bir çember çizmişti nerdeyse. Sonra gene yavaşça sırtüstü yere yıkılıverdi ve boydan boya yere uzanıp yabansı bir katılığa büründü.

Bir süre, sızlanmayı, inlemeyi sürdürdü ve ardından horlamaya başladı. Don Juan Eligio'nun üzerini birkaç çuvalla örttü. Saat 5.35 idi.

Lucio'yla Benigno, sırtları duvara dayalı, omuz omuza vermişler, uyuyorlardı. Don Juan'la birlikte uzun süre orda oturduk. Çok yorgun görünüyordu. Sessizliği bozarak Eligio'dan söz ettim. Don Juan, Eligio'nun Mescalito'yla karşılaşmasının olağanüstü bir biçimde başarılı geçtiğini söyledi. Mescalito, daha ilk karşılaşmalarında Eligio'ya bir ezgi öğretmiş; ve bu da, don Juan'a göre, görülmedik bir şeymiş.

Lucio'nun, motosiklet karşılığında peyote yemesine neden olur vermediğini sordum. Don Juan, Mescalito'ya bu koşullarda yaklaşmasının Lucio'nun ölümüne yol açacağını söyledi. Torununu kandırmak amacıyla her şeyi özenle hazırlamış olduğunu açıkladı. bu amaca varmak için kurduğu tasarıda çokça benim Lucio'yla arkadaşlığıma güvendiğini belirtti. Lucio'nun onu çok düşündürdüğünü, aralarında büyük bir yakınlık doğmuş bulunduğunu, ancak Lucio'nun yedi yaşın-

dayken ağır bir hastalığa yakalandığını ve don Juan'ın, sofu bir katolik olan oğlunun Hazreti Guadalupe'a, oğlu Lucio'yu ona bağışlarsa çocuğu bir kutsal dans kurumuna yerleştireceği üzerine yemin verdiğini anlattı. Çocuk o kurumda bir hafta kadar çömezlik yaptıktan sonra yemini bozmayı aklına koymuş. Bu yüzden öleceğini sanarak bir köşeye sinip bütün gün ölümü beklemiş. Herkes çocukla alay etmiş ve bu olay hiç unutulmamış.

Don Juan uzun süre bir şey demedi. Kendi düşüncelerine dalmış gitmişti.

Sonra, "Ben Lucio'yu düşlerken, Eligio çıktı karşıma." dedi don Juan. "Yok herhalde bi çaresi. Ama, birini seversek, elimizden geldiğince dayatırız-sanki insanları sil baştan yaratmak olasıymış gibi... Lucio, küçükken, yürekli oğlandı; ama yitirdi bunu zamanla."

"Büyüyle çekebilir misin onu, don Juan?"

"Büyüyle çekmek mi? Ne diye?"

"Değişsin, yürekliliğine kavuşsun diye."

"Kimseye, yürekli olması için, büyü yapılmaz. Kişisel bi şeydir yüreklilik. İnsanları zararsız duruma getirmek ya da hasta etmek, sersemletmek için yapılır büyü. Büyü yapıp savaşçı kılamazsın ki adamı. Savaşçı olmak için kristal gibi saf olması gerek adamın... Eligio gibi... Yürekli adammış Eligio!"

Eligio, çuvalların altında, dingin, horlamaktaydı. Güneş doğmak üzereydi. Masmaviydi gök... Lekesiz, temiz. Bulut falan yoktu görünürlerde.

"Eligio'nun yolculuğunu bilmek için," dedim. "vermeyeceğim şey yoktur. Bana anlatmanı istememde bir sakınca var mı?"

"Sakın isteme benden öyle bi şey!"

"Niçin? Ben sana kendi deneyimlerimi anlatıyorum ya!"

"O başka şey. Sen, içindekilerini tutamaz birisin. Eligio, bi Kızılderili... O yolculuğundanbaşka nesi var ki? Ah, keşke Lucio yapsaydı bunu!"

"Elinden bi şey gelmez mi, don Juan?"

"Gelmez. Denizanasına kemik takılır mı? Onu değiştirmeye çalışmam saçmalıktan başka bi şey değildi zaten."

Güneş doğmaktaydı. Işıklar, yorgun gözlerimi kamaştırıyordu.

"Don Juan, hep bana büyücülerin hiç saçmalamadıklarını söylerdin. Senin saçmalık edeceğin hiç aklıma gelmezdi."

Don Juan delici bakışlarla baktı bana. Sonra kalkıp Eligio'ya, ardından da Lucio'ya baktı. Şapkasını, tepesinden tutarak, başına geçirdi.

"Bi yararı dokunmayacağını bildiğimiz halde, etkilemeye çalışabiliriz; elimizden geldiğince..." dedi gülümseyerek, "Ama, bu çabalarımızın boşuna olduğunu bile bile yaparız bunu. Bilmezlikten gelerek, gene de uğraşır dururuz. Bu da bi büyücünün bile bile saçmalamasıdır."

5

Üç Ekim 1968'de sırf Eligio'nun peyoteye başlamasıyla ilgili durumları sorabilmek amacıyla, don Juan'ın evine dönmüştüm. Eligio'nun peyoteyi ilk kez yemiş olduğu zaman tuttuğum notları gene okurken, bir sürü soru gelmişti aklıma. Çok kesin ve açık yanıtlar almayı kurduğumdan, sorularımı, en uygun sözcükleri seçerek, önceden bir liste halinde hazırlamıştım.

Don Juan'a önce şunu sordum: "O gece ben *görmüş* müydüm?"

"*Gördün* sayılır."

"Eligo'nun hareketlerini *görmüş* olduğumu *görüyor* muydun?"

"Evet. Mescalito Eligo'nun aldığı dersin bi bölümünü se-

nin de *görmene* olur vermişti. Yoksa orda oturan ya da kıvrılıp yere yatan bi adam falan *görmezdin*. En son mitotede, oturumdakilerin herhangi bi şey yaptığını falan *görmemiştin*, di mi?"

Son mitote sırasında, oturumdakilerin dikkate değer bir devinimde bulunduklarını görmüş değildim. Don Juan'a, notlarımda yazılı olduğuna göre, kimilerinin öbürlerinden daha sıkça kalkarak çalılığa gittiklerini gözlemlemiş olduğumu anlattım.

Don Juan, "Ama Eligio'nun dersini nerdeyse bütünüyle *gördün*," diye sürdürdü. "Düşün bi kez! Mescalito'nun sana karşı ne denli cömert davrandığını şimdi anlıyor musun? Mescalito'nun kimseye böyle sevecence davrandığını anımsamıyorum. Hiç kimseye! Gel gör ki, onun bu yakınlığına aldırdığın yok senin. Nasıl çevirebiliyorsun sırtını ona bu denli pervasızca? Ya da, daha doğrusu, ne geçiyor eline, Mescalito'ya sırt çevirmekle?"

Don Juan'ın gene beni köşeye sıkıştırmakta olduğunu seziyordum. Sorusunu yanıtlamama olanak yoktu. Her zaman, çömezliği, kendimi kurtarmak amacıyla bıraktığımı düşünegelmekteydim; oysa, kendimi neden yahut ne için kurtarmış olduğuma ilişkin herhangi bir fikrim yoktu. Konuşmamızın akışını hemen değiştirivermek amacıyla, önceden inceden inceye tasarladığım soruları bir yana iterek en önemli soruma geçiverdim.

"Şu bile bile saçmalıklar etmen konusunu açıklayabilir misin?"

"Bilmek istediğin ne ki?"

"Don Juan, bile bile saçmalamak ne demektir, bunu anlatır mısın lütfen?"

Don Juan gülmesini tutamadı ve elini kalçasına şaklatarak vurdu.

"İşte, bile bile saçmalık etmek budur!" diyerek kalçasını gene şaklattı.

"Nasıl yani?"

"Bunca yıldan sonra çıkıp, bile bile saçmalıklar etmem konusunda soru sorman beni öyle mutlu etti ki, sorma gitsin! Ama sormamış olsaydın da, hiçbi fark etmezdi hani. Ne var ki, şu anda mutlu olmayı yeğlemekteyim; sanki umurumdaymış gibi-yani senin sorman... Yani umurumda olmasının önemi varmış gibi. İşte, bile bile saçmalamak *budur*!"

İkimiz de yüksek sesle gülmekteydik. Ona sarıldım. Açıklamaları çok hoşuma gitmişti; ama pek bir şey anlayamamıştım.

Her zamanki gibi, evinin kapısının hemen önündeki açıklıkta oturmaktaydık. Öğleye iki saat vardı. Don Juan'ın önünde bir küme tohum vardı. Çöplerini ayıklamaktaydı. Ona yardım edeyim dedim, ama bırakmadı. Orta Meksika bölgesindeki bir arkadaşına göndereceğini, onlara dokunacak güçte olmadığımı söyledi.

Uzun bir sessizliğin ardından, "Bu saçmalıkları kime yaparsın don Juan?" diye sordum.

Kıs kıs güldü.

"Herkese yaparım!" diye bağırdı.

"Ne zaman yaparsın böyle bir şeyi?"

"Her edimim sırasında yapmış olurum bunu."

Bu aşamada, sorumu yeni baştan sormam gerektiğini görerek, bile bile saçmalık etmesinin, edimlerinin içten olmadığını, buna karşılık bir aktörün rol yapması gibi olduğu anlamına mı geldiğini sordum.

"Edimlerim içtendir, gerçektir; ne var, önünde sonunda bi aktörün rol yapmasından öte bir şey olamazlar," yanıtı aldım.

"O halde, senin yaptığın her şey bile bile isteyerek saçmalık etmek oluyor!" diye şaşkınlığımı belirttim.

"Evet, yaptığım her şey..." dedi don Juan.

"Ama doğru olamaz bu," diye karşı çıktım, "Her davranışına bile bile saçmalama diyemeyiz."

Gizemli bir bakış atarak, "Neden diyemezmişiz ki?" diye yanıtladı.

"Bu, hiçbir şeyi takmadığın, kimseyi önemsemediğin, hiçbir şeye aldırmadığın anlamına gelir o zaman. Örneğin beni... Yani sen benim bilgi adamı olmamı önemsemiyor musun; yaşamışım, ölmüşüm, ya da başka bir şey yapmışım, farketmez mi senin için?"

"Bildin! Farketmez benim için. Sen de Lucio gibisin yani, ya da yaşamımdaki herkes gibisin, bile bile saçmalamamın ürünleri..."

Yabancı bir boşluk duygusu sarmıştı benliğimi. Kuşkusuz, don Juan'ın beni kayırması, önemsemesi için herhangi bir neden olamazdı; ama, öte yandan kişisel olarak beni önemsediğine değgin kesin bir kanı vardı içimde. Başka türlü olabileceğini düşünmem olanaksızdı; çünkü, onunla birlikte olduğum zaman boyunca her anını benim çıkarlarım uğruna harcayagelmişti. Bir an, don Juan'ın benden usanmış olduğu için böyle bir şey söylemiş olabileceği geliverdi aklıma. Onun öğretilerini bırakıp giden ben değil miydim?

"Sanırım aynı şeylerden söz ettiğimiz yok bizim," dedim. "Kendimi bir örnek olarak ele almamam gerekirdi. Asıl söylemek istediğim şey şöyle ki, bu dünyada önem verdiğin bir şeyler olmalıdır-yani bile bile saçmalamanın ötesinde bir şeyler... Hiçbir şeyi önemsemeden yaşamak olası mıdır, bilmem ki!"

Don Juan, "Bu senin düşüncen," dedi. "Sen önemseyebilirsin birçok şeyi. Sen, bana, bile bile saçmalamamdan söz açtın; ben de sana, kendime ya da başkalarına ilişkin her ne yaparsam yapayım, hepsinin bile bile saçmalıklar etmekten başka bi şey olmadığını söyledim; çünkü hiçbi şeyin önemi yoktur benim için."

"Ben de diyorum ki, don Juan, senin için hiçbir şey önem taşımıyorsa, nasıl sürdürüyorsun bu yaşamını?"

Don Juan güldü ve beni yanıtlayıp yanıtlamamaya karar vermeye çalışıyormuş gibi bir an sustuktan sonra ayağa kalktı; evin arka yanına gitti. Onu izlemekteydim.

"Dur, dur bi dakka, don Juan," dedim, "muhakkak bil-

mem gerek; ne demek istediğini anlatman gerek bana."

"Ola ki yoktur bi yolu anlatmanın." diye yanıtladı don Juan. "İnsan, yaşamındaki kimi şeylere önem verir, çünkü önemlidir bu şeyler de ondan. Senin edimlerin sana göre önem taşırlar; ama artık hiçbi şeyin önemi kalmadı benim için. Ne benim edimlerim, ne de başlarınınkiler... Ama sürdürüyorum işte yaşamımı; çünkü istencim var benim. Çünkü tüm yaşamım boyunca istencimi tavlamış durmuşumdur... Çelik gibi... Ve hiçbi şeyin önemi kalmaması da ırgalamıyor beni. Yaşamımın saçmalıkları istencimin buyruğundadır artık benim."

Don Juan çömelerek parmaklarıyla, güneşte kurusun diye bir çulun üzerine sermiş olduğu kimi otları okşarcasına karıştırdı. Uzun süren bir sessizlikten sonra aklıma ilginç bir şey geldi. Don Juan'a, kanımca kimi insanların edimlerinin büyük önem taşımakta olduğunu söyledim. Bir nükleer savaşı böyle bir edimin en çarpıcı bir örneği olarak gösterebileceğimi belirttim. Yeryüzündeki yaşamı yıkmanın, öldürümün, en büyük kötülük olduğuna inandığımı söyledim.

Don Juan, gözleri parıltılı, "Böyle inançların var, çünkü düşünmektesin," dedi. "Yaşamı düşünüyorsun sen. Görmüyorsun."

"Yani görseydim, daha mı farklı olacaktı inançlarım?" diye sordum.

Don Juan, bana bir bilmece gibi gelen, şu sözeri söyledi: "Bi kez görmeye başlamasın kişi, yapayalnız buluverir kendini bu dünyada; saçmalamaktan başka bi şeycikler yapamaz."

Sonra bir an susup, sözlerinin bendeki etkisini ölçermişcesine yüzüme baktı.

"Senin edimlerin de, bütün öbür insanların edimleri de genellikle çok önemliymişler gibi görünürler sana; çünkü onların önemli olduklarını düşünmeyi öğrenmişsindir de ondan."

"Öğrenmişsindir" sözcüğünü öyle yabansı bir ses titre-

miyle söylemişti ki, bununla ne demek istediğini sormak zorunda kaldım.

Ellerini otlardan çekerek yüzüme baktı.

"Her şeyi düşünmeyi öğreniriz biz," dedi. "Sonra da gözlerimizi, baktığımız şeylere düşündüğümüz gibi bakmaya alıştırırız. Kendimize baktığımızda, önemli olduğumuzu düşünerek yaparız bunu. Onun içindir kendimizin önemli olduğumuza inanmamız! Ne var ki, insan görmeyi öğrenince, baktığı şeyleri artık düşünemediğini çakar; baktığı şeyleri düşünemeyince de, bütün her şeyler önemlerini yitiriverirler.

Don Juan şaşkın şaşkın baktığımı görmüş olacak ki, bu sözlerini beynime çivilercesine üç kez yineledi. Anlattığı şeyler önce çok anlamsız gelmişti bana; ancak, iyice düşününce, bu anlattıkları, sezgiye ilişkin kimi gerçeklerin karmaşık bir anlatımı olarak belirmeye başlamıştı.

Bu görünüşümü açıklayabilmesi için usturuplu bir soru sormayı geçirdiysem de, bir türlü beceremedim. Hiçbir şey gelmiyordu aklıma. Birdenbire bir bitkinlik bastırıvermişti; düşüncelerimi toparlamakta güçlük çekmekteydim.

Don Juan yorgun olduğumu görerek sevecence sırtımı sıvazladı.

"Ayıklasana şu otları!" dedi. "Sonra da koparıp koparıp şu kavanozun içine koy."

Elime büyücek bir kahve kavanozu tutuşturdu ve çekti gitti.

Don Juan, akşama doğru eve dönmüştü. Otları parçalamayı bitirmiş, notlarımı yazabilecek yeterli zamanım olmuştu. Hemen birkaç soru yöneltmek istedim. Ama don Juan pek oralı görünmüyordu. Açlıktan ölmek üzere olduğunu, önce bir şeyler yemesi gerektiğini söylemişti. Kil sobasını yakıp, üzerine bir tencere et suyu yerleştirdi. Getirmiş olduğum paketlerden kimi sebzeler çıkararak, ince ince kıydı ve tencerenin içine atıverdi. Sonra şiltesine uzandı, çarıklarını ayağından fırlattı ve ateşe bakmam için sobaya yakın oturmamı söyledi.

Hava kararmak üzereydi; oturduğum yerden göğün batısını görebiliyordum. Kimi koca bulut kümelerinin kıyıları koyu sarı bir renge bürünmüştü. Bulutların ortalarıysa kapkara görünüyordu.

Ben, tam bulutların ne güzel göründüklerini söyleyecektim ki, don Juan konuşmaya başladı.

"Uçları tüy gibi yumuşak, göbeği kalın mı kalın!" deyiverdi parmağıyla bulutları göstererek.

Aklımdan geçenleri olduğu gibi okumuşçasına söyleyiverdiği bu sözleri duyunca, gözlerim fal taşı gibi açılıverdi.

"Şimdi ben sana söylecektim bulutları," dedim.

Çocuklara özgü bir içtenlikle gülerek, "Seni yendim öyleyse," dedi.

Kimi sorularımı yanıtlamak ister mi diye sordum.

"Neyi bile bile saçmalık etme konusuna değgin anlatmış olduğun şeyler beni epey tedirgin etti de..." dedim. "Ne demek istediğini pek anlayabilmiş değilim."

"Elbette anlayamazsın," dedi. "Çünkü düşünmeye çabalıyorsun da, ondan! Oysa, benim dediklerim, senin düşüncelerine uymaz."

"Düşünmeye çalışıyorum; çünkü bir şeyi anlayabilmem için tek çare budur benim için. Örneğin, don Juan, yani bir kimse görmeyi öğrenirse, bu dünyadaki her şey ona değersiz mi gelir artık?"

"Değersiz demedim ki! Önemsiz dedim. Her şey birbirine eşittir; öyleyse önemsizdir. Örneğin, benim edimlerim seninkilerden daha önemlidir diyebilir miyim? Ya da bi şeyin bi başka şeyden daha önemli olduğunu söyleyebilir miyiz?.. O halde, her şey birbirine eşittir ve eşit olduklarına göre, önemli değildir."

Bu söyledikleriyle, "görme" dediği şeyin, aslında salt "nesnelere bakma" yerine "daha iyi bir yöntem" olduğunu vurgulamayı mı amaçladığını sordum. Don Juan, insan gözünün her iki işlevi de yerine getirebileceğini; ama, hiçbirisinin öbüründen daha iyi sayılamayacağını; ancak, gözü yalnızca

bakmak için eğitmenin, kanısınca, gereksiz bir uğraş olduğunu belirtti.

"Örneğin, gülmek için gözlerimizle bakmamız gerekir," dedi, "çünkü nesnelere bakmadan, göremeyiz dünyanın gülünç yanlarını. Oysa, gözlerimiz *gördüğü* zaman, her şey öyle eşittir ki, hiçbi şey gülünç gelmez bize."

"Yani, don Juan, *gören* insan artık hiç gülemez, öyle mi?"

Don Juan bir süre sessiz durdu.

"Belki de hiç gülmeyen bilgi adamları vardır," dedi, "ama, tanıdığım böyle bi kimse yok. Benim bildiklerim *görürler*, ayrıca da bakarlar ve böylece gülerler de."

"Bilgi adamlarının ağladığı da olur mu?"

"Olur herhalde. Bakar ya gözlerimiz! Gülebilelim diye, ağlayabilelim diye... Ben kendim üzüntüden hoşlanmam; onun için beni üzecek bi şeyle karşılaşsam, gözlerimi kaydırıp, ona bakmak yerine onu görmeyi yeğlerim. Ama gülünç bi şeyle karşılaşırsam hemen bakarım ve gülerim."

"Öyleyse, don Juan, senin kahkahaların gerçek; yani bile bile saçmalama ürünü değil."

Don Juan bir an bana baktı.

"Seninle konuşmamın nedeni, beni güldürüp durmandır," dedi. "Sen, öbür fareler korksun kaçsınlar da onların yiyeceklerini çalsın diye, kuyruğunu deliklere sokunca yakalanıveren koca kuyruklu çöl farelerini anımsatıyorsun bana. Soruların ele veriyor seni. Ayağını denk al! Kimi kez bu fareler kurtulmak için birden hızla kaçayım derken kuyrukları kopuverir oracıkta!"

Bu benzetmesi çok hoşuma gitmişti. Gülmeye başladım. Don Juan, bir zamanlar, kuyrukları sincap kuyruğu gibi koskoca olan kimi fareler göstermişti. Bu farelerden birisinin kuyruğunu çekerken, kuyruksuz kalıvermesi imgesi hem üzünçlü hem de ürkünçcesine gülünçtü.

Don Juan, "Benim kahkahalarım da, yaptığım bütün öbür şeyler de, hepsi gerçektir," dedi. "Ne var ki, bunlar aynı zamanda bile bile saçmalama da oluyorlar-çünkü yok bi yarar-

ları. Yok bi şey değiştirdikleri... Ama gene de yapıyorum işte bunları!"

"Ama, anladığıma göre, don Juan, senin kahkahaların yararsız sayılmaz ha? Mutlu kılıyorlar seni ya!"

"Hayır! Mutlu olmamın nedeni, beni mutlu kılan şeylere bakmamdır. O zaman gözlerim, o şeylerin gülünç yanları yakalayıveriyor, bi de bakmışsın, gülmekteyim. Kaç kez anlatmıştım bunu sana. İnsan yürek taşıyan bi yolu seçmelidir diye. O zaman, işte, en yetkin kılığını bulur bi insan. O zaman, belki de, hep gülebilir."

Bu söylediklerinden, ağlamanın gülmeye oranla daha değersiz ya da belki de, en azından bizi zayıflatıcı bir edim olduğu anlamını çıkarmıştım. Don Juan, aslında bu iki şey arasında bir fark bulunmadığını; ikisinin de önemsiz olduğunu söyledi. Ama ne varmış, kendisi kahkahayı yeğlermiş; çünkü kahkaha atınca, ağladığı zamankinden daha iyi hissedermiş gövdesi.

Bu noktada, yeğleyebildiğimize göre, eşitlikten söz edilemeyeceğini belirttim. Öyle ya, gülmeyi ağlamaya yeğlediğine göre, gülmenin daha önemli olduğu çıkmaz mıydı ortaya?

İnatla, kendi yeğlemesinin, onların eşit olmadığını göstermeyeceği hususunda diretti. Ben de dayatarak, mantıksal açıdan bu savmanın, mademki her şey eşittir, öyleyse ölümü yeğlememek için de bir neden yoktur, demeye kadar uzatılabileceğini söyledim.

"Çoğu bilgi adamının yaptığı bi şeydir bu," dedi don Juan. "Bakarsın, yitip gitmişler günün birinde. Herkes, onların, yaptıkları yüzünden saldırıya uğrayıp öldürüldüklerini sanır. Ölümü yeğler onlar; çünkü fark etmez onlar için. Ama ben, yaşamayı, gülmeyi yeğlerim. Ama daha önemli olduğu için sanmayasın. Yaradılışımdaki bir eğilimdir bu yeğleyiş. Yeğlediğimi söylemek istemiyorum; istencim, bütün gördüğüm şeylere karşın gene de yaşamayı sürdürtüyor bana.

"Bakarken düşünmek ve düşünürken düşünmek alışkanlığın yüzünden şimdi beni anlayamıyorsun."

Bu son sözü çok ilgimi çekmişti. Bununla ne demek istediğini açıklamasını istedim.

En iyi söyleme biçimini ararcasına, tümceyi birkaç kez değişik terimlerle yineledi. Sonunda, asıl diyeceğini açıkladı: "Düşünmek" sözcüğüyle anlatmak istediği şey, kafamızdaki dünyaya değgin o değişmez-sürekli fikirler inançlarmış. "Görme", bu alışkıyı bir yana itermiş; "görme"yi öğrenene dek de ne dediğini anlayabilmem olası değilmiş.

"Ama, don Juan, eğer her şey önemsizce, görmeyi öğrenmem ne diye önem taşıyor?"

"Bi zamanlar sana, insanlar olarak, iyi de olsa kötü de, öğrenmenin yazgımız olduğunu anlatmıştım." dedi. "Ben görmeyi öğrendim; ve sana hiçbi şeyin önemi yoktur diyorum. Şimdi de sıra senin; ola ki bi gün sen de görürsün ve her şey önemli midir önemsiz midir anlarsın. Bana göre her şey önemsizdir. Bakarsın, sana göre her şey önem taşır. Artık bilmektesin ki bi bilgi adamı eylemleriyle yaşar; eylemleri bittiğinde neler düşüneceğini düşünerek değil. Bilgi adım yürek taşıyan bi yol seçer ve o yolu izler; sonra bakar, kıvanır, güler; ardından da *görür* ve bilir. Çok geçmeden yaşamının hepten tükenivereceğini bilir; bilir, çünkü *görmektedir*-yani, hiçbi şeyin hiçbi şeyden daha önemli olmadığını... Bi başka deyişle, bilgi adamında onur yoktur, saygınlık yoktur, aile, san, vatan, yoktur; yalnızca yaşanacak bi yaşam vardır onda. Bu koşullar altında, doğaldır ki, öbür insanlarla tek bağı bile bile saçmalamak biçiminde olacaktır. Bakarsın, bi bilgi adamı çabalamakta, terlemekte, oflayıp poflamaktadır; tıpkı öbür insanlar gibi görünür o da. Şu farkla ki, yaşamındaki saçmalıklar denetimi altındadır. Hiçbi şey bir ötekinden daha önemli olmadığına göre, bi bilgi adamı herhangi bir edimi yeğler; ve önemli bi şeymişçesine uygular o edimi. Ama o bile bile saçmalaması, ona, yaptığı şeyin önemli olduğunu söyletir ve, onun, o biçimde davranmasına yol açar. Oysa, o, bilmektedir bi önemi olmadığını bu şeylerin. Ve yaptığı iş sonuçlanınca, köşesine çekilir, dinginlik içinde. Edimleri iyiymiş, kötüymüş, başarıya ulaşmış ya da

ulaşamamış, hiç mi hiç ırgalamaz onu.

"Öte yandan, bi bilgi adamı hepten boşlamayı yeğleyebilir tüm edimleri; bu vurdumduymazlığını, en önemli şeyiymiş gibi gösterebilir. Pek de iyi eder; çünkü bu da bile bile saçmalamanın bi başka biçimidir."

Bu aşamada büyük çaba harcayıp oldukça karmaşık bir açıklama yaparak don Juan'a, bir bilgi adamının, hiçbir şeyi önemsememesine karşın, belli bir edimi yeğlemesine neden olan şeyin ne olduğunu öğrenmek istediğimi söyledim.

Yanıtlamadan önce yumuşakça güldü.

"Sen kendi edimlerini düşünüyorsun," dedi. "Elbet, edimlerinin düşündüğün kadar önemli olduğuna inanmaktasın. Gerçekte, hiç kimsenin yaptığı hiçbi şey önem taşımaz. Hiçbi şey! Mademki gerçekte hiçbi şeyin önemi yoktur, senin sorduğun gibi, nasıl oluyor da yaşamımı sürdürüyorum? Daha kolay olurdu ölüvermek; sen böyle diyorsun, buna inanıyorsun. Çünkü senin yaşama değgin, düşüncelerin, görmenin nasıl bi şey olacağın değgin düşüncelerin gibidir. Bunu sana betimlememi istiyorsun; anlatayım da sen de ona değgin kurgularını kurasın diye... Tıpkı öteki şeyleri kurduğun gibi... Oysa görme durumunda, düşünmenin yeri yoktur ki! Bu yüzden, işte, görmenin nasıl olduğunu sana anlatamam ya! Şimdi de kalkmışsın, bile bile saçmalık etmemin nedenlerini açıklamamı istiyorsun. Bile bile saçmalık etmenin, görmeye çok benzediğini söylemekten başka ne diyebilirim ki sana? Üzerinde düşünülmesi olanaksız bi şeydir bu çünkü."

Don Juan esniyordu. Sırtüstü yatıp kollarını, bacaklarını uzattı. Kemiklerinin kütürdediğini işittim.

Sonra, "Uzaklarda çok kaldın," dedi. "Çok düşünüyorsun, çok!"

Don Juan daha sonra kalkarak evin yanındaki çalılığa doğru gitti. Tencerenin altına birkaç odun daha sürdüm. Gaz lambasını yakacaktım ama, yarı karanlıkta oturmak daha çok hoşuma gitti. Yazabileceğim kadar ışık veren sobanın ateşi, çevremde bir kızartı yaratıyordu. Defterimi yere koyup uzan-

dım. Yorgundum. Don Juan'la yaptığımız bu upuzun görüşmeler arasında beni etkileyen tek şey, beni önemsememesiydi. Çok tedirgin etmişti bu beni. Yıllardır ona bağlanmış, ona güvenmiştim. Ona tam bir güvenim olmasaydı, onun bilgisini öğrenme düşüncesi, beni korkudan kötürüm edebilirdi. Ona olan güvenimin temelinde onun beni kişisel olarak önemsediği varsayımı yatıyordu. Aslında ben korkmuştum ondan. Ama ona güvendiğim için bu korkuma gem vurabiliyordum. Oysa bu temeli altımdan çekiverince, boşlukta, çaresiz kalıvermiştim.

Pek yabansı bir ürküye kapılmıştım. Benliğim altüst olmuştu. Sobanın önünde bir aşağı bir yukarı yürümeye başladım. Don Juan da bir türlü dönmek bilmiyordu. Sabırsızlanarak bekledim.

Bir süre sonra don Juan geri geldi ve sobanın önüne oturdu. Ben de düşünmeden içimden geçenleri sayıp döktüm. Akıntıya kapılmış giderken yön değiştirebilecek gücümün olmadığını söyledim. Ona olan güvencimden başka bir de onun yaşam biçimini aslında kendiminkinden başka daha ussal, en azından çok daha işlevsel olarak görmeye başladığımı anlattım. Sözlerinin, beni ürkünç bir içsel çatışmaya ittiğini, çünkü onlardan, duygularımı değiştirmem gerektiği anlamını çıkardığımı belirttim. Bu görüşümü açıklamak amacıyla don Juan'a kendi ekinimden bir örnek olmak üzere, yaşamında hep gerçekliği arayan varlıklı, tutucu bir avukat olan yaşlı bir adamın öyküsünü anlattım. Otuzlu yılların başlarında, New Deal'in (Yeni Pay Siyasetinin) başlatılmasıyla, kendisini zamanın kaynayan siyasal olaylarının ortasında buluvermişti. Bu değişimin, ülke için kesinlikle zararlı olacağı inancındaydı. Kendi yaşam biçimine olan bağlılığı, haklı olduğuna değgin kanısı, onu bir siyasal kötülükle savaşmaya kadar götürmüştü. Ne var, zamanın akımları öyle güçlüydü ki, onu devirivermişti. Gerek siyasal alanda, gerekse kendi özel yaşamında on yıl savaşım verdi; İkinci Dünya Savaşı çıkınca da, tüm çabaları yenilgiyle kapanmış oldu. Siyasal ve düşüngüsel (ideolojik) düşüşü derin yaralar açmıştı onda. Yirmi beş yıl,

her şeyden elini eteğini çekmişti. Onu tanıdığım zaman seksen dört yaşındaydı ve son yıllarını bir huzur evinde geçirmek için doğduğu kente dönmüştü. Onca yıl yaşamını acılar küskünlükler içinde çarçur ettiğini düşününce, bu yaşa kadar nasıl yaşayabilmiş olduğunu bir türlü anlayamamıştım. Benim dostluğumu çok iyi karşılamıştı; kendisiyle uzun söyleşiler yapmıştık.

Onunla son buluşmamız sırasında, konuşmamızı şöyle bitirmişti: "Geriye bakıp yaşamımı inceleyecek epey zamanım oldu. Benim zamanımın önemli sorunları, bugün ancak birer öykü olarak kaldılar-ilginç bile olmayan öyküler... Ola ki yaşamımı, bir hiç peşinde koşarak harcamışım. Bütün inandığım o şeyler, maskaralıktan başka bir şey değilmiş, diyorum. Değmezmiş. Anladım artık bunu. Ne var ki, yitirdiğim kırk yılı geri döndüremem ki!"

Don Juan'a, çelişkimin, bile bile saçmalık etmeyle ilgili sözlerinin zihnimde doğurduğu kuşkulardan kaynaklandığını söyledim.

"Hiçbir şeyin önemi yoksa," dedim, "bilgi adamı olunca ister istemez kendimizi bu yaşlı dostum gibi boşlukta buluruz herhalde."

Don Juan, acı acı, "Pek öyle değil," dedi. "Arkadaşın yalnızlık çekiyor; çünkü görmeden ölecek ol. Yaşamını sırf yaşlanarak geçirmiş, şimdi de eskisinden daha küskün olması doğaldır. Utkular peşinde koşup yalnızca yenilgiler bulmuş; o yüzden, kırk yılını yele vermiş sanıyor. Utkunun da yenilginin de aynı şey olduğunu hiç bilmeyecek dostun.

"Demek şimdi de benden korkarsın ha!.. Senin de öbür şeylerden bi farkın yok dedim diye... Çocukça davranmaktasın. İnsan olarak yazgımız, öğrenmektir. İnsan, savaşa gider gibi gider bilgiye de. Kaç kez söylemişimdir bunları sana. İnsan bilgiye de, savaşa da korkarak, saygı duyarak, savaşa gittiğinin bilincinde olarak, kendine olan güveni sarsılmadan gider. Sen, kendine güvenmelisin; bana değil.

"Demek, o dostunun yaşamındaki boşluk seni korkutu-

yor, ha! Ama, bilgi adamının yaşamında boşluk olamaz ki! Bak, söylüyorum sana, her şey ağzına kadar dolup taşmaktadır."

Don Juan kalktı, kollarını gere gere açtı, havada bir şeyleri yoklar gibiydi.

"Her şey ağzına kadar dolu tıklım tıklım," diye yineledi, "ve hepsi birbirine eşit. ben, sırf yaşlanmış olan o dostun gibi değilim. Hiçbi şeyin önemi yok dediğim zaman, onun öyle demesinden ayrı bir şeyi anlatmaktayım. O, yenilgiye uğradığından, verdiği savaşımı boşa gitmiş sanıyor; benim için olamaz utku, yenilgi ya da boşluk diye şeyler. Her şey dolup taşmaktadır, her şey eşittir; benim savaşımım, savaşmaya değmiştir.

"Bilgi adamı olmak için, bi savaşçı olması gerekir adamın. Sızlayan bi çocuk değil! Pes etmeden, yakınmadan, çekinmeden, görene dek, hiçbi şeyin hiçbi önemi olmadığını kavrayana dek çabalayıp durmalıdır."

Don Juan tencereyi bir tahta kaşıkla karıştırdı. Yemek pişmişti. Tencereyi ateşten indirerek, duvara raf ya da masa gibi kullanılmak üzere kurmuş olduğu kerpiçten yapılmış bir dikdörtgen çıkıntıya yerleştirdi. Oturak olarak kullandığı iki sandığı ayağıyla itiverdi. Sırtını, duvardaki destek görevini yapan kirişi de dayayınca, bu sandıklarda oturmak çok rahat ve zevkli oluyordu. Don Juan, oturmamı imleyerek bir çanağa çorba koydu. Gülümsemekteydi; varlığım ona erinç veriyormişçesine ışıklı gözlerle bakıyordu bana. Çorba çanağını önüme doğru sevecence uzattı. Davranışlarında öylesine bir ılıklık ve içtenlik vardı ki, sanki sarsılmış olan güvenimi yeniden pekiştirmeye çabalamaktaydı. Ahmaklar gibi öyle kaldım. Bu durumdan sıyrılmak amcıyla kaşığımı aradım; ama kaşık maşık yoktu ortalıkta. Çorba, doğrudan doğruya çanaktan içilemeyecek denli sıcaktı. Çorbanın ılınmasını beklerken, don Juan'a bile bile saçmalık etmenin, bilgi adamının artık kimseyi sevemeyeceği anlamına mı geldiğini sordum.

Yemesini keserek güldü.

"İnsanları sevmek, onlarca sevilmek ne de ilgilendiriyor seni ya!" dedi. "Bi bilgi adamı yalnızca sever; hepsi o kadar. Kimi ya da neyi isterse, sever. Ama, bu işte de bile bile saçmalık ederek, bu sevgisine kaptırmaz kendisini. Yani senin şu anda yaptığının tam tersi. İnsanları sevmek ya da onlarca sevilmekten başka şeyler de vardır bi insan için."

Başı hafifçe eğik, bir an yüzüme baktı.

"Düşün bunu biraz," dedi.

"Don Juan, bir şey daha sormak istiyorum. Gülebilmek için gözlerimizle bakmamız gerektiğini söylemiştin. Ama bence, düşündüğümüz için gülmekteyiz. Körler de gülerler pekâlâ."

Don Juan, "Hayır," dedi, "körler gülmez. Gövdeleri sarsılır biraz, gülüyor izlenimini vererek... Dünyanın gülünç yanlarına hiç bakmış değillerdir; yalnızca düşlerler bunu. Kahkahaya dönüşemez gülmeleri."

Artık konuşmuyorduk. Dinginlik, esenlik, mutluluk içindeydim. Sessizce yemeğimizi yedik. Sonra baktım, don Juan gülmekte. Sebzeleri ağzıma götürmek için kuru bir dal parçası kullanıyordum.

4 Ekim 1968

Bugün bir ara don Juan'a "görme" konusunda konuşabilir miyiz diye sordum. Bir an düşündü, ve gülümseyerek, yapma yerine konuşup durma alışkımdan bir türlü geçemediğimi söyledi.

Sözcüklerin üzerine basa basa, "*Görmek* istiyorsan, dumanın sana kılavuzluk etmesine izin vermen gerekir," dedi. "Ben artık bu konu üzerinde konuşmayacağım."

Kimi kurutulmuş bitkileri ayıklamasına yardım etmekteydim. Uzun süre tam bir sessizlik içinde çalıştık. Ne vakit sessizlik biraz uzasa, içim kararıverir; hele don Juan'la birlikte olduğumuzda... Bir an geldi, kendimi tutamayarak saldırganca haykırırcasına bir soru çıkarıverdim.

"Sevdiği biri öldüğünde, bir bilgi adamı bile bile nasıl uygular bu saçmalama yöntemini?" diye sordum.

Sorum, don Juan'ı afallatmıştı; bir süre soran gözlerle baktı yüzüme.

"Örneğin, Lucio," dedim, "o öldüğü zaman, davranışların bile bile saçmalama mı olurdu?"

Don Juan, durgun bir sesle, "Oğlum Eulalio desen, daha da iyi olur." dedi. Pan-Amerikan Karayolu yapımında çalışırken kayaların altında kalmış ezilmişti. Onun ölüm anındaki davranışlarım da bile bile saçmalıktı. Kaza yerine vardığımda oğlum can çekişiyordu. Ama çok güçlü biri olduğundan, debeleniyor, tekmeliyordu. Önünde durup, öbür işçilere artık ona dokunmamalarını söyledim. Boyun eğip oğlumun çevresinde dikildiler, onun ezik gövdesine bakıp durdular. Ben de durdum orada, ama bakmıyorum. Oğlumun tükenip giden yaşamını *göreyim* diye, gözlerimi çevirdim. *Görüyordum* onun yaşamını; saydam bi sis gibi sınırlarından taşıyormuşçasına... Çünkü yaşamla ölüm böyle karışır birbirlerine ve yayılırlar. İşte böyle yapmıştım oğlumun ölümü sırasında. Yapılacak tek şey buydu. O da bile bile saçmalık... Ona bakmış olsaydım, onun katılaştığını görseydim, onun artık o fidan boyuyla bu yeryüzünde dolaşamayacağını düşünerek, ağlamak zorunda kalırdım. Oysa, ben onun ölümünü gördüm. Üzünç, duygu falan yoktu bu ölümde. Onun ölümü de başka her şeyle eşitti."

Don Juan bir süre konuşmadı. Üzgün görünmüyordu. Sonra gülümseyerek başıma dokandı.

"Yani, sevdiğim biri öldüğünde, bile bile saçmalamamın, gözlerimi çevirmek olduğunu biliyorsun artık."

Kendi sevdiğim kimseleri düşündüm; bir üzüntü kaplamıştı benliğimi.

"Ne şanslısın, don Juan!" dedim. "Sen gözlerini çevirebiliyorsun, oysa ben yalnızca bakıp duruyorum."

Don Juan bu sözlerimi çok gülünç buldu ve güldü.

"Ne şanslısı be!" dedi. "Kolay mı sanıyorsun?"

İkimiz de güldük. Uzun bir sessizlikten sonra, belki de

kendi üzüntümü dağıtmak için, gene başladım sorularıma.

"Yanılmıyorsam, don Juan," dedim, "bir bilgi adamının yaşamındaki bile bile saçmalama olmayan edimler, yalnızca dostuyla ya da Mescalito'yla birlikte yaptığı edimler olmaktadır, değil mi?"

"Evet, öyle." dedi kıkır kıkır gülerek. "Benim dostumla Mescalito'yu, biz insanlarla bi tutamayız. Benim bile bile saçmalıklarım yalnızca bana özgüdürler, ve başka insanlarla birlikte olduğum zamanki davranışlarımla ilgilidirler."

"Gene de," dedim, "bir bilgi adamının, kendi dostuyla ya da Mescalito'yla birlikteykenki edimlerini de bile bile saçmalık olarak nitelendirmesine mantıksal bir olasılık diye bakamaz mıyız?"

Bir an yüzüme baktı.

"Gene düşünmeye başladın." dedi. "Bi bilgi adamı düşünmez; o nedenle böyle bir olasılıkla karşılaşamaz. Bana baksan a! Ben, bile bile saçmalamamın, öbür insanlarla birlikte olduğum zamanlara özgü olduğunu söylüyorum; böyle diyorum, çünkü öbür insanları *görebiliyorum* da ondan. Oysa, dostumun niteliğini *göremem* ben; bu yüzden anlaşılmaz bi varlık olarak kalır o. Niteliğini *göremediğim* her şeye karşı nasıl bile bile saçmalık edebilirim ki? Kendi dostumla ya da Mescalito'yla olduğumda, ben yalnızca *görmesini* bilen ve *gördükleriyle* şaşkına dönen bi adamımdır. Çevresinde olup bitenleri hiçbi vakit anlamayacak olan bi adamcağız.

"Bi de sana bakalım. Sen bi bilgi adamı olurmuşsun olmazmışsın, ırgalar mı sanırsın beni! Ama Mescalito'yu ırgalıyor. Yoksa, seninle ilgilendiğini göstermek amacıyla onca şeyi yapar mıydı? Bu ilgisinin farkındayım ve kendimi ona göre ayarlıyorum. Ama neden ilgilenirmiş seninle? Bunlar benim havsalama sığacak şeyler değildir."

6

Beş Ekim 1968'de Orta Meksika bölgesine bir yolculuğa çıkmak için tam arabaya binerken, don Juan beni durdurdu.

Ağırbaşlı bir biçimde, "Daha önce de söylemiştim sana," dedi, "bi büyücünün adını da nerde oturduğunu da kimseye açıklamamamız gerekir. Benim adımı, gövdemin bulunduğu yeri kimseye söylememen gerektiğini anlamışsındır sanırım. Şimdi de aynı şeyi bir arkadaşımla ilgili olarak yapmanı istiyorum senden; Genaro adlı arkadaşımla... Onun evine gidiyoruz. Orada epey kalacağız."

Ağzımdan bir şey kaçırmayacağıma değgin güvence verdim don Juan'a.

Ağırbaşlılığını sürdürerek, "Biliyorum," dedi. "Ama bi düşüncesizlik etmeyesin diye..."

Karşı çıkayım dedim, ama don Juan, amacının yalnızca, bu büyücülük işlerinde dikkatsiz davranmanın birden ve pisi pisine ölüvermeyi göze almak demek olduğunu, oysa düşünceli ve bilinçli olarak davranılırsa böyle bir ölümün savulabileceğini anımsatmak olduğunu söyledi.

"Artık bu konuyu bi yana bırakalım," diyerek, şunları ekledi: "Yola çıkar çıkmaz artık Genaro'dan falan söz etmeyeceğiz; düşünmeyeceğiz bile onu. Haydi bir an önce toparla düşüncelerini. Onunla karşılaştığın zaman zihninin açık olması; hiçbi kuşkunun kalmaması gerekir."

"Hangi kuşkulardan söz ediyorsun, don Juan?"

"Kuşku, canım... Her türlü kuşku işte! Onunla karşılaştığında zihnin berrak olsun. Seni görecek de!"

Bu yabansı uyarılar beni epey tasalandırmıştı. Arkadaşıyla karşılaşmasam da, don Juan'ı onun evine götürüp orada bıraktıktan sonra, oralarda beklesem deyiverdim don Juan'a.

"Takma kafana o kadar canım," dedi o da, "hiç büyücü görmemiş değilsin ki! Vicente'yi gördün ya! Az kalsın öldürecekti seni! Ama bu kez dikkat et!"

Orta Meksika'ya vardıktan sonra, arabamı bıraktığım yerden don Juan'ın arkadaşı bizi izlemişçesinekapıda bekliyordu. Hemen tanıdım onu. Kitabımı don Juan'a götürmüş olduğum zaman, kısa da olsa, görmüştüm onu. O ilk karşılaşmamızda, şöyle bir bakmıştım ona, ve don Juan'la yaşıt sanmıştım onu. Ama onu evinin kapısında görünce, çok daha genç olduğunu gördüm. Altmış yaşlarında kadar vardı. Boyu don Juan'dan daha kısaydı. İnce, esmer, sırım gibi bir adamdı. Gür kırçıl saçları uzamış, alnını, kulaklarını örtüyordu. Değirmi, sert bir yüzü vardı. Koca burnuyla, ufak kara gözleriyle yırtıcı kuşları andırıyordu.

Önce don Juan'a bir şeyler söyledi. Don Juan başını olumlu biçimde eğmekteydi. Kısa bir görüşme yaptılar. İspanyolca konuşmadıklarından, ne dediklerini çıkaramıyordum. Sonra, Genaro bana döndü.

İspanyolca olarak, "Hoş gelmişsiniz bu kırık dökük yuvamıza," dedi özür dilercesine.

Meksika'nın birçok kırsal bölgesinde konuşulan, İspanyolcanın saygı gösteren biçimini kullanmaktaydı. Ama, sözü biter bitmez yok yere neşeli bir kahkaha patlatıverdi; bile bile saçmalık ettiğini çakmıştım. Evinin derme çatma olmasına aldırdığı falan yoktu gerçekte. Çok sevmiştim Genaro'yu.

İzleyen iki gün boyunca dağlara çıkıp kimi bitkiler toplamıştık. Don Juan, don Genaro ve ben, her sabah gün ağarırken yola koyuluyorduk. İki yaşlı adam beni bütün gün ağaçlık bir yerde tek başıma bırakıp, dağın, yalnız kendilerinin bildiği belli bir yerine gidiyorlardı. Çok hoşuma gidiyordu orda olmak. Vaktin nasıl geçtiğini anlamıyor, yalnız geçirdiğim o güzel deneyimim kuşkusuz, kendimi, don Juan'ın toplamamı istediği bir tür bitkiyi büyük bir dikkatle arama işine vermemden kaynaklanıyordu.

Akşama doğru eve yollanıyorduk; her iki gün de öyle yorgundum ki, eve döner dönmez uyuyuvermiştim.

Ama üçüncü gün farklı olmuştu; üçümüz birlikte çalışmıştık. Don Juan Genaro'dan, bana kimi bitkilerin nasıl seçileceğini öğretmesini istedi. Öğleyin eve döndük. Onların evin önünde saatlerce, çıt çıkarmadan, kendilerinden geçmişçesine, dalınç içinde oturuştular. Ne var, uyuklamakta falan değillerdi. Birkaç kez aralarında dolaşmıştım, don Juan'ın da, don Genaro'nun da beni gözleriyle izlediklerini görmüştüm.

Do Juan, "Otları koparmadan önce onlarla konuşmalısın." dedi. Durup dururken söyleyivermişti bunları; hem de üç kez yineleyerek... Dikkatimi çekmek istediği belliydi. Gene konuşana dek, kimseden ses çıkmadı.

"Bi otu *görmek* için, konuşmalısın onunla," diye sürdürdü, "teker teker tanışmalısın onlarla; ancak o zaman anlatabilir bi bitki, ona değgin öğrenmek istediğin şeyi."

Akşam yaklaşmıştı. Don Juan, yüzü batıdaki dağlara dönük, düz bir kayanın üstüne oturmuştu. Don Genaro, onun

yanında, bir hasır yaygının üzerinde, yüzü kuzeye dönük, oturmaktaydı. Don Juan, daha oraya vardığımız gün, bu yerlerin onların "yerleri" olduğunu, benim de onların karşısında herhangi bir yere oturabileceğimi söylemişti. Bu yerlerimizde otururken, yüzüme güneydoğuya dönük tutmalı, ve onlara ancak şöyle bir göz değdirerek bakmalıymışım.

Don Juan, "Evet, otlara böyle davranılır, di mi?" diyerek don Genaro'ya döndü; o da don Juan'ı doğrularcasına başını salladı.

Bitkilerle konuşurken kendimi biraz aptala benzettiğim için bu yönergesine uymamış bulunduğumu açıkladım.

Katı bir sesle, "Bi büyücünün dediklerinin dalga geçme olmadığını anlayamadın bi türlü," dedi. "Bi büyücü görmek isteyince, önce güç kazanmaya bakar."

Don Genaro bana bakmaktaydı. Not tutmaktaydım; bu da epey şaşırtmıştı onu. Gülümseyerek başını iki yana salladı ve don Juan'a bir şeyler söyledi. Don Juan omuzlarını silkti. Beni yazır görmek don Genaro'nun çok tuhafına gitmiş olacaktı. Don Juan, herhalde, not tutmama alışıktı. O konuşurken benim yazı yazmam tuhaf gelmiyordu ona artık. Ne yaptığıma bakmadan konuşmasını sürdürebiliyordu. Baktım, don Genaro ha bire gülmekte. Konuşmanın akışı kesilmesin diye bıraktım not tutmayı.

Don Juan, büyücülerin edimlerini boşu boşuna yapmadıklarını bir kez daha belirtti. Bir büyücünün her an ölümle burun buruna yaşamak zorunda bulunduğunu vurguladı. Ardından, don Genaro'ya bir gece ölüm ışıklarının beni nasıl izlemiş olduğunu gördüğünü anlattı. Bu öyküyü çok gülünç bulmuş olacaklar ki, don Genaro yerlerde yuvarlanarak gülmeye başladı.

Don Juan benden özür dileyerek, arkadaşının böyle kahkahalar koyuvermeye pek düşkün olduğunu açıkladı. Şöyle göz ucuyla hâlâ yerde yuvarlandığını sandığım don Genaro'ya bir bakayım dedim. Ne göreyim! Adam, aklımın ucundan bile geçiremeyeceğim bir durumda değil mi! Kollarının,

bacaklarının desteği olmadan başı üstünde durmaktaydı. Üstelik bacaklarını, oturuyormuş gibi, kavuşturarak... Öyle beklenmedik bir görüydü ki bu, yerimden fırladım. Gövdesinin mekanik açıdan, olanaksız denilebilecek bir hareket yapmış olduğu kafama dank ettiğinde, o çoktan olağan oturuş durumuna geçmişti bile. Don Juan, geçenlerin ayrımında olduğunu kanıtlarcasına, don Genaro'nun bu başarısını yüreğinden kopup gelen bir kahkahayla kutladı.

Don Genaro şaşkınlığımı sezmiş gibi, ellerini bir iki kez birbirine vurdu ve gene yuvarlandı yerde. Kendisine bakmamı istediği belliydi. Yerde yuvarlanma gibi gördüğüm durum, gerçekte oturma durumundayken öne eğilerek başıyla yere değme gibi bir duruştu. Bu mantıksız görünen duruşa, birkaç kez öne doğru yaylana yaylana eğilerek kazandığı hızla geçebiliyordu besbelli; gövdesindeki dinginlik (atalet) onu dik bir duruşa geçiriyor ve bir an için 'başının üstünde oturuyordu.'

Gülmeleri geçince, don Juan konuşmasını sürdürdü; sesi oldukça sertti. Oturuşumu değiştirerek onu daha rahatça izleyebilecek bir duruşa geçtim. Özellikle, dikkatimi ona verdiğimi belirten bir harekette bulunduğum zamanlarda olduğu gibi, artık alıştığım biçimde gülümsemiyordu. Don Genaro sanki gene not tutmamı beklermiş gibi bana bakıp duruyordu. Ama not almayı bırakmıştım. Don Juan, topladığım bitkilerle onun istediği gibi konuşmamış olduğum için beni paylamaktaydı. Öldürdüğüm bitkilerin beni öldürmüş olabileceklerini, er geç beni hasta edeceklerinden emin bulunduğunu söylüyordu. Bitkileri incitmiş olmam nedeniyle hastalanırsam, belki de bunu, üşütmüş olduğuma, ya da başka bir şeye vereceğimi de ekledi.

İkisi birden bir cümbüş daha başlattılar. Don Juan gene ağırbaşlılığını takınarak, ölümümü düşünmezsem, tüm yaşamımın tam bir kargaşaya dönüşeceğini söyledi. Dik dik bakmaktaydı bana.

"Ölümüyle yaşamından başka nesi var ki bi insanın?" dedi.

O anda not almadan edemeyeceğimi anladım ve gene yazmaya başladım. Don Genaro bana bakıyor, gülümsüyordu. Sonra başını hafifçe arkaya kaldırarak burun deliklerini açtı. Belli ki burun deliklerini çalıştıran kaslarına iyice hâkimdi. Onları olağan durumlarının iki katı kadar açabiliyordu.

Onun bu soytarılığının bana en gülünç gelen yanı yaptığı şeylerden çok, bu yaptıklarına karşı olan kendi tepkimeleriydi. Burun deliklerini genişlettikten sonra gülerek yere yıkılıverdi ve gövdesini gene o acayip tepetakla-baş üstünde-oturma duruşuna getirdi.

Gülmekten, yaşlar boşanıyordu don Juan'ın yanaklarına, Gülmeye çalıştım, ama aslında sıkılıyordum.

Don Juan, açıklarcasına, "Genaro yazı yazılmasını sezmez de," dedi.

Not defterimi bıraktım; bu kez don Genaro, yazı yazabileceğimi, bunun hiçbir sakıncası olmadığını söyledi. Defterimi alıp gene yazmaya başladım. Don Genaro aynı şaklabanlıkları sürdürüyor, ardından ikisi de kahkahayı basıyorlardı.

Don Juan, gülmesini sürdürerek, arkadaşının bana öykünmekte olduğunu anlattı. Ben, yazarken burun deliklerimi açarmışım da; benim not tutma yoluyla büyücü olmaya çalışmam don Genaro'ya çok tuhaf gelmiş de; benim bu hareketimi, insanın kafası üstünde durması denli anlamış bulunduğundan, gülünç olsun diye öyle tepetaklak başının üstünde oturma duruşuna geçmiş.

Don Juan, "Sana tuhaf gelmiyordur," dedi, "ama baş üstünde oturma duruşunu yalnız Genaro yapabilir, yaza yaza büyücülük öğrenmeyi de ancak sen düşünebildin."

İkisi birden patlayarak gürültülü kahkahalarını savurdular; don Genaro gene o inanılmaz hareketini yaptı.

Çok sevmiştim don Genaro'yu. Davranışlarında öyle bir dolaysızlık, öyle bir incelik vardı ki!

"Özür dilerim, don Genaro," dedim, defterimi göstererek.

"Olsun, önemi yok," diyerek kıs kıs güldü.

Artık yazamıyordum. Onlar uzun süre bitkilerin insanı gerçekten nasıl öldürebildiğinden, büyücülerin bitkileri bu amaçla nasıl kullandıklarından söz ettiler. Konuşurlarken ara sıra bana bakıyorlar, sanki yazmamı bekliyorlardı.

Don Juan, "Carlos, eyerlenmekten hoşlanmayan atlara benzer," dedi. "Yavaş yavaş yaklaşmalısın yanına. Onu ürküttün bak, şimdi de yazmıyor işte!"

Don Genaro burun deliklerini genişletti, yapmacık bir yavarıyla, kaşlarını çatarak, ağızını büzerek, "Hadi, Carlos, yaz! Başparmağın düşene dek yaz, olur mu?" dedi.

Don Juan ayağa kalktı, kollarını açıp sırtını arkaya bükerek gerindi. İleri yaşına karşın gövdesi güçlü ve esnekti. Evin yanındaki çalılığa doğru yürüdü; don Genaro'yla yalnız kalmıştım. Don Genaro bana bakmaktaydı; gözlerimi çevirip öte yana baktım, çünkü bakışlarından sıkılıyordum.

Burun deliklerini açarak, burnunun kanatlarını titretmeye başladı; sonra da ayağa kalktı ve kollarını açıp sırtını arkaya bükerek don Juan'ın gerinme hareketlerinin tıpkılarını yaptı. Ama bunu öyle gülünç bir biçimde yapıyordu ki! Ancak çok usta bir pandomimciden beklenebilecek ince hareketlerle maskaralığın daniskası denilebilecek hareketlerin betimlemesi olanaksız bir birleşimiydi bu yaptıkları. Sanki büyülenmiştim. Don Juan'ın, çok ustaca çizilmiş bir karikatürüydü karşımdaki.

O anda don Juan geri gelmiş, onun bu yaptığını görmüştü; ne anlama geldiğini de anlamıştı... Gülerek yerini aldı.

Don Genaro, durup dururken, "Yel ne yöne esiyor?" diye sordu. Don Juan başının bir devinimiyle batıyı imledi.

Don Genaro, ağırbaşlı, "Yelin estiği yöne gitmes daha iyi olacak," diye mırıldandı.

Sonra bana dönüp parmağını yüzüme doğru salladı.

"Alışılmadık sesler duyarsan pek aldırış etmezsin," dedi. "Genaro sıçınca, dağlar yerinden oynar."

Der demez, hoplaya zıplaya çalılığa koştu ve daha bir saniye geçmişti ki, son kerte yabansı bir gürültü, derin, doğaüs-

tü diyebileceğim bir gümbürtü işittim. Ne anlam vereyim, bilemiyordum. Bir şey sezinlemek için don Juan'a baktım-iki kat olmuş tepinerek gülmekteydi.

17 Ekim 1968

Don Genaro'nun, kendi deyimiyle, "öteki dünya" düzeninden ne diye söz açmış olduğunu anımsayamıyorum. Usta bir büyücünün bir kartal olduğunu, ya da kendisini bir kartala dönüştürebileceğini anlatmıştı. Öte yandan, bir kara büyücü "tecolete", yani baykuş olurmuş. Don Genaro, kara büyücülerin gecenin çocukları olduğunu, bu kimselere en yararlı hayvanların dağ aslanları, öbür yabanıl kediler ya da gece kuşları, özellikle baykuş olduğunu açıkladı. Lirik büyücülerin-*brujos liricos*-yani büyücülüğü bir sanat uğraşı olarak alan büyücülerin, başka hayvanları, örneğin kargaları yeğlediklerini söyledi. Sessizce bizi dinlemekte olan don Juan, gülmeye başlamıştı.

Don Genaro, ona doğru dönerek, "Gerçekten öyle, biliyorsun, Juan," dedi.

Sonra da, usta bir büyücünün, çömezini birlikte yolculuğa götürebileceğini, öteki dünyanın on katını da aşırtabileceğini söyledi. Eğer bu usta, bir de kartal olursaymış, en alttaki kattan başlayarak bütün dünyaları birbiri arkasından geçer doruğa ulaşırmış. Kara büyücülerle, lirik büyücüler, yalnızca üç katı aşabilirlermiş.

Don Genaro bu aşamaların neler olduğunu şöyle açıkladı: "Önce en aşağıdan başlanır; öğretmenin seni yanına alıp uçuşa geçer, ve çok geçmeden, bumm! İlk katı geçersiniz. Az sonra, bakarsın, gene bumm!.. İkinci katı geçmişsiniz. Ve bumm!. Üçüncü kat..."

Don Genaro bumlaya bumlaya onuncu katı da geçtikten sonra, susunca, don Juan bana bakıp göz kırptı.

"Genaro'nun konuşmakla arası pek hoş değildir," dedi. "Ama öğrenmek istersen, nesnelerin dengesine değgin öğre-

tiler sunabilir sana."

Don Genaro başıyla doğrulayarak, ağzını büzmüş, gözlerini kısmıştı.

Onun bu duruşu, çok hoşuma gitmişti.

Don Genaro kalktı, don Juan da onu izledi.

Don Genaro, "Pekâlâ," dedi, "gidelim öyleyse. Gidip Nestor'la Pablito'yu bekleyebiliriz. Herhalde çıkmışlardır. Perşembeleri erken çıkıyorlar."

İkisi de arabama bindi; don Juan önde oturdu. Onlara hiçbir şey sormadan arabayı çalıştırdım. Don Juan, Nestor'un evine yöneltiyordu beni. Oraya varınca, don Genaro eve girdi, ve çok geçmeden kendi çömezleri olan iki delikanlıyla, Nestor ve Pablito'yla dışarı çıktı. Hepsi de arabaya doluştular; ve don Juan batıdaki dağlara doğru gitmemi söyledi.

Arabayı bir toprak yolun kıyısına bırakıp, arabanın bulunduğu yerden görülebilen bir çağlayana doğru akan beş altı metre genişliğindeki bir ırmağın kıyısını izleyerek yürüdük. Akşam yaklaşıyordu. Manzara çok etkileyiciydi. Tam tepemizde, koskoca, koyu, mavimsi bir bulut uçan bir çatı gibi durmaktaydı. Kıyıları keskince biten dev bir yarım daire biçiminde bir buluttu bu. Batımızda, yüksek Cordillera Central dağlarının yamaçlarına yağmur yağıyora benziyordu. Yeşil tepelerin üzerine beyazımsı bir perde iniyormuş izlenimini veriyordu. Doğu yanımızda upuzun, derin bir vadi vardı; vadinin üzerinde dağınık bulut parçaları asılı duruyor, üzerlerine güneş vuruyordu. Bu iki yanın arasındaki çelişki, görkemliydi. Çağlayanın altında durduk. Elli metre kadar bir yükseklikte akıyordu sular, kulaklarımızı sağır edercesine gürleyerek.

Don Genaro beline bir keme doladı. En azından yedi tane nesne sarkıyordu kemerinden. Ufak sukabaklarını andıran nesneler... Şapkasını çıkarıp, boynuna asılı bir kordonla arkasına sarkık durumda tuttu. Kalın yün kumaştan yapılmış bir keseden bir saç bantı çıkardı. Bu bant da alaca renkli bir yün kumaştandı. En belirgin rengi parlak bir sarıydı bu bantın.

Banta üç telek geçirdi. Kartal tüyüne benziyorlardı. Tüyleri geçirdiği yerlerin bakışımlı (simetrik) olmadığını gördüm. Tüylerden biri, sağ kulağının arka kıvrımı üzerindeydi; öbürü birkaç santimetre kadar onun önünde; üçüncüsü de sol şakağının üzerindeydi. Sonra, çarıklarını çıkardı ve pantalonunun beline bağladı ya da astı. Kemerini de pançosunun üzerinden sıkarak tutturdu. Deri şeritlerden örme bir kemerdi bu. Kemeri, bağlayarak mı yoksa tokayla mı tutturduğunu görememiştim. Don Genaro çağlayana doğru yürüdü.

Don Juan yuvarlakça bir kayayı eliyle durağan bir duruma getirdikten sonra, üzerine oturdu. Öbür iki genç adam da birer kaya bulup don Juan'ın sol yanında oturdular. Don Juan, sağ yanındaki yeri göstererek, bir kaya bulup oturmamı söyledi.

Üçünün de yan yana oturmakta olduklarını göstererek, "Yüzümüz bu yana bakacak biçimde oturacağız," dedi.

O sırada don Genaro, çağlayanın dibine ulaşmış, suyun düştüğü yerin hemen yanındaki bir keçiyolundan tırmanışa geçmişti. Oturduğumuz yerden bakınca, çok dik görünüyordu bu keçiyolu. Çıkarken tutunduğu bitkilerle kaplıydı orası. Bir ara ayağı kayıverdi, az kalsın, aşağılara kayacaktı; çok kaygandı çünkü bastığı çamurlu yer. Az sonra gene aynı şey oldu da, don Genaro'nun tırmanacak yaşı çoktan geçmiş olduğu düşüncesi geçiverdi aklımdan. Keçiyolunun sonuna varana dek birkaç kez daha kaydığını, sendelediğini görmüştüm.

Don Genaro kayalığa tırmanmaya başladığında bir tür korkuya kapılmıştım. Ne yapmak istediğini anlayamamıştım bir türlü.

Fısıldayarak, "Ne yapıyor?" diye sordum don Juan'a.

Don Juan başını bana çevirmeden, "Tırmanıyor işte!" dedi.

Don Juan gözlerini don Genaro'ya dikmiş, sürekli ona bakmaktaydı. Gözlerini kısmıştı. Kayanın ucuna dik oturmuş, ellerini bacaklarına yaslamıştı.

Nestor'la Pablito'nun yüzlerine bakmak için biraz eğildim. Don Juan elini sertçe sallayarak kıpırdamamamı belirtti. Hemen çekildim. Şöyle bir görebilmiştim delikanlıları. Onlar da don Juan gibi dikkat kesilmiş bakıyorlardı.

Don Juan eliyle bir başka işaret yaparak çağlayanı gösterdi.

Gene baktım. Don Genaro, bir duvar gibi yükselen dimdik kayalığın üzerinde epey yol almıştı. Baktığım sırada, bir çıkıntıya basmış milim milim ilerleyerek koca bir kayanın çevresini dolanmaya çalışıyordu. Kollarını kayayı kucaklarcasına açmıştı. Yavaş yavaş sağa doğru ilerlerken, birden gövdesi havada asılı kaldı. Düştü artık, derken, baktım, hâlâ orda durmakta... Sağ eliyle bir şeyi kavrayıvermiş ve ayağı çok çevikçe o çıkıntıya yeniden basıvermiş... Don Genaro, kayaya gene yapışınca başını çevirip bize bakmıştı. Kısa bir bakıştı bu. Başını şöyle bir çeviriverişde öyle bir biçemleme vardı ki, düşünmeye başladım. Onun her kayışında, dönüp öyle bize bakıverdiğini anımsadım. Beceriksizliğine sıkılarak, bakıp bakmadığımızı görmek için dönmüş olacak diye düşünmüştüm.

Tepeye doğru biraz daha tırmandıktan sonra bir kez daha kayıp aşağı doğru sarkan bir kayaya tehlikeli bir biçimde asılı kalıverdi. Yalnızca sol eliyle tutmaktaydı tüm gövdesini. Dengesini yeniden bulunca dönüp gene bize baktı. Tepeye varana dek iki kez daha yitirmişti dengesini. Oturduğumuz yerden, çağlayanın dökülmeye başladığı yeri eni sekiz metre kadar görünüyordu.

Don Genaro bir an kıpırdamadan durdu. Don Juan'a, don Genaro'nun orda ne işi var diye sormak istedim, ama don Juan kendisini, bakmasına öyle kaptırmıştı ki, onu tedirgin etmeyi göze alamadım.

Don Genaro birden suya atladı. Öylesine beklenmedik bir hareketti ki bu, karnımın ta içinde beni yutar gibi bir boşluk duyumsayıveğrdim. Görkemli, düş gibi bir atlayıştı bu. Çağlayanın ortasına doğru kesik kesik uçmakta olan gövdesinin

üst üste bir dizi imgesini açık seçik görmüş gibiydim.

Şaşkınlığım yatışınca, don Genaro'nun, çağlayanın kıyısında bulunan ve oturduğumuz yerden zorlukla görülebilen bir kayanın üzerine inmiş olduğunu gördüm.

Bir süre tüner gibi kaldı o kayanın üstünde. Hızla düşen suların baskısına karşı koyabilmek için didinmekteydi. İki kez uçurumun kıyısına sürüklenmişti. Nereye tutunmakta olduğunu göremiyordum. Dengesini bularak kayanın üzerinde çömeldi. Sonra, bir kaplan gibi fırlayıverdi. Bu kez üzerine indiği kayayı çok az seçebiliyordum. Çağlayanın tam kıyısında duran koni biçiminde bir kayaydı bu.

En azından on dakika kadar kalmıştı bu kayanın üzerinde-hiç devinmeden... Onun böyle kımıldamadan durması bana öyle etkileyici gelmişti ki, titremeye başladım. Kalkıp yürümek geliyordu içimden. Don Juan, bu sinirli halimi görerek kesinlikle yerimden kımıldamamamı buyurdu.

Don Juan'ın öyle heykel gibi kıpırdamadan duruşu içimde gizemli bir yılgı yaratmıştı. Oturduğu yerde öyle tünemeyi biraz daha sürdürürse, artık kendimi tutamayacağım gibi geliyordu.

Don Genaro gene zıpladı birden. Bu kez çağlayanı enlemesine geçmiş, öbür yakaya inivermişti. Tıpkı bir kedi gibi dört ayağının üzerine... Bir an çömelik kaldıktan sonra ayağa kalkıp çağlayanın öbür yakasına baktı sonra da aşağıda duran bizlere döndü. Orda bir heykel gibi dikilip bize bakmasını sürdürüyordu. Elleriyle yanlarında görünmeyen parmaklıklar tutuyormuşçasına duruyordu.

Bu duruşu gerçekten çok güzeldi. Gövdesi çevikti, çıta gibiydi. Başını saran tüylü bantıyla, koyu renkli pançosuyla, yalınayak öyle duran don Genaro'ya baktım-böylesine güzel bir insan görmüş olduğumu anımsamıyordum.

Don Genaro birden kollarını ve başını kaldırıverdi, ve sol yanına doğru, hızla, bir perende attı. Üzerinde durmuş olduğu kaya yuvarlaktı. Perende attıktan sonra, kayanın arkasında kayboluverdi.

O anda bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya başlamıştı. Don Juan kalktı, yanındakiler de onu izledi. Birden yapıverdikleri bu hareket şaşırtmıştı beni. Don Genaro'nun o ustaca işi bende derin bir çoşku uyandırmıştı. Hemen ona koşup, yetkin sanatına karşı duyduğum hayranlığı belirtmek, onu kutlamak istiyordum.

Dikkatle çağlayanın sol yanına bakarak, don Genaro'nun inip inmediğini görmeye çalıştım; ama görünürlerde yoktu. Nereye gittiğini merak ediyordum. Don Juan'a sorduysam da, bir yanıt alamadım.

Don Juan, "Bir an önce kaçalım burdan," dedi. Yoksa sırılsıklam olacağız. Nestor'la Pablito'yu evlerine bırakalım, sonra da dönüş yolculuğumuza başlarız.

"Don Genaro'yla vedalaşmadım henüz," diye yakındım.

Don Juan, sertçe, "O vedalaştı senle," diye yanıtladı.

Bir süre yan gözle beni süzdükten sonra, yumuşayarak gülümsedi.

"Ayrıca, selam da söyledi sana," dedi, "seni çok beğenmiş."

"Dönmesini bekleyemez miyiz?"

Don Juan kesin bir sesle, "Hayır!" dedi. "Bırak artık onu. Nereye gittiyse gitti işte! Belki de kartal olmuş, öbür dünyada uçmaktadır. Ölmüş de olabilir orda. Artık farketmez..."

23 Ekim 1968

Don Juan, laf arasında, yakında Orta Meksika'ya bir yolculuk daha yapacağını söylemişti.

"Don Genaro'ya mı gideceksin?" diye sordum.

Yüzüme bakmaksızın, "Belki." diye yanıtladı.

"Esaslı adam, değil mi don Juan? Yani çağlayanın tepesinde bir şey olmadı ona."

"Olmaz elbette; sağlam adamdır."

Bir süre, tasarladığı yolculuktan söz ettik. Sonra, don Ge-

naro'yla birlikte olmaktan zevk aldığımı, şakalarından çok hoşlandığımı söyledim. Don Juan, gülerek, don Genaro'nun bir çocuk gibi olduğunu söyledi. Uzun süre susuştuk. Don Genaro'nun nasıl bir ders vermiş olduğunu sormak için uygun bir sözcük arıyordum. Don Juan bana bakarak, yaramaz çocuklara özgür bir biçimde, "Don Genaro'yla ilgili sormak için, için gidiyor di mi?" dedi.

Sıkılarak güldüm. O çağlayanda olanlara iyice takmıştım kafamı. Anımsayabildiğim tüm ayrıntıları eviriyor çeviriyor, ve inanılmaz bir cesaret gösterisine tanık olduğum sonucuna varıyordum. Kuşkusuz, don Genaro, eşsiz bir denge ustası, bir cambaz olmalıydı. Tüm devinimleri, teker teker ele alındığında, dinsel bir törendeki davranışları andırıyor, akıl ermez simgesel anlamlar taşır görünüyordu.

"Evet." dedim. "Nasıl bir ders vermiş olduğunu öğrenmek için yanıp tutuşuyorum."

Don Juan, "Bak ne diyeceğim." dedi. "Boşuna harcadın zamanını. Onun verdiği ders, *görebilen* kimseler içindir. Pablito'yla Nestor, çok iyi *görememelerine* karşın, gene de çaktılar bunu. Ama sen, bakmak için gittin oraya. Don Genaro'ya senin tam bir bakar kör ahmak olduğunu; vereceği dersin, gözlerini açabileceğini anlatmıştım. Ama öyle olmadı. Ama farketmez. Çok güçtür görmek.

"Sonunda, don Genaro'yla görüşmeni istemedim. O yüzden ayrıldık ordan. Ne yazık! Ama daha a kötü olurdu kalmamız. Genaro sana görkemli bi şeyler göstermek için çok şeyi almıştı göze. Ne yazık ki, sen göremedin!"

"Ola ki, don Juan, o dersin ne olduğunu bana sen anlatırsan, gerçekten ne gördüğümü anlarım."

Don Juan gülmekten iki büklüm olmuştu.

"Soru sormaktan başka şey bilmez misin sen!" dedi.

Bu konuyu kapatmak istediğini seziyordum. Her zamanki gibi evinin önündeki açıklıkta oturmaktaydık. Don Juan birden kalkarak içeriye girdi. Ben de ardından gidip ne görmüş olduğunu bana açıklamasını istedim. ben anlatırken, don

Juan gülümsemekteydi. Sözüm bitince, başını sallayarak, "Çok güçtür görmek," dedi.

Bu sözlerini açıklaması için yakardım.

Kararlı bir sesle, "*Görmek*, konuşulacak bi şey değildir," dedi.

Başkaca bir şey söyleyemeceğini anlamıştım. Ben de gittim, yapmamı istemiş bulunduğu kimi işleri gördüm.

Döndüğümde hava kararmıştı. Bir şeyler yedikten sonra *ramada*ya gittik. Orada oturur oturmaz, don Juan, don Genaro'nun dersini anlatmaya başladı. Kendimi hazırlamam için zaman bırakmamıştı. Not defterim yanımdaydı. Ama, karanlıkta yazamadım. İçeri gidip gaz lambasını getirebilirdim, ama konuşmasının akışını kesmek istememiştim.

Don Juan, don Genaro'nun bir denge ustası olduğunu, çok karmaşık ve zor hareketler yapabildiğini anlattı. Baş üstü oturması, bunlardan yalnızca birisiymiş ve bununla bana, not tutarak "görme"nin olanaksızlığını anlatmak istemiş. Ellerinin yardımı olmadan baş üstü oturma hareketi, yalnızca bir an süren maskaraca bir gösteriden öte bir şey değilmiş. Don Genaro'ya göre "görme"ye değgin yazı yazma da aynı şey demekmiş; yani insanın başı üstünde oturması denli acayip ve gereksiz bir işmiş.

Don Juan karanlığın içinden bana baktı ve büyük bir ağırbaşlılıkla, don Genaro'nun öyle baş üstü oturup şaklabanlık yaparken benim "görme" durumuna çok yaklaşmış olduğumu söyledi. Don Genaro bunun farkına varmış ve aynı hareketi birkaç kez yinelemiş. Ama, boşuna... Çünkü uzaklaşmışım artık "görme" durumunda.

Don Juan, ardından, don Genaro'nun o cambazlığından söz etti. Daha önceleri bana, insanların, "gören" kimseler için, önden arkaya doğru döneduran ve onlara yumurta biçimini veren bir tür ışık telciklerinden oluşan saydam yaratıklar olduğunu anlatmış bulunduğunu söyledi. Bu yumurta gibi yaratıkların en şaşılası yanının da göbeklerinin çevresinde bir demet uzunca telcik bulunması olduğunu anlatmış olduğunu

anımsattı. Don Juan bu telciklerin insan yaşamında son kerte önem taşıdıklarını belirtti. İşte don Genaro'nun dengesinin gizi de bu telciklerdeymiş ve verdiği dersin, çağlayan üzerinde cambazca sıçramalar yapmakla hiçbir ilintisi yokmuş. Onun denge gösterileri, bu "anten-gibi" telcikleri kullanmasından kaynaklanmaktaymış.

Don Juan başladığı gibi, birden konuyu değiştiriverdi ve bambaşka şeyler anlatmaya başladı.

24 Ekim 1968

Don Juan'ı kıstırarak, bir daha öylesine bir denge dersi alma olanağını bulamayacağımı sandığımı, kendi kendime bulgulayamayacağım için bana bu işin bütün ayrıntılarını açıklamasını söyledim. Don Juan, don Genaro'nun artık bana öyle bir ders vermeyeceğini düşünmemin pek yerinde olduğunu belirtti.

"Neyi bilmek istiyorsun?" diye sordu.

"O anten-gibi telcikler... Nedir bunlar, don Juan?"

"Bunlar, insanın gövdesinden uzanan antenlerdir; *gören* büyücülere görünürler. Büyücüler, insanların bu antenlerini *görerek*, ona göre davranırlar onlara karşı. Zayıf kişilerin antenleri çok kısadır, ha varmış ha yokmuş gibi... Güçlü kişilerin parlak, uzun olur antenleri. Örneğin, Genaro'nunkiler öyle parlaktır ki, bi tür kalınlık verir onlara. Bu telciklere bakarak bi insanın sağlıklı mı ya da kaba mı, ince mi yoksa kötü mü olduğunu anlarsın. *Görüp görmediğini* de anlarsın insanın, bu telciklerine bakarak. Al sana içinden çıkılmaz bi sorun. Genaro seni *gördüğünde*, o da arkadaşım Vicente gibi, senin *görebildiğini* anlamıştı. Ben de seni *görünce, görebildiğini görüyorum*. Ama, bak şu işe ki, *göremediğini* de bilmekteyim. Gel de çık işin içinden! Genaro da farkına varmıştı bunun. Ben de senin acayip bi herif olduğunu söylemiştim. Sanırım, bunu *görmek* için götürmüştü seni çağlayana."

"*Görebildiğim* izlenimini vermemin nedeni nedir sence?"

Don Juan yanıt vermedi. Uzun süre öyle sessiz durdu. Başkaca bir soru sormak gelmiyordu içimden. Sonra gene konuştu ve bunun nedenini bildiğini ama nasıl anlatacağını bilemediğini söyledi.

"Bu dünyada her şeyin kolayca anlaşıldığını sanırsın," dedi, "çünkü yaptığın her şey, anlaşılması kolay alışkılardan ibarettir. Çağlayana bakarken, Genaro'nun suyu nasıl aştığını izlerken, onun usta bi perendeci olduğunu düşünüyordun; çünkü cambazlıktan başka bi şey yapmış olabileceğini aklının ucundan bile geçmez hiç. Oysa, Genaro, suyun üzerine falan atlamış değildi. Atlamış olsaydı, ölürdü. Genaro, kendisini, o görkemli, pırıl pırıl telciklerinin üzerinde dengelemişti. Onları öylesine uzatmış, uzatmıştı ki, onların üzerinden yuvarlanarak çağlayanın öbür yakasına geçmişti diyebiliriz. Antenlerin gerektiği gibi nasıl uzatılacağını, onlarla yanılmadan nasıl devinileceğini sergilemişti.

"Paplito, aşağı yukarı Genaro'nun devinimlerinin tümünü *görmüştü*. Oysa, Nestor, yalnızca çok belirgin olanlarını *görmekteydi*. İnce ayrıntıları *göremiyordu*. Ama, sen... Sen hiçbi şey *görmedin!*"

"Daha önceleri söyleseydin, don Juan, neye bakmam gerektiğini..."

Don Juan, sözümü keserek, beni yönlendirmenin, don Genaro'yu engellemekten başka bir işe yaramayacağını söyledi. Eğer neler olacağını bilmiş olsaymışım benim kendi telciklerim uyarılmış, don Genaro'nunkilere engel olurmuş.

Don Juan, "Eğer görebilseydin," diye sürdürdü, "Genaro daha ilk adımını atar atmaz, onun çağlayanın kıyısından yukarı tırmanışı sırasında kaymamış olduğunu anlamış olurdun. Antenlerini gevşetmişti. Onları iki kez kayalara sarıp bi sinek gibi asılmıştı. Tepeye vardığında ve suyu geçmeye hazır olduğunda, telcik demetini cağlayanın ortasındaki ufak bi kaya üzerine odakladı; onları o kayaya iyice bağladıktan sonra, telciklerin onu çekmesi için, kendini bırakıverdi. Genaro atlamış falan değildi. O yüzden, suyun hemen yanı başındaki ufa-

cık kayaların kaygın yüzlerine inebiliyordu. Çıktığı her kayaya sımsıkı sarılmıştı telcikleri çünkü.

"İlk kayanın üzerinde pek fazla kalmamıştı. Çünkü suyun en çoşkunca aktığı bi yerdeki başka daha ufak bi kayaya uzatmış bulunuyordu teciklerinin bi bölümünü. Telcikleri, onu çektiğinden, bu kez o kayaya konmuştu. Yaptığı en şaşılası şey işte buydu. Kayanın yüzeyi, bir adamın duamayacağı kadar küçüktü; telckilerini kayaya sıkıca sarmamış olsa suyun akışı onun uçuruma sürükleyiverirdi.

"Bu ikinci durakta uzun süre kalmıştı. Çünkü antenlerini çekerek onları suyun öte yanına uzatması gerekiyordu. Öte yandaki kayaya iyice sarınca, bu kez birinci kayaya sarmış olduğu antenlerini çözmesi gerekti. Çok zor bir işti bu. Genaro'dan başkasının, üstesinden gelemeyeceği bir iş! Bir ara düşer gibi olmuştu; belki de bizimle dalga geçmişti. Kim bilir! Ama bana sorarsan, galiba iş ciddiydi. Bundan eminim, çünkü birden katılaşmış ve bir ışın gibi gönderivermişti antenini suyun öte yanına. Sanırım, işte o ışındı onu oraya çeken. Öbür yakaya geçtiği zaman ayağa kalktı da gördük telciklerini bir ışın demeti gibi nasıl parıldattığını. Salt senin için yapmıştı bunu. Eğer *görmeyi* öğrenseydin, sen de *görecektin* bunu.

"Genaro orda dikildi; sana bakıyordu. Ama, senin *görmediğini* anlamıştı."

BÖLÜM İKİ

*

"Görme" İşi

7

Sekiz Kasım 1968'de don Juan'ın evine vardığım zaman, onu evde bulamadım. Onu nerede bulacağımı bilemediğimden, oturup bekledim. Her nedense, çok geçmeden döneceğini biliyordum. Kısa bir süre sonra don Juan yorgun görünüyordu; bir mindere uzanmıştı. Birkaç kez esnedi.

"Görme" konusu iyice takılmıştı kafama; don Juan'ın sanrılandırıcı duman harmanını gene içmeyi kararlaştırmıştım. Çok zor olmuştu bu karara ulaşmam. Bu yüzden biraz daha dayatayım diyordum.

"Don Juan, *görmeyi* öğrenmek istiyorum." dedim durup dururken. "Ama bir şey içmek falan da istemiyorum; yani senin şu dumanını tüttürmek falan istemiyorum. Onsuz öğrenemez miyim *görmeyi*? Ne dersin?"

Don Juan uzandığı yerden toparlanarak oturdu. Bir an bana baktıktan sonra gene mindere uzandı.

"Hayır!" dedi. "Dumanı kullanman gerek."

"Ama, don Genaro'dayken *görmeye* çok yaklaştığımı söylemiştin."

"Genaro'nun yaptıklarının bilincindeymişsin gibi bi şeyler parıldamıştı içinde bir ara; ama sen yalnızca bakarmışsın. Belli ki *görmeye* benzeyen bi şey var sende-ama *görme* değil. Senin gözlerin bağlanmış; yalnızca duman açar senin gözünü."

"Ne diye gerekiyor dumanı çekmem? İnsan duman olmaksızın öğrenemez mi yani *görmeyi*? Güçlü bir isteğim var. Yetmez mi bu?"

"Hayır yetmez. Görme öyle kolay bir iş değildir; o oynak dünyaya bi bakış atabilmek için gerekli hızı yalnızca duman sağlayabilir. Yoksa, yalnızca bakar durursun."

"Oynak dünya da ne demek?"

"*Gördüğün* zaman, dünya, şimdi düşündüğün gibi olmaz. Oynak, devingen, değişen bi dünyadır o. İnsan kendi başına da o dünyayı anlayabilir belki; ama bir işe yaramaz bu, çünkü doğurduğu gerilim yıpratır gövdeni. Oysa, dumanı kullanırsan, yorulmadan yapmış olursun bunu. Duman oynak dünyayı sezinleyebilecek hızı sağlar sana; gövden de gücün de yerli yerinde kalır."

Çarpıcı bir biçimde, "Pekâlâ!" dedim. "Kaçacak delik kalmadı artık. Dumanı içeceğim."

Bu yapmacık duygusallığım onu güldürmüştü.

"Kes be adam!" dedi. "Hep yalnış yere toslarsın. Şimdi de sırf dumanın sana kılavuzluk etmesine karar verdin diye *göreceğini* sanıyorsun. Başka yanları da var işin. Zaten her şeyin her zaman bi sürü başka yanı vardır."

Bir an ciddileşmişti.

"Seni çok iyi inceledim, ve ne yaptığımı çok iyi biliyorum," dedi, "çünkü benim bilgimi öğrenmemi Mescalito istemekte. Ne var ki, istediğin her şeyi sana öğretmeye vakit bu-

lamayacağım. Yalnızca seni yola sokacak vaktim olacak; ve ondan sonrasını sen kendin, benim yapmış olduğum gibi arayacaksın. Evet, benden çok daha tembel ve inatçısın. Görüşlerin benimkilerden farklı. Yaşamının tutacağı yönü kestiremem."

Bunları söylerkenki düşünceli hali, davranışlarında sezdiğim bir şeyler, eski bir duyguyu uyandırmıştı içimde-korku, yalnızlık ve bekleyiş karışımı bir duyguyu.

"Ne durumdasın, anlarız yakında." diye anlamını çıkaramadığım bir şey söyledi.

Başkaca bir şey dememişti. Bir süre sonra evin dışına çıktı. Onu izleyecek önüne geçtim; karşısında durdum. Otursam mı yoksa onu getirmiş olduğum paketleri arabadan çıkarsam mı diye düşünüyordum.

Bir şeyler demiş olmak için, "Tehlikeli mi olur?" diye sordum.

"Her şey tehlikelidir," diye yanıtladı.

Don Juan'ın konuşmak istemediği belliydi; bir köşeye yığdığı kimi küçük bohçaları toplayarak bir fileye doldurdu. Yardım etmeyi falan önermedim; çünkü yardım etmemi isteseydi, kendisi söylerdi bunu. Sonra hasır yaygının üzerine uzandı. Rahat etmemi, dinlenmemi söyledi. Ben de kendi minderime oturup uyumaya çalıştım, ama yorgun değildim. Bir gece önce bir motelde duraklamış, don Juan'ın yerine üç saatlik bir yol kaldığını bildiğimden öğleye kadar uyumuştum. Onun da uyuduğu yoktu. Gözleri kapalıydı ama, başını belli belirsiz, tartımlı bir biçimde kımıldattığını görebiliyordum. Kendi kendine ezgi söylüyor olabileceği geldi aklıma.

Don Juan, birden, "Haydi yemek yiyelim." dedi. Ürküp yerimden fırladım. Don Juan ekledi: "Çok güçlü olman gerekecek. Enerji topla bakalım."

Don Juan bir çorba hazırladı, ama aç değildim.

Ertesi gün, 9 Kasım'da, don Juan yalnızca bir lokma bir şeyler yiyip dinlenmemi istedi. Sabahtan öğleye kadar yatıp dur-

dum. Ama gevşeyemiyordum. Don Juan'ın neler düşündüğünü bilemiyordum; daha da kötüsü, kendimin neler düşündüğümü bile bilmiyordum.

Öğleden sonra saat üç dolaylarında *ramada*nın altında oturuyorduk. Karnım çok açtı. Bir kaç kez yemek yememizi önerdiysem de, pek oralı olmamıştı.

"Üç yıldır kendi harmanını hazırlamış değilsin," dedi birden, "benim harmanımı tüttüreceksin; senin adına toplamış olayım bunu. Zaten bi tutam yeterlidir. Pipoyu bi kez dolduracağım. Hepsini içersin, sonra dinlenirsin. Sonra da öbür dünyanın bekçisi gelecek. Sen, yalnızca gözlemlersin-bi şey yapmadan... Onun devinimlerini gözlemle; yaptığı her şeyi gözlemle. İyi bak, çünkü bir ölüm kalım sorunudur bu."

Don Juan yönergesini öyle beklenmedik bir biçimde kesmişti ki, ne diyeceğimi, ne düşüneceğimi bile bilememiştim. Anlamsız bir şeyler geveledim. Düşüncelerimi toparlayamıyordum. Sonunda, aklıma gelen ilk belirli düşüncemi dile getirdim: "Kimmiş bu bekçi?"

Don Juan konuşmak istemediğini açıkça belirtti. Ne var, çenemi kapatamayacak denli sinirliydim ve bu bekçiye değgin bir şeyler anlatması için asılmayı sürdürdüm.

"Göreceksin," dedi don Juan önemsemez bir sesle, "öbür dünyayı bekler o."

"Hangi dünyayı? Ölülerin dünyasını mı?"

"Ne ölülerin dünyası, ne de başka şeylerin dünyası... Yalnızca bi başka dünya... Anlatmanın bi yararı yok ki! Kendin *görürsün*."

Don Juan bunları söyledikten sonra eve girdi. Onu odasına kadar izledim.

"Bir dakika, don Juan, bekle! Ne yapacaksın?"

Yanıt vermedi. Ufak bir kılıftan piposunu çıkardı ve odanın ortasında serili hasıra oturarak soran gözlerle bana baktı. Gönlümün olmasını bekler gibiydi.

Yumuşak bir sesle, "Ne kaçıksın ya!" dedi. "Korktuğun yok senin. Korktuğunu söylüyorsun, o kadar..."

Başını yavaş yavaş iki yana salladı. Sonra karışımın bulunduğu küçük keseyi alıp piponun ağzını doldurdu.

"Korkuyordum, don Juan. Gerçekten korkuyordum."

"Hayır, korku değil bu."

Zaman kazanmak için, çaresizlikle, duygularımı açıklayıcı uzun bir tartışıya başladım. Korkmakta olduğumu içtenlikle ileri sürüyordum. Ama don Juan, korku belirtileri olan soluk soluğa kalma ya da yürek çarpıntısı gibi durumları görmediğini söylüyordu.

Bir an bu söylediklerini düşündüm. Yanılıyordu. Genellikle korkuya eşlik eden birçok fiziksel değişiklikler vardı bende; çaresiz kalmıştım. Son saatim gelmiş de dünya başıma yıkılmış gibi bir duygu içindeydim. Midem altüst olmuştu; yüzümün solmuş olduğuna emindim; ellerim sırılsıklam ter içinde kalmıştı; ama gene de gerçekten korkmadığımı düşünüyordum. Yaşamım boyunca alışık olduğum korku duygusu değildi bu; bana özgü o korkuya benzer yanı hiç yoktu.

Piposunu elinde tutarak, hâlâ soran gözlerle bana bakarak hasırın üzerinde oturmakta olan don Juan'ın önünde bir yandan odayı arşınlarken bir yandan da konuşuyordum. Durumumu iyice irdeleyince, duymakta olduğum şeyin, alışık olduğum korku olmadığını; sanrılandırıcı bitkileri kullanmanın verdiği şaşkınlıktan kaynaklanan derin bir tedirginlik, bir hoşnutsuzluk olduğu sonucuna vardım.

Don Juan bir an beni süzdü, sonra gözlerini kısarak bir şey arar gibi ötelere baktı.

Artık oturup gevşememi kesin bir biçimde söyleyene dek bir ileri bir geri yürümemi sürdürmüştüm. Birkaç dakika sessizce oturduk.

Don Juan, birden, "Zihin berraklığını yitirmek istemezsin di mi?" diye sordu.

"Elbette istemem," dedim.

Neşelenmişçesine güldü.

"Berraklık, bilgi adamının ikinci düşmanı, çökmüş senin üstüne," dedi. Sonra da güven vermeye çalışarak, "Korktu-

ğun yok senin." diye ekledi. "Ama, şimdi de berraklığını yitirmemek için didiniyorsun. Ve de kaçığın teki olduğun için, buna korku diyorsun."

Kıkır kıkır gülüyordu.

Sonra buyurdu, "Haydi git biraz ateş getir,"

Sesindeki titrem sevecen ve güven vericiydi. Yerimden kalkıverdim ve evin arka bahçesine gittim; ordaki ocaktan korlaşmış birkaç kömür parçası alıp ufak yassı bir taşın üzerine koydum ve odaya döndüm.

Don Juan dışarıdan seslenerek, "Sahanlığa gelsene!" dedi.

Her zamanki yerine bir hasır yaymıştı. Kömürleri onun yanına bıraktım. Don Juan, üfleyerek, ateşi canlandırdı. Tam oturacağım sırada, beni durdurarak, hasırın sağ kıyısına oturmamı buyurdu. Ardından, piponun içine bir kor yerleştirerek bana uzattı. Aldım. Don Juan'ın sessiz bir güçle beni yönlendirmesine şaşakalmıştım. Söylecek söz bulamıyordum. Tartışmak falan gelmiyordu içimden. Korkmadığımı anlamıştım; yalnızca zihnimin berraklığını yitirmek istemiyordum.

Don Juan gülümseyerek, "Çek, içine çek," diye buyurdu. "Bu kez yalnızca bu kadar içeceksin."

Pipoyu emdim. Tutuşan harmanın cızırtısını işitebiliyordum. Birden, ağzımın ve burnumun içi buzla kapanmış gibi oldu. Bir daha çektim; soğukluk göğsüme kadar uzandı. Son çekişimde, tüm gövdemin içi yabansı bir soğuk-ılıklıkla kaplanmış gibi olmuştu.

Don Juan pipoyu alarak içindekiler gevşesin diye avucunun içine birkaç kez vurdu. Sonra da, hep yaptığı gibi, parmağını tükürükleyerek piponun içini ovaladı.

Gövdem uyuşmuştu. Ama devinebiliyordum. Daha rahat oturabilmek için kıpırdanıp duruyordum.

"Şimdi ne olacak?" diye sordum.

Sesimi zorlukla çıkartabiliyordum.

Don Juan piposunu büyük bir özenle kınına yerleştirip uzunca bir beze sardı. Sonra karşımda dikçe oturdu. Başım

dönüyordu; gözlerim kendiliinden kapanıyordu. Don Juan beni sarsarak uyanık kalmamı buyurdu. Uyursam, öleceğimi çok iyi bildiğini anımsattı. Bu uyarısı, kendime gelmeme yetmişti. Don Juan, ola ki, bunu sırf uyanık kalmam için söylemekteydi; ama, öte yandan, doğru söylüyor da olabilirdi. Gözlerimi açabileceğim kadar açtım. Don Juan'ı epey güldürmüştü bu. Bir süre beklememi, gözlerimi hep açık tutmamı, ve öbür dünyanın bekçisini görebileceğim bir anın er geç geleceğini söyledi.

Tüm gövdemi bunaltıcı bir sıcaklık kaplamıştı. Duruşumu değiştirmeye çalıştım, ama artık devinemiyordum. Don Juan'la konuşmak istedim; sözcükler içinde ta derin bir yerdeymişler gibiydi, bir türlü sökemiyordum onları yerlerinden. Sonra sol yanıma yıkıldım ve kendimi don Juan'a yerden bakar bir durumda buldum.

Don Juan bana doğru eğildi ve fısıldayarak, ona bakmamı, gözlerimi hasırın, tam önünde bulunan bir noktasına dikmemi buyurdu. Bir gözümle, sol gözümle bakmam gerektiğini, bekçiyi *göreceğim* anın muhakkak geleceğini de ekledi. Gözümü, göstermiş olduğu noktaya diktim. Ama bir şeycikler göremiyordum. Ama, bir an geldi, gözümün önünde uçmakta olan bir tatarcık gördüm. Böcek, hasıra kondu. Devinimlerini izledim. Bir ara çok yaklaştı ban. Öyle ki, görüşüm bulandı. Sonra birden kalkmışım gibi geldi bana. Üzerinde düşünmem gereken şaşırtıcı bir duygu içindeydim; ama vaktim yoktu bunu yapmaya. Ayakta dururken bakmaya alışık olduğum biçimde görmekteydim her şeyi. Üstelik gördüğüm şey tüm benliğimi altüst etmişti. Geçirdiğim sarsıcı çoşkusal deneyimi başka türlü nasıl anlatacağımı bilemiyordum. Tam önümde, az ileride canavar bir dev bir hayvan durmaktaydı. Gerçekten korkunç bir canavar! O ana dek en aşırı düşsel kurgularda gördüklerim, bu gördüğüm şeyin yanına bile yaklaşamazdı. Donakalmıştım. Büyük bir şaşkınlık içinde baktım ona.

En başta, büyüklüğü çekmişti dikkatimi, her nedense, otuz metre boyundaymış gibi görüyordum onu. Nasıl olduğu-

nu çıkaramadım ama, dik duruyor gibiydi. Sonra da kanatları çekti dikkatimi-kısa, geniş iki kanat... O sırada bu hayvanı, olağan bir şeymişçesine incelemekte olduğum bilincine varmıştım. Yani, ona bakıyordum. Ne var ki, bu bakış alışageldiğim bakışlara pek benzemiyordu. Sanki karşımda tamamlanmakta olan bir resim vardı da, her geçen an daha belirgin olarak ortaya çıkmaktaydı. Öbek öbek püsküller gibi tüylerle, kara kıllarla kaplıydı gövdesi. Hortum gibi bir ağzı vardı ve içinden sıvılar akmaktaydı. Gözleri çıkıktı ve yuvarlaktı; koskoca iki top gibi...

Sonra kanatlarını oynatmaya başladı. Bir kuşun kanat çırpmasına benzemiyordubu; bir tür hızla titretme hareketi yapıyordu. Kanat titretmesi daha da hızlanınca, önemde dolaşmaya başladı. Uçmaktan çok, aşırı bir hız ve çeviklikle, yerden birkaç santimetre yukarıda kayıyormuş gibiydi. Onun bu devinimine bakarak kendimden geçtiğimi ayırmsadım bir an. Bu devinimleri çirkin, ama hızını ve çevikliğini çok görkemli buluyordum.

Önümde kanatlarını titreterek iki daire çizdi; ağzından akan o sıvılar dört bir yana saçılmaktaydı. Sonra birden geri döndü ve inanılmaz bir hızla uzaklaşarak gözden kayboldu. Yapacak başka bir şey olmadığından, gözlerimi böceğin gittiği yere dikerek bakmayı sürdürdüm. Yabancı bir ağırlık çökmüştü üzerime; düşüncelerimi toparlayamıyordum bir türlü. Bulunduğum yerden de ayrılamıyordum. Sanki yapışıp kalmıştım oraya.

Sonra uzaklarda buluta benzer bir şey gördüm. Çok geçmeden o dev yaratık gene son hızla önümde daireler çizmeye başladı. Yüzüme öyle yaklaşmıştı ki, bir ara bana çarptı. Tam olarak nereme çarptığını bilemiyordum, ama kanatlarının bana çarptığını algılamıştım. Hayatım boyunca duyduğum acıların en keskiniydi bu; ve avazım çıktığınca bağırmama neden olmuştu.

Daha sonra baktım, hasıra oturmuşum; don Juan alnımı ovuşturmakta. Kollarımı ve bacaklarımı yapraklarla ovuyordu. Sonra, beni, evin ardındaki bir sulama kanalına götürdü;

giysilerimi çıkarttı ve beni suya daldırdı. Ve birkaç kez suyun içinden çekip gene daldırdı.

Sulama kanalının içindeki sığ tabanda yatarken, don Juan ara sıra sol ayağımı yukarıya doğru çekiyor ve ayağımın tabanına hafif hafif vuruyordu. Çok geçmedi, ayağım gıdıklanmaya başladı. Don Juan, bunun farkına vararak önemsememi söyledi. Sonra giyindim ve birlikte eve döndük. Gene hasırın üzerine oturdum ve konuşmaya çalıştım. Ama, dikkatimi söylemek istediğim şeyin üzerinde toplayamıyordum. Oysa çok berraktı düşüncelerim. Konuşmak için ne denli büyük bir dikkat yoğunlaştırmasına gerek olduğunu görerek şaşakalmıştım. Bir şey söylemek isteyince, başka şeylere bakmayı kesmem gerektiğini de hayretle gördüm. Sanki çok derinlerdeymişim de, bir şey söylemek için, dalgıçlar gibi suyun yüzeyine çıkmam gerekiyormuş gibi bir duygu içindeydim. Sözcükler, beni çekercesine suyun yüzüne çıkarıyor gibiydi. İki kez, olağan bir şeymişçesine boğazımı temizler gibi yaptım. İşte o anda istediğimi söyleyebilirdim; ama söylemedim. Yalnızca bakmayla yetinilen o yabansı sessizlik düzeyinde kalmayı yeğliyordum. Don Juan'ın "görme" dediği şeye dokunmaya başladığımı seziyor ve sevinçten uçuyordum.

Daha sonra don Juan bana biraz çorbayla tortilla (Meksika pidesi) hazırladı ve yememi buyurdu. Güçlük çekmeden ve "görme gücüm" diye adlandırdığım o durumu yitirmeden yiyebiliyordum. Bakışlarımı çevremdeki her şey üzerinde toplaya toplaya dolaştırdım. Her şeyi "görebildiğim" kanısındaydım; ne var, dünya gene o bildiğim dünyaydı. Hava kararana dek "görmeye" çabaladım. Sonunda yorgun düşüp yere uzandım. Uyumuşum.

Don Juan üzerime battaniye örterken uyandım. Başım ağrıyordu; midem bulanıyordu. Çok geçmeden, düzeldim; ertesi güne dek deliksiz bir uyku çektim.

Sabahleyin iyice kendime gelmiştim. Merakla, don Juan'a, "Ne oldu bana?" diye sordum.

Don Juan cilveli bir gülüşle, "Bekçiyi bulmak istiyordun, işte buldun artık onu." dedi.

"Neydi o, don Juan?"

"Bekçi, gardiyan, öbür dünyanın nöbetçisi," dedi don Juan açıklarcasına.

Ben, o uğursuz, çirkin canavara değgin ayrıntıları anlatmayı tasarlıyordum; ama, o, bu deneyimlerimin pek önemli bir şey olmadığını, herkesin bunu yapabileceğini belirterek, beni dinlemek istemedi.

Bu bekçinin beni çarpılmışa çevirdiğini söyleyerek henüz bu konuyu yeterince düşünmeye fırsat bulamadığımı anlattım.

Don Juan güldü ve bu herşeyi ince eleyip sık dokuma huyumla alay etti.

"Her ne meretse, o şey beni incitti," dedim. "Senin gibi, benim gibi o da gerçek bir şeydi."

"Elbet gerçekti. Sana acı verdi ya!"

Deneyimimi gözümün önüne getirdikçe heyecanım artıyordu. Don Juan sakin olmamı söyledi, sonra da, o şeyden sahiden korkup korkmadığımı sordu. "Sahiden" sözcüğünü bastıra bastıra söylemişti.

"Aklımı başımdan almıştı," dedim. "Hiç böyle bir şey görmedim hayatımda."

Gülerek, "Hadi canım!" dedi. "O denli korkmadığını biliyorum."

İçtenlikli bir coşkuyla, "Valla korktum," dedim, "kımıldayabilseydim, arkama bile bakmadan tüyerdim ordan."

Don Juan bu sözlerimi çok gülünç bulmuş olacak ki katılarak gülmeye başladı.

"O canavarı görmeye uğraşmanın ne anlamı vardı ki, don Juan?"

Don Juan ciddileşerek yüzüme baktı.

"O bi bekçiydi," dedi. "Eğer *görmek* istiyorsan o bekçiyi geçmelisin."

"Nasıl geçerim ki, don Juan? Otuz metre boyu var..."

Don Juan öyle gülüyordu ki gözlerinden akan yaşlar yanağından aşağı süzülmekteydi.

"Ne diye bırakmıyorsun anlatayım sana gördüklerimi? Yanlış anlama varsa, çıkardı ortaya o zaman."

"Anlatmak seni mutlu edecekse, anlat bakalım."

Anımsayabildiğim her şeyi anlattım, ama don Juan etkilenmişe benzemiyordu.

Gülümseyerek, "E, ne olmuş yani?" dedi.

"Öyle bir yaratığı nasıl yenerim ben? Hangi silahla?"

Don Juan bir süre sessiz durdu. Sonra bana dönerek, "Korkmuş değilsin; sahiden korkmuş değildin. Yalnızca incinmiştin, ama korkmamıştın."

Don Juan minderlerin üzerine uzanıverdi; kollarını başının arkasına kavuşturdu. Artık konuşmayacak sanıyordum.

Don Juan gözlerini *ramada*nın tavanına dikerek, birden, "Bak," dedi, "herkes bekçiyi *görebilir*. Ve kimilerimiz için bu bekçi kimi kez dev gibi, korkunç bi canavardır. Senin şansın varmış; yalnızca otuz metreliğine rastlamışsın! Oysa öyle kolaydır ki gizi!"

Bir an duraklayarak bir Meksika ezgisi mırıldandı.

Sözlerinin etkisini ölçer gibi yavaş yavaş, "Öbür dünyanın bekçisi bi tatarcık böceğidir." dedi.

"Anlayamadım."

"Öbür dünyanın bekçisi bi tatarcık böceğidir." diye yineledi. "Dün senin karşılaştığın şey, bi tatarcıktı. İşte o küçücük böcek, sen onu geçene dek, sana engel olacaktır."

Bir an, don Juan'ın anlattıklarına inanmak istemedim. Ama, deneyimimdeki sahnelerin sırasını anımsayınca, belli bir aşamada bir tatarcık böceğine bakarken az sonra onun yerine bir serap görürcesine karşımda o canavarı buluvermiş olduğumu kabul etmek zorunda kaldım.

Gerçekten şaşkına dönerek, "Ama ufak bir böcek nasıl bana öylesine acı verir, don Juan?" diye sordum.

Don Juan, "Seni incittiği zaman ufak bi böcek değildi ki!" diye yanıtladı. "Öbür dünyanın bekçisiydi. Bakarsın, bi gün onu alt edecek denli yürekli oluvermişsin. Ama henüz değil; şu anda o, otuz metrelik, salyalar saçan bi canavar. Ama ne desek boşuna. Canavarın karşısında durmak pek kahramanca bir iş sayılmaz. Bu bakımdan, merak ettiğin bi şey varsa, gene bulman gerek bekçiyi."

İki gün sonra, 11 Kasım'da, don Juan'ın harmanını gene içtim.

Bekçiyi bulabilmem için don Juan'dan, dumanı bana gene tüttürtmesini istemiştim. Hemen öyle gelişigüzel olmamıştı bu; uzun uzun düşündükten sonra istemiştim bunu ondan. Bekçiye olan merakım, ona olan korkumdan ya da zihin berraklığımı yitirmenin verdiği tedirginlikten çok daha büyüktü.

Aynı süreci izledik. Don Juan piponun ağzını bir kez doldurdu ve ben hepsini tüttürdükten sonra, pipoyu temizleyerek yerine kaldırdı.

Bu kez etkilenmem daha yavaş olmuştu. Başım dönmeye başlayınca, don Juan gelip başımı elleriyle tutarak sol yanıma yatmama yardım etti. Bacaklarımı uzatıp gevşememi söyledikten sonra sağ kolumu göğsümün üzerinden önüme doğru yerleştirdi. Elimi açarak avucumu hasıra bastırır biçimde açtı. Gövdemi bu avucumun üzerine yüklenecek biçimde itti. Ona ne yardım ediyordum, ne de engel oluyordum; çünkü ne yaptığını bilmiyordum ki.

Don Juan karşımda oturarak hiçbir şeyle ilgilenmememi, kendimi bırakmamı söyledi. Bekçinin geleceğini, onu görmek için "şeref tribününde" yerimi almış olduğumu belirtti. Sonra da, bekçinin insanı çokça incitebileceğini, ama bunu önlemek için bir yol bulunduğunu söyledi. İki gün önce, yeterince sarılandığıma karar verdikten sonra, beni oturtmuş olduğunu anlattı. Sağ kolumu göstererek, istediğim zaman kendimi kolumla iterek kaldırabileyim diye özellikle o duruma getirdiğini söyledi.

Bütün bunları bana anlattığı zaman, artık gövdem iyice uyuşmuştu. Kaslarımı oynatamadığımdan ötürü kolumu iterek kendimi yukarı doğru kaldırmamın olanaksız bulunduğunu don Juan'a anlatmak istiyordum. Sözcükleri seslendirmek istediysem de yapamadım. Ama böyle bir şey diyeceğimi beklermişçesine, işin püf tarafının istençte olduğunu ekledi. Yıllar önce mantarları ilk kez tüttürdüğüm o zamanı anımsamamı istedi. O vakit yere düşmüştüm ve hemen ayağa fırlayıvermiştim. O zamanlar don Juan, bunun "istencimle" yapılan bir hareket olduğunu söylemişti; yani "kendimi düşünerek kaldırmıştım." Don Juan, bunun, aslında, kalkmak için tek yol olduğunu açıkladı.

Bu anlattıklarının pek yararı olamazdı bana; çünkü yıllar önce yaptığım o şeyi anımsamıyordum. Büyük bir umutsuzluğa kapılarak gözlerimi kapadım.

Don Juan saçlarımı kavrayarak yeğince sarstı başımı ve kesinlikle uyumamamı buyurdu. Gözlerimi açmakla kalmadım, üstelik çok şaşılası bir şey daha yaptım; ağzımdan şu sözcükler döküldü: "O zaman nasıl kalkmıştım ki?"

İrkilmiştim. Sesim oldukça tekdüze çıkmıştı, ama işte, benim sesimdi bu; ve daha bir dakika önce konuşamamıştım ve ağzımdan böyle bir şey çıkabileceğine bir türlü inanmak istemiyordum.

Don Juan'a baktım. Başını yana çevirip güldü.

"Onu ben söylemedim," dedim.

Gene irkilmiştim kendi sesimle. İçim coşuyordu. Bu koşullar altında konuşmak neşe verici bir süreç olmaya başlamıştı. Don Juan'a bu konuşmamı açıklamasını söylemek istedim; ne var ki, artık ağzımdan bir sözcük bile çıkamıyordu. Düşüncelerimi seslendirmek için yırtınırcasına uğraşıyordum, ama boşunaydı. En sonunda vazgeçmiştim ki, "Kim konuşuyor, kim konuşuyor?" sözleri kendiliğinden çıkıverdi ağzımdan.

Bu soru don Juan'ı öyle güldürmüştü ki, bir ara karnı bile hop hop oynadı.

Ne demek istediğimi açık seçik bildiğim zamanlar, yalın şeyleri söylemenin olası bulunduğunu anlamıştım.

"Konuşuyor muyum? Konuşuyor muyum?" diye sordum gene.

Don Juan, gevezelik yapmayı kesmezsem, dışarı çıkıp *ramada*nın altında oturacağını, beni soytarılıklarımla baş başa bırakacağını söyledi.

"Soytarılık değil ki bu." dedim.

Bu konuda çok ciddiydim. Düşüncelerim çok açıktı; oysa, gövdem uyuşmuştu, hiçbir yanımı hissedemiyordum. Eskiden bu gibi durumlarda olduğu gibi, boğulma hissi duymuyordum. Çok dingindim, çünkü hiçbir şey duyumsamıyordum. İstencimle herhangi bir hareket yapamıyordum, ama gene de konuşabiliyordum. Mademki konuşabiliyordum, öyleyse, don Juan'ın dediği gibi ayağa kalkabilmem de olasıydı.

İngilizce olarak "Kalk." dedim ve göz açıp kapayana dek kendimi ayakta buldum.

Don Juan gözlerine inanamaz gibi başını sallayarak yürüdü, evden çıktı.

"Don Juan!" diye üç kez çağırdım onu.

Geri geldi.

"Beni yatır." dedim.

"Kendin yat." dedi. "Bakıyorum, iyi gidiyorsun."

Ben de, "Yat." dedim; birden oda yok oldu gözümden. Hiçbir şey göremiyordum. Bir süre oda da, don Juan da gözlerimin önünde belirdi. Galiba yüzüm yere dönük yatmıştım ve don Juan saçlarımı kavrayıp başımı kaldırmıştı.

Alçak, tedirgin bir sesle "Sağol." dedim.

Don Juan sesimi öykünerek, "Bi şey diil." diye yanıtladı ve yeniden koyuverdi kahkahayı.

Sonra kimi yapraklar getirip kollarımı ve ayaklarımı o yapraklarla ovmaya başladı.

"Ne yapıyorsun?" diye sordum.

Sesimdeki acıklı titremi öykünerek, "Seni ovuyorum." dedi.

Gülmekten her yanı sarsılıyordu. Işıklı gözlerinde dostluk pırıltıları vardı. Sevdim onu. Don Juan'ın iyi yürekli, sevecen ve şakacı olduğunu bir kez daha görmekteydim. Onun gülmesine katılamıyordum; ama bunu çok isterdim. İçimi bir başka çoşturucu duygu kapladı, ve güldüm. Öyle acayip bir gürültü çıkararak gülmüştüm ki, don Juan bir ara ne diyeceğini bilemedi.

"İyisi mi seni kanala götüreyim," dedi, "soytarılık yapa yapa canın çıkacak yoksa."

Don Juan beni ayağa kaldırıp odada biraz dolaştırdı. Azar azar ayaklarımı, bacaklarımı sonra da tüm gövdemi duyumsamaya başladım. Kulaklarım tuhaf bir basınçla eziliyordu. Kol, bacak uyuşması gibi bir duyguydu bu. Ensemden ve başımın tepesinden aşağıya doğru büyük bir güçlükle itiliyordum sanki.

Don Juan beni dosdoğru evin ardındaki sulama kanalına götürdü ve giysilerimi çıkarmadan beni suya daldırdı. Soğuk su, basıncı da ağrıyı da sonunda bir şey kalmayana dek yavaş yavaş azalttı.

Eve dönüp giysilerimi değiştirdim, bir köşeye kuruldum. Yeniden bir uzaklık duygusu, dingince oturma isteği sarmıştı beni. Yalnız, bu kez, bunun zihin berraklığı ya da zihnimi düşüncelerim üzerinde yoğunlaştırabilme yetisi değil de, bir karasevda gibi, gövdesel bitkinlik gibi bir durum olduğu dikkatimi çekmişti.

12 Kasım 1968

Bu sabah don Juan'la birlikte bitki toplamak için o yöredeki tepelere çıktık. Çok pürüzlü yerlerden geçe geçe on kilometre kadar yürüdük. Çok yorulmuştum. Önerim üzerine, dinlenmek için oturduk. Don Juan konuşmaya başladı, ilerlemelerimin onu çok sevindirdiğini söyledi.

"Şimdi artık o konuşanın ben olduğumu biliyorum." dedim, "ama o vakit bir başkası konuşuyormuş gibi gelmişti bana."

Don Juan, "Elbette sendin," dedi.

"Kendi sesimi neden tanıyamadım?"

"Dumancık işte böyle yapar adamı. Konuşabilirsin de, konuştuğunu ayrımsayamazsın. Ya da binlerce kilometre gidebilir, bunun da farkına varmazsın. Nesnelerin içinden de böyle geçilir işte! Dumancık yok eder gövdeni de, özgür kalırsın; yel gibi, yelden de özgür... Bi kaya, bi duvar, dağlar durdurabilir yeli. Dumancık, hava denli özgür kılar adamı, hattâ daha da özgür. Örtülü bir mezarda sıkışır kalır hava. Bayatlar. Oysa dumancığın yardımıyla, hiçbi şey durduramaz, kilitleyemez seni."

Don Juan'ın sözleri, bende kuşkuyla karışık bir çoşku yaratmıştı. Bir tür tedirginlik, tanımsız bir suçluluk duygusu altında eziliyordum.

"Yani bütün bunları yapabilir insan, öyle mi, don Juan?"

Don Juan keskin bir biçimde, "Sen ne dersin? Bunlara inanmaktansa, delirdiğini sanmayı yeğlersin muhakkak." dedi.

"Tabii, bütün bu şeyleri kabul etmek senin için kolay. Benim için ise olanaksız..."

"Bana da kolay gelmez. Benim senden üstün bi yanım yok ki! Bu şeyleri kabullenmek senin için de, benim için de ya da başkaları için de zor iştir."

"Ama bunlar seni tedirgin etmişe benzemiyor, don Juan."

"Haklısın; ne var ki, çok şey ödemişimdir bunun karşılığında. Savaşım verdim ben; senin verip vereceğinden kat kat fazla belki de. Her şeyin, dönüp dolaşıp senin çıkarına göre biçimlenivermesine çok şaşıyorum doğrusu. Dün senin yaptığını yapabilmem için ne denli çok uğraştığımı anlatamam sana. Ne yaparsan yap, hep seni kollayan, sana yardım eden bi şeyler var sende. Bu güçleri nasıl öğrendiğine bakıyorum da, başka türlü nasıl açıklayabileceğimi bilemiyorum. Daha önce, Mescalito'yla da aynı şeyi yapmıştın. Şimdi de dumancık-

la... Ne denli büyük bi yetin olduğuna sevin de, bırak öbür kaygılarını bi yana."

"Öyle kolay mı sanıyorsun bunu? İçim parçalanıyor benim."

"Çok geçmez bütünlüğüne kavuşursun yakında. Bi kere gövdene iyi bakmıyorsun. Şişmansın. Daha önce sana bunları söylemek istememiştim. Herkes ne yaparsa yapar, bu onların kendi bileceği bir iştir. yıllar var ki uzaklardasın. Ama döneceğini söylemiştim sana; ve döndün de... Aynı şey benim başıma da gelmişti. Beş buçuk yıl ayrı kalmıştım."

"Ne diye bırakmıştın, don Juan?"

"Sen ne diye bıraktıysan, o yüzden. Sevmemiştim bu işi."

"E, sonra neden döndün?"

"Sen ne diye döndüysen, ben de o nedenle döndüm. Çünkü yaşamanın başka bi yolu yoktur ki!"

Bu son syölediği şey çok etkilemişti beni. Çünkü bende başka bir yaşam biçimi olamayacağını düşünmekteydim o sıralar. Bu düşüncemi kimselere açmıyordum. İşte, don Juan çıkmış, aklımdan geçenleri tam olarak söyleyivermişti.

Çok uzun bir sessizlikten sonra, sordum: "Dün ben ne yaptım, don Juan?"

"Kalkmak istemiştin, ve kalktın."

"Ama bunu nasıl yaptım, bilmiyorum ki!"

"Zaman alır bu yöntemi geliştirmek. Önemli olan bunun nasıl yapıldığını bilmendir."

"Ama bilmiyorum ki! Anlatmak istediğim şey bu zaten; vallahi bilmiyorum."

"Biliyorsun, biliyorsun."

"Don Juan, inan bana; yemin ederim..."

Don Juan, ben sözümü bitirmeden, kalktı, yürümeye başladı.

Daha sonra, öbür dünyanın bekçisinden söz açtık gene.

"Deneyimimdeki o şeyin gerçekliğine bir inansam!" de-

dim. "O zaman demek ki o bekçi, insana büyük zararlar verebilen dev gibi bir canavardır; ve sırf istencimle kendimi gerçekten öyle uzaklara iletebileceğime inansaydım, mantıklı olarak, istencimle o canavarı yok edebileceğim sonucuna da varmak gerekirdi. Öyle değil mi?"

Don Juan, "Tam öyle değil," dedi. "Bekçiyi istencinle yok edemezsin. Ama, istencinle, onun seni incitmesini önleyebilirsin. Tabii, bunu başarabilirsen, artık yolun açılmış sayılır. Bekçiyi geçip gidersin; ve bi şeycikler yapamaz sana. Kılını bile kıpırdatamaz."

"Nasıl yaparım bunu?"

"Nasıl yapıldığını bilmektesin. Biraz alıştırma yap, yeter."

Dünyayı farklı olarak sezinlememizden kaynaklanan bir anlaşmazlık içinde bulunduğumuzu belirttim. Bana göre bir şeyi bilmenin, ne yaptığımın bilincinde olmak ve bildiğim şeyi istediğim zaman uygulayabilmek demek olduğunu; oysa bu durumda, dumanın etkisiyle yaptıklarımın bilincinde olmadığımı, ölüm kalım meselesi olsa bile aynı şeyi yineleyemeyeceğimi açıkladım.

Don Juan beni süzmekteydi. Söylediklerim onu eğlendirmişe benziyordu. Şapkasını çıkararak şaşkınlığını belirtmek istediği zamanlar yaptığı gibi şakaklarını kaşıdı.

Gülerek, "Güzel güzel konuşup da hiçbir şey söylememekte üstüne yok vallahi," dedi. "Sana söylememiş miydim bilgi adamı olmak için eğilmez bir istencin olmalıdır diye? Oysa senin, aklını bilmecelerle karıştırma hususunda eğilmez bir istencin vara benzer. Bu dünya açıklanabilecek şeylerle doluymuş gibi, her şeyi açıklamakta diretirsin. Şimdi de karşına bekçi çıktı; istencinle devinebilme sorunu çıktı. Bu dünyada senin yöntemlerinle açıklanabilecek çok az, ama çok az şeyin bulunduğu hiç aklına gelmiyor, di mi? Sana, bekçinin senin geçişini gerçekten engellediğini ve bi vuruşta seni şeytan çarpmış keçi yavrusu gibi titreteceğini söylediğimizde dalga geçmiyorduk herhalde. İnsanın, istenciyle hareket ede-

bileceğini söylerken de dalga geçmedik. nasıl hareket edilebileceğini sana azar azar öğretmeyi tasarlamıştım; ama, baktım ki, sen bilmediğini söylemene karşın, pekâlâ bilmektesin bunu."

"Ama, vallahi bilmiyorum." diye karşı çıktım.

Don Juan sert çıkarak, "Biliyorsun, sersem." dedi ve ardından gülümsedi. "Senin bu halin bana neyi anımsatıyor, bilir misin? Bi zamanlar birisi Julio diye bi çocuğu harmanlama makinesine oturtmuştu; makineyi hiç görmemişti çocuk, ama bal gibi kullanmıştı."

"Anlıyorum ne dediğini, don Juan, ama içimde bunu yineleyemeyeceğim korkusu var. Çünkü ne yaptığımı tam olarak bilmiyorum ki!"

Don Juan, "Sahte büyücüler, bu dünyada anlayamadıkları şeyleri lafla açıklamaya çalışırlar," dedi, "her şey büyülüdür onlara göre. Ama sen de öylesin. Üstelik her şeyi kendine göre açıklamak istersin; oysa senin de bişey anladığın yok kendi açıklamalarından."

8

Don Juan, durup dururken, o hafta sonunda California'ya dönüp dönmeyeceğimi soruverdi. Pazartesi sabahı yola çıkmayı tasarladığımı söyledim. 18 Ocak 1969, cumartesi günü öğle vaktiydi; *ramadan*ın altında oturmuş sabahtan beri yakın tepelerde dolaşmamızın yorgunluğunu çıkarmaktaydık. Don Juan kalkıp eve girdi. Az sonra beni içeriye çağırdı. Odanın ortasında oturmuş, benim hasır yaygımı önüne sermişti. Başıyla oturmamı imledi ve hiç konuşmadan piposunu kılıfından çıkardı, içini harmanla doldurarak yaktı. Korlarla dolu kil bir tepsi bile getirmişti odaya.

İçmek isteyip istemediğimi sormamıştı. Pipoyu elime tutuşturup çekmemi söyledi. Duraksamadan dediğini yaptım. Don Juan hazır olduğumu hissetmiş olacaktı. Bekçiye değgin

dayanılmaz merakımı açıkça görmüştü herhalde. Dil dökmesine gerek kalmadan, büyük bir istekle bütün harmanı tüttürdüm, çektim.

Daha önce olan şeylerin tıpkısı gene olmaktaydı. Don Juan da benzer davranışlarını sürdürmekteydi. Yalnız, bu kez, kendisi yapacağı yerde, sağ kolumu hasırın üzerine yaslamamı, sol yanıma yatmamı söylemekle yetindi. Kendimi daha kolayca kaldırabilmem için istesem elimi yumruk yapabileceğimi de ekledi.

Gövdemin ağırlığını yumruğumun üzerinde kaldırmak, açık duran elimle kaldırmaktan daha kolay geldiği için yumruğumu sıktım. Uykum gelmemişti; bir süre de bir sıcaklık duydum; çok geçmeden tüm duyumlar yok oldu.

Don Juan karşımda uzanmış yatıyordu. Sağ dirseğini yere yaslamış, başını avucunun içine almıştı. Her şeyde bir yumuşaklık, bir uysallık vardı; dokunma duyusunu yitirmiş olan gövdemde bile...

"Ne güzel!" dedim.

Don Juan birden yerinden fırladı.

Sert bir sesle, "Gene başlama o herzelerine," dedi. "Konuşma! Konuşarak enerjini yitirme; yoksa, bekçi pestilini çıkarıverir-sinek gibi eziverir seni."

Bu dediğini gülünç bulmuş olmalı ki, gülmeye başladı; ama birden gülmesini kesiverdi.

Yüzü ciddileşerek, "Konuşma, lütfen konuşma!" dedi.

"Bir şey demiyecektim zaten," dedim; bunu da istemeden söyleyivermiştim.

Don Juan gene ayağa kalktı. Arka bahçeye gittiğini gördüm. Bir an geçti, bir böceğin hasırın üzerine konduğunu görüverdim. O ana dek bilmediğim bir tedirginlik vermişti bana bu. Coşku, acı, korku karışımı bir şeydi duyduğum. O anda doğaüstü bir şeylere tanık olacağım, kesin biçimde doğuvermişti içime. Öbür dünyanın bekçiliğini yapan bir tatarcık böceği! Öyle komik buluyordum ki bunu! Bir kahkaha atmak istedim; ama bu coşkunluğumun dikkatimi dağıttığını seze-

rek, açıklamak istediğim geçiş dönemini kaçırmamaya çalıştım. Bekçi bana daha önce ilk kez göründüğünde, tatarcığa sol gözümle bakmıştım. Daha sonra yerimden kalkıp, ona iki gözümle bakmış olduğumu anımsıyordum; ama bu geçişi nasıl yaptığımı ayrımsayamıyordum.

Böceğin hasır üzerinde yüzümün tam karşısında hızla döne döne uçuştuğunu gördüm. Şimdi iki gözle bakmaktaydım ona. Böcek epey yaklaşmıştı. Bir ara, artık onu iki gözle göremez olmuştum; onun için yere yakın olan sol gözümle bakmaya başladım. Bunu yapar yapmaz da gövdemi dik bir duruma geçirmiş olduğumu ve inanılmaz büyüklükte bir yaratığa bakmakta olduğumu gördüm. Parlak siyah bir renkteydi. Önü, uzun, kara diken gibi kıllarla kaplıydı; kaygan ve parlak pullarının aralarından fırlayan iri çivilere benziyorlardı. Öbek öbek diziliydiler bu kıllar. Kalın, yuvarlak, dev gibi bir gövdesi vardı böceğin. Boyuna oranla kanatları küt ve kısaydı. Fırlak iki gözü, uzun bir hortumu vardı. Bu kez daha çok bir timsaha benziyordu. Uzun kulakları ya da boynuz gibi bir şeyleri vardı. Köpük saçıp durmaktaydı.

İyice bakayım şu hayvana diye geçirip şöyle bir toparlandım. Ve bu yaratığa, başka şeylere baktığım olağan biçimde bakamadığımı anladım. Bekçinin gövdesine baktığım zaman, her yanı ayrı ayrı kendi başına canlıymış gibi görünüyordu- İnsanın gözünü oynatması gibi... İşte o anda, ilk kez olarak, insanın canlı olup olmadığının yalnızca gözlerinden anlaşılabileceği düşüncesi dank etti kafama. Oysa bu bekçinin "bir milyon gözü" vardı.

Çok ilginç bulmuştum bunu. Bu deneyimimden önce de bir böceğin koskoca bir canavar gibi gösterildiği "çarpıtılmış benzetmeler" üzerinde düşünmüşlüğüm vardı; "mikroskobun büyütücü merceğiyle böceğe bakmak" da iyi bir benzetme olabilirdi. Ama durum böyle değildi. Bu bekçiyi gözlemlemek, mikroskopla bir böceğe bakmaktan çok daha karmaşık bir şeydi.

Bekçi, önümde uçuşmaya başladı. Bir an durdu; bana bakmakta olduğunu seziyordum. Hiç ses çıkarmadığı aklıma

geldi o sırada. Sessiz bir danstı bekçinin yaptığı. Görsel bir mucizeyle karşı karşıyaydım, fırlak gözleriyle, korkunç ağzıyla, köpük saçısıyla, sinsice uzanan kıllarıyla, ve en başta o inanılmaz boyuyla ürkünç bir yaratıktı. Kanatlarını nasıl oynattığına dikkatle baktım. Nasıl da titrediyordu onları hiç gürültü çıkarmadan! Dev bir buz patencisi gibi, yerde nasıl kaydığını hayretle izliyordum.

Önümde duran bir karabasan örneği yaratığa bakarken, yüreğimin kabardığını duyumsuyordum. Onu alt etmenin, onu geçmenin gizini gerçekten bulguladığım kanısındaydım. Bu bekçinin, perdedeki sessiz bir filmden başka bir şey olmadığını, beni incitemeyeceğini, korkunç bir görüntü yaratmaktan öte bir şey yapamayacağını düşünüyordum.

Şimdi, bekçi, karşımda durmuş, bana bakmaktaydı. Birden kanatlarını titretip geriye döndü. Sırtı pırıl pırıl renklerle bezeli bir zırha benziyordu; parıltısı göz kamaştırıyordu, ama renkleri mide bulandırıcıydı. En sevmediğim renklerdi bunlar. Bekçi, kanatlarını oynatıp yerde kayarcasına gözden uzaklaştı.

Çok yabansı bir ikilemle burun buruna gelmiştim. Salt, ezici bir görüntü verme ötesinde bir işe yaramadığına değgin kavrayışımla onu alt ettiğime gerçekten inanmıştım. Don Juan'ın, kendi sandığımdan fazlasını bildiğime değgin diretmesi neden olmuş olmasındı bu inancıma! Her ne hal ise, bekçiyi yendiğim ve yolumun artık açık olduğu kanısındaydım. Ama şimdi ne yapmam gerektiğini kestiremiyordum. Böyle bir durumda ne yapılacağından söz etmemişti don Juan. Dönüp arkama bakmak istedim. Ne var ki, hareket edemiyordum. Gene de, gözlerimin önünde uzanan 180 derecelik bir bölgenin büyük bir bölümünü görebiliyordum. Önümde bulutlu, donuk sarı, gazdan oluşmuşa benzeyen bir çevren (ufuk) görünüyordu. Göz alabildiğince her yan limon rengine bürünmüştü. Kükürt buharlarıyla dolu bir düzlükteydim sanki.

Birden, bekçi gene belirdi çevrende. Önüme gelmeden önce geniş bir daire çizdi. Açık duran ağzı derin bir mağara-

yı andırıyordu. Diş yoktu ağzında. Bir an kanatlarını titretti ve üzerime çullandı. Tıpkı bir boğa gibi saldırmıştı; dev kanatlarını burnumun dibinde hissettim. Acıyla haykırdım ve uçtum; ya da kendimi havaya fırlatarak bekçinin çok ötesine geçtim. O sarımsı düzlüğün ötesinde bir yerdi buraları, başka bir dünyaydı, insanların dünyası... Ve kendimi don Juan'ın odasında ayakta durur buldum.

19 Ocak 1969

"Bekçiyi geçtiğimi sanmıştım," dedim don Juan'a.

Don Juan, "Hadi canım, sen de!" dedi.

Don Juan iki gündür hiç konuşmuyordu; ve ben de buna aldırış etmiyordum. Düşsel bir havaya dalmış, ve gene, yoğun bir biçimde bakarsam "görebileceğim" düşüncesine saplanmıştım. Ama farklı bir şey göremiyordum. Şu var ki, konuşmamış olmak çokça dinlendirmiş, gevşetmişti beni.

Don Juan deneyimimin aşamalarını sırasıyla anlatmamı istedi. Onu, en çok, bekçinin sırtında görmüş olduğum renkler ilgilendirmişti. Don Juan iç çekiyor, her haliyle çok meraklandığını belli ediyordu.

Ağırbaşlı bir sesle, "Talihin varmış da o renkler bekçinin sırtındaymış," dedi. "O renkler, gövdesinin önünde olsaydı, daha da kötüsü, başında olsaydı, şu anda çoktan ölmüştün sen. Bi daha görmemen gerekir o bekçiyi. Demek ki, ovayı geçecek yaradılışta değilsin sen! Ben de senin, orayı aşabileceğini sanmıştım. Ama unutalım artık bunları. Zaten, birçok yoldan yalnızca biriydi bu."

Don Juan'ın sesinde, alışık olmadığım bir ağırlık sezmiştim.

"Bekçiyi gene görürsem ne olur?"

"Alır götürür bekçi seni. Seni ağzıyla tutar, o düzlüğe götürür. Sonsuza dek orada kalırsın. Bekçi, senin yaradılışını sezmiş ki, ondan uzak durman için seni uyarmış."

"Nasıl bildi dersin bekçi bunu?"

Don Juan gözlerini kırpmadan uzun uzun baktı. Bir şey demek için ağzını araladı. Sonra, aradığı sözcüğü bulamamışçasına, konuşmaktan vazgeçti.

Gülümseyerek, "Hep de kanarım senin sorularına," dedi. "Bu soruyu, düşünmeden sormuştum, di mi?"

Karşı çıkarak, bekçinin benim huylarımı nasıl bildiğini gerçekten merak ettiğimi söyledim.

Don Juan'ın gözlerinde garip bir ışık yanıp söndü, ve, "Sen bekçiye kendi özelilklerinden söz etmiş değilsin, di mi?" diye sordu.

Sesinde öyle komik bir ağırbaşlılık vardı ki, ikimizi birden bir gülme tuttu. Gülmemiz geçince, don Juan, bekçinin, öbür dünyanın sorumlusu olarak, *brujo*lara vergi birçok gizleri de bildiğini anlattı.

Sonra, "*Brujo*ların görme yöntemlerinden biridir bu." diye sürdürdü. "Ama sana göre değilmiş orası. En iyisi bırakalım bu konuyu artık."

Sordum: "Bekçiyi yalnızca dumanı içerek mi görebiliriz?"

"Hayır. Duman olmadan da görebilirsin onu. Bunu yapabilen yüzlercesi vardır. Ben dumanı yeğlerim; çünkü daha etkili, daha az çekinceli bir yoldur bu. Bekçiyi, dumanın yardımı olmadan görmeye çabalarsan, onu yenmen daha uzun sürebilir. Örneğin, senin durumunda, belli ki, bekçi sırtını sana çevirerek senin düşman rengini göstermiş sana. Sonra da çekip gitmiş. Ama döndüğünde, sen hâlâ oradaydın. O yüzden saldırdı sana. Ama sen hazırlıklıydın. Zıplayıverdin. Dumancık seni korudu. Seni korumasaydı da, o dünyaya sürüklenmiş olsaydın, artık hiç kurtaramazdın kendini o bekçinin elinden."

"Neden?"

"Çok yavaş olurdu çünkü senin hareketlerin. O dünyada yaşamını sürdürebilmen için şimşek gibi hızlı olman gerekir. Hata etmişim odadan ayrılmakla. Ama konuşmanı istememiştim de... Ne zevzek adamsın ya! İstemesen de konuşuyorsun.

Yanında bulunsaydım, başını tutar, kaldırırdım. Sen kendin zıplayıvermişsin. Tabii böylesi daha da iyi olurdu. Ben olsam, göze alamazdım böyle bi şeyi. Bekçilere öyle dalga geçer gibi davranılmaz ki!"

9

Son üç ay boyunca don Juan bekçiye değgin söz etmekten titizlikle kaçınmıştı. Bu üç ay içinde kendisini dört kez ziyaret etmiştim. Her gidişimde bana bir yığın ıvır zıvır işler yaptırıyor; işim bitince de artık dönmemi söyleyiveriyordu. 24 Nisan 1969'da ona dördüncü kez gidişimde, yemeğimizi bitirip kil sobanın başında otururken artık dayanamayıp konuyu açtım. Tutumundan hiçbir şey anlayamadığımı; öğrenmeye hazır bir durumda olmama karşın, onun beni sepetleyip durduğunu söyledim. Sanrılandırıcı mantarları kullanmaya karşı olan tiksintimi yenmeye canla başla uğraştığımdan; onun kendi dediği gibi, yitirecek vaktim olmadığından dem vurdum.

Don Juan yakınmalarımı sabırla dinledi.

"Çok zayıfsın sen." dedi. "Beklemen gerektiği zaman acele ediyorsun; acele edeceğin zaman da bekliyorsun. İşin gücün düşünmek!.. Şimdi de yitirilecek vaktin yok diye tutturmaktasın. Daha geçenlerde artık duman falan tüttürmeyeceğini söylüyordun. Ne darmadağınık bi yaşamın var! Dumancıkla karşılaşabilecek denli derli toplu görmüyorum seni. Senden sorumluyum ben; uyuz bir ahmak gibi ölüvermeni istemiyorum."

Utanç duymaktaydım.

"Ne yapayım, don Juan! Çok sabırsızım."

"Bi savaşçı gibi yaşa! Söylemiştim ya, bi savaşçı edimlerinin sorumluluğunu taşır; en önemsiz, en ufak edimlerinin bile... Düşündüklerini eyleme dönüştürüyorsun ki, bu da çok yanlış bi şeydir. Bekçiyle olan başarısızlığın da işte bu yüzden oldu - düşüncelerinden ötürü oldu."

"Nasıl yani, don Juan, lütfen açıklar mısın?"

"Her şeyi düşünmektesin. Bekçiyi düşünmüştün. O yüzden yenemedin onu.

Önce, bi savaşçı gibi yaşamalısın. Bunu açıklamama gerek yok sanırım."

Kendimi savunurcasına bir çıkış yapmak istedimse de, don Juan, eliyle susmamı imledi.

"Yaşamın oldukça derli toplu sayılır." diye sürdürdü. "Bak şu işe ki senin yaşamın Genaro'nun çömezlerinden - Pablito'yla Nestor'unkinden daha derli toplu. Oysa, onlar *görüyorlar*; sen ise *görmüyorsun*. Olur şey değil! Senin yaşamın Eligio'nunkinden daha da düzenli. Ne var ki o senden önce *görecek*. Genaro da ne diyeceğini bilememişti. Sana söylediklerimin hepsini de kılı kılına yerine getirmektesin. Öğretimin birinci aşamasında, velinimetimin bana öğrettiği ve sana aktarmış olduğum her şeyi... Kural doğruydu; bu aşamalar değiştirilemez. Yapılması gereken her şeyi yaptın; gene de *göremiyorsun*. Ama, Genaro gibi, *görenler*, senin *gördüğünü* sanıyorlar. Gel de işin içinden çık! Bi de bakıyorum, öyle kaçıkça bi şey yapmışsın ki, *görmekle* ilgisi yok. İşte sen

böylesin!"

Don Juan'ın sözleri çok üzmüştü beni. Neredeyse ağlayacaktım. Çocukluğumu anlatmaya başladım. Bir kendi kendime acıma duygusu sarmıştı benliğimi. Don Juan kısaca yüzüme baktı ve gözlerini başka yana çevirdi. Delici bir bakışla bakmıştı bana. Beni gözleriyle tutmuş, yakalamış gibiydi. Sanki iki parmağıyla beni hafifçe tutuvermişti. Birden garip bir sarsıntı geçirdim; karın boşluğumda bir karıncalanma, zevkle karışık bir üzüntü duygusu belirivermişti. Karın yöremi ayrımsayabiliyordum. Ipılıktı gövdemin ortası. Ne dediğimi bilmeden mırıldanıp durdum. Sonra kestim konuşmayı.

Don Juan, uzun bir duraksamadan sonra, "Belki de verdiğin sözden ötürüdür." dedi.

"Efendim?"

"Bi zamanlar verdiğin bi söz, çok eskiden..."

"Ne sözü?"

"Ne bileyim? Sen anlat! Anımsıyorsun, di mi?"

"Hayır."

"Bi zamanlar çok önemli bi söz vermiştin de... Ola ki, verdiğin bu söz seni *görmekten* alıkoymaktadır diye düşünmüştüm."

"Dediklerinden bir şey anlamıyorum."

"Verdiğin bi söz işte, canım! Anımsasan a!"

"Mademki biliyorsun, sen söyle öyleyse, don Juan."

"Yok ki benim söylememin bi yararı."

"Kendi kendime verdiğim bir söz mü bu?"

Bir an, çömezliği bırakma kararımı demek isteyebileceği geçti aklımdan.

Don Juan, "Hayır. Bu çok eskiden olmuş bi şey." dedi.

Don Juan'ın benimle bir oyun oynadığını düşünerek gülmeye başladım. Don Juan'ı kandırıbileceğim düşüncesi, haşarı bir çocuk gibi coşturmuştu beni. Onun da, bu sözüm ona "söz verme" konusunda, benim gibi bir şeycikler bilmediğine emindim. Belki de tutuverir umuduyla bir yalan atmış olduğu

kanısındaydım. Onunla dalga geçme düşüncesiyle neşelenivermiştim.

"Dedeme verdiğim bir söz mü acep?"

Don Juan, gözleri ışıl ışıl, "Değil!" dedi. "Ninene verdiğin bi söz de değil."

"Ninene" sözcüğünü söyleyişi öyle gülünçtü ki, gülüverdim. Don Juan bir tuzak hazırlıyormuş gibi gelmişti bana, ama, sonuna dek sürdürmeye kararlıydım oyununu. Aklıma gelen, kendisine önemli bir söz vermiş olabileceğim herkesi sayıp dökmeye başladım. Hepsine de hayır dedi. Sonra da konuşmayı çocukluğuma getirdi.

Ağırbaşlı bir biçimde, "Çocukluğun nasıldı? Üzüntülü mü geçti?" diye sordu.

Çocukluğumun pek öyle üzüntülü geçmediğini, olsa olsa biraz güçlük çektiğimi anlattım.

Gene bana bakarak, "Herkes böyle düşünür zaten." dedi. "Ben de küçükken çok mutsuzdum, hep korkardım. Bi Kızılderili çocuk olmak zor iştir; hem de çok zor. Ama o zamanların anısı bir anlam taşımıyor artık benim için. Zor bi yaşamım vardı - hepsi bu. Zaten, *görmeyi* öğrenmeden önce bırakmıştım yaşamımdaki zorlukları düşünmeyi ben."

"Ben de düşünmem pek çocukluğumu." dedim.

"Öyleyse neden o denli duygulanıvermiştin, üzülmüştün? Ne diye ağlamaklı olmuştun?"

"Ne bileyim? Belki de çocukluğumu düşündükçe kendime acırım da, bütün insanlığa acırım da... çaresizlik duygusuna kapılırım, üzülürüm."

Don Juan gözlerini gene dikmişti; karnımda bir yerde, gene, iki parmakla yumuşakça tutulmuşçasına yabansı bir duyguya kapıldım. Gözlerimi başka yana çevirdim, sonra gene ona baktım. Gözlerini benden uzaklara dikmiş, dalınç içinde bakmaktaydı.

Don Juan, bir an durakladıktan sonra "Çocuk ruhunla vermiş olduğun bi sözdü bü." dedi.

"Ne söz vermiştim?"

Yanıtlamadı, Gözleri kapalıydı. İstemeksizin gülümsedim. Onun, aslında bir şey bilmediğine emindim, ama, ben başlattığım oyunun o ilk coşkusunu yitirmiş gibiydim.

Don Juan, "Sıska bi çocuktum," diye sürdürdü, "hep korkar dururdum."

"Ben de," dedim.

Anısı ona hâlâ acı veriyormuş gibi yumuşak bir sesle, "En çok aklımda kalan Meksikalı askerlerin anamı öldürdükleri zaman duyduğum korku ve yastır," dedi. "Yoksul, alçakgönüllü bi kadındı. O zaman ölmüş olması belki de daha iyi oldu. Küçüktüm, beni de birlikte öldürmelerini istiyordum. Ama, askerler yalnızca dövdüler beni. Anamın ölüsüne sarıldığımda, parmaklarımı kamçılayarak beni ayırdılar. Acı falan duyduğum yoktu, ne var ki ellerim tutmuyordu. Sonra sürüklediler beni."

Susmuştu. Gözleri kapalıydı, dudaklarının belli belirsiz titrediğini seziyordum. Derin bir üzünç içindeydim. Kendi çocukluğuma değgin imgeler üşüştü zihnime.

Sırf üzüntümü dağıtsın diye sordum: "Kaç yaşındaydın o zaman, don Juan?"

"Belki de yedi. Büyük Yaqui savaşçılarının olduğu sıralar. Anam yemek pişirirken saldırmıştı Meksikalı askerler. Zavallı kadıncağız! Durup dururken öldürdüler onu. Öyle ölmüş olması fark etmez aslında; ama benim için öyle mi ya? Sorarım hep kendime, nedenini; ne diye öyle öldü diye... Babamı da öldürdüler sanıyordum. Ama öldürmemişler. Yaralamışlar. Sonradan, bizi bi trene kodular-sığır gibi; kapısını kapadılar. Günlerce, öyle hayvanlar gibi, karanlıkta bıraktılar bizi.

"Ama babam yaraları yüzünden ölmüştü o vagonda. Acılar ve ateşler içinde kıvranıp sayıklıyor, boyuna, yaşamam gerektiğini söylüyordu bana. Yaşamının son saniyesine kadar yineleyip durmuştu bunu.

"Ordakiler bana bakıyorlar, beni besliyorlardı. Yaşlı bi kadın elimin kırıklarını sarmıştı. İşte, gördüğün gibi, yaşamaktaydım. Yaşamıma iyidir ya da kötüdür diyemem. Yalnız-

ca, zor oldu diyebilirim. Yaşam zordur, hele bi çocuk için, çok korkunç bi şeydir."

Çok uzun bir süre konuşmadan durduk. Bir saat kadar geçmiş olacaktı, öyle hiç çıt çıkmadan. Son kerte karmaşık duygular içindeydim. Üzüntülüydüm, ama nedenine parmak basamıyordum. Yerinme duygusu da vardı içimde. Az önce don Juan'la dalga geçmekteydim; gelin görün ki, şimdi o bu anlattıklarıyla durumu yüz seksen derece çevirmişti. Yalın, kısa bir şey anlatmış, ve bende bambaşka duygular uyandırmıştı. Çocukların acı çekmesi her zaman dokunaklı olagelmiştir benim için. Bir an geldi ki, don Juan'a karşı duyduğum yakınlık, kendimden tiksinme duygusuna dönüşüverdi. Sanki dinlediklerim klinik bir vakaydı da, ben de oturmuş not bile tutmuştum! Tam notlarımı parça parça edecektim ki, don Juan dikkatimi çekmek için ayağının ucunu kalçama değdirdi. Beni bir saldırganlık halesinin sardığını *gördüğünü*, onu dövmeye mi hazırlanıyorum diye merak ettiğini söyledi. Gülüşüyle güzel bir ara sağlanmıştı o kara duygularıma. Don Juan, saldırganca patlamalar yapma eğiliminde olduğumu, ama gerçekte kaba bir insan olmadığımı, saldırganlığımı çoğunlukla kendime yöneltmekte olduğumu söyledi.

"Dediklerin çok doğru, don Juan," dedim.

"Tabi doğru olacak," dedi gülerek.

Çocukluğumu anlatmamı istiyordu. Ben de anlatmaya başladım. Korkuyla, yalnızlıkla dolu yıllarımdan söz ederek; yaşamımı sürdürmek ve gönülgücümü korumak çabasıyla giriştiğim yoğun savaşımlarım diye nitelendirebileceğim konulara geçtim. "Gönülgücümü korumak çabasıyla" demem epey güldürmüştü onu.

Uzun süre konuştum. İlgiyle dinliyordu beni. Sonra bir an geldi, gözleri gene "tuttu" beni iki parmak gibi. O anda kestim konuşmayı. Bir süre sonra, don Juan, daha burnumun kırılmamış olduğunu, aslında kaba bir insan olmayışımın nedeninin de bu olduğunu söyledi.

"Senin burnun sürtülmemiş henüz," diye ekledi.

Bu sözü dört beş kez yinelemişti. Ben de bununla ne demek istediğini sormak zorunda kaldım. Don Juan, bir gün gelip yenilgiye uğramanın, yaşamın kaçınılmaz bir koşulu olduğunu söyledi. İnsanlar ya utkun (muzaffer) ya da yenik olurlarmış. Bu iki nitelik, oların "görme"den önceki durumalarını gösterirmiş; oysa, "görme" siler götürürmüş bu utkun ya da yenik - boynu bükük olma kuruntusunu.

Karşı çıkarak, hiçbir konuda ne şimdi ne de eskiden utkun olmadığımı; yaşamımın hepten bir yenilgi olduğunu belirttim.

Don Juan gülerek şapkasını yere attı.

"Eğer," dedi, "yenilgiyse senin yaşamın çiğne o zaman şapkamı arkadaş!" dedi.

İçtenlikle, bu görüşümü savundum. Don Juan ciddileşmişti. İpince kıstı gözlerini. Yaşamımın yenilgi olduğunu, yenik olma dışında nedenlerden ötürü söylemekte olduğumu belirtti. Sonra da hızla ve hiç beklemedik bir biçimde elleriyle şakaklarımı tutarak başımı kavrayıverdi. Gözlerime bakarken yabanıllaşmıştı bakışları. Ödüm kopmuştu; ağzımı açıp derin bir soluk almışım. Don Juan başımı bırakarak duvara yaslandı. Bana bakmayı sürdürüyordu. Öylesine çabucak yapıvermişti ki bütün bunları, o, gevşeyerek duvara yaslandığı sırada ben hâlâ tamamlayamamıştım soluk almayı. Şaşırmış, sersemlemiştim.

Don Juan, bir süre sonra, "Küçük bi çocuğun *ağladığını görmekteyim*," dedi.

Sanki dediklerini anlamamışım gibi, birkaç kez yineledi bu sözlerini. Benim ağlayan küçük bir çocuk olduğumu anıştıyor düşüncesiyle pek aldırmıyordum bu dediklerine.

Don Juan, tüm dikkatimi vermemi istercesine, "Hey! Küçük bi çocuğun ağladığını *görüyorum*!" diye bağırdı.

O çocuk ben miyim diye sordum. Hayır dedi. Ardından, yaşamımla ilgili bir görüntü müdür yoksa kendi yaşamıyla ilgili bir anı mıdır diye sordum. Yanıt vermedi.

"Küçük bir çocuğun ağladığını *görmekteyim*. Bak nasıl

ağlıyor, ağlıyor..." diyor, başka bir şey söylemiyordu.

"Tanıdığım birisi mi bu çocuk?" diye sordum.

"Evet."

"Benim çocuğum mu?"

"Hayır."

"Şu anda ağlıyor mu?"

"Evet, şimdi ağlıyor," diye doğruladı.

Don Juan'ın tanıdığım bir çocuğun o anda ağlayan hayalini gördüğünü sanıyordum. Bildiğim çocukların adlarını sayıp dökmeye başladım. Ama o, bu çocukların, verdiğim sözle bir ilintisinin bulunmadığını, oysa ağlamakta olan çocuğun büyük önem taşıdığını belirtti.

Don Juan'ın sözlerini pek tutarlı bulmuyordum. Bir yandan, çocukluğumda birisine bir söz vermiş olduğumu; öte yandan da o anda ağlamakta olan çocuğun, verdiğim söz açısından büyük önem taşıdığını söylüyordu. Konuşmasından pek bir şey anlayamadığımı belirttim. Buna karşın, don Juan sakin sakin, o sırada ağlamakta olan küçük bir çocuk "gördüğünü", ve bu küçük çocuğun pek incinmiş olduğunu yineleyip duruyordu.

Bu söylediklerini bir düzene sokarak anlamaya çabaladım, ama herhangi bir sonuca varamadım.

"Pes, don Juan!" dedim. "Bırak küçük bir çocuğu, hiç kimseye öyle önemli bir söz falan verdiğimi anımsamıyorum."

Gene gözlerini kırparak, tam o anda ağlamakta olan çocuğun, benim çocukluğumun çocuğu olduğunu söyledi.

"Yani benim çocukluğumda çocuktu ve şimdi de hâlâ ağlamakta; öyle mi?" diye sordum.

Don Juan, "Şimdi ağlamakta olan bi çocuk." diye üsteledi.

"Ne dediğinin farkında mısın, don Juan?"

"Elbette."

"Pek anlamı yok da! Benim çocukluğumda çocuk olan

şey, nasıl olur da şimdi de çocuk kalır?"

Don Juan inatla, "O, çocuktur ve şimdi ağlamaktadır." dedi.

"Açıklasan a biraz!"

"Olmaz. *Sen* bana açıkla."

Gel de çık işin içinden diye geçirmekteydim. Don Juan, beni uyuturcasına, "Ağlıyor! Bak, ağlıyor!" diye sürdürüyordu. "Bek nasıl kucakladı şimdi seni! İncinmiş yavrum, incinmiş! Sana bakıyor sana. Senden çok ufak daha o. Koşa koşa gelmiş sana. Ama bak kolu kırık! Dokun da bak koluna! Düğme gibi burnu var küçüğün. Evet! Düğme burunlu bi çocuk..."

Kulaklarımla bir vınlama oldu ve don Juan'ın evinde olduğumu unutuverdim. Düğme burun sözcükleri, beni çocukluğumdaki bir sahnenin içine alıp götürüvermişti. Düğme burunlu bir çocuk tanıyordum! Don Juan, yaşamımın en karanlık en gizli yanlarını gözümün önüne serivermişti. Verdiğim sözün ne olduğunu artık anlamıştım. Don Juan'a ve kullandığı yönteme karşı çoşkulu, üzünçlü, şaşkın duygular içindeydim. Nasıl olup da çocukluk günlerimin o düğme burunlu oğlanını bilebilmişti?! Don Juan'ın uyandırdığı anılar beni öylesine sarmıştı ki, kendimi ta eskilerde, sekiz yaşımda olduğum zamanlarda görüvermiştim. O sıralar, annem gideli iki yıl olmuştu; teyzelerim arasında mekik dokumaktaydım. Bana annelik etme görevini onlar yüklenmişlerdi ve her birinin kalabalık aileleri vardı. Teyzelerim bana ne kadar iyi davransalar da, kendileriyle başa çıkmam gereken yirmi iki "teyzezadem" bulunuyordu. Teyzelerimin çocukları bana acımasızca davranıyorlardı; kimi kez bu durumlar çok kötüleşiyordu. Sürekli olarak düşmanlarla çevrili olduğum duygusunu taşıyordum. İzleyen sıkıntı dolu yıllar boyunca, onlarla amansız pis bir savaşı sürdürdüm. Önünde sonunda, nasıl kıvırdığımı bugün bile bilemiyordum ama, hepsini de alt etmeyi başarabilmiştim. Gerçekten utkun bir duruma geçmiştim. Artık karşımda hiçbir rakip kalmamıştı. Ne var ki, ben farkına olmadan bu savaşı değişik biçimlerde sürdürmüştüm. Bu kez düş-

manlarımın yerini, okuldaki çocuklar almıştı.

Gittiğim köy okulunda karma sınıflar vardı. Birinci ve üçüncü sınıflar, aynı oda içinde dar bir aralıkta ayrılmışlardı. İşte bu sınıfta, küt burunlu bir çocuk vardı; "Düğme-burun" diye alay ederlerdi onunla. Birinci sınıftaydı. Kötü bir niyet taşımadan, gelişigüzel sataşırdım ona. Ama tüm yaptıklarıma karşın o beni sever görünürdü. Nereye gitsem beni izler, başöğretmenimizi deliye döndüren kimi yaramazlıklarımı görse bile, beni ele vermezdi. Ama ben gene de uğraşırdım onunla. Bir gün sınıfımızdaki ayaklı karatahtayı bile bile devirmiştim. Karatahta da onun üstüne düşmüştü. Çocuğun oturduğu sıra, karatahtanın ona olanca ağırlığıyla çarpmasını biraz önleyebilmiştim; ama köprücük kemiği kırılmıştı. Çocuk yere yıkılıvermişti. Yanına gidip kaldırdım. Çocuğun, bana sarılıp yüzüme bakarken, gözlerindeki acıyı ve korkuyu görmüştüm. Onu, öyle kolu sarkmış, acı çeker durumda görmek, dayanılmaz bir utanç ve üzüntü vermişti bana. Teyzelerimin çocuklarına karşı yıllar süren hırçın bir savaş vermiş ve kazanmıştım. Hepsinin hakkından gelmiştim. Ağlayan, düğme burunlu küçücük bir oğlancık utkularımı yıkıp yok edene dek hep esen ve güçlü hissetmiştim kendimi. İşte o anda savaşmayı bıraktım. Ne olursa olsun, hiçbir koşul altında bir daha kazanmamaya yemin ettim. Çocuğun kolunu kesmek zorunda kalacaklarını düşünüyordum. Ve bu küçük oğlancık iyileşirse, artık yaşamım boyunca hiçbir zaman utkun olmayacağıma değgin bir söz verdim-ant içtim. Tüm utkularımdan, onun uğruna, vazgeçtim. İşte böyle bakmıştım bu olaya o zamanlar.

Don Juan, yaşamımdaki yangılanmış bir yarayı deşmişti. Başım dönüyor, bayılacak gibi oluyordum. Dinmez bir acı burgacı beni içine çekiyor; bunun beni yutuşuna kendimi bırakıyordum. Edimlerim tüm ağırlıklarıyla üstüme çullanmıştı. Adı Joaquin olan o küçük düğme burunlu oğlancağızın anısı içimde öyle bir canlı bir acı yaratmıştı ki, ağladım. Don Juan'a, o yoksul çocuğa, parasızlıktan doktora gidemeyen, kolu yerine oturup düzeltilmeden yaşayan o küçükcük Joaquin'e karşı duyduğum üzüntüyü anlattım. Oysa, ben ona ço-

cuksu utkularımdan başka bir şey vermemiştim. Öyle utanıyordum ki!

Don Juan, buyururcasına, "Üzülme artık, benim toy kargam," dedi. "Yeterince vermişsin. Utkuların sağlamdı; onları hak etmiştin. Yeterince ödemişsin. Artık o verdiğin sözü değiştirmelisin."

"Nasıl değiştirebilirim ki? Değiştiriyorum demekle olacak bir iş mi bu?"

"Öylesine bi sözü, sırf, değiştiriyorum demekle elbette değiştiremezsin. Ola ki pek yakında, bunu nasıl değiştireceğini öğrenebilirsin. O zaman, belki de, *görmeye* bile başlarsın."

"Ne yapmam gerekir? Bir şeyler söylesene!"

"Sabırla bekleyeceksin-beklediğini bilerek... Ne beklediğini bilmek... Savaşımın yöntemi budur. Söz konusu olan şey sözünü yerine getirmekse, sen de bunun bilincinde olacaksın. Sonra bi gün gelecek, ve beklemen son bulacak; ve artık sözünü tutmak zorunluluğunda kalmayacaksın. O küçük çocuğun yaşamına değgin, senin yapabileceğin bi şey yoktur. O edimi, ancak o kendisi silebilir."

"Ama nasıl yapsın ki bunu?"

"İsteklerini sıfıra indirgemeyi öğrenerek. Bir kıygın olduğunu düşündüğü sürece yaşamı cehennemden farksız olur. Sen de böyle düşündükçe, verdiğin sözü tutmuş sayılırsın. İstemektir, bizi mutsuz kılan. Ama hiçbi şey istememeyi öğrenirsek, elimize geçen en ufak bi şey bile gerçek bi armağana dönüşüverir. Üzülmeyi bırak; güzel bir armağan vermişsin sen Joaquin'e. Yoksul olmak ya da kusurlu olmak, yalnızca bi düşüncedir. Tiksinmek de öyledir; açlık da, acı çekmek de öyledir."

"İnanasım gelmiyor, don Juan. Açlık ve acı çekmek nasıl olur da, düşünceden ibaret olur?"

"Bunlar şimdi benim için salt düşüncedirler. Benim bildiğim budur. Bunu başarabildim ben. Zaten bu yaşamdaki zorluklara karşı elimizde bunu yapabilme gücünden başka bi silahımız yoktur; bu gücümüz olmadan sırf süprüntüyüz, yelin

savurduğu toz toprağız biz."

"Evet, senin başardığından kuşkum yok, don Juan, ama benim gibi ya da Joaquincik gibi sıradan kimseler nasıl başarabilir bunu?"

"Yaşamımızdaki zorluklara karşı gelmek her bireyin kendi başına yapacağı bi şeydir. Yüzlerce kez söyledim bunu sana: Yalnızca bi savaşçı sürdürebilir yaşamını. Bi savaşçı beklediğini de bilir ne beklediğini de. Beklerken de hiçbi şey istemez. Bu bekleyiş sırasında küçücük bi şey geçse eline, kocaman bi şey gibi görünür bu. Canı yemek istese, bulur bi yolunu; aç değildir çünkü o. Onu bi şey incitse, bulur bi yolunu acısını kesmenin; acı duymaz çünkü o. Açlık da acı çekmek de, o insanın özünü yitirdiğini gösterir, onun bi savaşçı olmadığını gösterir. İşte o zaman açlığın, acıların etkisiyle ölür gider o kimse."

Karşı görüşümü savunmak istiyordum; ne var ki, bu karşı çıkışımla, don Juan'ın beni son kerte derinden ve güçlü bir biçimde sarsan o görkemli başarısının muhvedici etkisinden kendimi koruyacak bir engel yaratmaktan başka bir şey yapmış olmayacaktım. Nasil bilmişti bunu? Belki de ona bu düğme burunlu oğlanın öyküsünü olağandışı gerçeklik durumlarından birine dalmış olduğum bir zaman anlatmış olabileceğimi düşündüm. Böyle bir şey anlattığımı anımsamıyordum; ama öyle koşullar altında anamsayamamış bulunmam olasıydı.

"Nasıl bildin o verdiğim sözü, don Juan?"

"Onu *gördüm*?"

"Mescalito yediğim zaman mı *görmüş*tün; yoksa senin harmandan çektiğim zaman mı?"

"Şimdi *gördüm*. Bugün."

"Her şeyi *görmüş* müydün?"

"İşte gene başladın. *Görmenin* nasıl bi şey olduğuna değgin laflamanın bi yararı yoktur diye az mı söyledim sana! Bırak artık."

"Artık soru sormayı kestim. Duygusal yönden aklım yat-

mıştı.

Don Juan, birden, "Ben de bi ant içmiştim bi zamanlar," dedi.

Sesindeki titrem beni yerimden fırlatmıştı.

"Babama söz vermiştim; onu öldürenleri yok edeceğime ant içmiştim. Yıllarca taşıdım bu andı yüreğimde. Şimdi değişmiş bulunuyor bu söz. Kimseyi yok etmek falan isteğim yok. Meksikalılara diş bilemiyorum. Kimseden tiksindiğim yok. İnsanın bu yaşamda geçtiği yolların hepsi de eşitmiş; bunu anladım. Kıyıcılar da kıygınlar da önünde sonunda birleşirler; ikisi içinde değişmeyen tek şey, yaşamın her ikisi için de çok kısa olduğu bulgulamalarıdır. Bugün ben üzgünsem, anam babam öyle öldürüldüler diye değildir bu. Kızılderili olduklarına üzülüyorum ben. Kızılderili gibi yaşadılar, Kızılderili gibi öldüler. Ne yazık ki, her şeyden önce, insan olduklarını bilemeden öldüler."

10

30 Mayıs 1969'da gene don Juan'a gitmiş ve daha doğru dürüst selamlaşmadan, pat diye "görme"yle ilgili bir deneyim daha yapmak istediğimi söylemiştim. Don Juan sabırlı olmamı, vaktin henüz gelmediğini söylüyordu; ama ben bir keçi inadıyla hazır bulunduğumu ileri sürüyordum.

Don Juan, onu soru yağmuruna tutama pek aldırmış görünmüyordu. Ama, gene de konuyu değiştirmeye yeltenmiyordu. Yakasını bırakmadım ve sabırsızlığımı yenebilmem için neler önerebileceğini sordum.

"Bi savaşçı gibi davran, yeter," dedi.

"Nasıl yani?"

"İnsan, savaşçı gibi davranarak öğrenir bunu, konuşarak değil."

"Bir savaşçı, ölümünü aklından çıkarmamalıdır demiştin. Oysa ben hep yapmaktayım bunu; herhalde başka bir şeyler de yapmam gerekiyor."

Don Juan, sabrı taşmış gibi dudaklarını çıklattı. Ben de, onu kızdırmak istemediğimi, isterse hemen Los Angeles'e dönmeye hazır bulunduğumu söyledim. Don Juan omuzumu tıpışlayarak bana hiç kızgınlık duymamış olduğunu, ama benim artık bir savaşçının ne demek olduğunu bildiğimi sandığını söyledi.

"Bir savaşçı gibi yaşamam için neler yapmalıyım?" diye sordum.

Don Juan şapkasını çıkarıp şakaklarını kaşımaya başladı. Gözlerini bana dikerek gülümsedi.

"Her şeyin uzun uzadıya anlatması gerek sana, di mi?"

"Başka türlü girmiyor kafama işte."

"Ama değişebilir bu."

"Nasıl değişeceğimi de bilmiyorum ya! Zaten bu yüzden istiyorum senden, bir savaşçı gibi yaşamak için neler yapmam gerektiğini anlatmanı. Bilmiş olsaydım, herhalde bir yolunu bulur kendimi düzeltirdim."

Bu dediğimi çok gülünç bulmuş olacak ki, gülerek sırtımı sıvazladı.

Ordan çekip gitmemi isteyecekmiş gibi bir duygu içindeydim. Onun için, çabucak hasıra yerleşip yüzümü ona döndüm ve birkaç soru daha sormaya başladım. Ne bakımdan beklemem gerektiğini öğrenmek istiyordum.

Don Juan, bekçiyle yaptığım savaşım sırasında almış olduğum "yaraları sağaltmadan" önce, acele ederek, gelişigüzel bir biçimde "görme"ye çalışırsam, ben istemesem bile bekçiyle yeniden karşılaşmamın çok olası olduğu açıklamasını yaptı. Ve bu durumda hiç kimsenin böyle bir karşılaşmadan sağ çıkamayacağını belirtti. Ve, "*Görme* işine yeniden girişmeden önce bekçiyi tamamen unutmuş olman gerekir." diye ekledi.

"Bekçiyi nasıl unutabilirim ki?"

"Bi savaşçı, unutmak için istencini ve sabrını kullanmalıdır. Bunlarla yapamayacağı şey yoktur zaten."

"Ama ben savaşçı değilim ki?"

"Büyücülerin yöntemlerini öğrenmeye başladın. Artık geri dönecek, yerinecek vaktin kalmadı. Yalnızca, bi savaşçı denli, sabır ve istençle çalışacak vaktin kaldı-istesen de istemesen de bu iş böyle!"

"Nasıl çalışır bir savaşçı bunlar için?"

Don Juan, yanıt vermeden önce bir süre düşündü.

Sonunda, "Bunu lafla anlatabilmem olanaksız," dedi. "Özellikle istenç konusunu... Çok güzel bi şeydir istenç. Gizemli bir biçimde gelişir o. İstencin nasıl kullanılacağını açıklayabilecek bi yöntem gelmiyor aklıma. İstencin, son kerte şaşırtıcı sonuçlar yarattığını söyleyim, o kadar. Bilmen gereken ilk şey, insanın istencini geliştirebileceği gerçeği olmalıdır. Savaşçı bunu bildiğinden, bekler durur onun gelişmesini. Senin yanılgın şu ki, sen, istencini beklemekte olduğunu bilmiyorsun.

"Velinimetim bana bi savaşçının beklemekte olduğunu bildiğini ve neyi beklediğini bildiğini söylerdi hep. Sana gelince, sen beklediğini biliyorsun; yıllardır burda benimlesin, ve daha neyi beklediğini bile bilmiyorsun. Sıradan birisinin neyi beklediğini bilmesi olanaksız değilse bile çok zor bi şeydir. Oysa, bi savaşçı için bi sorun değildir bu; istencini beklediğini pekâla bilmektedir o."

"Nedir bu istenç dediğin şey? Kararlılık mı; yani, örneğin torunun Lucio'nun bir motosiklet sahibi olmayı aklına koyması gibi bir şey midir?"

Don Juan kıkır kıkır gülerek, "Öyle değil," dedi. "İstenç diyemeyiz buna. Lucio'nunki sırf düşkünlüktür. Başka bi şeydir istenç! İnsanın kullandığı bi şeydir istenç; örneğin, yitirilmesi kesin gözüyle bakılan bi savaşçı kazanması gibi..."

"Öyleyse cesaret dediğimiz şey olmalı bu istenç!" dedim.

"Hayır. Yüreklilik başka bi şeydir. Cesur kimseler, güvenilir kişilerdir, her zaman çevrelerinde bi sürü hayranları bu-

lunan soylu kişiler... Ama cesur kişilerin çok azında bulunur istenç. Bunlar genellikle sağduyuya dayanan atakça edimlerde bulunan gözüpek kimselerdir; çoğu da aslında korkak olur ve çevrelerine korku salarlar. Oysa, istenç, sağduyuya meydan okurcasına yapılan akıl almaz, başarılı işlerle ilgilidir."

"Kendimizi denetlememiz, yönetmemiz mi oluyor bu istenç?" diye sordum.

"Evet, bi bakıma kendi kendimizi kontrol etme anlamına da gelebilir."

"Örneğin, kimi şeylerden vazgeçmekle mi?" diye taşı gediğine koyuverdi.

Bunu öyle haşarı bir biçimde söylemişti ki, ona bakmak için not almayı bıraktım. İkimiz de gülüştük.

Don Juan, "Hayır," diye sürdürdü. "Kimi şeylerden vazgeçmek de bi tür düşkünlük sayılır ki benim böyle bir şeyi önerdiğim falan yok. O yüzden göz yumuyorum bütün bu soruları sormana. Soru sormayı kesmeni söylesem, bu kez, soru sormamaya çalışarak istencini çarpıtmaya başlayabilirdin. Düşkünlüğün en kötü biçimidir bence isteklerine gem vurmak; çünkü bunu yapan kişi, büyük bi şeyler yapmakta olduğu kanısına saplanır. Oysa, kendi iç dünyasına kapanmaktan başka bi şey yapmış olmuyordur o kişi. Soru sormayı kesmenin, benim sözünü ettiğim istençle bir ilintisi yoktur. İstenç, bi güçtür. Bi güç olduğundan ötürü de denetlenmesi, bir düzene sokulması gerekir ki bu da zaman alır. İşte bunu bildiğim için, sana karşı sabırlı davranmaktaydım. Ben senin yaşındayken, ben de senin gibi tez canlıydım. Ama değiştim. Düşkünlüklerimize karşın, istencimiz gelişir. Örneğin, senin istencin, içindeki yarığı azar azar açmaya başladı bile."

"Hangi yarıktan söz ediyorsun?"

"Hepimiz içinde bi yarık bulunuyor; bi bebeğin başındaki, bebek büyüdükçe kapanan bıngıldak gibi bi boşluk; işte bu yarık da, istencimiz geliştikçe daha da genişler."

"Neremizdedir bu yarık?"

Don Juan, karnını göstererek, "Saydam telciklerimizin

bulunduğu yerde," dedi.

"Nasıl bi şeydir bu, ne işe yarar?"

"Bir açıklıktır. İstencin bi ok gibi dışarıya fırlamasına yol açan bir açıklık..."

"Bir nesne midir istenç? Ya da nesne gibi bir şey midir?"

"Değildir. Sırf, anlayasın diye öyle demiştim. Büyücülerin istenç dediği şey içimizdeki bi güçtür. Düşünce değildir; nesne, istek falan da değildir. Soru sormayı kesmek, istenç olamaz; çünkü düşünceyle ve istekle ilgisi vardır. Düşüncelerin, sana, yenildiğini söylerken seni utkun kılan şeydir istenç. Kişiyi, hiçbi şeyden incinmez duruma sokan bi şeydir istenç. Bi büyücüyü duvardan geçirten, uzayı aşırtan; isterse aya götüren bi şeydir istenç."

Sormak istediğim bi şey kalmamıştı. Yorgun ve bir bakıma da gergin bir durumdaydım. Don Juan'ın, gitmemi söyleyeceğinden korkuyor, bu yüzden tasalanıyordum.

Don Juan birden, "Hadi tepelere çıkalım," diyerek ayağa kalktı.

Yolda gene sözü istenç konusuna getirerek, not tutamamamdan duyduğum üzüntümle alay etti.

İstenci, insanla dünya arasındaki gerçek bağ olarak betimliyordu. Dünya sözcüğüyle, ne biçimde sezersek sezelim, sezgi alanımıza giren her şeyi kapsamak istediğini önemle belirtmişti. Don Juan, "dünyayı sezme"nin, dünyanın bize sunduğu her şeyi algılama sürecinin bir sonucu olduğunu ileri sürmekteydi. İşte bu "sezme" işi, duyularımızla ve istencimizle yapılırmış.

Bu istenç, altıncı his midir diye sordum. Ve istencin, sezilen dünyayla kendimiz arasındaki bir bağ, bir ilişki olduğu yanıtını aldım.

Not alabilmem için bir süre durmamızı önermiştim. Don Juan gülerek yürümesini sürdürdü.

Don Juan o gece gitmemi falan istemedi. Ertesi günü kahvaltıdan sonra istenç konusunu yeniden açtı.

"İstenç deyince insanlar, iradeyi, yani karakter sahibi ve sağlam yaradılışlı olmayı anlarlar," dedi. "Bi büyücüye göre istenç, içimizden çıkan ve dışarıdaki dünyaya sarılan bi güç demektir. İşte şuracaktın, göbeğimizdeki saydam telciklerin bulundğu yerden çıkar o."

Yerini belirtmek için göbeğini ovalıyordu.

"Buradan çıkar diyorum, çünkü onun buradan çıktığını hisseder insan."

"Ne diye istenç adını taktın ona?"

"Ad falan takmadım ben. Velinimetim istenç demişti buna. Öbür bilgi adamları da istenç derler buna."

"Sıradan bi kişi dünyadaki şeyleri yalnızca elleriyle ya da gözleriyle ya da kulaklarıyla 'çakar'. Oysa bi büyücü bunlardan başka burnuyla, diliyle ve istenciyle de, evet özellikle istenciyle çakar her şeyi. Bunun nasıl yapıldığını anlatabilmem gerçekten olanaksızdır. Ama sen kendin, örneğin, nasıl olup da işittiğini anlatabilir misin bana? Tabii anlatamazsın. E, ben de işitebildiğim için, *işittiğimiz* şeylere değgin bi şeyler anlatabiliriz, ama nasıl olup da işittiğimizi anlatamayız. Bi büyücü istencini dünyayı sarmak için kullanır. Ne var, bu sezme, işitmeye benzemez. Biz dünyaya bakınca, ya da bi şeyler işitince, kendi dışımızda bi şeyler bulunduğunu, ve bi şeylerin gerçek olduğu izlenimini elde ederiz. Oysa dünyayı istencimizle sezdiğimiz zaman, onun, 'dışarımızda'ymış gibi olmadığını, 'gerçek'miş gibi olmadığını biliriz."

"*Görme* gibi bir şey midir bu istenç?"

"Değildir. Bi güçtür istenç, bi erktir. *Görme* ise bi güç değildir-daha çok bi *şeyin* iç yüzünü ortaya çıkarmaya yarar. Güçlü bir istence sahip olup da *göremeyen* büyücüler olabilir; demek oluyor ki, yalnızca bi bilgi adamı dünyayı hem duyularıyla ve istenciyle hem de *görmesiyle* sezebilir."

Bekçiyi unutmak amacıyla istencimi nasıl kullanacağım konusunda aklımın daha da karışmış olduğunu anlattım don Juan'a. Bu söylediklerim ve şaşkın duruşum, don Juan'ı pek keyiflendirmişti.

Gülerek, "Konuştukça, daha da aklın karışır dememiş miydim sana!" dedi. "Ama hiç olmazsa şimdi istencini beklemekte olduğunu bilmektesin. Evet, onun ne olduğunu, nasıl ortaya çıkacağını henüz bilmiyorsun. Bu nedenle yaptığın her şeye dikkat et. Yapmakta olduğun bütün bu küçük şeylerin ta içinde gizlidir istencini geliştirmene yardımcı olacak olan şey."

Don Juan bütün sabah ortalıkta görünmemişti; öğleden sonra, kurutulmuş bitki dolu bir bohçayla döndü. Başıyla, kendisine yardım etmemi imledi; tam bir sessizlik içinde saatlerce bitkileri ayıklayarak çalıştık. İşimiz bitince, dinlenmek için oturduğumuzda, don Juan içten bir gülümsemeyle bana baktı.

Kendisine, notlarımı gözden geçirdiğimi ve bir savaşçı olmanın neleri gerektirdiğini ve istenç fikrinin tam olarak ne anlama geldiğini hâlâ anlayamamış bulunduğumu ağırbaşlı bir biçimde söyledim.

Don Juan, "İstenç bi fikir, bi düşünce değildir," dedi.

Bütün gün boyunca ilk kez konuşmuş oluyordu benimle.

Uzun bir duraklamadan sonra, sürdürdü: "Senle ben, farklı kimseleriz. Karakterlerimiz farklı. Senin benden daha yeğin bi yaradılışın var. Ben senin yaşındayken zorlu, saldırgan bi kimse değildim, ama kaba huylarım da vardı. Oysa ben bunun tam karşıtısın. Velinimetim de tıpkı senin gibiydi; o, çok iyi bir öğretmen olurdu san. Ulu bir büyücüydü velinimetim; ama *görmemişti*. Yani benim *gördüğüm* gibi, Genaro'nun gördüğü gibi... Ben dünyayı *görmeme* göre anlıyorum, yaşamımı ona göre yönlendiriyorum. Oysa, velinimetim, bi savaşçı olarak yaşamak zorundaydı. İnsan bi kez *görünce*, gerekmez artık savaşçı gibi, ya da başka bi şey gibi yaşaması. Çünkü o artık her şeyi olduğu gibi *görüyor* ve yaşamını ona göre yönlendiriyordur. Ama senin karakterinde olan birisi, belki de hiç öğrenemez *görmeyi*; ki bu durumda da tüm yaşamın boyunca bi savaşçı olman gerekecektir.

"İşte bilgi, bu denli ürkünç bi duruma geldiği an, insan, tepesinde dikilmiş duran öümle kaçınılmaz bir ortaklık kurmuş olduğunu kavrayıverir. Güce dönüşen her bi bilginin güç kaynağı, ölümden başka bi şey değildir. Son aşama hep ölümdür ve ölümün dokunduğu her şey güce dönüşür.

"Büyücülük yolunu izleyen bi kimse, bu yolun her dönemecinde bi kıpıda yok oluverme gerçeğiyle burun buruna yaşar. Keskin bi biçimde, ölümünün bilincindedir. Bu ölüm bilinci olmasaydı, sıradan işlerle uğraşır, sıradan bi kimse olurdu zaten. Kişinin bu dünyadaki olağan zamanını büyüsel güce çevirmesi için gereksindiği erke ve kendisini bi noktaya toplaştırma yetisine başka türlü nasıl kavuşulabilirdi ki!

"Demek ki bi savaşçı olmak için, insanın en başta kendi ölümüne değgin keskin bi bilinçlilik içinde olması koşulu var. Ama aklımızı ölüme takarsak, ilgimizi kendimizden başka bi şeye yöneltmemiz olanaksızlaşır; bu da argın (mecalsiz) kılar bizi, yorar. Öyleyse, bi savaşçı olmak için yapmamız gereken ikinci şey, yansızlıktır. O zaman, birden ölüverme düşüncesi, bi saplantı olmaktan çıkar ve seni ırgalamaz artık."

Don Juan konuşmasını keserek yüzüme baktı. Anlattıklarına değgin düşüncelerimi bekler gibiydi.

"Anlıyor musun?" diye sordu.

Anlattıklarını anlamıştım, ama insanın nasıl olup da yansızlık duygusuna varabileceğine pek akıl erdirememiştim. Kendi çömezliğim açısından bakınca, bilginin o denli ürkünç bir duruma dönüşmesi gibi bir şeye rastlamış bulunduğumu belirttim. Gerçeği söylemek gerekirse, gündelik yaşamımda alışageldiğim birçok şeyin artık bana eskisi kadar önemli gözükmediğini; ve bir savaşçı gibi yaşamak istediğimi-istemekten de öte, zorunluluğunda bulunduğumu söyledim.

Don Juan, "Şimdi de yansız olman gerekiyor," dedi.

"Nasıl?"

"Yani her şeyden uzak tutacaksın kendini."

"Olanaksız bu. Bir çekilgin (münzevi) gibi dünyadan el ayak çekmemi isteme benden."

"Çekilginlik de bi düşkünlük, bi tutku sayılır. Benim öyle bi şey istediğim yok ki! Münzevilerin yansızlıkla bir ilintisi olamaz; çünkü onlar münzeviliğe adamışlardır kendilerini.

"İnsanın kendisini hiçbi şeye bağlamamasını, yeterince yansız olmasını yalnız ve yalnız ölüm fikri sağlar. Yalnız ölüm düşüncesidir ki, insanı yeterince yansız kılar ve böylece artık o insan kendisini hiçbi şeyden yoksun bırakmaz. Ne var ki, böyle birisi, hiçbi şeye tutkun değildir; çünkü yaşamdaki her şeye karşı olan tutkusunu sessizce yöneltebilecek duruma gelmiştir. Ölümün, sezdirmeden yaklaştığını bilmektedir, ve hiçbi şeye takılacak, saplanacak vakti olmadığını çok iyi kavramıştır. O da ne yapar? Hiçbi şeye tutulmadan her şeyi dener durur.

"Ölümü durdurmanın olanaksız olduğunu bilen bi kişinin, kendisinden yana olan tek bi şeyi kalmıştır: Karar verme gücü. Yani o kişi neyi seçeceğini çok iyi bilmek zorundadır. Bi seçim yaptıktan sonra da, tek sorumlunun kendisi olduğunu ve acınacak, yerinecek zaman kalmadığını bilir. Kararları kesindir; çünkü, ölümü, ona herhangi bi şeye tutulup oyalanacak zamanı vermez.

"İşte böylece, bi savaşçı, ölümün bilinciyle, ve yansızlığıyla ve kararlılığının verdiği güçle tüm eylemlerini belirli bi noktaya yönelterek yaşamını düzenler. Ölümün bilinci, onu yansız kılar ve tutkularını dingincesine yöneltmesine neden olur. En son verdiği kararlar, yerinmesine gerek kalmadan seçim yapabilmesine yol açarlar; ve yaptığı seçimler yaşam düzeni açısından en yerinde seçimlerdir. İşte böylece, savaşçı, her yaptığı işi tat ala ala ve büyük bir etkinlikte yürütür.

"Bi insan bu biçimde davranabiliyorsa, artık ona bi savaşçı diyebiliriz, sabırlı olmayı öğrenmiş diyebiliriz."

Don Juan, söylemek istediğim bir şey var mıdır diye sordu. Betimlediği biçimdeki bir tutumu kazanmak için yaşam boyu uğraşmak gerekeceğini belirttim. Don Juan, onunla birlikte olduğum zamanlar sık sık ona karşı çıktığımı ve gündelik yaşamım boyunca bir savaşçı gibi davrandığımı ya da en azından davranmaya çalıştığımı bildiğini söyledi.

Gülerek, "Pençelerin pek yaman," dedi. "Ara sıra göster bakalım. İdman yapmış olursun."

Ellerimi pençe gibi yapıp hırladım. Don Juan gülüyordu. Sonra boğazını temizleyerek konuşmasını sürdürdü.

"Sabırlılığı öğrenen bi savaşçı, artık istence yönelmiştir. Nasıl beklenileceğini bilir. Ölümü, yanıbaşında oturmuş beklemektedir-iki arkadaştırlar sanki. Ölümü, ona, gizemli biçimlerde neleri seçmesi gerektiğini, eylemlerini bi noktada toplaştırarak düzenli bi yaşamı nasıl sürdürebileceğini önerip durmaktadır. Ve bekler savaşçı! Bi savaşçının acele etmeden öğrendiğini söyleyebilirim; çünkü, istencini beklediğini bilmektedir o. Ve bi gün gelir, olağan durumlarda yapılmasına olanak bulunmayan bi şeyi yapıverir. Bu olağandışı, başarısından haberi bile yoktur kimi kez. Ne var ki, bu yapılamaz işleri yapıp durdukça ya da başına olağandışı işler gele gele, bi tür gücün ortaya çıkmakta olduğunu çakıverir. Bilgi yolunda ilerledikçe, gövdeğsinden yayılan bi güç... Önceleri, karnı karıncalanırmış gibi gelir ona; ya da bi türlü dinmeyen bir yanma duygusu... Çok geçmeden bir ağrıya, bi tedirginliğe dönüşür bu. Kimi kez bu ağrı, bu tedirginlik öylesine çoğalır ki, aylarca çaresizlik içinde çırpınır, kıvranır savaşçı. Ne denli çok olursa bu çırpınış, o denli yararlı olur onun için. Büyük acılar, ulu bi gücü muştular.

"Kıvranışlar bitince, savaşçı her şeye karşı yabansı duygular içinde bulunduğunu görür. Gövdesinden, göbeğinin hemen altında ya da hemen üstündeki bi yerden fışkıran bi duyguyla istediği her şeye gerçekten dokunabildiğini bulgular. İşte, istençtir bu duygu. Ve savaşçı onunla tutmayı becerince, artık o savaşçıya büyücü oldu denir-istencine kavuşmuş denir."

Don Juan, diyeceğim, soracağım bir şey var mı gibilerde, konuşmasını kesmişti. Söylenecek bir şeyim yoktu. Bir büyücünün ağrılar içinde kıvranmak zorunda kalması konusu beni epey tasalandırıyordu; ama, benim de böyle bir aşamadan geçip geçmeyeceğimi sormaya sıkılıyordum. Uzun bir sessizlik sonra, dayanamayıp sordum. Don Juan bu soruyu beklermiş-

çesine, kıs kıs güldü. İlle de ağrı çekilecek diye bir şey bulunmadığını; örneğin, kendisinin ağrı sızı falan duymadığını, istencinin birden ortaya çıkıverdiğini söyledi.

"Bi gün dağlarda geziyordum," dedi, "bi pumaya rastladım. Dişi bi pumaydı bu; kocamandı ve açtı. Ben kaçmaya başladım, puma da ardıma düştü. Bi kayaya tırmanıverdim. Hayvan bir iki metre uzağımda şöyle bi durup üzerime atılmaya hazırlandı. Birkaç taş attım üzerine. Homurdanıp bana doğru koşmaya başladı. İşte tam o anda istencim bütünüyle ortaya çıkıverdi. Puma üstüme çullanmadan önce, onu istencimle durdurdum. İstencimle onu okşamaya başlamıtım. Memelerini falan okşadım gerçekten istencimle. Puma uykulu gözlerle bana baktı ve yere uzandı. Ben de deliler gibi kaçtım ordan, bakarsın, hayvan kendine geliverir diye düşünerek."

Don Juan çok gülünç bir biçimde şapkasını iki eliyle kavrayıp, canını kurtarmak için çalataban koşan bir adamın davranışlarını yaptı.

Ben, kendi istencime kavuşmak uğruna, dişi dağ aslanlarıyla sancılı çırpınışları beklemek zorunda kalmaktan pek zevk alacağımı sanmadığımı belirttim.

Don Juan, "Velinimetim büyük güçlere egemen bi büyücüydü," diye sürdürdü. "Sapına kadar savaşçıydı o. En görkemli başarısı da işte bu istenciydi. Ama onu da aşmak olasıdır-*görmeyi* öğrenerek... *Görmeyi* öğrenen kişinin savaşçı gibi yaşamaya, büyücü olmaya kalmaz bi gereksinmesi. İnsan bi kez *görmeyi* öğrendi mi, hiçbi şey olmadan her şey olmuş sayılır. Yani, yok olmuş demektir, ama gene de ortadadır. Ben derim ki, insan istediği her şeyi olabilir, istediğini elde edebilir o zaman. Ne ki, bi şeycik istemez o; ve öbür insanlarla oyuncak gibi oynamak yerine, onları kendi saçmalıklarının ortasında karşılar. Tek fark şudur ki, *görebilen* bir adam kendi saçmalıklarını bile bile yapmaktadır; oysa çevresindekiler öyle yapmazlar. *Görebilen* bir adamın artık pek etkin bir ilintisi kalmamıştır çevresindekilerle. Görme olayı, onu o ana dek bildiği her şeye karşı bütünüyle yansızlaştırmış, umursamazlaştırmıştır."

"Bildiğim, tanıdığım her şeye karşı yansız olmayı sırf düşünmek bile tüylerimi ürpertiyor," dedim.

"Şaka mı ediyorsun? Artık hiçbi şeyi gözlemez durumda olmak değil de, yaşamım boyunca hep şimdiye dek yapmış bulunduğun şeyleri yapıp durmak tüylerini ürpertmelidir asıl. Yaşamı boyunca her yıl mısır ekmekten başka bi şey yapmayan bir adamı düşün: bi gün gelecek, adam yaşlı köpekler gibi ortalıkta sürünüp duracaktır. Düşünceleri, duyguları, yani olanca varlığı, yapageldiği bu tek şeyin, mısır ekmenin çevresinde aylakça dönecektir. Bundan daha pis bi savurganlık düşünemem ben.

"İnsanız biz. İnsanın yazgısı öğrenmektir; akıl almadık yepyeni âlemlere fırlatılmaktır."

Yarım ağızla, "Sahiden yeni âlemler var mıdır bizler için?" diye sordum.

Don Juan kesin bir dille, "Daha ne gördük ki, ahmak oğlan!" dedi. "Arı yaşam sürdürenler içindir *görmek*. Ruhunu şimdi tavla ki, bi savaşçı olasın; *görmeyi* öğrenesin. O zaman anlayacaksın önüne serilecek yeni âlemlerin sonu gelmeyeceğini."

11

Don Juan, işlerini gördükten sonra, bu kez, son zamanlarda olduğu gibi ayrılmamı istemedi. Kalabileceğimi söyledi ve ertesi günü-28 Haziran 1969-öğleden az önce duman çekmeye hazır olmamı istedi.

"Gene bekçiyi *görmeye* mi çalışacağız?"

"Hayır. O bitti. Bu başka bi şey."

Don Juan, sessiz sessiz, pipoyu harmanla doldurdu. Pipoyu yakarak bana verdi. Korku falan duymuyordum. Birden tatlı bir ağırlık basmıştı. Ben pipodaki karışımı bitince, don Juan pipoyu kılıfına soktu ve dik oturmama yardım etti. Odanın ortasına sermiş olduğu iki hasırın üzerinde karşılıklı oturuyorduk. Don Juan biraz dolaşacağını söyleyerek ayağa kalktı ve yürümemin iyi olacağını belirterek beni hafifçe itti.

Bir adım attım. Bacaklarım bükülüverdi. Dizlerim yere çarptığında hiçbir acı duymamıştım. Don Juan kollarımdan tutarak beni itti ve gene ayağa kaldırdı.

"Yürümem gerek," dedi, "öbür kez kalktığın gibi... İstencini kullanmaya çalış!"

Yere yapışmış gibiydim. Sağ ayağımla bir adım atayım dedim, ama dengemi yitiriverdim. Don Juan sağ koltuk altımdan destekleyerek beni öne itti. Ne var, bacaklarım bir türlü taşımıyordu gövdemi. Don Juan, beni tutarak düşmemi engellemese, yüz üstü yere kapaklanacaktım. Sağ koltuk altımdan tutarak beni kendine yasladı. Bir şey hissettiğim yoktu ama, başımın omuzuna dayalı durduğuna emindim. Odayı eğik bir açıdan görmekteydim. Don Juan beni o durumda sürükleye sürükleye sahanlığa çıkardı. Zar zor, iki kez o biçimde sahanlığa döndük. Sonunda, ağırlığım pek fazla gelmiş olmalı ki, don Juan beni yere bırakmak zorunda kalmıştı. Beni kımıldatamayacağını biliyordum. Sanki içimde bir yanım, bile bile kurşun gibi ağırlaşmamı istemekteydi. Don uan beni kaldırmaya girişmedi bir daha. Bir an bana baktı; ben, yüzüm ona karşı, sırtüstü yatmaktaydım. Gülümsemeye çalıştım; don Juan da gülmeye başladı. Sonra üzerime eğilerek karnıma birkaç tokat attı. Çok yabansı bir duygu içindeydim. Acı veren ya da zevkli diye nitelendirebileceğim bir duygu değildi bu. Bir sarsıntıydı, bir ürpermeydi. don Juan birden beni yüzüstü döndürüverdi. Artık bir şey duymuyordum. Sundurma, gözlerimin önünde dönmeye başlamıştı da ondan beni çevirmiştir diye geçirdim. Don Juan beni istediği duruma getirdikten sonra geri çekildi.

"Kalk ayağa!" diye buyurdu. "Geçen gün kalktığın gibi kalk bakayım! Bırak şu geberikliği. Nasıl kalkılacağını biliyorsun. Haydi, hemen kalk!"

Geçen kez kalkışım sırasında neler yapmış olduğumu anımsamaya çalıştım; ama açıkça düşünemiyordum. Düşüncelerim, ben onları yakalamaya çabaladıkça, benden kaçar gibiydiler. Bir ara, o kez olduğu gibi, "Kalk," dersem, gene kalkabileceğim geldi aklıma. Yüksek sesle, "Kalk," dedim, ama

bir şeycikler olmadı.

Don Juan suratını asmış bana bakmaktaydı. Sonra beni geçip kapıya doğru gitti. Soluma yatmış olduğumdan, evin önündeki avluyu görebiliyordum. Kapı arkamda kalıyordu. O, kapıya doğru seğirtince, içeriye girmiş olduğunu sanmıştım.

Sesimi yükselterek, "Don Juan!" diye onu çağırdım, ama bir yanıt alamadım.

Ezici bir güçsüzlük ve umutsuzluk duygusuna kapıldım. Kalkmak istiyordum. Beni harekete geçirebilecek gizemli bir sözcükmüş gibi, art arda, "Kalk," deyip duruyordum. Hiçbir şey olmadı. İstediğimi yapamayınca huysuzca tepinmeye başladım. Başımı yerlere vurmak, ağlamak istiyordum. Devinmek, konuşmak istiyordum; ama bunları yapamayınca, boğulur gibi oluyordum. Kaskatı kesilmiştim; inme inmişti sanki.

Sonunda, "Don Juan, imdat!" diye bağırmışım.

Don Juan geri gelip önümde oturdu. Gülüyordu. Sinirlerime tutsak olduğumu ve o andaki deneyimlerimin bir işe yaramayacağını belirtti. Başımı kaldırarak ta gözlerimin içlerine baktı; yapmacık bir korkuya tutulduğumu ve aldırış etmememi söyledi.

"Yaşamın gittikçe karışmakta," diye ekledi. "Sinirlerini bozan her ne ise, kurtulman gerek ondan. Sakin sakin uzan burda, çekidüzen ver kendine."

Başımı yere yatırdı. Üzerimden geçip gitti. O giderken, çarıklarını sürümesinden çıkan seslerden başka bir şey sezmiyordum.

Gene kımıldanmak isteği duymaktaydım. Ama bunu yapabilecek gücü toparlayamıyordum. Yerine, az rastlanır bir esenlik durumuna geçtiğimi gördüm. Son kerte bir dinginlik duygusu sarıyordu beni. Yaşamımdaki ana sorunun ne olduğunu anlamıştım. Küçük oğlumdan kaynaklanıyordu sorun. Onun babası olmak, mutlulukların en büyüğüydü. Onun karakterini biçimlendirmek, onu gezilere götürmek, "nasıl yaşa-

nılacağını" öğretmek düşüncesi büyük zevk veriyordu bana. Gelin görün ki, onu kendi yaşam biçimime çekmek düşüncesini çok iğrenç buluyordum. Ama bundan başka bir şey yapmak da gelmezdi ki elimden-ya zorla ya da anlayışlı olmak dediğimiz bir dizi kurnazca düzenlenmiş tartışı ve ödüllendirmelerle onu kendime çekecek, kendime benzetecektim.

"Onu serbest bırakmalıyım," diye düşündüm. "Bırakmalıyım yakasını. Özgürlüğünü sağlamalıyım."

Bu düşünceler, beni korkunç bir bunalıma sokmuştu. Gözlerim yaşarmış, önümde uzanan avlunun görüsü bulanmıştı. Birden, kalkmak, don Juan'ı aramak ve ona oğlumdan söz etmek için dayanılmaz bir istek duydum. Bir de ne göreyim; ayakta dikilmiş, sahanlıktan bakar durumda değil miyim! Dönüp eve doğru baktım. Don Juan tam karşımda durmaktaydı. Demek ki hep orada durmuş ve beni gözlemişti.

Adım attığımın farkında değildim ama ona doğru yürümüş olmalıydım. Çünkü hareket ediyordu. Don Juan gülümseyerek bana yaklaştı ve koltuk altlarımdan kavrayarak beni ayakta tuttu. Yüzü, yüzüme çok yakındı.

"İyi, çok iyi bir iş başardın," dedi güven verici bir sesle.

O anda orada olağandışı bir şeyler geçmekte olduğunun bilincindeydim. İlkin, yalnızca, yıllar önce olup bitmiş bir olayı anımsamış olduğumu sanmıştım. Bir zamanlar don Juan'ın yüzüne çok yakından bakmıştım. Bana duman çektirmişti ve don Jun'ın yüzü büyük bir kabın içindeki suya batmışçasına görünmüştü. Koskoca bir yüzdü o gördüğüm; ışıklıydı, deviniyordu. Öyle kısa sürmüştü ki o sahne, incelemeye fırsat bulamamıştım. Oysa bu kez, don Juan beni tutmaktaydı ve yüzü yüzümden 25-30 santimetre uzaklıkta durmaktaydı. Rahatça inceleyebiliyordum. Ayağa kalkıp da arkama bakınca don Juan'ı kesinlikle görmüştüm; "tanıdığım don Juan" bana kesinlikle yaklaşmış ve beni tutmuştu. Ama gözlerimi onun yüzüne dikince, görmeye alışık olduğum don Juan'ı görmüyordum; yerine, gözlerimin önünde duran kocaman bir nesne görüyordum. Bunnu, don Juan'ın yüzü olduğunu biliyordum. Ama sezgimden doğan bir bilgi olmuyordu bu; man-

tıksal bir varsayımdı yalnızca. Çünkü belleğim, birkaç saniye önce "tanıdığım don Juan"ın koltuk altlarımdan beni kavramış olduğunu doğrulamaktaydı. Bu nedenlerle, önümde durmakta olan garip, ışıklı nesne, don Juan'ın yüzünden başka bir şey olamazdı. Tanış bir yanı yok değildi; ama don Juan'ın "gerçek" yüzü diyebileceğim şeyle hiçbir ilintisi bulunmuyordu. Bakmakta olduğum şey, kendine özgü bir saydamlıkta değirmi bir nesneydi. Her yanı devinmekteydi. Sınırlı bir biçimde dalga dalga yayılan, tartımlı bir akış sezmekteydim bu nesnede. Kendi içinde dalga dalga dönen bir akış içinde, sınırlarından taşmadan, yüzeyinin her bir noktasıyla devinen bir varlık... Bu şeyin yaşam fışkırtan bir şey olduğu düşüncesi geldi aklıma. Gerçekten de öyle canlılığı vardı ki, devinimlerine dalıp gitmiştim. İnsanı uyutan bir çırpınıştı gördüğüm şey. Gittikçe daha da kaptırmıştım kendimi bu izleyişe; önümdeki bu görüngünün ne olduğuna aklımın eremeyeceğini kavrayana dek.

Birden sarsılıverdim. Saydam nesne birisi onu sarsmış gibi bulanmaa başladı; ve ışıklılığını yitirerek katılaştı, katılaştı. Artık don Juan'ın o bildik yağız yüzüne bakmaktaydım. Uysalca gülümsüyordu. "Gerçek" yüzünün görüşü bir an kadar sürdükten sonra, yüzü gene ışıdı, parladı ve yanardönerlik kazandı. Olağan durumlarda algıladığım ışığa ya da parıltıya benzemiyordu bu; daha çok, bir devinimdi, bir şeyin inanılmaz bir hızla titreşmesiydi. Işıklı nesne bir ara sarsıldı ve dalgalanmasında bir kesiklik oldu. Sallandıkça, saydamlığını yitiriyordu. Az sonra don Juan'ın gündelik yaşamda belleğim "katı" yüzü gene çıkmıştı ortaya. O anda, don Juan'ın beni sarsmakta olduğunu belli belirsiz ayrımsadım. Bir yandan da bir şeyler söylüyordu. Ne dediğini çıkaramıyordum; ama beni sarsmayı sürdürdüğünden, sonunda dediklerini işittim.

"Bakma bana öyle. Bakma," deyip durmaktaydı, "bakma diorum sana. Bakma. Gözünü başka yere çevir."

Beni öyle sarsıyordu ki, gözlerim kendiliğinden başka yana çevrilmişti. Don Juan'ın yüzüne dikkatle bakmadığım zamanlar, saydam nesneyi görmüyordum anlaşılan. Gözlerimi

başka yana çevirip de onun yüzüne göz ucuyla bakınca, onu olağan biçimde durağan olarak, yani üç boyutlu bir insan olarak algılamaktaydım. İşte ona böyle gerçekten tam olarak bakmayınca, tüm gövdesini her zamanki biçimde sezebiliyordum; ama gözlerimi ona dikince, yüzü birden saydam bir nesneye dönüşüyordu.

Don Juan ağırbaşlılıkla, "Sakın bakma bana," dedi.

Gözlerimi ondan ayırıp yere baktım.

Don Juan, "Hiçbi yere dikme gözlerini," diye buyurdu ve yürümeme yardım etmek için yanıma geçti.

Adım attığımın falan bilincinde olmadan, nasıl olup da yürüdüğümü bilemeden, don Juan'ın desteğiyle arka bahçeye kadar gittik. Sulama kanalının kıyısında durduk.

Don Juan, "Şimdi suya dik gözlerini," buyruğunu verdi.

Suya baktım ama bakışlarımı yoğunlaştırabıyordum. Suyun akışı dikkatimi dağıtıyordu. Don Juan yarı şaka bir biçimde üsteliyor, "göz dikme gücü"mü kullanmamı söylüyordu. Ama bir türlü dikkatimi veremiyordum. Gözlerimi gene don Juan'ın yüzüne çevirdim, ama bu kez parıltı falan göremedim.

Tuhaf bir kaşınma başlamıştı gövdemde; kol, bacak uyuşması gibi bir duyguydu bu. Bacak kaslarımda seğirmeler oluyordu. Don Juan beni suyun içine itti; kendimi suyun dibinde buldum. Beni iterken sağ elimi bırakmamış olacak ki, ben daha iner inmez, geri çekiverdi beni.

Kendime gelebilmem için uzun bir süre geçmesi gerekmişti. Birkaç saat sonra eve döndüğümüzde, geçirdiğim deneyimi açıklamasını istedim. Bir yandan giysilerimi değiştiriyor, bir yandan da çoşkuyla neler sezmiş olduğumu anlatıyordum. Ama o, bunların hiçbiri üzerinde durmaksızın, hepsinin de önemsiz şeyler olduğunu söylüyordu.

Alaylı bir sesle, "Vay canına!" diyordu. "Parıltı gördün ha! Bak şu işe yahu!"

Ben, bir açıklama yapması için diretince, don Juan, kalkıverdi ve gitmesi gerektiğini söyledi. O sırada saat öğleden

sonra beşe geliyordu.

Ertesi gün, geçirdiğim yabansı deneyimi tartışmak istedim gene.

"*Görme* miydi bu, don Juan?" diye sordum.

Ben, yanıt vermesi için asıldıkça, o, gizemli bir gülümsemeyle, sessiz, duruyordu.

Sonra dayanamayıp, "İşet *görme* onun gibi bi şeydir diyebiliriz," dedi. "Yüzeme dikmiştin gözlerini; parlıyordu falan ama gene de yüzümdü o şey, işte böyle baktırır adamı dumancık. Ne varmış bunda sanki!"

"*Görme* dediğin şey ne bakımdan farklı oluyor?"

"*Gördüğün* zaman dünyada tanış, bildik bi şey kalmaz. Her şey yepyenidir. Hiç olmadık yeni şeylerle dopdolu... İnanılmaz bi dünyaya gidersin!"

"Ne bakımdan inanılmaz yani? Neler olur ki?"

"Yani önceden bildiğin her şey yok oluverir, gözlerini diktiğin her şey yok olur. Dün sen *görmüş* değildin. Gözlerini yüzüme dikmiştin; beni sevdiğin için de yaydığım ışımayı farkettin. O bekçi gibi korkunç bi görünümüm yoktu; güzel ve ilginç geldim sana. Ama beni *görmüş* sayılmazsın. Hiçleşmedim ki senin önünde. Ama gene de başarılıydın. Sonunda, *görmeye* doğru iyi bir adım attın. Tek hatan, gözlerini benim yüzüme dikmiş olmandır; o bekçiden bi farkım kalmamıştı senin için. Dün de, o vakit olduğu gibi, yenik düştün-*göremedin*."

"Nasıl yok oluyor her şey? Nasıl hiçleşiyorlar?"

"Yok olmazlar aslında. Gene orda dururlar. Benim söylemek istediğim şey, onların varlıklarını sürdürmelerine karşın, bi hiç haline gelmeleridir."

"Nasıl olur öyle bir şey, don Juan?"

Don Juan kaşlarını çatarak, "Şu konuşma huyun yok mu ya!" diye söylendi. "Anlaşılan, verdiğin söz konusunda isabetsiz bi şey söyledik. Belki de aslında sen konuşmayı hiç, ama hiç kesmemeye söz vermiş olacaksın."

Don Juan'ın suratı asılmıştı. Tasalanmışa benziyordu.

Gülme geldi içimden ama bunu göze alamadım. Don Juan'ın çok ciddi olduğunu sanmıştım, ama öyle çıkmadı. Gülmeye başladı. Ben de, eğer konuşmazsam, çok sinirli olduğumu belirttim.

Don Juan, "Gel öyleyse yürüyelim," dedi.

Beni yanları yüksek tepelerle çevrili sarp bir vadiye götürdü. Bir saat kadar almıştı vadinin tabanına ulaşmamız. Bir süre dinlendikten sonra, sıklaşan çalılığı geçip bir yarığın başına geldik. Don Juan, bunun bir su kaynağı olduğunu söyledi. O yöredeki öbür kaynaklar gibi bu da kurumuştu.

Don Juan buyurdu: "Otur bakalım şu yarığın tam ortasına."

Dediğini yapıp, yarığa girdim ve oturdum.

"Sen de geliyor musun?" diye sordum.

Don Juan, yarığın merkezinden on beş yirmi metre uzaklıkta, tepenin eteğinde kendisine oturacak bir yer hazırladı.

Bana ordan bakacağını söyledi. Dizlerimi göğsüme doğru çekmiş oturmaktaydım. Don Juan duruşumu düzelterek, sol bacağımı kıvırıp kıçımın altına çekerek ve sağ bacağımı dizim yukarıda olacak biçimde bükerek oturmamı istedi. Sağ kolumu, elimi yumruk yaparak bileğimden yere dayamamı; sol kolumu da göğsümün üzerine kavuşturmamı belirtti. Yüzüm ona dönük olarak orda öyle oturacakmışım; gevşek ama "kendimi bırakmaksızın" duracakmışım. Don Juan, ardından, torbasını açıp içinden beyazımsı bir kaytan çıkardı. Büyükçe bir halka oluşturuyordu bu kaytan. İlmeği boynuna geçirerek; sol eliyle kaytanı, gerilene dek çekti. Sağ eliyle gergin ipe, saz telini çalar gibi vurdu. Donuk, vınlayan bir ses çıkmıştı.

Sonra kaytanı gevşeterek bana baktı ve gergin kaytana her vuruşunda üzerime bir şeyler geldiğini duyar duymaz, bağırarak, belirli bir sözcük söylememi söyledi.

Üzerime ne gelecekmiş diye sorduysamda da çenemi kapatmamı söyledi. Eliyle, başladığını belirten bir işaret yaptı. Ama başlamadan önce bir uyarıda daha bulundu. Eğer üzerime gelen şey beni korkutacak olursa, hemen yıllar önce öğ-

retmiş olduğu savaş duruşuna geçmem gerektiğini belirtti. Bu savaş duruşu, sol ayağımın ucuyla yere vurarak, elimi sağ kalçamda şaklatarak yapılan dans gibi bir şeydi. Büyük bir çekince ya da sıkıntı içindeyken uygulanan bir savunma yönteminin bir bölümünü oluşturmaktaydı bu savaş duruşu.

Birden korkuya kapıldım. Orada bulunuşumuzun nedenini sormak istedim; ne var, buna vakit bırakmadan telini çalmaya başladı. Bunu, belli aralıklarla, aşağı yukarı yirmi saniyede bir, birkaç kez yapmıştı. Her vuruşunda, teli daha da germekte olduğunu fark etmiştim. Kolları ve boynu, bu gerilimin altında titremekteydi. Ses gittikçe tizleşiyor ve don Juan, tele her vuruşuyla birlikte, yabansı bir çığlık atıyordu. Gergin telin sesi insan sesiyle birleşerek, büyülü, ürkütücü bir yankılama yapıyordu.

Üzerime bir şeylerin geldiğini falan duymuyordum. Ne var ki, don Juan'ın harcadığı çaba ve çıkardığı o uğursuz ses, beni büyülemiş gibiydi.

Don Juan, kaytanı gevşeterek bana baktı. Çalarken, sırtını bana dönük tutuyor ve yüzünü güneydoğu doğrultusuna çeviriyordu; çalmayı bırakınca da bana doğru dönüyordu.

"Çalarken bana bakma sakın," dedi. "Ama gözlerini kapatmayasın! Ne olursa olsun, kapatmayacaksın gözlerini. Önüne bak ve beni dinle."

İpi gene gererek çalmaya başladı. Yere bakarak, kulağımı çıkardığı seslere verdim. Böyle bir sesi hiç işitmemiştim o ana dek.

Çok korkmuştum. O uğursuz sesler bizi çeviren daracık vadiyi dolduruyor, yankılar çıkarıyordu. Aslında, don Juan'ın çıkardığı sesler, bana, vadiyi çeviren sarp kayalardan yayılan yankılar biçiminde gelmekteydi. Don Juan da bu durumu farketmiş olacak ki, telini ha bire germekteydi. Don Juan'ın sesi tezleştirmesine karşın, yankılar yatışmış gibiydi; ve çok geçmeden sesler güneydoğuda bir noktada toplanır gibi olmuştu.

Don Juan ipi, donuk bir ses çıkana dek, azar azar gevşet-

ti. Kaytanı torbasına yerleştirerek yanıma geldi. Kalkmama yardım etti. O anda, kol ve bacak kaslarımın taş gibi kaskatı kesilmiş olduğunu farkettim. Terden her yanım sırılsıklamdı. Ne vakit o denli terlemiş olduğumu anlayamamıştım. Terler gözlerimin içine doluyor, onları yakıyordu.

Don Juan nerdeyse sürükleyerek beni yarıktan çıkarttı. Bir şey söylemek istedim, ama eliyle ağzımı kapatarak buna engel oldu.

Vadiden dönerken, bir başka yol izlemekteydik. Dağın yamacına tırmanıp, vadinin girişine oldukça uzak kimi tepelere vardık.

Hiçbir şey konuşmadan, dut yemiş bülbüller gibi, eve döndük. Hava kararmıştı. Konuşmayı denedim, ama don Juan bir kez daha ağzımı eliyle kapatıverdi.

Yemek yemedik; gaz lambasını bile yakmamıştık. Don Juan, hasır yaygımı odasına sererek çenesiyle hasırımı imledi. Oraya yatıp uyumam anlamına geliyordu bu işaret herhalde.

Ertesi sabah uyanır uyanmaz, don Juan bana, "Tam sana göre bi şey buldum," dedi. "Bugün başlarsın. Fazla zamanımız yok, anlarsın ya!"

Çok uzun süren kuşku dolu bir duraksamadan sonra, sormadan edemedim: "Ne yaptırtmıştın o vadide dün bana sen?"

Don Juan bir çocuk gibi kıkır kıkır güldü.

"O su kaynağının perisini çağırmıştım." dedi. "Bu periler yalnızca kayak kuruyken çağrılırlar; kaynakları kuruyunca dağlara çekilmiş olurlar da... Dün, işte, bi bakıma onu uykusundan uyandırmış oldum. Ne ki, kerata pek aldırmadı buna da senin uğurlu yönünü gösterdi. O yönden gelmişti sesi." Don Juan parmağıyla güneydoğuyu gösteriyordu.

"O çaldığın ip neydi öyle, don Juan?"

"Peri tuzağı."

"Göstersene şunu bana!"

"Olmaz. Ama sana da yapayım bi tane. Daha iyisi sen

kendin yaparsın bi gün. *Görmeyi* öğrendiğinde..."

"Neden yapılıyor bunlar, don Juan?"

"Benimkisi yabandomuzundan. Sen de yapınca göreceksin bak nasıl canlı bi şey bu, istediği sesleri öğretebilir sana. Onu çala çala içli dışlı olursunuz; o zaman güç dolu sesler çıkartırsınız birlikte."

"Su kaynağı perisini ararken ne diye beni de götürdün oraya, don Juan?"

"Yakında öğrenirsin."

Sabah on bir buçuk sularında *ramada*nın altında oturmuştuk. Don Juan tüttürmem için piposunu hazırlıyordu.

Gövdem iyice uyuştuktan sonra, don Juan kalkmamı söyledi; kolayca kalkıverdim. Don Juan bana destek olarak biraz dolaştırdı. Kendimi bu denli başarılı bir biçimde yönetişime şaşıp kalmıştım. Tek başıma iki kez dolaştım *ramada*da. Don Juan yanımdan ayrılmıyordu. Ama bana destek olduğu ya da yüreklendirdiği falan yoktu. Sonra kolumdan tutarak, beni sulama kanalına götürdü; kanalın kıyısına oturttuktan sonra kesin bir biçimde gözlerimi suya dikmemi ve başkaca hiçbir şey düşünmememi buyurdu.

Gözlerimi suya dikmeye çalıştım. Ne var ki, sudaki devinim dikkatimi dağıtmaktaydı. Zihnim de gözlerim de baktığım noktanın çevresine doğru kayıp gidiveriyordu. Don Juan başımı sarsarak yalnızca suya bakmamı ve hiçbir şey düşünmememi buyurdu. Akmakta olan suya gözleri dikmenin zor olduğunu ve kesiksiz uğraşmam gerektiğini söyledi. Üç kez denedim, ama üçünde de gözüm başka bir şeylere takılıverdi. Her kezinde don Juan büyük bir sabırlılıkla başını sallayıp durdu. Sonunda, zihnimi ve gözlerimi suya odaklayabildiğimi gördüm; sudaki devinimlere karşın, suyun akıcılığına dalıp gitmiştim. Değişik bir su vardı şimdi karşımda. Her zamankinden daha ağır ve tekdüze grimsi yeşil bir görünümdeydi. Devinirken oluşturduğu dalgacıkları fark edebiliyordum. Çok keskindi bu dalgacıklar. Sonra birden, akan bir su

öbeğine değil de bir su resmine bakmakta olduğum duygusuna kapıldım; gözlerimin önündeki şey, akmakta olan uyun dondurulmuş bir bölümüydü. Devinim yoktu bu dalgacıklarda. Her birisine ayrı ayrı bakabiliyordum. Ardından, dalgacıkların fosfor gibi ışıldayan bir yeşile dönüştüğünü, yeşil sis gibi bir şeyler yaymakta olduğunu gördüm. Sis gittikçe dalga dalga yayılıyor; ve yayıldıkça, yeşil rengi, her şeyi örten göz kamaştırıcı bir parlaklığa dönüşüyordu.

O kanalın kıyısında ne kadar bir süre kalmış olduğumu bilmiyordum. Don Juan hiç karışmadan beklemişti. Sisin o yeşil parıltısına dalıp gitmiştim. Her taraf bu renge bürünmüş gibiydi. Erinç içindeydim. Hiçbir düşünce, hiçbir duygu kalmamıştı. Dingin bir ayrımsamadan başka bir şey yoktu-parlak, yatıştırıcı bir yeşil dünyanın ayrımsanmasından başka...

Ayrımsadığım öbür şey çok üşümüş ve ıslanmış olmamdı. Sulama kanalının içine girmiş olduğumu, geç de olsa, farketmiştim. Bir ara sular burnuma dolmaya başladı ve yuttuğum sular beni öksürttü. Burnumun içinde tedirgin edici bir kaşınma vardı; bu yüzden aksırıp durmaktaydım. Ayağa kalkıp öyle yeğin bir biçimde aksırdım ki, osuruğum da birlikte çıkıverdi. Don Juan gülerek alkışlamaya başladı.

"Osuran gövde canlı demektir," dedi.

Kendisini izlememi imledi ve birlikte evin yolunu tuttuk.

Bu kez çenemi tutayım diyordum. Zaten bir şeye karışmadan somurtup oturmak geliyordu. İçimden ama yorgunluk ya da tasadan gelen bir duygu değildi bu Aslında bir çoşku içindeydim; çabucak giysilerimi değiştiriverdim. Bir yandan da ıslık çalıyordum. Don Juan şaşırmış gibi yapıp bana bakakalmıştı. Bu davranışını çok gülünç bulduğumdan gülmeye başladım. Gülmem biraz uzunca sürmüştü.

Don Juan, "Ne o, vidaların mı gevşedi?" diyerek kendisi de gülmeye koyuldu.

Dumanını çektikten sonraki somurtma alışkımı bozmak

istediğimi belirttim. Bekçiyle karşılaşma deneyimlerim sırasında, beni sulama kanalına götürdükten sonra, eğer çevremdeki şeylere yeterince uzun bir süre dikkatlice bakacak olursam *görebileceğime* inanmış bulunduğumu açıkladım.

"*Görmek*, sessizce bakmaktan öte bi şeydir," karşılığını aldım. Don Juan sürdürerek, "Öğrenilmesi gereken bi yöntemdir görmek," dedi. "Ya da kimilerimizin hazırca bildikleri bir yöntemdir."

Sonra da, sinsi yüzüme bakarak, bu yöntemi bilmekte olanlar arasında benim de bulunduğumu anıştırdı.

"Yürüyecek gücün var mı?" diye sordu.

Çok iyi olduğumu söyledim; zaten kendimi iyi hissediyordum. Bütün gün bir lokma bile atmamıştım ağzıma, ama aç falan da değildim. Don Juan bir torbaya biraz ekmekle birkaç parça kuru et koydu; torbayı bana vererek; başının bir hareketiyle kendisini izlememi istedi.

Don Juan benden epey önde yürüyor ve ona yetişeyim diye sık sık duraklıyordu. Güçlük çekmekte olduğumu söyleyerek daha ileri gitmememizin daha iyi olacağını belirtti. Bir saat kadar dinlendim. Don Juan yassı, yuvarlak bir kaya seçmiş ve o kayanın üzerine yatmamı söylemişti. Gövdemi kayanın üzerine nasıl yaymam gerektiğini de göstererek anlatmıştı. Kollarımı ve bacaklarımı gevşekçe bırakmalıymışım. Sırtımı öne doğru hafifçe kaldırarak boynumu gevşetmeliymişim. Böylece başım, kasılmadan durabilirmiş. Don Juan on beş dakika kadar bu duruşta kalmamı istedi. Sonra karnımı açmamı söyledi. Dikkatle kimi dallarla yaprakları seçerek çıplak karnımın üzerine yığdı. Bütün gövdemde bir sıcaklık yayılmakta olduğunu duydum. Don Juan ayaklarımı tutarak, beni, başım güneydoğu doğrultusuna gelene dek, çevirdi.

"Haydi, şimdi de şu su kaynağı perisini çağıralım," dedi.

Başımı çevirip don Juan'a bakmaya çalıştım. Saçımdan sımsıkı tutarak kolayca incinebilir bir durumda olduğumu, ve bu son kerte çaresiz vaziyetteyken ses çıkarmadan, devinimsiz durmamı söyledi. Karnımın üzerindeki bütün o özel ola-

rak seçilmiş olan dallar beni koruyacakmış ve başımın çaresine bakamayacak olursam diye hep öyle yanımda kalacakmış.

Don Juan başucumda dikilmiş durmaktaydı. Gözlerimi geriye doğru yuvarlayarak onu görebiliyordum. Kaytanını çıkarıp gerdi ve gözlerimi alnıma doğru yuvarlayarak ona bakmakta olduğumun farkına varınca, parmaklarının boğum yerleriyle başımın tepesine çat diye vurarak gökyüzüne bakmamı, gözlerimi kapamamamı ve tüm dikkatimi sese vermemi buyurdu. Sonra henüz aklına gelmiş gibi, bir şeyin üzerime doğru geldiğini duyarsam bana öğretmiş olduğu sözcüğü yüksek sesle haykırmaktan çekinmememi ekledi.

Don Juan ve "peri tuzağı", alçak bir gerilimle tıngırdamaya başladılar. Don Juan gerilimi azar azar artırdıkça önceleri bir tür yankılama ve daha sonra da güney doğu doğrultusundan gelen kesin ve sürekli bir yankı işitmeye başladım. Gerlim gittikçe artıyordu. Don Juan'la "peri tuzağı" mükemmel bir eşliğe ulaşmışlardı. Telin pes perdeden sesleri, don Juan'ın keskin iniltilerine karışıyordu. Bu sesler doruklarına ulaştıklarında, o zamana değin hiç işitmediğim ürkünç bir haykırışa dönüşyorlardı.

Ses dağlarda yankılanıyor ve gene bize dönüyordu. Yankının dosdoğru bana döndüğü duygusuna kapılmıştım. Gövdemin ısısıyla bir ilintisi var gibi gelmişti bu seslerin. Don Juan çığlık atmaya başlamadan önce üşümüyordum ve rahattım Oysa bu çığlıklar tizleşip de o ürkütücü haykırışlara dönüştükce, üşümeye başlıyor, bir titreme alıyordu beni. Dişlerimin çatırdamasına engel olamıyor, ve gerçekten bir şeyin üzerime geldiği duygusuna kapılıyordum. Bir an geldi, gökyüzünün olduğunu farkettim. Hep yukarı bakıp durmuştum ama göğün nasıl olup da karardığını izleyememiştim. Büyük ürküye kapılarak don Juan'ın öğrettiği sözcüğü haykırdım.

Don Juan hemen o uğursuz çığlıklarını pesleştirdi. Ama bunun bir yararı olmadı bana.

Don Juan, alçak bir sesle, "Kulaklarını tıka!" diye haykırdı.

Ellerimle kulaklarımı tıkadım. Birkaç dakika sonra don Juan çığlık atmayı kesip yanıma geldi. Karnımın üzerindeki dalları yaprakları alarak, oturmama yardım etti. Yapraklarla dalları, yatmış bulunduğum kayanın üzerine dikkatlice yerleştirerek yaktı. Ateş yanarken, torbasından çıkardığı kimi yapraklarla karnımı ovmaya başladı.

Başım çatlayacak gibi ağrıyordu. Tam bunu ona söyleyecektim ki, eliyle ağzımı kapatıverdi.

Bütün yapraklar yanana dek orda kaldık. Artık hava da kararmış bulunuyordu. Tepeden aşağıya indik. Karnım çok ağrıyordu.

Sulama kanalının kıyısında ilerlerken, don Juan artık yeter diyerek, dışarıda daha fazla kalmamam gerektiğini belirtti. Bu su kaynağı perisinin nasıl bir şey olduğunu sordum. Don Juan, konuşmamamı imleyerek bu konuyu başka zaman görüşürüz dedi. Ve lafı değiştirerek, "görme" konusunda uzun bir açıklamada bulundu. Karanlıkta yazamadığıma hayıflandığımı söyledim. Don Juan çok memnun görünerek, her şeyi yazmak istememden ötürü genellikle anlattıklarına pek dikkat etmediğimi belirtti.

Don Juan, "görme"nin, dostlardan ve büyücülük uygulayımlarından bağımsız bir süreç olduğunu ileri sürmekteydi. Büyücü, bir dost üzerinde egemenlik kurabilen ve bu yolla o dostun gücünden kendi çıkarına yararlanabilen bir kimse oluyordu; ama, bir dosta egemen olması, "görebilmesi" anlamına gelmiyordu. Daha önceleri, bir dostu olmadıkça, insanın "görmesinin" olanaksız bulunduğunu söylemiş olduğunu anımsattım. Don Juan, sakincesine, bir dosta egemen olmadan da "görme"nin olası bulunduğu sonucuna vardığını söyledi. "Görme"nin, başka insanları etkileme uğraşı demek olan büyücülüğün çıkarcı uygulayımlarıyla bir ilintisi olmadığına göre, bunun doğal bir şey olduğunu belirtti. Öte yandan "görme"yle ilgili uygulayımlar, insanlar üzerinde herhangi bir etki yaratmazmış.

Düşüncelerim çok berraktı. Don Juan'la birlikte yürürken, yorgunluk, uyuşukluk falan duymuyordum; karnımdaki o tedirgin edici karıncalanmadan da eser kalmamıştı. Karnım çok açtı. Eve vardığımızda bütün yemekleri silip süpürdüm.

Daha sonraları, "görme" yöntemlerine değgin daha başka bilgiler vermesini istedim. Don Juan keyifli bir gülümsemeyle gene kendimi bulmuş olduğumu söyledi.

"Nasıl oluyor da," diye sordum, "'görme"yle ilgili uygulayımlar, öbür insanları etkilemiyor?"

Don Juan yanıtladı: "Demiştim ya, 'görme', büyücülük değildir. Ama hep karıştırırlar bu iki şeyi. Çünkü gören bi kimse, çok geçmeden bi dostu kullanmayı öğrenir ve büyücü olur. Oysa, 'görme'yi hiç öğrenmeden de insanın, kimi uygulayımları öğrendikten sonra bi dosta egemen olması ve böylece büyücü duruma gelmesi olasıdır.

"Üstelik 'görme', büyücülüğe ters düşer. Çünkü 'gören' kişi, her şeyin önemsizliğini kavramıştır."

"Neyin önemsizliğini yani?"

"Her şeyin önemsizliğini."

Başka bir şey konuşmadık. Erinç içindeydim; konuşmak gelmiyordu içimden. Hasır yaygıya sırtüstü uzanmıştım. Rüzgâr ceketimi kıvırıp yastık gibi başımın altına koymuştum. Rahattım ve mutluydum; gaz lambasının ışığında saatlerce yazıp durdum.

Don Juan birden gene konuştu.

"Bugün çok başarılıydın," dedi. "Subaşındaki başarın yamandı. Su kaynağı perisi beni tuttu, hep yardım etti sana."

O sırada, deneyimlerimi don Juan'a anlatmamış olduğum geldi aklıma. Suyu nasıl sezgilediğimi anlatmaya başladım. Ama, don Juan sözümü keserek yeşil bir sis sezgilediğimi söyledi.

Sormak zorunda kaldım: "Nasıl da bildin, don Juan?"

"Seni *görmüştüm*."

"Ne yaptım ki?"

"Hiç bi şey, orda oturup suya dikmiştin gözlerini. Ve sonunda yeşil bi sis sezgiledin."

"*Görme* miydi bu?"

"Değildi. Ama çok yaklaşmıştın. İyice yaklaştın artık."

Yüreğim oynamıştı. Daha anlatsın istiyordum. Don Juan gülerek, bu istekliliğimle alay etti. Herkesin bu yeşil sisi kolayca sezgileyebileceğini, bunun da bekçi gibi ortada durup duran bir şey olduğunu, ve bu nedenle bu yapmış olduğum işin büyük bir başarı sayılamayacağını söylüyordu.

"Başarılı olduğunu söylediğimde," dedi, "bekçiyle birlikte olduğun zamanki gibi kıpırdak davranmadığını belirtmek istemiştim. Gene o denli huysuzlanmış olsaydın, zaten seni sarsar kendine getirirdim. Bi kimse öyle yeşil sise daldığında, velinimeti yanıbaşında bulunmak zorundadır; yoksa sis onu çekip tutsak ediverir. Zıplayıverip kaçmak olasıdır bekçinin önünden. Ama bi başına kurtaramazsın kendini yeşil sisin pençesinden. Yani başlangıçta demek istiyorum. Sonraları, bunu kendi başına yapabilecek bi yol bulursun. Ama şimdi bizim öğrenmek istediğimiz şey başka bi şey."

"Neyi öğrenmek istiyoruz?"

"Suyu *görüp göremediğini*."

"*Görmüş* olduğumu, *görebildiğimi* nasıl anlayacağız?"

"Anlarsın, anlarsın. Şu konuşman olmasa, aklın bu kadar karışık olmazdı."

12

Notlarımı incelerken aklımı kurcalayan birkaç sorunla karşılaşmıştım. Sekiz Ağustos 1969'da *ramada*nın altında yerleşir yerleşmez don Juan'a sordum: "Bu yeşil sis de bekçi gibi, *görmek* için insanın yenmek zorunda olduğu bir şey midir?"

Don Juan, "Evet. İnsan her şeyi yenmelidir," dedi.

"Nasıl yenilir bu yeşil sis yolu?"

"Bekçiyi nasıl yenmiş olmalıydınsa, öyle; onun hiçliğe dönüşmesini sağlayarak..."

"Ne yapmam gerekir yani, sen bana onu söyle."

"Hiçbi şey yapman gerekmez. Senin yaradılışındaki birine, yeşil sis bekçiden daha kolay gelir. Su kaynağı perisi seni tuttu; oysa biliyorsun, bekçiyle başın belada. Aslına bakarsan bekçiyi hiç *görmüş* sayılmazsın."

"Onu sevemedi diye mi acaba? Hoşuma giden bir bekçi görmüş olsaydım ne olurdu? Benim gördüğüm bekçiyi çok güzel bulan insanlar da vardır herhalde. Onlar, hoşlarına gittiği için bekçiyi geçebilirler miydi? Yenebilirler miydi onu?"

"Hayır! Bi şey anladığın yok senin. Bekçiyi sevip sevmemek değil önemli olan. Duyguların iş başındayken, bekçi hep aynı biçimde görünür insana-canavar gibi, çok güzel, ya da işte öyle bi şey... Ama duygusuzca bakarsan ona, hiçleşmiş olur bekçi; bi hiç oluşu ve gene de gözümün önünde kalması düşüncesi son kerte anlamsız bir şeydi. Herhalde bu da don Juan'ın bilgisine değgin mantıkdışı bir önerme olacaktı. Biraz itelersem, anlayacağım bir biçimde açıklama yapmasını sağlayabileceğim düşüncesiyle, tam olarak ne demek istediğini sordum.

"Bekçinin, bildiğin-tanıdığın bi şey olduğunu sandın sen. Demek istediğim buydu işte."

"Ama tanıdığımı falan sanmadım ben onu."

"Çirkin buldun ya! Boyu şaşırtmıştı seni hani! Bi canavardı yani. Nedir bütün bu şeyler? Pekâlâ biliyorsun! İşte bekçi de hep bildiğin bi şey olarak kaldı ve öyle kaldıkça da sen onu *göremedin*. Hep söylüyorum ya; bekçi bi hiç oacak ve gene gözünün önünde kalacaktır. Yineliyorum: O, hiçbi şey olacak ve gene orda duracak..."

"Nasıl olur bu, don Juan? Söylediğin sözlerde bir anlam yok senin."

"Anlamsız ama, işte *görmek* budur. Konuşmanın yok bi yararı. *Görmeyi* öğrenmenin tek yolu *görmektir*.

"Subaşında bi sorun çıkmamıştı. Geçen gün suyu *görmene* ramak kaldıydı. Su, sana 'uğurlu' geldi. Şimdi geliştir bakalım *görme* yöntemini. Üstelik su kaynağı perisi de senin yanında."

"Tam üstüne bastın. Ben de bunu sormak için yanıp tutuşuyordum."

"Yan! Tutuş! Sor sorabildiğince... Ama buralarda su kaynağı perisinin pek lafı edilmez. Akla bile getirilmez desem

daha doğru olur. Kesinlikle! Sonra bi bakmışsın peri seni tuzağına düşürüvermiş. Böyle bi şey olursa, kimseden medet bekleme artık. Çeneni tut da, başka şeyler düşün bakalım."

Ertesi sabah saat 10 sularında don Juan piposunu kılıfından çıkararak harmanla doldurdu ve pipoyu bana vererek dere kıyısına kadar taşımamı söyledi. Pipoyu iki elimle tutarak gömleğimin düğmelerini çözdüm ve pipoyu gömleğimin altına yerleştirerek sıkıca tuttum. Don Juan iki hasır yaygıyla bir kor tepsisi taşıyordu. Ilık bir gündü. Suyun hemen kıyısındaki bir küme *brea* ağacının gölgesine yerleştik. Don Juan piponun ağzına bir parça ateş koydu ve tüttürmemi söyledi. Korkulu ya da çoşkulu falan değildim. Don Juan bana bekçinin niteliklerini açıkladıktan sonra, bekçiyi ikinci kez "görme"e çalıştığım zaman benzersiz bir kaygı ve korku sarmıştı beni. Oysa bu kez, don Juan'ın suyu gerçekten "görme" olasılığının bulunduğunu söylemesine karşın, herhangi bir çoşkusallık içinde değildim; yalnızca merak ediyordum.

Don Juan, önceki deneyimlerimde içtiğim iki katı kadar içirtmişti karışımı bu kez. Bir ara üzerime eğilmiş ve sağ kulağıma, devinebilmek için suyun nasıl kullanılacağını öğreteceğini fısıldamıştı. Çok yakın gelmişti yüzü bana, ağzını kulağıma dayamıştı sanki. Gözlerimi suya dikmememi, bakışlarımı yalnızca suyun yüzeyinde yoğunlaştırmamı ve su yeşil bir sise dönüşene dek bunu sürdürmemi söylüyordu. Bunları birkaç kez yineledi durdu; öyle ki, sonunda tüm dikkatimi sise vermiştim ve başkaca bir şey göremez duruma gelmiştim."

Don Juan'ın, "Önündeki suya bak," dediğini işittim, "ama suyun sesi seni sürükleyip götürmesin. Suyun sesi bi kez alıp götürmesin seni, valla bi daha bulup döndüremem seni haa! Haydi şimdi yeşil sise gir de sesimi dinle."

Don Juan'ın söylediklerini olağanüstü bir açıklıkla işitiyor ve anlıyorum. Gözümü kırpmadan suya bakmaya başladım; çok tatlı, tuhaf duygular kaplayıvermişti her yanımı-karıncalanma gibi, tanımsız bir mutluluk... Uzun bir süre geçmişti ama, yeşil sisi görememiştim. Gözlerimi suyun yüze-

yinde odaklayamadığımı düşünerek, daha da dikkatle bakmaya çalıştım; ne var ki, artık gözlerimi denetleyemiyordum ve gözlerimi kapayıverdim. Belki de yalnızca kırpmıştım onları, ya da oynatmıştım. Her ne hal ise, tam o anda su durağanlaşıverdi. Akmıyordu artık. Bir tabloydu sanki karşımda duran. Dalgacıklarında devinim yoktu. Sonra baktım, su, gazoz gibi köpürmekte. Kabarcıklanmakta. Yeşil bir maddenin genleşmesini andırmaktaydı bu köpüklenme. Sessiz bir patlamaydı bu; su, parlak, yeşil zerreciklere dönüşmekteydi. Bu patlamalar sürdü, sürdü; ta bütün varlığımı sarana dek...

Çok keskin, sürekli tiz bir gürültü her yanı sarsıncaya dek öyle asılı kalmıştım; sis, pıhtılaşarak bildiğimiz su haline dönüşüyordu. O keskin ses de don Juan'ın "Heyyy!" diye kulağımın dibinde attığı çığlıktı. Don Juan, sesine dikkat etmemi ve sise geri dönerek, o beni çağırana dek beklememi söyledi. İngilizce olarak "Tamam" dedim. Der demez de don Juan'ın gıdaklarcasına güldüğünü işittim.

"N'olursun konuşma," diyordu. "Bırak şimdi tamamı mamamı."

Çok iyi işitmekteydim söylediklerini. Sesindeki titrem bir ezgiyi andırıyordu ve çok sevecendi. Düşünmem gerekmiyordu bunları algılamam için. Zihnime çarpıp geçiveren kanılar gibiydiler.

Don Juan'ın sesi, tüm dikkatimi sise yöneltmemi ama kendimi sise kaptırmamamı buyurdu. Birkaç kez, bir savaşçının kendisini hiçbir şeye hatta kendi ölümüne bile kaptırmayacağını yineledi. Gene sise daldım; ve bunun sis olmadığını ya da en azından sis die bildiğim şeye benzemediğini gördüm. Sisi andıran bu görüngü çok küçük kabarcık zerrelerinden, "görüş" açımın içine girip çıkan yüzücü nitelikte kimi yuvarlak nesnelerden oluşmaktaydı. Bir süre bunların devinimlerini izledim; sonra uzaklardan gelen bir gümbürtüyle irkilerek dikkatimi yoğunlaştırma yetimi yitirdim. Artık o küçük kabarcıkları seçemiyordum. O anda ayrımsayabildiğim tek şey, yeşil, şekilsiz, sise benzeyen ışımaydı. Gene bir gümbürtü koptu. Gene irkilmiş ve sisin görüntüsünü yitirivermiş-

tim. Kendimi, sulama kanalındaki suya bakarken buldum. Bir üçüncü gümbürtü daha koptu, meğer, don Juan'ın sesiymiş bu. Sesini dikkatle izlememi, tek kılavuzumun bu olduğnu anlatıyordu. Akan suyun kıyısındaki sığlığa bakmamı, önümde duran bitkileri izlememi buyurmaktaydı. Bir sazlık gördüm; sazlığın yanında, içinde herhangi bir bitki bulunmayan bir açıklık vardı. Kıyıya yakın küçük bir kovuktu bu. Don Juan, kovasını doldurmak için hep buraya daldırırdı. Çok geçmeden don Juan gene sise dönmemi ve sesine dikkat etmemi buyurdu. Bana nasıl hareket edileceğini öğretmekte olduğunu ve söylediklerini dikkatle izlememi söyledi; kabarcıkları gördüğüm zaman bir tanesine binmemi ve beni sürüklemesi için kendimi bırakmamı ekledi.

Boyun eğerek dediklerini yaptım; birden çevremi yeşil bir sis sarıverdi. Ufak kabarcıkları görmüştüm. Don Juan'ın sesini gene yabansı ve ürkünç bir gürleme biçiminde işittim. İşitir işitmez de kabarcıkları sezme yetimi yitirmeye başladım.

Don Juan'ın, "Kabarcıklara binsene!" dediğini işitmekteydim.

Hem onun sesini işitmeye, bir de aynı zamanda yeşil kabarcıkları sezgilemeye çabaladım. Bu uğraşmanın ne kadar sürdüğünü bilemiyorum, ama öyle bir an geldi ki, onu dinlerken kabarcıkları izleyebildiğimi de ayrımsamıştım. Kabarcıklar yüze yüze önümden geçiyor, görüş açımın dışına akıyorlardı. Don Juan'ın sesi durmaksızın birisini izleyip üstüne çıkmam için zorluyordu.

Bunun nasıl yapılacağını bilemiyordum; ve farkında olmadan ağzımdan "Nasıl?" sözcüğü çıkıvermişti. Bu sözcük sanki ta derinlerden gelmiş ve beni de yüzeye çıkarmış gibiydi. Sanki bir yüzertoptu bu sözcük de, içimden bir yerden yüzeye çıkıvermişti. "Nasıl?" diye bir ses daha geldi içimden; köpek havlamasına benzeyen bir sesti bu. Don Juan da köpek gibi havladı; ardından çakal gibi uludu. Gülüyordu. Kendimi tutamayıp gülmüştüm.

Don Juan sakin bir sesle, bir kabarcığa tutunarak izlememi söyledi.

"Haydi geri dön," dedi, "gir sisin içine! Gir sise!"

Geri döndüm. Kabarcıkların devinmesi yavaşlamış, boyları da basketbol topu büyüklüğüne ulaşmıştı. Öyle yavaşlamışlardı, öyle irileşmişlerdi ki, her birini ayrıntılarıyla inceleyebiliyordum. Bunlara kabarcık demek de doğru sayılmazdı. Yani sabun köpüğü gibi, balon gibi, ya da küresel bir kap gibi değillerdi. Bir kaba benzemiyorlardı ama gene de kapalı, sınırlı görünüyorlardı. Aslında yuvarlak da değillerdi; ama onları ilk gördüğümde yuvarlak olduklarına yemin edebilirdim. Bu yüzden aklıma "kabarcık" imgesi gelmişti zaten. Pencereden seyredercesine bakıp durmaktaydım geçişlerine. Şöyle ki, pencerenin çerçevesi onları izlememe, onlarla birlikte akıp gitmeme engel oluyordu. Yalnızca sezgi alanımın içine girişlerini ve akıp gidişlerini izleyebiliyordum.

Onları bir kabarcık olarak görmem son bulunca, onlarla birlikte gidebileceğimi bulguladım. Birisine tutunuyordum ve birlikte yüzüyorduk. Gerçekten hareket ettiğimi duyumsamaktaydım. Daha doğrusu kabarcık oluyordum; ya da kabarcığa benzeyen o şeye dönüşüyordum.

Sonra don Juan'ın tiz çığlığı çınladı kulaklarımda. Gene irkilmiştim. kendimi "o"nun gibi duyumsama hali de yitip gitmiti. Son kerte ürkünç bir sesti işittiğim. Uzak, metalimsi, sesyayardan (hoparlörden) çıkan bir ses gibi... Kimi sözcükleri sökebilmiştim.

"Sığlığa bak!" diyordu.

Büyük bir su kümesi görmüştüm. Kaynaşan ivmeyle akan sular... Su, gürültü çıkararak akıyordu.

Don Juan'ın sesi gene buyurdu: "Sığlığa bak!"

Beton bir duvar gördüm.

Suyun çıkardığı gürültü kulaklarımı tırmalıyordu. Beni yutar gibi bir ses. Sonra birden her şey koptu. Bir siyahlık bürüdü her yanı-uyku bürüdü.

Su kanalına batmış olduğumu ayrımsadım. Don Juan bir ezgi mırıldanıyor, bir yandan da yüzüme su atıyordu. Sonra suya batırıverdi beni. Başımı suyun üstüne çekerek, sığlığa

yatırdı. Başım suya batmasın diye gömleğimin yakasından tutmaktaydı. Kollarımda ve bacaklarımda tatlı bir gevşeklik vardı. Uzattım bacaklarımı; gerindim. Gözlerim yorulmuştu; kaşınıyorlardı. Sağ elimi kaldırarak gözlerimi ovuşturmak istedim. Ama zor geldi bunu yapmak. Kolumu kaldıramamıştım. Sudan dışarıya çıkarımıyordum kolumu. Ama çıkardığım zaman kolumun yeşil, ağımsı bir maddeyle kaplı olduğunu görerek şaşırdım. Kolumu gözlerimin önünde tutarak baktım. Yeşile kaplanmış gibi görünen kolumun dış çizgileri yoğun yeşil bir ışık saçıyordu. Telaşla ayağa kalkarak kanalın ortasında durup gövdeme baktım. Göğsüm, kollarım, bacaklarım yemyeşildi, koyu yeşil bir renkteydi. Yapış yapış görünüyordu tüm gövdem. Don Juan'ın yıllar önce tatala bitkisinin kökünden benim için yapmış olduğu o heykelciğe benzemiştim.

Don Juan sudan çıkmamı söyledi. Sesi telaşlı gibi gelmişti bana.

"Yeşillenmişim," dedim.

Don Juan tasalı bir biçimde, "Kes şimdi," dedi, "vaktin kalmadı. Çık ordan. Su kıstıracak şimdi seni. Çabuk çık! Çık diyorum! Çık!"

Ürküyle fırlayıp, çıktım.

Don Juan, odasında karşılıklı oturup yerleşir yerleşmez, olağan bir sesle, "Bu kez başından geçenlerin hepsini anlat bana," dedi.

Deneyimimdeki sıra ilgilendirmiyordu onu; yalnızca, sığlığa bakmamı söylediğinde nelerle karşılaştığımı bilmek istiyordu. Ayrıntılarıyla anlatmamı istiyordu ondan. Görmüş olduğum duvarı anlattım.

Duvarın, aslında, önümde bulunduğunu söyledin. Ama don Juan, duvar ya sağımdaydı ya da solumdaydı diye dayatıyordu.

"Duvarı ilk gördüğünde, nerdeydi? Gözlerini kapa ve anımsayana dek açma."

Don Juan ayağa kalkmış ve, ben gözlerimi kapalı tutarken, beni subaşında otururken bulunduğum gibi doğuya dönük bir duruma getirmişti. Ardından, hangi yana doğru hareket etmiş olduğumu sordu.

Ben de ileriye, öne doğru devinmiş olduğumu söyledim. Don Juan, anımsamam gerektiğinde ve, düşüncelerimi suyu kabarcıklar halinde gördüğüm zamana çevirmemde diretiyordu.

"Hangi yöne doğru akıyorlardı?" diye sordu.

Don Juan, muhakkak anımsaman gerektiğini yinelerken, kabarcıkların sağıma doğru kaymış olduklarını anımsar gibi olmuştum. Ama, onun istediği biçimde kesin olarak emin olamıyordum. Don Juan beni sıkıştıra sıkıştıra, sonunda sezgilerimi bir düzene sokamadığımı anladım. Kabarcıkları ilk gördüğümde, sağa doğru kaymaktaydılar; ama irileşince, her yana doğru yayılıyorlardı. Kimileri bana doğru geliyor, kimileri de dört bir yana dağılıyorlardı. Hatta üzerimde ve altımda bile görüyordum kimilerini. Yani her yanımı sarmıştı bu kabarcıklar. Köpürdüklerinde çıkan sesi bile anımsıyordum; demek ki onları hem gözlerimle hem de kulaklarımla sezgilemiştim.

Kabarcıklar çok büyükleşip de içlerinden birine tutunabildiğim zaman, koca koca balonlar gibi birbirlerine sürtündüklerini "görmüştüm".

Sezgimin ayrıntılarını anımsadıkça, çoşkum artmaya başlamıştı. Ama pek ilgilendirmemişti don Juan'ı bu gelişme. Kabarcıkların kaynaştığını gördüğümü anlattım ona. Bu, sırf, işitsel ya da sırf görsel bir etki değildi; ayrımsız bir şeydi, ama kristal gibi temiz, belirgin bir şeydi. Kabarcıklar, birbirlerini rendelercesine sürtüşüyorladı. Devinimlerini işitmiş ya da görmüş sayılmazdım. Duyumsamaktaydım. O seslerin devinimlerin bir parçası olmuştum.

Bu deneyimimi anlatırken, yüreğim oynamıştı. Don Juan'ın koluna yapışarak, büyük bir çoşkuyla onu sarsmaya başladım. Kabarcıkların bir dış yüzeyi olmadığını görmüş-

tüm; ama gene de her biri ayrıymış gibi duruyor, yüzeyleri biçim değiştiriyor, çentik çentik-pürüzlü, gelişigüzel biçimler alıyordu. Kabarcıklar büyük bir hızla birleşiyorlar sonra birbirlerinden kopuyorlardı. Ama göz kamaştırıcı bir devinim değildi bu. Çok hızlı olmasına karşın o kadar da yavaş bir devinimdi.

Deneyimimi anlatırken anımsadığım bir başka şey de, kabarcıkların rengindeki nitelik olmuştu. Saydam, çok parlak ve yeşilimsi bir görünüşleri vardı. Ama görmeye alışık olduğum gibi bir renge benzeyen yanı yoktu bunun.

Don Juan, "Bırak zevzeklenmeyi," dedi. "Bunlar önemsiz şeylerdir. Ben sana yönünü anımsa dedim, sen kalkmış renklerini anlatıyorsun."

Herhangi bir şeye göre devindiğimi anımsayamıyordum. Ne var, don Juan, kabarcıklar başlangıçta hep sağıma-güneye doğru aktığına göre, güney doğrultusunu düşünmem gerektiğini ileri sürmekteydi. Gene, duvarın sağımda mı yoksa solumda mı bulunduğunu anımsamamı kesin bir biçimde buyurdu. Var gücümle anımsamaya çalıştım.

Don Juan "beni çağırdığında" ve, yani, kendime geldiğimde, galiba duvar solumda bulunuyordu. Duvara çok yakın bulunduğumdan, içine beton dökülen ağaç kalıbın girintili çıkıntılı izlerini görebiliyordum. Çok ince çıtalar kullanılmış bulunduğundan, bunların bıraktığı izler, yollu bir desen oluşturuyordu. Duvar çok yüksekti. Yalnızca bir ucunu görebiliyordum. Üzerinde köşe bulunmadığı dikkatimi çekmişti-ama eğmeçli bir biçimde kıvrılıyordu.

Don Juan, bu anlattıklarımı nasıl açımlayabileceğini düşünürcesine bir an sessiz oturdu; sonra da, tahmin ettiği başarılı duruma tam olarak geçememiş olduğumu söyledi.

"Ne yapmam gerekirdi?"

Bu soruma yanıt vermemiş, yalnızca dudaklarını büzerek düşünmeye başlamıştı.

Sonra, "Aslında başarılıydın," dedi. "Bugün bi *brujo*nun hareket etmek için suyu nasıl kullandığını öğrenmiş oldun."

"Ama *gördüm* mü?"

Don Juan, şaşırmış gibi, yüzüme baktı. Gözlerini açarak, o yeşil sisin içine birçok kez girdikten sonra bu sorunun yanıtını kendimin verebileceğimi söyledi. Ardından da, görüşmemizin yönünü ustalıkla değiştirerek aslında suyu kullanarak nasıl hareket edileceğini de tam olarak öğrenmemiş bulunduğumu, ama hiç olmazsa brujoların bunu yapabileceklerini öğrenmiş olduğumu, ve kanalın sığ yerine bakmamı söylediğinde, hareket ettiğimi göstermeyi amaçlamış bulunduğunu anlattı.

"Çok hızlı gidiyordun," dedi. "Yöntemini iyi bilen bir adam denli hızlıydın. Epey zor oluyordu seni izlemem."

Ta başlangıcından beri neler geçirdiğimi açıklaması için yakardım. Don Juan gülerek, işittiklerine inanmamış gibi hafif hafif başını salladı.

"Her şeyi başlangıcından öğrenmek istersin hep," dedi. "Başlangıç diye bi şey yoktur ki! Yalnızca, kafandaki bi düşüncedir başlangıç."

"Kanalın kıyısına oturup duman çektiğim zamana başlangıç diyorum," dedim.

Don Juan, atılarak, "Ama sen dumanı tüttürmeden önce, ben seninle neler yapılacağını hesaplayıp durmuştum," dedi. "Şimdi oturup anlatmam gerekir sana neler yapmış olduğumu, ama olmaz ki; o zaman, bi başka hususa götürür bu beni. O nedenle, başlangıçlara pek takmasan kafanı, galiba daha iyi olacak."

"Öyleyse, kıyıya oturup tüttürmemden sonra neler olmuştu, onları anlat bari."

Don Juan gülerek, "Sen kendin anlattın ya olanları." dedi.

"O yaptıklarım bir önem taşıyor mu, don Juan?"

Don Juan omuzlarını silkti.

"Yönergelerime harfiyen uydun; sise girip çıkman kolay oldu. Sonra sesimi dinledin ve seni her çağrışımda kendine gelip yüzeye çıktın. Bir alıştırmaydı bu. Sonrası kolay oldu. Sisin seni götürmesi için bırakmıştın kendini. Ne yapılacağı-

nı bilirmiş gibi davranıyordun. Epey uzaklaşmıştın i, seslenip seni gene çağırdım; ne kadar ötelere gitmiş olduğunu göresin diye o sığlığa baktırttım. Sonra da çekip çıkardım seni."

"Yani, don Juan, ben suda gidiyor muydum?"

"Gidiyordun. Hem de çok ötelere."

"Ne kadar gittim?"

"Söylesem inanmazsın."

Söylesin diye epey dil döktüm, ama don Juan, konuyu değiştirerek bir yere kadar gitmesi gerektiğini söyledi. Hiç olmazsa biraz çıtlatması için üsteledim.

"Meraktan çatlayacağım," dedim.

Don Juan, "Sen kendi kendini çatlatıyorsun aslında," dedi. "Bi düşünsen e! Hani bi duvar görmüştün-onu düşün! Otur hasırına şurda, tüm ayrıntılarını düşün. Ola ki o zaman ne kadar uzaklara gitmiş olduğunu anımsarsın. Şu kadarını diyeyim şimdilik. Çok uzağa gitmiştin sen. Çok iyi bilmekteyim bunu, çünkü seni geri çekinceye dek canım çıktıydı. Orda bulunmasaydım, yiter giderdin de bi daha hiç dönmezdin. O zaman şimdi ölün kalmış olurdu senin o kanalın kıyısında. Hani bakarsın, kendiliğinden dönmüş olabilirin. Her şey beklenir senden. Ne var, seni geri getirmek için harcadığım çabayı düşününce, şeye kadar gitmiş olman gerekir, yani..."

Don Juan uzun bir duraklamadan sonra sevecence yüzüme baktı.

"Ta Orta Meksika'daki dağlara dek mi desem," dedi, "ne bileyim ne kadar gittiğini işte, Los Angeles'e mi desem; belki de Brezilya'ya gitmiştin."

Don Juan ertesi akşam geç bir saatte dönmüştü. Ben de bu arada sezgilediğim şeylerden anımsadığım ne varsa yazmıştım. Yazarken, kanal boyunca bir aşağı bir yukarı her iki yöne doğru yürüyüp, bende bir duvar imgesini yaratan bir yeri bir yapıyı gerçekten görmüş olup olmadığımı araştırma düşüncesi geliverdi aklıma. Ola ki, diyordum kendi kendime, don Juan beni o baygın durumumda yürütmüş ve yol üzerindeki bir duvara baktırtmıştır. Sisi ilk gördüğüm zamanla, ka-

naldan çıkıp eve dönmemiz arasında geçen süre içinde, beni don Juan yürüttüğüne göre, en fazla üç kilometre yürümüş olabileceğimizi hesapladım. Ve kalkıp kanalın kıyısını her iki yöne doğru dörder kilometre gidene dek arşınladım. Bir yandan da, duvara değgin imgeme benzeyen bir şey görür müyüm diye her yanı iyice inceliyordum. Bu sulama kanalı bir buçuk iki metre genişliğinde uzana giden yalın bir yapıydı, ve üzerinde, o beton duvarın zihnime işleyen imgesini andıran herhangi bir bölüme rastlayamamıştım.

Akşamüstü don Juan eve dönünce, hemen yapına koştum ve yazdıklarımı dinlesin diye asıldım. Dinlemek istemedi ve beni yere oturtup yüzüme baktı. Gülümsediği falan yoktu. Gözlerini benden ötelere dikmiş, bir şey düşünür gibi durmaktaydı.

Birden sertleşen bir sesle, "Artık her şeyin ölüm saçtığını ayrımsamış bulunduğunu umarım," dedi. "Su da, bekçi denli öldürücüdür. Dikkatli davranmazsan, su seni kapıverir. Dün az kalsın götürüyordu seni. Ama seni kapması için, senin bunu istemen gerektir. Gördün mü neymiş senin sorunun! Kendini bırakmayı istemektesin."

Neden söz ettiğini anlamış değildim. Öyle ansızın olmuştu ki bu saldırısı, ne yapacağımı kestiremedim. Geveleyerek daha açık konuşmasını istedim. O da, isteksizce, vadideki su kaynağına gittiğini, su kaynağı perisini "gördüğünü" ve suyu "görme" fırsatını berbat etmiş bulunduğumu şimdi çok daha iyi anlamış olduğunu anlattı.

Aklım daha da karışmıştı.

"Nasıl yani?" diye sordum.

Don Juan, "Bu peri bi güçtür." dedi, "Bu bakımdan güçlü olmak gerekir onla karşılaşınca. Onun karşısındayken kendini bırakamazsın."

"Ne vakit bırakmışım kendimi?"

"Dün, suda yeşil olduğunda."

"Kendimi bırakmış falan değilim. Çok önemli bir an olduğunu düşünmüştüm bunun. Ve bana olanları anlatmak iste-

miştim sana."

"Sen kimsin ki, neyin önemli neyin önemsiz olduğunu düşünüyor, yargılıyorsun? Dokunduğun güçler hakkında bi şey bildiğin yok ki! İşte, su kaynağı perisi orda sana yardıma hazır duruyordu, evet, sen işleri berbat edene dek yardım ediyordu sana. Artık bilmem, neler gelecek başına. Su kaynağı perisinin gücüne dayanamadın, yenik düştün; artık her an seni çarpabilir."

"Yani, yeşil olduğuma bakmam yanlış bir şey miydi?"

"Kendini kaptırdın diyorum sana. Kendini bırakmak istiyordun. Buydu yanlış olan şey. Söylemiştim sana bunu daha önce, gene de söyleyeceğim. Bi *brujo*nun dünyasında yaşamını sürdürmenin tek yolu bi savaşçı olmaktır. Bi savaşçı her şeye karşı saygılı davranır ve mecbur kalmadıkça hiçbi şeyi ayağının altında çiğnemez. Dün saygılı davranmadın suya karşı. Genellikle iyi huylu birisin. Ama, dün ölümüne bıraktın kendini-ahmak enayi! Bi savaşçı bile bile ortak olmaz hiçbi şeyle; kendini sakınır bi savaşçı. Eğer bir işe girişmişse, sokmuşsa burnunu bir şeye, şunu iyi bilesin ki ne yaptığının farkındadır o."

Ne diyeceğimi şaşırmıştım. Don Juan iyice öfkelenmiti. Bu da ayrıca tasalandırıyordu beni. Bana karşı böyle davrandığı olmazdı pek. Kötü bir şey yaptığımın farkında olmadığımı söyledim. Birkaç dakika süren gergin bir sessizlikten sonra don Jua şapkasını çıkararak gülümsedi ve ordan gitmemi ve kendimi bırakma huyumu düzeltene dek oraya dönmememi söyledi. Ayrıca, sudan uzak durmamı, üç dört ay kadar gövdemin hiçbir yerine su değdirmememi vurgulayarak belirtti.

"Duş almadan nasıl yaparım?" diye sızlandım.

Don Juan gözyaşları yanaklarına akana dek güldü.

"Duş almadan yapamazsın ha! Bazen öyle çaresiz görünüyorsun ki, rol yapıyormuşsun gibi geliyor bana. Bak! Şaka bi yana, bazen öyle düşünmeden sellemehüsselâm işler yapıyorsun ki, yaşamındaki güçlere peşkeş çekiyorsun kendini."

Sürekli olarak kendimi denetim altında tutmamın insandışı, olanaksız bir şey olduğunu ileri sürdüm. Don Juan karşılık olarak, bir savaşçının denetleyemeyeceği hiçbir şeyin bulunmadığını belirtti. Ben de karşı çıkarak, kazalardan söz ettim ve su kanalında başıma gelenlere de kaza olarak bakılabileceğini söyledim. İstemeye istemeye ve bilinçsizce yaptığıma göre, bunun da bir kaza sayılmasının doğal olacağını anlattım. Birçok kimsenin başına gelen felaketlerin de bir bakıma kaza sayılabileceğinden falan söz ettim. Örnek olarak, sürdüğü kamyon devrilince ağır yaralanan yaşlı ve iyi bir adam olan Yaqui Kızılderilisi Lucas'ı gösterdim.

"Kazalardan kaçınmamız mümkün değil herhalde," dedim. "Hiçbir kimse çevresindeki her şeyi denetleyemez ki!"

Don Juan, "Haklısın," dedi. "Ama her şeye de kaçınılmaz bi kaza diye bakamayız. Lucas, bi savaşçı gibi yaşamıyor. Öyle yaşamış olsaydı, beklediğini ve neyi beklediğini bilmiş olurdu; içkili olduğu bi sırada kullanmazdı o kamyonu. Yoldan çıkıp bi kayaya toslatmış kamyonunu; çünkü sarhoşmuş. Yok yere gövdesini ezmiş."

Don Juan sürdürerek, "Yaşam koşulları, ölçüp biçip onlardan yararlanma alıştırmalarıdır bir savaşçıya," dedi. "Oysa sen yaşamın anlamını bulmaya çalışmaktasın. Ne yapsın yaşamın anlamını bi savaşçı! lucas da bi savaşçı gibi yaşamış olsaydı-üstelik onun elindeydi bunu yapmak, hepimizin elindedir bunu yapmak-koşulları ölçüp biçip öyle yaşardı o vakit. Ama ne oldu, kaburgalarını ezen o kazadan kaçınamadı. Bi savaşçı olsaydı Lucas, şimdi o boktan evinde pinekleyip aç açına oturmazdı. Sonuna dek sürdürürdü savaşımı."

Don Juan'a, eğer kendi başına bir kaza gelseydi de bacakları kötürüm olsaydı, o zaman ne yapardı diye sordum.

Don Juan, "E.., önleyemez de bacaklarımı yitirirsem," dedi, "o zaman artık bi adam falan sayılmam. O zaman ötelerde beni bekleyen şeye kavuşur giderim."

Don Juan bunları derken elini çevresinde şöyle bir savurmuştu.

Beni yanlış anladığını belirterek, aslında bu soruyu, hiçbir kimsenin gündelik yaşımındaki edimlerin değişkenliğini önceden göremeyeceğini belirtmiş olmayı amaçlayarak sormuş olduğumu açıkladım.

Don Juan, "Onu bunu bilmem ben," dedi. "Benim bildiğim, bi savaşçının boş yere kendisini ortaya koymayacağıdır. Yol ortasında durup marizlenmeyi beklemez o. Ancak böyle davranarak bilinmezden korur kendisini. Sizin kaza dediğiniz şeyler, çoğu kez kolaylıkla kaçınılabilecek şeylerdir. Kendisine çekidüzen vermeden yaşayıp giden ahmaklar başka tabii."

"Her zaman da her şeyi ince eleyip sık dokuyarak yaşanmaz ki," dedim. "Birisi eline güçlü bir tüfek alıp dürbünle sana nişan alsa, beş yüz metreden seni vurması işten bile değildir. O zaman ne yaparsın?"

Don Juan, duyduklarına inanmamışçasına bana baktı ve bir kahkaha kopardı.

"Peki, ne yaparsın o vakit?" diye bastırdım.

Don Juan bana öykünerek, "Birisi beni dürbünlü bi tüfekle beklese..." diye dalga geçti.

"Evet, diyelim ki adam bir yere saklanmış, seni bekliyor. Bir şey yapamazsın o vakit. Durduramazsın kurşunu."

"Doğru. Durduramam. Ama ne demek istediğimi anlamazsın ki!"

"Demem şu ki, ne denli bir savaşçı gibi yaşasan da, böyle bir durumda elinden bir şey gelmez."

"Öyle mi sanıyorsun? Pekâlâ gelir. Birisi elinde güçlü bir silahla, hem de dürbünlü bi silahla bekliyorsa ben de çıkmam ortaya."

13

Üç Eylül 1969'da yeni bir "görme" deneyimine giriştim. Don Juan, piposunu iki kez doldurarak içirtmişti bana. İlk etkisi, daha önceleri olduğu gibi olmuştu. Gövdemin her yanı uyuşunca, don Juan'ın sağ koltuk altımdan destekleyerek beni yürüttüğünü ve evin tüm çevresini kilometrelerce saran sık çalılığın içine götürdüğünü anımsıyorum. Çalılığa girdikten sonra ne don Juan'ın ne de kendimin neler yapmış olduğumuzu; ne kadar yürüdüğümüzü falan hep unutmuşum. Bir ara kendimi ufak bir tepeciğin üzerinde oturur bulmuştum. Don Juan sol yanımda oturuyor ve bana dokunuyordu. Dokunuşunu hissedemiyordum ama onu göz ucuyla izleyebiliyordum. Benimle konuşuyor gibi geliyordu ama, söylediği sözcüklerin neler olduğunu pek anımsayamıyorum. Ne var ki, söyledikle-

rini tam olarak anlamış gibi bir duygu içindeydim. Evet, ne söylediğini anımsayamama karşın, anlamlarını kesinlikle anlayabiliyordum. Sanki sözcükleri uzaklaşan bir trenin vagonlarıydı da, son sözcüğü, en arkadaki vagonun bir kare biçimindeki görüntüsünü almıştı. Söylediği son sözcüğün ne olduğunu biliyordum, ama onu dile getiremiyor, açık açık düşünemiyordum. Bir tür yarı-uyanık durumdaydım ve sözcük treni imgesi bir düş gibi geçmekteydi.

Sonra don Juan'ın sesini duyar gibi olmuştum.

Başımı kendisine doğru çevirerek, "Şimdi bana bakman gerek." diyordu. Üç dört kez yineledi bu sözlerini.

Baktım ve don Juan'ın yüzünde daha önce iki kez görmüş olduğum o ışıltıyı gene gördüm. Yüzünün belli yerlerinde dalga dalga oynaşan bu ışıldamanın uyatmacalı (ipnotik) bir etkisi vardı. Kendi başlarına devinir görünen bu yerlerin belirli sınırları yokmuş gibiydi; ama, ışık dalgaları, görünmez sınırları içinde kalıyor ve dışa taşmıyordu.

Önümde duran bu ışıklı nesneyi incelemeye başladım; birden, ışıltı yok oldu ve don Juan'ın o bildik yüz çizgileri ortaya çıkıverdi. Daha doğrusu don Juan'ın yüzünün görüntüsü, o kızartı yitip giderken, yavaş yavaş onun yerine geçti. Bakışlarımı yeniden yoğunlaştırmış olmalıyım ki, bu kez don Juan'ın yüzü giderek gözden yiterek yerini o kızartıyı bıraktı. Sol yerdeki ışıkların belli sınırları içinde kalmadıklarını gördüm. Kıvılcım saçan bir patlamayı andıran bir devinim vardı bu yerde. Tartımlı ve etkileyici bir biçimde çıkan ışık zerrecikleri uçuşup yüzüme çarpıyorlar; ve lastik topçuklar gibi geri zıplıyorlardı.

Don Juan, başımı çevirmiş olacak ki, birden sürülü bir tarla gördüm karşımda.

Don Juan, "Şimdi dosdoğru ileriye bak." diyordu.

Tam karşımda, iki yüz metre kadar ileride büyükçe, upuzun bir tepe vardı. Tüm yamacı sürülmüştü. Toprağı sürmüş olan traktörün açtığı yatay izler yamacın en altında ta tepeye değin birbirine koşut çizgiler oluşturmaktaydı. Tarladaki bir

sürü ufak taşın ve özellikle üç tane irice kayanın, boydan boya uzanan bu çizgilerin akışını kesmekte olduğu dikkatimi çekmişti. Tam önümde bulunan kimi çalılar, tepenin tabanındaki bir koyağın ya da derenin ayrıntılarını izlememe engel olmaktaydı. Bulunduğum yerden, bu derenin oluşturduğu vadi, derin bir yarık gibi gözüküyor, kıraç tepenin ortasında yeşil bitki örtüsüyle farklı bir görünüm yaratıyordu. Bu yeşillik, vadinin tabanında yetişen ağaçlardan ileri geliyor olacaktı. Gözlerimin içine bir yelin estiğini duyumsadım. Erinç dolu, derin bir durgunluk içindeydim. Kuş sesi, böcek vızıltısı falan yoktu.

Don Juan gene konuşmaya başlamıştı. Ne dediğini anlamam için birkaç saniye geçmesi gerekmişti.

"O tarlada bir adam görüyor musun?" diye sorup durmaktaydı.

O tarlada bir adam bulunduğunu söylemek istiyordum; ama bu sözcükleri seslendiremiyordum. Don Juan başımı arkadan elleri arasına alıp-kaşlarımın ve yanaklarımın üzerinde duran parmaklarını görmekteydim-tüm tarlayı bir yandan öbür yana görebileceğim biçimde döndürdü. Başımı yavaş yavaş döndürerek önc esağdan soa, ardından da ters yönde çevirmişti.

Birkaç kez, "Tüm ayrıntıları izle. Ölüm kalım sorunudur bu senin için," dediğini işittim.

Başımı, önümde uzanan görüyü 180 derecelik bir açıdan görebileceğim biçimde bir yandan öbürüne dört kez döndürmüştü. Başımı en sol uca çevirmiş olduğu anda, tarlada kımıldayan bir şey farkettiğimi sanmıştım. Sağ gözümün ucuyla hafif bir kımıldama sezmiştim. Don Juan bu kez başımı iyice sağa çevirerek gözlerimi tarlaya rahatça dikerek bakabilmemi sağladı. Sürülen toprak çizgisi boyunca ilerleyen bir adam görmekteydim. Bir Meksika köylüsü gibi giyinmişti bu adam; çarıklı, açık gri pantolonlu, uzun kollu bej gömlekli... Başında bir hasır şapka vardı; sağ omuzuna astığı açık kahverengi bir heybe taşımaktaydı.

Don Juan adamı gördüğümü anlamış olacak ki, adamın bana bakıp bakmadığını, bana doğru gelip gelmediğini, birkaç kez sordu. Adamın sırtının bana dönük olduğunu söylemek istiyordum; ama ağzımdan yalnızca "Hayır" sözcüğü çıkıyordu. Don Juan, adam dönüp de bana doğru gelmeye başlarsa, vakit geçirmeden bağırmamı ve o zaman başımı yana çevireceğini ve böylece beni koruyacağını söyledi.

Oysa, korku duyduğum, ilgilendiğim falan yoktu benim. Duygusuz gözlerle önümdeki sahneyi izliyordum. Adam tarlanın ortasına gelince durmuştu-çarığını bağlarcasına sağ ayağını iri yuvarlak bir taşın çıkıntısına koymutu. Sonra dikilerek heybesindenbir ip çıkarıp sol eline doladı. Sırtı bana ve önü tepeye dönük bir durumda, ortalığı gözden geçirmeye başladı. Gözden geçirmeye başladı diyorum, çünkü başını yavaş yavaş sağa doğru çevirerek hareket ettirişinden anlamıştım bunu. Yüzünü yandan görebileceğim biçimde sağa çevirmişti başını. Sonra bütün gövdesiyle bana bakmaya başladı. Başını, irkilmiş gibilerde, öyle bir oynatmıştı ki, beni grömüş olduğunu kesinlikle anlamıştım. Sol kolunu öne doğru uzatıp yeri gösterircesine tuttu ve kolunu hep öyle tuta tuta bana doğru ilerlemeye başladı.

Hiç zorluk çekmeden, "Geliyor!" diye bağırdım.

Don Juan herhalde başımı başka yana çevirmişti ki, çalılığı gördüm önümde. Don Juan, gözlerimi dikmeden "ağır ağır" bakarak çevremi gözetlememi söyledi. Az ötede, önümde, bana yakın bir yerde duracağını; bana doğru yürüyeceğini, ve yüzünde o ışıltıyı görene dek ona bakmamı belirtti.

Don Juan'ın, yirmi metre kadar gidip durduğunu gördüm. Öyle inanılmaz bir hız ve çeviklikle yürüyordu ki, bu giden don Juan mıdır diye kuşkulanmaya başlamıştım. Don Juan, bana dönerek, gözlerimi yüzüne dikmemi buyurdu.

Yüzünde o kızartıyı gördüm gene; bir ışık lekesine benziyordu bu kızartı. Yüzünden çıkan ışıklar sanki göğsüne, göbeğine doğru akmaktaydı. Gözlerimi kısmış da öyle bakıyordum sanki. Oysa gözlerim apaçıktı. Işıltı bir genişliyor bir büzülüyor gibiydi. Don Juan bana doğru geliyor olmalıydı; çün-

kü yaydığı ışık gittikçe yoğunlaşıyor, daha belirginleşiyordu.

Bir şey dediğini işittim. Ne dediğini çıkarmaya çalışırken ışığı görmem kesilivermişti. Artık don Juan'ı her zamanki yüzüyle görmekteydim. Bir iki metre önümde duruyordu. Yüzü bana dönük biçimde yere oturdu.

Dikkatimi gene yüzünde toplayınca, belli belirsiz bir ışıldama sezer gibi oldum. Sonra çaprazlamasına ince ışınlar kapladı yüzünü. Sanki birisi aynayla ışık yansıtmaktaydı ona doğru. Işıma yoğunlaştı, yoğunlaştı ve yüz çizgilerinin yerine gene o şekiliszi kızarık nesne geçti. Sol gözünün bulunduğu yerden gene nabız atışları gibi fışkıran ışıklar yayıldığını gördüm. Dikkatimi doğruca bu noktaya vermeyip, gözlerimi sağ gözünün bulunması gereken bir noktaya dikmeye çalıştım. Birden, berrak, saydam bir ışık birikintisi gördüm. Sıvı bir ışıktı bu.

Sezginin salt gözlemlemeden öte bir şey olduğunu anlıyordum; duygu gibi bir şeydi sezgileme... Bu yoğun, sıvı ışık birikintisinde olağanüstü bir derinlik vardı; "sevecen"di, "dost"tu. Yaydığı ışık, dalga dalga fışkırarak değil de içten içe yavaş yavaş görkemli yansımalar çıkarak dönüyordu. Öyle sevimli ve yatıştırıcı, öyle tatlı ve ince bir dokunuşu vardı ki bu ışığın bana, cennetteymişim duygusuna kapılıyordum.

Işıklı bölgeden öne doğru yayılan kesik kesik parlak ışık çizgiciklerinden oluşan bakışımlı (simetrik) bir halka gördüm. Bu halka bütün ışıklı bölgeyi kapsayana dek yayıldı ve sonra o pırıltılı birikintinin ortasındaki bir ışık noktasına dönüşene dek büzüldü. Halkanın bu biçimde birkaç kez yayılıp büzüldüğünü izlemiştim. Sonra dikkatimi yitirmeksizin beri yana baktım ve iki gözü birden izleyebilecek bir duruma geçtim. Bu her tür ışığın yayılma biçimlerini ayrı ayrı görmekteydim. Sol gözden öne doğru dikine kısa kısa ışık çizgileri çıkıyor; sağ gözden çıkan ışık çizgileriyse dışa doğru çıkmadan yayılıyordu. Tartımları (ritimleri) da değişikti iki gözün. Sol gözün ışığı dışa dönük patlamalar biçiminde çıkıyor; sağ gözün yaydığı ışık ise büzülerek ve için için dönerek deviniyordu. Sonra baktım, sağ gözdeki ışık tüm ışıklı bölgeyi kap-

lamaya başlamakta. Sol gözün patlamalar halinde çıkan ışığı ise çekilmekte...

Galiba don Juan beni bir kez daha döndürdü de, gene o sürülü tarlaya bakar duruma geldim. Adama bakmamı söylediğini duyuyordum.

Adam kayanın yanında durmuş bana bakmaktaydı. Yüzünün çizgilerini pek ayırt edemiyordum; şapkası yüzünü iyice örtüyordu. Çok geçmeden, adam heybesini sağ kolunun altına aldığı gibi sağım doğrultusunda yürüyüşe geçti. Tam sürülü bölgenin sonuna varmıştı ki, yön değiştirerek dere yatağına doğru birkaç adım attı. O anda dikkatim dağılıverdi ve adam da öbür sahne de yok oluverdi. Yerine, önümdeki çöl bitkilerini görmeye başlamıştım.

Don Juan'ın evine nasıl döndüğümüzü, nasıl olup da beni "kendime getirdiğini" falan anımsamıyorum. Uyandığımda don Juan'ın odasında, hasır yaygının üzerinde serilmiş yatmaktaydım. Don Juan yanıma gelerek kalkmama yardım etti. Her yanım uyuşmuştu; midem altüst olmuştu. Don Juan zorlanmadan, çabucak beni evin yanındaki çalılığa götürdü. Ben çıkarırken, o gülmekteydi.

Biraz rahatladıktan sonra saatime baktım. Gecenin on biri olmuştu. Gene yatıp uyudum. Ancak ertesi gün öğleden sonra saat birde kendime gelebildim.

Don Juan neler hissettiğimi soruyordu. Unutkan bir halim vardı. Düşüncelerimi toparlayamıyordum. Bir süre evin çevresinde dolaştım; don Juan yanımda yürüyor, gözlerini benden ayırmıyordu. Nereye gitsem, beni izlemekteydi. Yapacak bir şey kalmamış, gene yatıp uyumuştum. Akşam geç vakit uyandım. Artık çok daha iyiydim. Çevreme serili bir sürü yaprak gördüm. Yüzükoyun yatıyordum. Ve karnımın altına yığınla yaprak koyulmuş olduğunu gördüm. Keskin bir kokuları vardı. Daha tam uyanmazdan önce de bu kokuları algılamış olduğumu anımsadım.

Ortalığı kolaçan ederek don Juan'ı aradım. Sulama kanalının başında buldum onu. Geldiğimi görünce, elini kolunu

çılgın gibi sallayarak yaklaşmamamı, eve dönmemi belirtti.

"Koş içeri!" diye bağırıyordu.

Koşarak eve girdim. Çok geçmeden don Juan yanıma geldi.

"Sakın arkamdan gelme," dedi. "Beni görmek istersen, beni burada bekle."

Özür diledim. Saçma sapan özürlerle kendimi tüketmemi; özür dilemenin bir edimi geçersiz kılamayacağını söyledi. Beni kendime getirmekte çektiği güçlükten söz ederek, kanalın kıyısında aracılık yapmakta olduğunu belirtti.

"Şimdi de tehlikeyi göze alıp yıkamamız gerek seni suda," dedi.

Onu yatıştırmak için, kendimi iyi hissettiğimi söyledim. Gözlerini uzun süre gözlerime dikti.

"Gel benimle," dedi, "suya sokayım seni."

"Bir şeyim yok benim. İyiyim, baksana, yazı yazıyorum!" dedim.

Don Juan, olanca gücüyle çekip kaldırdı beni yerimden.

"Bırakma kendini!" dedi. "Çok geçmez gene uyursun. Ola ki bi daha uyandıramam seni."

Koşar adım evin arkasına gittik. Don Juan, suya varmadan önce, çok tasalı bir sesle gözlerimi sımsıkı kapamamı ve söyleyinceye kadar açmamamı söyledi. Bir an bile suya bakarsam, o an hemen ölebileceğimi bildirdi. Elimden tutarak önce başımı kanaldaki suya daldırdı ve beni dibe itti.

Saatlerce suya daldırıp çıkarmıştı beni. Bir an olsun gözlerimi açmamıştım. Duyduğum değişikliği anlatmak çok güçtü. Suya girmeden önce içimdeki tedirginlik öylesine örtülü ve belirsizmiş ki, don Juan beni sulama kanalında tuttuğu sür boyunca duyumsadığım rahatlık ve canlılığa kavuştuktan sonra ancak farkına varabildim bunun.

Sular burnuma doluyordu. Aksırıyordum. Don Juan beni sudan çıkararak, gözlerim hâlâ kapalı, eve götürdü. Yaygımın üzerine oturttu. Gövdemi belirli bir yöne doğru yerleştirdi. Ve gözlerimi açmamı istedi. Gözlerimi açmamla karşımdaki şey-

leri görmem, ve geriye fırlayıp don Juan'ın bacaklarına sarılmam bir olmuştu. Son kerte afallatıcı bir şeyle karşı karşıyaydım. Don Juan parmaklarının boğum yeriyle tepeme vurdu. Ağır, acı veren bir vuruş değildi bu, ama tepeme hızla inmiş ve beni oldukça sarsmıştı.

Don Juan, "Ne oluyorsun yahu? Ne gördün ki?" diye sordu.

Gözlerini açtığımda daha önce izlemiş olduğum sahnenin tıpkısını görmüştüm. Aynı adam vardı gene. Ama bu kez bana dokunurcasına yakındı. Yüzünü de görmüştüm. Bildik bir yüzdü bu. Adı dilimin ucundaydı sanki. Don Juan kafamı kütletir kütletmez yok olmuştu sanhe.

Don Juan'a baktım. Gene vurmaya hazırlanıyordu. Gülerek, bir daha indirmesini ister miyim diye sordu. Bacaklarını bırakıp hasıra oturdum. Don Juan, tam karşıma bakmamı ve hiçbir nedenle geri dönüp evin arka yanındaki suyun bulunduğu yöne bakmamamı buyurdu.

İşte o zaman ilk kez olarak odanın zifiri karanlık olduğunu ayrımsadım. Bir an, gözlerim kapalı mıdır diye ikircikiendim. Emin olmak için ellerimle yokladım. Don Juan'a seslenip gözlerimde bir gariplik olduğunu söyledim. Hiçbir şey gördüğüm yoktu; oysa, daha birkaç saniye önce başıma vurmaya hazırlandığını görmüştüm. Tepemde sağ yanda don Öuan'ın kahkahasını işittim Gaz lambasını yakıyordu. Birkaç saniyede gözlerim ışığa alıştı. Her şey her zaman olduğu gibi durmaktaydı; odasının, araları toprak dolgu dallardan örülü duvarları, duvarlarda acayip biçimler oluşturan sarkık dökük asılı bitki demetleri, sazdan örme tavan, bir direkten sarkan gaz lambası... Yüzlerce kez görmüştüm bu odayı. O anda bambaşka bir şey bulgulamaktaydım o odada ve kendimde. Sezgilerimin kesin ve son "gerçeklikler" olmadığını ilk kez olarak kavramış bulunuyordum. Bu duyguya doğru azar azar yaklaşıp durmuştum ve birçok kezler mantıksal aıdan bunu anladığımı düşünmüştüm. Ama hiçbir zaman kendimi böylesine büyük bir kuşkunun eşiğinde bulmuş değildim. İşte o anda, odanın "gerçek" olduğuna inanmak istemedim; ve don Ju-

an parmaklarını başımın tepesine gene öyle bir kütletse, önümdeki sahnenin yok oluvereceğine değgin yabansı bir duyguya kapıldım.

Üşümeksizin bir titreme aldı beni. Belkemiğimden aşağıya kayan sinirsel ürpertiler başlamıştı. Başımın, boynumun hemen üzerindeki bölümü ağırlaşmış gibiydi.

Yakınarak, don Juan'a, hiç de iyi hissetmediğimi söyledim ve görmüş olduğum şeyleri anlattım. Don Juan gülerek kendimi korkuya kaptırmanın acınası bir düşkünlük gösterisi olduğunu belirtti.

"Korkmadığın halde ürkmüş görünüyorsun," dedi. "Dostun sana bakıp durmuş, vay beyim vay. Bi yüz yüze gel bakalım onunla da nasıl donuna sıçarsın."

Don Juan kalkıp, suyun bulunduğu yöne bakmadan doğruca arabama gitmemi; kendisi bir ip ve kürek alıp yanıma gelene dek orda beklememi söyledi. Sonra arabayla bir yere gittik. Orda kurumuş bir ağaç vardı. Karanlıkta kazarak kütüğü çıkarmaya koyuldu. Saatlerce durup dinlenmeden çalışmıştık. Kütüğü yerinden çıkaramadık ama, artık kendimi dipdiri hissediyordum. Sonra eve dönüp yemek yedik.l Her şeye gene kusursuzca "gerçek"leşmiş, olağan duruma gelmişti.

"Ne olmuştu bana?" diye sordum. "Dün ne yapmıştım ben?"

"Beni tüttürmüştün, sonra da o dostu tüttürdün," yanıtını aldım.

Hayretle, "Ne dedin, ne dedin?" diye sormuşum.

Don Juan gülerek, her şeyi sil baştan anlatmasını isteyeceğimden korktuğunu belirtti.

Sonra yineledi, "Beni tüttürmüştün. Yüzüme, gözlerime dikmiştin gözlerini. İnsan yüzünün ayrıntısı olan ışıkları gördün. Bi büyücüyüm ben. Gözlerimden okudun bunu. Ama ilk kez yapıyordun bunu; onun için, bilemezdin. Başka başkadır her insanın gözleri. Çok geçmeden anlarsın bunu. Sonra da o dostu tüttürdün."

"Yani tarladaki o adamı mı?"

"Ne adamı!. Adam falan değildi o; seni çağıran bi dosttu."

"Nereye gitmiştik? O adamı, yani o dostu gördüğümde nerde bulunuyorduk?"

Don Juan çenesiyle evin önüne doğru bir yönü imleyerek, beni küçük bir tepeye çıkarmış olduğunu söyledi. Gözlemlediğim sahnenin evin çevresini örten çalılıklarla hiçbir ilintisi bulunmadığını belirttiğimde, beni "çağıran" dostun bu yöreden olmadığını açıkladı.

"Nereliymiş peki?"

"Yakında oraya götürürüm seni."

"O gördüklerimi nasıl yorumlarsın?"

"*Görmeyi* öğreniyordun, hepsi o kadar. Ama düşkünlüğün yüzünden şimdi başın dertte. Korkuya kaptırdın kendini. Bi daha anlatsan a gördüğün şeyleri."

Kendi yüzünün bana nasıl göründüğünü anlatmaya başladığımda, don Juan sözümü keserek bunun hiç önemi bulunmadığını belirtti. Onu bir "saydam yumurta" biçiminde *görmeme* ramak kaldığını söyledim. O da, "ramak kalmasının" yeterli olmadığını, *görmem* için daha nice fırın ekmek yemem gerekeceğini söyledi.

Don Juan, sürülü tarladan ve köylüden söz ettiğimde, bunlarla ilgili tüm ayrıntıları ilgiyle dinledi.

"Seni çağırıyordu o dost," dedi, "sana yaklaştığında başını çevirtmemin nedeni, sana bi zarar verecek olması değildi; beklemen daha iyi olacaktı da ondan yapmıştım bunu. Ne acelen var ki! Bi savaşçı hiçbi zaman aylak gezmez, acele de etmez. Bi dostun hazırlıksız olarak karşılanması, osuruğunla bir aslana saldırmaya benzer."

Hoşuma gitmişti bu mecaz. Bir süre güldük durduk.

"Başımı döndürmeseydin ne olurdu ki?"

"O zaman kendin çevirirdin başını."

"Ya çevirmeseydim?"

"Dost sana gelirdi-korkundan geberirdin. Seni yalnız bulsaydı, ölmen işten bile sayılmazdı. Kendini savunabilene

dek dağlarda, çöllerde bi başına dolaşmanı önermem. Bi dost çıkıverir de karşına kıymanı çıkarıverir."

"O yaptığı şeylerin bir anlamı var mıdır?"

"Anlattıklarına bakılırsa seni tutmuşa, sevmişe benzer. Bi peri tuzağıyla bi heybe edinmeni anlatmış sana; ama bu yöreden olmayacak, onun heybesi başka bi yerden gelme. Üç engel vardı önünde seni durduran-tarladaki o üç kaya. Sana en uygun güçleri de koyaklarda, sulak vadilerde bulacağın kesin. Sahnedeki, öbür şeyler, onu bulmana yarayacak olan işaretlerdir. Anlaım şimdi neresi o yer. Çok yakında seni oraya götüreceğim."

"Yani o gördüğüm yer, gerçekten var mı?"

"Tabii var."

"Nerede?"

"Sana söyleyemem."

"Nasıl bulurum o yeri?"

"Bunu da söyleyemem. Söylemek istemediğimi sanma ha! Sana nasıl söyleneceğini bilmiyorum da ondan söyleyemem."

Don Juan'ın odasında da aynı sahneyi görmemin ne anlama geldiğini sordum. Don Juan gülerek, o zaman bacaklarıma sarılmamı öykündü. Eğilmiş, kendi bacaklarına sarılır gibi yapmıştı.

"O dostun seni istediğini doğrulayıcı bir olgudur bu," dedi. "Seni tutmuş, seni sevmiş olduğunu sana da bana da iyice belirtmek için yapmıştır bunu."

"Ya gördüğüm o yüz?"

"Tanıdık bi yüz gibi gelmiş sana-çünkü onu biliyorsun. Daha önceleri de görmüştün ya! Ola ki, ölümünün yüzüdür o. Korktun. Toycasına bi davranıştı bu senin yaptığın. O seni bekliyorken, kendini sana göstermişken, sen kalkıp korkuya kapıldın. İyi ki ordaydım da kafanı kütletmiştim; yoksa bozulup sana diş bilerdi-hak etmiştin bunu hani! Bi dostla karşı karşıya gelmek için yaman bi savaşçı olması gerekir adamın; yoksa, alimallah, tepiverir adamı o dost-gebertiverir."

Don Juan, ertesi sabah Los Angeles'e dönmekten caydırmıştı beni. Yeterince iyileşemediğimi düşünüyor olacaktı. Güçlenebilmem için, odasında, güneydoğuya dönük olarak oturmamı söyleyip duruyordu. Kendisi sol yanımda oturarak not defterimle kalemimi bana uzattı ve bu kez kendisini kıstırmış olduğumu söyledi. Yanımda bulunmaktan başka, bir de benimle konuşması gerekiyormuş.

"Sabahleyin alacakaranlıkta seni gene suya götürmeliyim," diyordu. "Kendine gelemedin daha; yalnız kalmaman gerek bugün. Bütün sabah yanında duracağım. Öğleden sonra iyileşmiş olursun."

Bunca ilgi göstermesi tasalandırmıştı beni.

"Neyim var ki?" diye sordum.

"Bi dosta değdin ya sen!"

"Ne demek oluyor bu?"

"Bugün dostlardan söz etmesek daha iyi. Gel başka şeylerden söz edelim."

Konuşmak falan gelmiyordu içimden. Tasalanmam artıyor, sıkılıyordum. Don Juan'a göre bu durum çok mu gülünç bir şeydi ne... Gözlerinden yaşlar boşanıncaya dek güldü, güldü.

Sonra, gülen gözlerinde haşarı kıvılcımlar, "Tam konuşman gerektiği bi sırada konuşmak istemediğini mi söylüyorsun arkadaş!" dedi.

O sırada beni ilgilendiren tek bir konu vardı: O dost! Ne de bildik bir yüzü vardı! Onu tanıyormuşum ya da daha önceleri görmüşüm gibi değil de, bambaşka bir şey... Yüzünü her aklıma getirişimde, zihnime başka düşünceler üşüşüyor, sanki benliğimin bir yanı bu gizi biliyor da öbür yanlarımın bunu öğrenmesine karşı çıkıyordu. Dostun yüzündeki o tanışlık duygusu bana öyle ürkütücü öyle uğursuz geliyordu ki, sayrıl bir karakaygının içine gömülmüş gibiydi. Don Juan, bunun benim ölümümün yüzü olabileceğini anıştırmıştı. Ok gibi saplanmıştı bu sözleri yüreğime. Sabırsızcasına, bu ko-

nuyu açıklamasını istiyordum; ama don Juan bir şeyler saklar gibi davranıyordu. Sonunda dayanamadım, bir iki kez derin bir soluk alıp şu soruyu ağzımdan çıkarıverdim.

"Nedir ölüm, don Juan?"

Don Juan gülerek, "Bilmiyorum," dedi.

"Yani, tanımlasaydın, nasıl anlatırdın ölümü? Herkesin düşündüğü bir şey vardır herhalde bu konuda."

"Ne diyorsun arkadaş, anlamıyorum ki!"

Arabamın bagajında *Tibet'in Ölüler Kitabı* vardı. Ölüm konusunu işleyen bu kitabı don Juan'a gösterip neler düşündüğünü öğrenmek istiyordum. Kitabı getirmek için davranırken, don Juan beni kolumdan çekip oturttu. Gidip kendisi getirdi kitabı.

Yere çakılı oturma zorunluluğunu açıklamak amacıyla, "Sabahlar büyücülere göre değildir," dedi. "Odadan dışarı çıkabilecek denli iyileşmedin henüz. İçeride güvendesin. Şimdi dışarıya çıkarsan, bakarsın bi bela geliverir başçağızına. Bi dost çıkar çalılığın orda seni haklayıverir de, ölünü bulanlar bilinmeyen bi nedenle ya da kaza sonucu ölmüş falan diye ahkâm keserler."

Kendi başına verdiği bu kararları soruşturmak falan gelmiyordu içimden. Ben de öğleye dek öyle yerde çakılı oturdum ve kitabın kimi bölümlerini ona açıkladım. Don Juan, sözümü kesmeden, dikkatle izliyordu. Yalnız iki kez kısaca duraklamıştık; birincisinde don Juan su, ötekinde de yiyecek bir şeyler getirmişti. Ama, döner dönmez, hemen okumayı sürdürmemi istemişti. Çok ilgilenmişe benziyordu.

Okumam bitince, don Juan bana baktı.

Yumuşak bir sesle, "Neden bu adamlar ölüme, ölüm de yaşam gibi bi şeymiş gibi bakarlar, bilmem," dedi.

"Ola ki onlar ölümü bu biçimde anlıyorlardır. Sence Tibetliler *görüyorlar* mı?"

"Pek sanmam. İnsan *görmeyi* öğrenince, artık hiçbi şeyin önemi kalmaz. Hiçbi şeyin! Bu Tibetliler *görmüş* olsalardı, hiçbi şeyin aynı biçimde kalmadığını şıp diye anlarlardı. Bi

kez *görmeyelim*; artık bi şeyi tanımayız. Yani hiçbi şey, onları *görmediğimiz* zaman tanımış olduğumuz gibi kalmaz."

"E, bu *görme* işi herkese göre değişik olamaz mı?"

"Doğru. Değişik olabilir. Ama gene de, bu, yaşamın anlamlarının önemini yitirmediğini göstermez ki! İnsan *görmeyi* öğrenince, artık hiçbi şey aynı kalmaz."

"Baksan a! Tibetliler, ölümün de yaşama benzediğini ileri sürüyorlar. Ya sence ölüm nasıl bir şeydir?" diye sordum. "Bence ölüm hiçbi şey gibi değildir. Kanımca Tibetliler başka bi şey demek istiyorlar. Her ne hal ise, bu söyledikleri şey ölüm olamaz."

"Ya ne olabilir dersin?"

"Sen söyle bakalım. Kitabı sen okudun."

Konuyu değiştirmeye çalıştım ama don Juan gülmeye başladı.

"Ola ki," dedi. "Tibetliler gerçekten *görüyorlardır*; bu durumda görmüş oldukları şeyleri çok anlamsız bulmuş olmalılır ki kalkıp o saçma yazıları yazmışlar. E, bu da bi fark etmez onlar için, ve bu nedenle de o yazdıkları pek saçma sayılmaz."

"Benim, Tibetliler ne demiş ne dememiş, umurumda değil." dedim. "Ben senin ne düşündüğünü merak ediyorum. Sen ne dersin bu ölüm işine?"

Don Juan gözlerini bir an yüzüme dikerek kıkır kıkır güldü. Şaşırtısını belirtircesine gözlerini açıp kaşlarını kaldırıyor, yüzünü gülünçleştiriyordu.

"Ölüm bi dizi yapraktır," dedi, "bi dostun yüzüdür ölüm; ölüm ufukta parlak bi bulut, ölüm kulaklarında çınlayan Mescalito'nun sesidir. Bekçisiz dişsiz yüzü, Genaro'nun baş üstü oturuşudur ölüm. Konuşmam da ölümdür, sen de, not defterin de... Hiçbi şeydir ölüm. Bi hiçlik! Buracıktadır, ama burda olmayan bi şey."

Don Juan çok neşelenmişti. Bir ezgiye benzettim gülmesini. Dans eder gibi tartımlı kahkahalar...

"İyi saçmaladım, ha?" dedi. "Nasıl anlatayım ki ölümü

sana? Ama, dur, senin ölümünü anlatayım. Nasıl, nerde öleceksin; hiç kimse bilemez bunu. Ama, bak ben anlatayım sana bunun nasıl olacağını."

O anda bir korkuya kapıldım ve yalnızca ölüm üzerindeki düşüncelerini öğrenmek istemiş bulunduğumu belirttim. Ölüme değgin düşüncelerini genel olarak açıklamasının yeterli olacağını, herhangi bir kimsenin kişisel ölümüne, hele hele kendi ölümüne değgin ayrıntıları dinlemek istemediğimi söyledim.

Don Juan, "Kişisel bir örnek vermeksizin açıklama yapamam ki!" dedi. "Ölüm nedir, anlatayım isteyen sen değil misin? Al işte, anlatayım! Ama korkmak yok öyle, kendi ölümünle ilgili diye."

Bu konunun beni tedirgin ettiğini doğruladım. Kendisinin, oğlu Eulalio'nun ölümünü anlatırken, yaşamla ölümün sis kristalleri gibi birbirlerine karıştığını söylemesi gibi, ölüm hakkında genel konuşmalar yapmak istediğimi belirttim.

Don Juan, "Oğlum ölürken, onun yaşamının öyle yayıldığını sana anlattığımda," dedi, "genel bi konuşma yapmıyordum. Kendi oğlumun ölümünü anlatıyordum. Her ne şeyse bu ölüm, onun yaşamının yayılmasına neden olmuştu."

Konuşmasının akışını ayrıntılardan uzaklaştırmaya çabalayarak birkaç dakikalığına ölüp de tıbbi uygulamalar yardımıyla yeniden diriltilen kimseler değgin yazılar okuduğumu söyledim. Yazıların hepsinde de o yeniden dirilitilen kimselerin ölümleri sırasında hiçbi şeyi anımsayamadıklarına, ölümün tüm bilinçliliklerinin durmasına yol açmış olduğuna değgin demeçlerin yer aldığını belirttim.

Don Juan, "E, doğaldır bu," dedi. "İki aşaması vardır ölümün. Birinci aşamada bilinçlilik durmuştur. Pek bi şey sayılmaz bu aşama-Mescalito yemenin yarattığı ön duyular gibi... İnsanı sarıveren, mutlu eden, bütünlüğüne kavuşturan, dünyadaki her şeyi tozpembe gösteren bir aydınlanma durumu... Ama bu sığlık geçiliverince, büyüt bunlar yok olur ve insan bambaşka bir âleme dalıverir. Yeğinlikler, güçler âlemidir bu.

Mescalito'yla gerçekten bu aşamada karşılamşı olur insan. İşte ölüm de bunun gibidir. Başlangıçta sığ bi bilinç yitikliği geçirilir. İkinci aşama, asıl ölüm aşamasıdır. Bu aşamad rastlarsın ölümüne. Bilinç yitikliğinden sonra, bi kıpıda, kendimizi gene buluverdiğimiz aşama, bu ikinci aşamadır. İşte o zaman ölüm sakin bi öfkeyle eziverir bizi de, yaşamımız hiçliğe karışır."

"Ölümün böyle olduğunu nasıl biliyorsun?"

"Dostum var ya benim. Dumancık, kuşkuya yer bırakmayacak biçimde apaçık gösterdi ölümünü bana. İşte bu yüzden ya, ölümü yalnızca bu ayrıntılarından bilişim!"

Don Juan'ın sözleri beni derin bir korkuya itmiş, benliğimi altüst etmişti. İçimde, sanki bana kendi ölümümün nasıl ve ne vakit olacağını, ölümüne değgin bütün o iç karartıcı ayrıntıları açık açık anlatacakmış gibi bir duygu vardı. Bunları bilme düşüncesi beni umutsuzluğa sürüklüyor, ama aynı zamanda da meraklandırıyordu. Tabii, kendi ölümünü anlatmasını isteyebilirdim; ama böyle bir isteğin kabalık olacağını düşünerek, öyle bir şeye girişmedim.

Don Juan zihnimdeki bu çekişmeyi sezmişçesine eğlenmekteydi. Gülmekten sarsılıyordu gövdesi.

Yüzünde çocuksu bir sevinç. "Senin ölümün nasıl olacak, anlatayım mı?" diye sordu.

"Peki, anlat," derken sesim epey hırıltılı çıkmıştı.

Don Juan'ın kahkahası dinamit gibi patlamıştı. Elleriyle karnını bastırarak yerlerde yuvarlanıyor, bir yandan da kısık sesle "Peki, anlat!" diye yineleyip bana öykünüyordu. Sonra doğrularak oturdu. Yapmacık bir ağırbaşlılıkla ve titrek bir sesle. "Senin ölümünün ikinci aşaması herhalde şöyle olacaktır," dedi.

Gözleri içten bir merakla beni incelemekteyid. Güldüm. Böyle eğlenip dalga geçmenin, insanın kendi ölümü düşüncesinin keskinliğini köreltecek tek çıkar yol olduğunu açıkça kavradım.

Don Juan sürdürdü: "Çok araba kullanıyorsun. Bi bak-

mışsın gene direksiyonun başındasın. Daha düşünmene fırsat bile kalmadan olup bitivermiş. Gene öyle binlerce kez yaptığın gibi araba kullanıyorsun diyelim; daha da ne oldu diyemeden garip oluşmalar görüyorsun ön camda. Yakından bakarsan, parlak bi yaprağa benzeyen ufak bi bulutçuk dersin buna. Önünde uzanan gökteki bi yüzdür sanki bu. Ama dikkatlice bakarsan, geri geri kaçtığını anlarsın; ta uzaklarda bi noktacık haline gelene dek. Sonra sana doğru geliyor bu kez. Hızlanır hızlanır da, göz açıp kapayana dek arabanın ön camına öyle bi çarpılır ki, güçlüsün sen, bikaç kez bindirmesi gerek sana ölümün, seni temizleyene dek.

Artık anlamışsındır nerde bulunduğunu, ve neler olduğunu. O yüz gene kaçmıştır ufukta bi yerlere: gene saldırmak için, güçlenip de... Ta içine girer de yüz, o zaman çakarsın işte-yahu bu yüz dostun yüzüdür diye. Ölüm bi hiçti zaten her zaman. Bi hiç! Defterinin satırları arasında yitip gitmiş bi noktaydı o zaten. Ama gene de giriverir içine ya, durdurulmaz bi güçle-ve bakmışsın genişletiyor, yayıyor seni. Yamyassı edip seni serivermiş yerlere. Ve göklere ve ötelere. Oluvermişsin mini mini kristal tozanlarından bi sis, açılıyor, yayılıyorsun."

Ölümümün bu biçimde betimlenmesi beni çok etkilemişti. Böyle değişik bir şeyler anlatacağını biliyordum. Uzun süre sustum kaldım.

"Ölüm karnından dalar insanın içine," diye sürdürdü don Juan, "istenç aralığından giriverir içeri. İnsanın en duyarlı en önemli bölgesidir bu yarık. İstencin bulunduğu yerdir orası ve hepimiz ordan ölürüz işte. Çok iyi bilmekteyim, çünkü dostum beni o aşamaya getirmişti bi kezinde. Bi büyücü istencini ayarlayıp, ölümün girmesine göz yumar da, tam yamyassılaşıp yayılışına geçerken, o kusursuz istenci gene egemen olup o sisleri yeniden o kişiye dönüştürür."

Don Juan garip bir hareket yapmıştı. Ellerini iki yelpaze gibi açmış, dirsekleri düzeyine kaldırarak başparmaklarıyla gövdesinin yanına değecek biçimde çevirmişti. Ardından da, ellerini, yavaşça göbeğinin üzerinde birleştirmişti. Ellerini bir

süre orda tuttu. Gergince tuttuğu kollarının titrediğini görmekteydim. Sonra ellerini kaldırıp ortaparmaklarının ucunu alnına değdirdi; ve gene göbeğinin üstüne koydu.

Heybetli bir görünüşü vardı. Öylesine etkileyici ve güzel bir biçimde yapmıştı ki bunları; bayağı büyülenmiştim.

Don Jun, "Büyücüyü derli toplu tutan şey, istencidir." dedi. "Ama yaşlanıp da gücünü yitirince istenci de zayıflar ve o kaçınılmaz an geliverir. Yani istencini denetleyemediği bir an... O zaman, ölümün sessiz saldırısına karşı koyamaz, onun yaşamı da tüm öbür insanların yaşantısına dönüşür; yani sınırlarını aşıp giden bi sis yayılmasına..."

Don Juan bana baktı ve ayağa kalktı. Ürpertiler içindeydim.

"Artık çalılığa gidebilirsin," dedi. "Öğleden sonra oldu."

Gitmeyi hem istiyor, hem de göze alamıyordum. Korkudan çok ürkeklikti duyduğum. Şurası var ki, artık dosttan çekinmiyordum.

Don Juan, "sıkı" olduğum sürece, duyduğum şeylerin bir öneminin bulunmadığını söylüyordu. İyice sağlam bir durumda olduğumu; suya yanaşmadıkça, çalılığa güvenle gidebileceğimi belirtiyordu.

"Bu iş başka iş," dedi bir ara, "seni bi kez daha ıslatmam gerek; onun için sudan uzak dur."

Daha sonraları, don Jun, kendisini arabamla yakınlardaki bir kasabaya götürmemi istedi. Sarsaklığımı henüz üzerimden atamadığım için, bu, iyi bir değişiklik olur diye geçirmiştim. Bir büyücünün, ölümle oynaşmış olması düşüncesi epey sarsmıştı beni.

Don Juan bana güven vermeye çalışırcasına, "Büyücü olmak pis bir iştir," dedi. *Görmeyi* öğrenmenin çok daha iyi bir uğraş olduğunu söylemiştim sana. Her şeydir *gören* bir insan; ona oranla bi büyücü, zavallı bi durumdadır.

"Nedir büyücülük, don Juan?"

Don Juan uzun uzun yüzüme bakarken başını belirsizce sallamıştı.

"Büyücülük, insanın istencini bi açkı düğümde toplamasıdır," dedi. "Bir işe karışmaktır büyücülük. Bi büyücü arar arar da değiştirmek istediği bi açkı düğüm bulur ve istencini onun üstünde toplar. Büyücülerin *görmesi* gerekmez büyücü olmaları için. Salt istencini kullanmayı bilmesi, yeterlidir bu iş için."

Açkı düğümün ne anlama geldiğini açıklamasını istemiştim. Don Juan bir süre düşündükten sonra benim arabamın ne olduğunu bildiğini söyledi.

"Basbayağı bir makine işte!" dedim.

"Senin araban bujilerdir. Arabanın açkı düğümü budur işte bana göre. İstencimi toplayım bujilerinde,bak nasıl çalışmayacak araban."

Don Juan arabaya girip oturdu. Beni çağırıp kendisi gibi rahatça yerleşmemi istedi.

"Bak ne yapacağım," dedi. "Bi kargayım ben, onun için önce bi gevşetivereyim tüylerimi."

Bütün gövdesini titretmişti. Bu devinimini, bir su birikintisindeki serçenin ıslak tüylerini çırpmasına benzetmiştim. Don Juan başını, gagasını suya daldıran bir kuş gibi, eğmektedi.

"Aman ne güzel oluyor," diyerek gülmeye başladı.

Yabansı bir gülmeydi bu. Garip, uyutmacalı bir etki yaratmıştı üzerimde. Daha önceleri de birçok kez bu biçimde gülmüş olduğunu anımsadım. O zamanlar bu gülüşleri pek uzun sürmemiş olduklarından bu kez olduğu gibi üzerlerinde duramamıştım herhalde.

Don Juan, "Sonra da boynunu gevşetir bi karga," diyerek boynunu bükmeye ve yanaklarını omuzlarına sürmeye başladı. "Sonra bi gözüyle bakar dünyaya, ve sonra da öbür gözüyle..."

Çevresine bakmayı sözde bir gözünden öbür gözüne geçirirken başı sallanıyordu. Gülmesi gittikçe tizleşiyordu. Hemen oracakta bir kargaya dönüşecekmiş gibi aptalca bir duyguya kapılmıştım. İnanmazlığım göstermek için güleyim de-

dim, ama inme inmiş gibi kımıldayamadım. Bir tür gücün beni sardığını duyumsuyordum. Korkmuyordum, uyuşuk ya da uykulu falan değildim. Tüm duygu ve yetilerimin sapasağlam olması gerekirdi.

Don Juan, "Çalıştır arabanı şimdi," dedi.

Kontak anahtarını çevirip gaza basıverdim. Marş dinamosu gıcırdıyor ama motoru çalıştırmıyordu. Don Juan'ın tartımlı gıdaklamaları andıran yumuşak gülmesini işitiyordum. Bir daha çevirdim anahtarı, bir daha... Belki on dakika kadar gıcırdatıp durdum marşı. Don Juan gıdaklamasını sürdürmekteydi. Sonra vazgeçip kurşun gibi çöktüm koltuğuma.

Don Juan gülmesini kesti ve beni incelemeye koyuldu. O anda, gülmesinin beni bir tür uyutmacalı dalınç içine sürüklediğini "bilmiştim". Bütün olanların bilincinde olmama karşın, kendimden geçmiş bir duruma gelmiştim. Marşı çalıştıramadığım süre boyunca çok uysallaşmış bir durumdaydım, sanki uyuşmuştum. Don Juan yalnızca arabaya değil, bana da bir şeyler yapmıştı sanki. Gıdaklamasını durdurunca artık büyünün son bulduğu inancıyla ve tez canlılıkla gene çevirdim anahtarı. Don Juan'ın, gülmesiyle beni uyuttuğuna ve arabayı çalıştıramayacağıma inandırdığına emindim. Bir yandan motoru gıcırdatıp gaz pedalını öfkeyle pompalarken, öte yandan da gözümün ucuyla don Juan'a baktım. Tuhaf tuhaf bana bakıyordu.

Don Juan sevecence omuzumu tıpışlayarak, öfkemin "sıkı" durmama yarayacağını, beni gene suya sokmasına gerek kalmayabileceğini söyledi. Ne kadar öfkelenirsem, dostla karşılaşmanın verdiği rahatsızlıktan, o denli çabuk kurtulurmuşum.

Don Juan'ın, "Utanma canım," dediğini işitiyordum, "tekmele kerata arabayı."

Olağan, doğal kahkahası gene çınlatmıştı ortalığı. Bense acınacak bir halde sıkılganca güldüm.

Çok geçmeden don Juan, artık arabayı bıraktığını söyledi. Araba çalışmıştı!

14

28 Eylül 1969

Don Juan'ın evinde ürkütücü bir hava sezdim. Bir an, oralarda bir yerde, beni korkutmak için saklanmış olabileceğini geçirdim. Don Juan diye seslendim, ve cesaretimi toplayarak eve girdim. Don Juan içerde değildi. Ona getirdiğim iki yiyecek paketini bir köşede yığılı duran odunların üzerine bırakarak, daha önceleri birçok kez yaptığım gibi oturup onu beklemeye başladım. Ama don Juan'la bunca yıldır dostluğumuz sırasında, onun evinde böyle yalnız kalmaktan ilk kez korku duymaktaydım. Yanımda görünmeyen birisi varmış gibi bir varlığı duyumsamaktaydım. Yıllarca önce yalnız bulunduğum bir sırada bilinmez bir şeylerin çevremde tıpkı böyle sinsi dolaşmış olduğunu anımsadım. Yerimden fırlayıp evin dı-

şına kaçtım.

Bu "görme" işine değgin etkilerin birike birike artık canıma tak ettirdiğini söylemeye gelmiştim don Juan'a. Sürekli bir tedirginlik duyuyor, hiçbir neden yokken tasalanıp duruyordum. Don Juan'ın evinde yalnız kalmanın bende uyandırdığı bu korkulu hal, geçmişte korkularımın artarak nasıl dayanılmaz bir kerteye ulaşmış olduğunu getirmişti aklıma.

Yıllar öncesine uzanmaktaydı bu korku. Don Juan'ın, benimle "la Catalina" dediği bir büyücü kadını çok yabansı bir biçimde karşı karşıya bırakmış olduğu bir zamana... Yirmi üç Kasım 1961'de olmuştu bu olay; o gün don Juan'a gittiğimde onu dizini incitmiş, yatar bulmuştum. Bir düşmanının bulunduğunu, karatavuğa dönüşebilen bir büyücü kadın olan bu düşmanının, kendisini öldürme girişiminde bulunduğunu açıklamıştı.

"Hele bi yürüyeyim, o kadını gösteririm sana," demişti don Juan. "Kim olduğunu bilmen gerek."

"Ne diye öldürmek istiyor seni?"

Don Juan omuz silkerek herhangi bir şey söylemekten kaçınmıştı.

On gün sonra gene geldiğimde don Juan'ı sapasağlam bulmuştum. Tamamıyla iyileştiğini göstermek için dizini oynatıp duruyor, bu denli çabucak iyileşmesinin kendi eliyle yaptığı alçıdan ötürü olduğunu söylüyordu.

Sonra, "İyi ki geldin," demişti. "Bugün ufak bi yolculuk yapacağız seninle."

Ve arabaya atlayıp ıssız bir yere gitmiştik. Orada durunca, don Juan uyuklayacakmış gibi arabanın koltuğunda arkaya kaykılmış, bacaklarını gererek uzatmıştı. Kendimi gevşetmemi ve sessizce oturmamı istemişti. Geceye kadar elimizden geldiğince ortalıkta görünmemeye çalışmamız gerektiğini ve yapmakta olduğumuz işte en çekinceli vaktin akşamüzeri olduğunu belirtmişti.

"Ne gibi bir iş peşindeyiz ki?" diye sormuştum.

"La Catalina'yı tuzağa düşüreceğiz." demişti.

Hava biraz kararınca usulcacık arabadan çıkıp çöldeki çalılıklara doğru yavaş yavaş, çıt çıkarmamaya çalışarak yürümüştük.

Durduğumuz yerden, iki yanımızda uzanan tepelerin karaltılarını görebiliyordum. Düz ve oldukça geniş bir vadideydik. Don Juan, çalılıkla bir olacak, çalılığa karışacak biçimde durma yöntemlerine değgin ayrıntılı bilgiler vermiş, ve "savaş duruşu" dediği bir oturuşu öğretmişti. Sağ bacağımı sol kalçamın altına sokarak ve sol bacağım üzerinde çömelerek yapılan bir duruştu bu. Sol kalçanın altına sokulan sağ bacakla yeri iterek, gerektiğinde, büyük bir hızla kalkışa geçilebiliyordu. Don Juan ardından batıya dönük olarak oturmamı söylemişti. Kadının evinin bulunduğu yönmüş bu. Sonra sağ yanıma oturarak fısıltılı bir sesle gözlerimi yere dikmemi ve çalılığı sallayan esinti gibi bir şeyi aramamı, daha doğrusu, beklememi söylemişti. Gözlerimi üzerlerine dikmiş olduğum çalılıkta herhangi bir dalgalanma gördüğümde hemen başımı kaldırıp o cadıyı tüm "gözalıcı, kötülükçü görkemiyle" görmem gerekiyormuş. Don Juan bu sözcükleri kullanmıştı. Anlamını sorduğumda, dalgalanma görür görmez başımı kaldırıp kendi gözümle görmemi söylemişti. "Bi büyücü cadının uçması", sözcüklerle anlatılamayacak benzersiz bir görü imiş çünkü.

Aralıksız bir yel esmekteydi. Birçok kez çalıların dalgalandığını sanmıştım. Her kezinde başımı kaldırıp kendimi o doğaüstü deneyime hazırlıyordum. Ama bir şeycikler gördüğüm yoktu. Ne vakit yel çalılığı sallasa don Juan yeri sertçe tekmeliyor kollarını, kamçılar gibi havaya savuruyordu. Devinimlerindeki güçlülük olağandışıydı.

Birkaç kez deneyip de "uçan" cadı falan görmeyince, öyle doğaüstü bir olayla karşılaşmayacağıma iyice inanmıştım. Ama don Juan'ın o "güçlülük" gösterileri öyle güzeldi ki, varsın bu gece de böyle geçsin diye geçiriyordum.

Gün ağarırken don Juan gelip yanıma oturdu. Bitkin görünüyordu. Yerinden kımıldayamıyordu. Sırtüstü yere yatıp "Karıyı delemedik." diye mırıldandı. Çok ilgimi çekmişti bu sözeri. Don Juan aynı şeyi yineleyip durmaktaydı. Her deyişinde sesinin titremi daha da üzgün ve umutsuzluk doluydu. Tanımsız bir tasa kaplamıştı benliğimi. Don Juan'ın üzgüsü bana da bulaşmıştı.

Aradan birkaç ay geçmiş, don Juan bu olayla ilgili hiçbir söz etmemişti. Bu işi ya unutmuş ya da çözümlemiştir diyordum. Ne var ki, bir gün don Juan'ı çok heyecanlı bir durumda buldum. Alıştığım o sakin haline hiç uymayan bir biçimde, bir önceki gece "karatavuğun" gelip önünde durduğunu ve kendisine dokunurcasına yaklaştığını, buna karşın kendisinin uyanamamış bulunduğunu söyledi. Kadın öyle kurnazca davranmış ki, don Juan onun geldiğinin farkına bile varamamış. Ne ki, şansı yaver gitmiş de tam zamanında uyanıvermiş ve yaşamını kurtarmak için korkunç bir çatışmaya girişmiş. Don Juan'ın sesindeki titrem öyle dokunaklıydı, öyle acıklıydı ki! İçim, ona karşı sevgi, koruma duygularıyla doluverdi.

Don Juan, o cadıya engel olmak için hiçbir çaresi kalmadığını sıkıntılı ve üzüngle dolu bir sesle anlatmış, gene çıkıp geliverirse, bunun artık yaşamının sonu demek olacağını belirtmişti. Ne yapacağımı, ne diyeceğimi bilemeden, ağlamaklı, onu dinliyordum. Don Juan, bu derinkaygımın farkına varmış olacak ki, yüreklilikle gülmeye başladı. Omuzumu tıpışlayıp, aldırmamamı, henüz oyunu yitirmiş bulunmadığını, elinde bir koz daha bulunduğunu, kendisini savunmak için bir fırsat daha olduğunu söyledi.

"Bütün koşulları inceler, ona göre davranır bi savaşçı." dedi gülümseyerek. "Yapamayacağı işe burnunu sokmaz bi savaşçı."

Don Juan, gülümseyişiyle o uğursuz karayıkım (felâket) bulutlarını dağıtıvermişti. Başımı okşamaktaydı.

Birden, "Gel gör ki," dedi, "bütün bu dünyada kala kala tek koz kaldı elimde. Evet, o da sensin!" Gözlerimin içine baka baka söylemişti bunları.

"Ne?"

"Cadıyla savaşımımdaki kozum sensin."

Ne demek istediğini anlayamamıştım. Don Juan kadınların beni tanımadığını, ve bu kozu tasarladığı biçimde oynarsam o "karıyı delme" olasılığının çok kuvvetli bulunduğu açıklamasını yaptı.

"O 'karıyı delme' ne anlama geliyor?"

"Onu öldüremezsin ama balon deler gibi delebilirsin. Bunu yaparsan eğer, peşimi bırakır. Ama takma kafanı şimdi buna. Sırası gelince yapman gerektiğini anlatırım sana."

Aylar geçmişti. Tam bu olayı unutmuş olduğum bir sırada don Juan'ın evine gittiğimde bir şaşırtıyla karşılaştım. Don Juan koşa koşa gelmiş ve arabadan çıkmamı söylemişti.

"Hemen git burdan," diye fısıldamıştı kulağıma büyük bir telaşla. "İyi dinle beni, git bi tüfek al, ya da bul buluştur. Ama kendi tüfeğin olmasın. Anlıyor musun? Seninki olmasın da, ne olursa olsun, bi tüfek bul ve hemen buraya getir!"

"Ne yapacaksın tüfeği?"

"Git dedim sana!"

Bir tüfek bulup dönmüştüm. Yanımda satınalacak para bulunmadığından, gidip bir arkadaşımın eskice bir tüfeğini almıştım. Don Juan tüfeğe bakmadı bile; gülerek benimle, öyle, sert konuşmasının nedenini açıkladı. Meğerse karatavuk evin çatısındaymış da don Juan onun beni görmesini istememiş.

"Karatavuğu çatıda görünce bi tüfek getirirsen karıyı tüfekle delersin diye düşünmüştüm," diyordu don Juan. "Ama sana bi şey olsun istemem; onun için, gidip bi tüfek satınalmanı ya da bi yerlerden bulmanı söylemiştim. İşini bitirdikten sonra tüfeği parçalayıp atman gerekiyor da..."

"Ne işimin bitmesi?"

"Karıyı tüfekle deldikten sonra yani."

Don Juan, tuhaf kokulu bir bitkinin taze yapraklarıyla ve saplarıyla ovalaya ovalaya tüfeği bana temizlettirdi. Kendi eliyle iki fişek temizleyip çifteye sürdü. Sonra da, evin önün-

de saklanıp karatavuk çatıya konana dek beklememi, iyice nişan aldıktan sonra iki tetiği de birden çekmemi söyledi. Saçmalardan çok, şaşırtının etkisi karıyı delecekmiş, ve yeterince güçlü ve kararlı olursam, cadının don Juan'la bir daha uğraşmamasını sağlayabilecekmişim. Bu bakımdan bu işi ele almamdaki niyetimin ve karıyı delmedeki kararlılığımın kusursuz olması gerekirmiş.

Don Juan, "Ateş ettiğin anda çığlığı basmalısın," dedi. "Yeğin, delici bir çığlık atmalısın."

Ardından evin *ramada*sından üç metre uzakta bir yere odun ve kamış parçaları yığmaya başladı. Beni, bu yığınlara yaslanarak oturttu. Oldukça rahat bir yerdi burası. Yarı oturur gibi, sırtım iyice desteklenmiş bir durumdaydım ve çatıyı rahatça görebiliyordum.

Don Juan, cadının çıkması için henüz erken olduğunu ve karanlık basana dek bütün hazırlıklarımızı tamamlamamız gerektiğini; sonra da eve girip içerde kalacağını ve böylece karının ona saldırmasını sağlayacağını söylüyordu. Kendimi gevşek tutmamı, dikkat çekmeden ateş edebileceğim rahat bir durumda beklememi de ekledi. Birkaç kez çatıya nişan aldırdıktan sonra, çifteyi omuzuma yerleştirip nişan almanın çok yavaş ve oyalayıcı olduğunu belirtti. Ve tüfeğin altına bir destek kurmaya başladı. Sivri uçlu bir demirle yerde iki derin delik açıp ucu çatallı iki değneği bu deliklere yerleştirdi. Çatallı bölümlerin arasına uzunca bir sırık bağladı. Tüfeğimi bu çubuğun üzerine dayayarak çatıya kolayca nişan alabilmemi sağlamıştı.

Don Juan göğe bakarak eve girme zamanının geldiğini söyledi. Kalkıp, bu işin şaka götürür yanının bulunmadığını ve kuşu ilk atışta vurmam gerektiğini bir kez daha vurguladıktan sonra, yavaş yavaş eve girdi.

Don Juan gittikten sonra birkaç dakikalık bir alacakaranlığın ardından hava birden kararmıştı. Sanki benim yalnız kalmamı bekliyordu da ansızın bastırmıştı karanlık. Gözlerimi dikmiş çatının karaltısını seçmeye çalışıyordum; ufuk henüz biraz aydınlık olduğundan, çatının dış çizgilerini görebi-

liyordum. Ama, sonra hava kapkara oldu ve evi görmem çok güçleşti. Saatlerce bir şey göremeden çatıya bakıp durdum. Kuzeye doğru uçmakta olan iki baykuş görmütüm. Kanatları öyle geniş açılmıştı ki, karatavuk olamazlardı. Çok geçmeden çatıya konmakta olan küçük bir kuşun karaltısı ilişti gözüme. Kuşkusuz, bir kuştu bu! Yüreğim hızla atmaya başlamıştı. Kulaklarımda bir vınlama duydum. Karanlıkta nişan alıp iki tetiği birden çekiverdim. Yaman bir gümbürtü kopmuştu. Tüfeğin dipçiği omuzumu geriye itmiş ve tam o anda kulakları tırmalayan keskin, korkunç bir insan çığlığı işitmiştim. Uğursuz, yüksek sesli bir haykırıştı bu ve çatıdan gelmekteydi. Allak bullak olmuştu zihnim. Hemen, don Juan'ın, ateş ederken bir çığlık atmamı uyarmış olduğu geliverdi aklıma. Unutmuştum bağırmayı. Çifteyi gene doldurmayı geçiriyordum ki, don Juan kapıyı açarak koşa koşa yanıma geldi. Elinde bir fener vardı ve çok sinirli görünüyordu.

"Galiba zıbarttın karıyı," dedi. "Kuşun ölüsünü arayalım, gel."

Don Juan bir merdiven getirdi ve çıkıp *ramada*nın üzerine bakmamı istedi. Ama bir şey bulamamıştım. Kendisi de çıkıp baktı; o da kuş ölüsüne benzer bir şey bulamadı.

Don Juan, "Kuşu paramparça mı ettin, ne; o zaman da bi tüyünü falan bulmamız gerekir," dedi.

Önce *ramada*nın oraları sonra da evin çevresini aramaya koyulduk. Sabaha dek fenerin ışığında arayıp durmuşuz. Sabahleyin gene taradık geceleyin aradığımız yerleri. Öğleden önce saat 11:30'da don Juan aramamıza son verdi. Yere çöküp kaygılı bakışlarla bana bakıyor, sıkılgan bir gülümsemeyle düşmanını alt edemediğimi, yaptığımız işin karıyı daha da öfkelendirmekten başka bir işe yaramadığını, artık her an ölümünü bekler duruma düştüğünü söyledi.

"Ama sen güven içindesin," diye ekledi, "karı seni tanımıyor çünkü."

Ayrılacağım sırada arabama giderken, tüfeği kırıp atayım mı diye sormuştum. Tüfeğin bir şey yapmadığını, onu arka-

daşıma geri verebileceğimi söylemişti. Don Juan'ın gözelrinde derin bir umutsuzluk sezmiştim. Yüreğim parçalanmıştı; nerdeyse ağlayacaktım.

"Sana bir yardımım dokunabilir mi?" diye sordum.

"Yapabileceğin bi şey yok ki," diye yanıtladı.

Bir an sessizce durduk. Hemen gitmek istiyordum ordan. Dayanılmaz bir üzüntü içindeydim. Ne edeceğimi bilemiyordum.

Don Juan, "Sahiden bana yardım etmek ister misin?" diye soruverdi. Sesi bir çocuk sesi gibiydi.

Bütün varlığımla her şeyi yapmaya hazır olduğumu belirttim. Ona olan sevgimin derinliğini, ona yardım edebilmek için hiçbir şeyden kaçınmayacağımı söyledim.

Don Juan gülümseyerek gerçekten doğru mu söylediğimi sordu bir kez daha. Ben de ateşli bir biçimde ona yardım etme isteğimi bir kez daha doğruladım.

Don Juan, "Eğer içtenlikle söylüyorsan, bi şansım daha var demektir," dedi.

Çok sevinmiş görünüyordu. Ağzı kulaklarına varırcasına gülümsüyor, neşelendiği zamanlar yaptığı gibi ellerini çırpıp duruyordu. Havasının bu denli değişmesinden ben de etkilenmiştim. Bütün o üzüntüler, kaygılar yitivermişlerdi de, yaşam gene açıklanamaz bi biçimde coşmaya başlamıştı. Don Juan oturdu. Ben de yanına oturdum. Don Juan uzun uzun bana baktıktan sonra sakin ve kararlı bir biçimde benim gerçekten o anda ona yardım edebilecek tek kimse olduğumu; ve çok çekinceli ve özel bir yapmamı isteyeceğini söyledi.

Kabul edip etmeyeceğimi görmek istercesine bir an duraksamıştı. Onun için her şeyi göze alacağımı yineledim.,

Don Juan, "O karıyı delmek için bi silah vereceğim sana." dedi.

Bir torbadan uzun bir nesne çıkarıp bana verdi. Elime alıp incelemeye başladım. Bir ara elimden düşürür gibi olmuştum.

Don Juan, "Yabandomuzu," diye sürdürdü. "Bunla deler-

sin karıyı."

Elindeki şey bir yabandomuzunun kurutulmuş ön ayağıydı. Derisinin çirkin bir görünümü vardı, kıllarına dokunmak tiksindiriyordu insanı. Toynağı bozulmamıştı; iki yarıları da açıkça gerilmişti. Korkunç bir görünümü vardı bu şeyin. Bir an midem bulanıverdi. Don Juan çekiverdi ayağı elimden.

"Karının tam göbeğine saplamalısın yabandomuzunu." dedi.

"Nee?" deyivermişim kısık bir sesle.

"Bunu sol elinle kavrarsın, dürtüverirsin karının karnına. O kadın büyücü olduğundan, bu yabandomuzu onun karnına batınca, artık bi başka büyücü dışında hiç kimse bilemez bunun karıya saplandığını. Sıradan bi savaş değil ki bu; büyücüler savaşı olacak. Şu tehlikesi var: Bunu kadının karnına saplayamazsan, seni bir çarpar da oracıkta ölürsün. Ya da dostları, yakınları seni vururlar, bıçaklarlar. Ama bakarsın, sıyrıksız atlatırsın bu savaşı.

"Başarabilirsen, bu yabandomuzu ayağı cehennem azabı çektirir kadına da artık bana hiç dokunamaz."

Sil baştan bunaltıcı bir kaygıya kapılmıştım. Don Juan'a olan sevgim sonsuzdu. Hayrandım ona. Benden bu işi yapmamı istediği sırılarda, artık onun yaşam biçimini ve bilgisini erişilebilecek en yüksek bir başarı olarak değerlendirir duruma gelmiş bulunuyordum. Böyle bir kimsenin ölmesine nasıl göz yumabilirdim ki? Ama kendi yaşamımı böyle bile bile nasıl tehlikeye atabilirdim? Kendimi bu düşüncelere öylesine kaptırmıştım ki, don Juan omuzumu sıvazlarken kendime gelmiş ve onun ayağa kalkmış olduğunu görmüştüm. Başımı kaldırıp baktım; sevecen bir gülüşle bana bakmaktaydı.

"Gerçekten bana yardım etmeye karar verdiğinde, dönüp gelirsin buraya." dedi. "Ama o zamana kadar gelme. Geri gelirsen, ne yapılacağını bilmiş olacağım. Haydi git şimdi! Dönmek istemezsen, onu da anlarım."

Birden ayağa kalkıp arabama doğru yürüdüm. Ve çikip gittim. Don Juan aslında beni büyük bir sıkıntıdan kurtarmış-

tı. İşte ordan ayrılmıştım ve bir daha da dönmek zorunda değildim Ne var ki, böyle özgür kalışım, beni rahatlatmış değildi. Bir süre yol aldıktan sonra, düşünmeden direksiyonu çeviriverdim ve don Juan'ın evine doğru arabayı sürmeye başladım.

Don Juan hâlâ *ramada*nın altında oturmaktaydı. Beni görünce pek şaşırmışa benzemedi.

"Otur bakalım şöyle," dedi. "Batıdaki bulutlar öyle güzel ki! Az sonra hava kararacak. Sakin sakin otur, tadını çıkar alacakaranlığın. Şimdi istediğini yap. Ben sana söyleyince de dosdoğru şu parlak bulutlara bakarsın ve alacakaranlığın sana güç ve erinç vermesini dilersin."

Bir iki saat yüzüm batıdaki bulutlara dönük, oturdum. Don Juan içeri girmiş orada kalmıştı. Hava kararmaya başlayıncı, çıkıp yanıma geldi.

"Şimdi akşam karanlığı çöktü," dedi, "kalk bakalım! Gözlerini kapama, doğruca bulutlara bak. Kollarını yukarı kaldır-ellerini, parmaklarını aç, ger. Olduğun yerde koşar gibi yap."

Dediklerini yapmaktaydım. Kollarımı başımın üzerine doğru kaldırıp yerimde sayarak koşmaya başladım. Don Juan yanıma gelip devinimlerimi düzeltti. Yabandomuzu ayağını sol elimen ayasına yerleştirerek başparmağımla kavrattı. Ardından, kollarımı aşağıya doğru çekerek batı ufkundaki koyu gri bulutlara doğru yöneltti. Parmaklarımı yelpaze gibi açarak, ayalarıma doğru kıvrık tutmamı istedi. Parmaklarımın bu biçimde dışa doğru gerili tutulmasının önemi büyükmüş; içe doğru kıvırırsam, alacakaranlıktan güç ve erinç dilemek yerine, ona gözdağı vermiş olurmuşum. Koşma biçimimi düzeltmişti. Tekdüze ve yumuşak olmalıymış adımlarım; kollarım gerili, alacakaranlığa sahiden koşarmışçasına...

O gece uyku tutamıştı bir türlü. Beni yatıştırmak bir yana, tam tersine içimi çoşturmuştu alacakaranlık duası.

"Öyle çok şey var ki yaşamımda askıda kalmış..." dedim, "henüz sonuçlanmamış öyle çok şey var ki!"

Don Juan yumuşakça güldü kıkır kıkır.

"Hiçbi şey aslında kalmaz bu dünyada." dedi. "Hiçbi şey bitmez, hiçbi şey sonuçlanmaz. Haydi uyu bakalım."

Öyle yatıştırıcı gelmişti ki don Juan'ın bu sözleri...

Ertesi sabah saat on sıralarında don Juan yiyecek bir şeyler getirmişti. Sonra işimize başladık. Don Juan, kadına öğle vakti ya da öğleden biraz önce yaklaşacağımızı fısıldayarak söylüyordu. Günün bu erken saatlerinin en uygun zaman olduğunu, cadıların bu vakitte henüz güçlerini toplayamamış, gözlerini açamamış bir durumda bulunduklarını; ama gene bu yüzden de büyücü kadının bu saatlerde evinden dışarıya çıkmayacağını belirtti. Soru falan sormuyordum. Don Juan sonra beni karayoluna çıkardı ve arabayı yolun kıyısına çekip park etmemi söyledi. Orada beklememiz gerektiğini bildirdi.

Saate baktım; on bire beş vardı. Sık sık esniyordum. Uykumu alamamıştım. Zihnim dağınıktı.

Birden, don Juan dikilerek beni dürttü. Yerimden fırlamıştım.

"İşte geliyor!" dedi.

Ekili bir tarlanın kıyısını izleyerek yola doğru gelmekte olan bir kadın gördüm. Sağ koluna geçirdiği bir sepet taşımaktaydı. O ana dek, bir dört yolağzına yakın bir yerde park etmiş bulunduğumu fark etmemiştim. Karayolunun her iyi yanında anayola koşut iki patika uzanıyor, daha genişçe ve işlek bir şose oyul da karayolunu diklemesine kesiyordu. O yolu izleyenler, karayolunu geçmek zorunda kalıyorlardı anlaşılan.

Kadın daha şosedeyken, don Juan, arabadan çıkmamı istedi.

"Haydi, hemen çık!" derken oldukça sertti sesi.

Boyun eğip çıktım. Kadın karayoluna çok yaklaşmıştı. Kadına doğru koştum. Giysileri yüzüme değene dek yaklaştım.

Yabandomuzu ayağını gömleğimin altından çıkartıp toynağı-

nı kadına sapladım. Elimdeki o kütçe toynak kolayca batıvermişti kadına. Gözlerimin önünden kıvrım kıvrım bir gölgenin geçiverdiğini gördüm. Başımı sağa çevirdim; kadın yirmi metre ötede yolun karşı kıyısında duruyordu. Oldukça genç ve esmer bir kadındı; güçlü, tıknaz bir kadın. Bana gülümsemekteydi. İri iri beyaz dişlerini gösteren uysal bir gülümsemeydi bu. Gözlerini rüzgârdan korur gibi kısmıştı. Sepeti hâlâ sağ kolunda asılı durmaktaydı.

Benzersiz bir biçimde karışmıştı aklım. Dönüp don Juan'a bakayım dedim. Deliler gibi kollarını sallıyor, geri gelmemi imliyordu. Koşarak arabaya vardım. Üç dört adam hızlı hızlı bana doğru geliyorlardı. Hemen arabaya dalıp öbür yöne doğru sürdüm.

Ne oldu diye don Juan'a sormak istiyordum, ama konuşamıyordum. Kulaklarımda dayanılmaz bir zonklama vardı. Tıkanacağım sanıyordum. Oysa don Juan neşeli görünüyordu. Gülmeye başladı. Başarısızlığım onu tındırmamıştı. Ellerimle direksiyonu öyle sıkı kavramışım ki, kımıldatamıyordum onları. Donup öyle kalmışlardı sanki. Kollarım kaskatı kesilmişti, bacaklarım da öyle... Ayağımı bile gaz pedalından çekemiyordum.

Don Juan sırtımı okşayarak gevşememi söyledi. kulaklarımdaki zonklama azar azar yitmekteydi.

"Ne oldu orda yahu?" diye sordum sonunda.

Don Juan yanıt vermiyor, çocuklar gibi kıkırdayarak gülüyordu. Sonra, kadının elimin altından nasıl kaçtığına dikkat edip etmemiş olduğumu sordu. Kadının öyle hızla kaçıverişini övüp durdu. Konuşmaları öyle tutarsız gelmişti ki bana, onu izleyemez duruma gelmiştim. Kalkıp kadını övsün! Kadının yaman, kusursuz bir güce sahip olduğunu ve amansız bir düşman olduğunu ballandıra ballandıra anlatıyordu.

Bu başarısızlığıma bir diyeceği yok mudur diye sordum don Juan'a. Havasındaki bu değişiklik beni gerçekten şaşırtmış ve tedirgin etmişti. Oysa, bayağı sevinmişti bu işe adam...

Don Juan durmamı istedi. Arabayı yolun kıyısına çektim.

Elini omuzuma koyarak delici bakışlarıyla baktı gözlerime.

"Bugün yaptığım şey bi numaraydı." dedi sözünü sakınmadan. "Bi kuraldır bilgi adamının çömezini kapana kıstırması. Bugün seni tuzağa düşürdüm ve öğrenmen uğruna seni mahdepsiye getirdim."

Apışıp kalmıştım. Ne düşüneceğimi bile bilemiyordum. Don Juan, kadınla o karşılaşmamın bir tuzak olduğunu anlatmaya başladı. O kadını aslında kendisine düşman falan olmadığını, asıl amacının beni onunla karşılaştırmak olduğunu, bu karşılaşmanın da işte böyle onu delmeye çalıştığım zamanki denli kendimden geçmiş ve güçlü bir duruma rastlamış olmam koşullarını da karşıladığını söylemekteydi. Kararlılığı överek sonuna kadar dayanmamı çok beğendiğini ekledi. Sonra da, bütün o yaptıklarımın, farkında olmadan kadının karşısında gösteriş yapmaktan öte bir şey olmadığını belirtti.

"Ona dokunacağını sandın ha!" dedi. "Olanaksız bi şeydir bu. Yalnızca pençelerini göstermiş oldun ona. Artık, korkmadığını gördü senin. Meydan okudun ona. Seni aldatmak için o karıyı kullandım; çünkü çok güçlü, amansız, kinci bi cadıdır o. Erkekler o denli amansız bi düşman olamazlar; bi sürü işleri vardır onların da..."

İçim öfkeyle dolmuştu. İnsanın en içten duygularıyla, bağlılığıyla bu denli oynamaması gerektiğini söyledim.

Don Juan gözünden yaşlar boşalana dek güldü; ve ondan tiksindim. Suratına bir yumruk atıp ordan gitmeyi geçirmekteydim. Gelin görün, gülüşünde öyle yabansı bir tartım vardı ki, elim kolum bağlanmışçasına beni oraya mıhlamıştı.

Don Juan, "Kızma o kadar, canım." diyerek beni yatıştırmaya çalışıyordu. Ardından, bu edimlerinin boş yere yapılmadığını, çok eskiden kendi velinimetinin de kendisini tıpkı böyle tuzağa düşürerek yaşamını tehlikeye atmış bulunduğunu anlattı. Üstelik velinimetinin acımasız bir kimse olduğunu anlattı, ve onun, kendisini, don Juan'ın kendisinin beni kollamış olduğu gibi de kollamamış bulunduğunu açıkladı. Sonra sert bir biçimde, o kadının gücünü don Juan'ın kendisi üze-

rinde denemiş olduğunu ve az kalsın kendisini öldüreceğini de ekledi.

Don Juan gülerek, "Artık onunla oynadığını anladı kadın," dedi, "artık nefret eder o *senden*. Bana bi şey yapamaz; öcünü senden çıkaracak. Ama bilmiyor henüz ne denli güçlü birisi olduğunu. Onun için azar azar sınayacak seni. Artık, kendini savunmak için öğrenmekten başka bi yol kalmıyor senin için. Yoksa düşersin eline o hamın alimallah! Hiç şakası yoktur haa!"

Don Juan kadının ötelere nasıl uçuvermiş olduğunu anımsattı.

"Öfkelenme canım." dedi. "Bi numara falan yaptı sanma. İşten bile değildi öyle uçuvermek onun için."

Kadın elimden öyle bir sıyrılışla kaçıvermişti ki, kızmamak olanaksızdı. Gözlerimle görmüştüm; zıplayıvermiş ve bir kıpıda yolu boydan boya geçmişti. Yoktu başka türlü bir açıklaması bu kesinlikle gözlemlemiş olduğum şeyin. O andan başlayarak tüm dikkatimi bu olaya vermiş ve topladığım "kanıtlar" azar azar birikerek, onun beni gerçekten izlemekte olduğuna inanmama yol açmıştı. Sonunda öyle bir duruma gelmiştim ki, bu yersiz korkumun yarattığı gerilime dayanamayarak çömezliğime son vermiştim.

Saatlerce sonra don Juan'ın evine döndüm. Vakit öğleden sonraydı. Don Juan beni beklemekteydi. Arabadan iner inmez yanıma geldi ve tuhaf tuhaf yüzüme baktı. Çevremde bir iki kez dolandı.

Ben daha bir şey diyemeden, "Nedir bu sinirli halin?" diye sordu.

O sabah bir şeyin beni ürküttüğünü, o eskiden olduğu gibi, çevremde bir şeylerin sinsice dolaşmakta olduğunu anlattım. don Juan oturdu ve düşünceye daldı. Yüzünü, az gördüğüm ciddi bir ifade kaplamıştı. Yorgun görünüyordu. Yanına oturup notlarımı düzenlemeye başladım.

Çok uzun bir duraklamadan sonra, don Juan ferahlamış

gibi gülümsedi.

"Bu sabah duyduğun o şey, su kaynağı perisiydi." dedi. Bu güçlerle hiç ummadığın zamanlarda karşılaşabileceğini söylemiştim sana. Ben de seni anladın sanmıştım."

"Anlamıştım tabii!"

"Ne bu korkun öyleyse?"

Verecek bir yanıt bulamadım.

Don Juan, "O peri seni izliyor," dedi. "Sudayken bi kez dokanmıştı sana. Bak sana söylüyorum; gene gelip değecek sana. Eğer hazır değilsen, ölmen işten bile değildir."

Don Juan'ın bu sözleri telaşlandırmıştı beni. Gene de garip duygular içindeydim; telaşlıydım, ama kormuyordum. Artık başıma gelenlerden hiçbiri bende o eskiden duyduğum yersiz korkuları doğurmuyordu.

"Ne yapmam gerekiyor?" diye sordum.

"Ne de çabuk unutursun," dedi don Juan. "Bilgi yolunda itilmek de gerektir. Boyuna mahmuzlanmamız gerek öğrenmemiz için. Hep bi şeylerden kaçınmamız, bi şeylere hazırlanmamız gerekir bilgi yolunda. Ve o bi şeyler de kendi benliğimizden daha büyük, daha güçlü, anlaşılmaz şeylerdir. Bu anlaşılmadık güçler gelir buluverir adamı. İşte şimdi de su kaynağı perisi çıktı ortaya; ardından bi bakmışsın kendi dostun çıkagelmiş —sözün kısası kendini savaşıma hazırlamaktan aşka bi seçeneğin yok... Yıllar önce la Catalina'ydı seni mahmuzlayan; yalnızca bi büyücüydü o, ne var! Kolaydı o savaşı kazanman.

"İşte, dünya böyle ürkünç şeylerle dopdoludur; ve dört bi yanı bilinmedik, amansız güçlerle çevrilmiş zavallı yaratıklarız bizler. Sıradan biri, bilgisiz biri, bu güçlerin açıklanabileceğini ya da değiştirilebileceğini sanır. Nasıl yapılacağını bilmez bunun, ama insanlığın bi gün gelip bunları açıklayabileceğine, onları er geç değiştirebileceğine inanır. Oysa bi büyücünün onları açıklamak ya da değişirmek gibi bi düşü yoktur. Salt, kendisini yeniden yönlendirmek ve onların doğrultusuna uydurabilmek amacıyla bu güçleri öğrenmektir ereği. İşte

püf noktası budur işin. Bi kez çakmayagör işin püf noktasını... Zor gelmez o zaman büyücü olmak sana. Bi büyücü, sıradan bi insana oranla azıcık daha hallicedir. Büyücülük, daha iyi bi yaşam sağlamaz adama. Bırak daha iyisini, üstelik köstekler bile adamı büyücülük. Altüst eder yaşamını; bulandırır. Açmayagörsün bi kez kendisini bilgiye bi büyücü; sıradan bi adamdan bile daha çok yer sille tokat yaşamdan. Bi de çevresindeki kişilerin ondan tiksinip, ondan korkmaları var; onu silmek için uğraşmaları var. bir de hepimizi saran o bilinmedik, o amansız güçler, büyücülerin de sırf bi canlı varlık olmalarından, onlar için daha da büyük bi tehlike oluşturmaları var. Bi adam çıkıp seni vursa, yeterince çekersin acı; ama, bi dostun sana dokunmasının yanında bi hiç kalır o acı. Kendisini bilgiye açan bi büyücü, bu güçlerin eline düşer de dengesini korumak için tek bi yol kalır önünde: O da bi savaşçı gibi duymak ve davranmaktır. Bak gene söylüyorum: Bilgi yolunda yaşamını ancak bi yaşam sürdürebilmesinin tek etkeni, bi savaşçı olmanın verdiği güçtür.

"Kendimi sana *görmeyi* öğretmek için adamışım. Ben kendim yapmak istediğim için yapıyorum bunu; sen seçilen kimsesin de ondan yapıyorum. Seni Mescalito göstermişti bana. Ama benim içimden de geliyor sana bi savaşçı gibi duymayı, davranmayı öğretmek. Kanımca savaşçılık başka her şeyden daha yeğdir. İşte ben de bu yüzden sana o güçleri bi büyücünün algıladığı denli göstermeye çalıştım. Onların bu korkunç bu çarpıcı etkisi olmadan nasıl bi savaşçı olunabilir ki! Önce bi savaşçı olmadan *görmek* insanı enez kılar. Göstermelik bi alçakgönüllülük takınmana, çekilmene, kaçmana yol açar. İlgisizliğin yüzünden çürüyüp gider gövden. Un ufak olmayasın, silinip gitmeyesin diye seni bi savaşçı yapmaktır ilk görevim.

"Sık sık işittim senin hep ölmeye hazır olduğunu söylediğini. Ne gerek ar ki böyle bi yaklaşıma? kanımca gereksiz bi düşkünlüktür bu senin davranışın. Bi savaşçı yalnızca savaşa hazır bekler. Bir de ana babanın, ruhunu incitmiş olduğunu söyler durursun. Evet, insan ruhu kolayca inciniverir; ama se-

nin incindiğini söylediğin edimlerle olmaz bu. Doğru-senin anan baban seni incitmişler... Ama sana göz yummalarıyla, seni hanım evladı gibi yetiştirmeleriyle, aşırı kanat germeleriyle...

"Bi savaşçının ruhu düşkünlüklerden, yakınmalardan arınmıştır; kazanmanın ya da yitirmenin bi anlamı kalmamıştır onun için. Yalnızca savaşmayı bilir bi savaşçı; ve her savaşım bu dünya üstündeki son savaşmış gibi gelir ona. O yüzden savaşımın sonucu pek ırgalamaz onu. Ve son savaşı gelip çattığında, bırakıverir ruhunu uçsun diye berrak, özgür... Ve çarpışa çarpışa, istencinin kusursuz bi biçimde sürdürdüğünü bilincinde, güler bi savaşçı, ve güler."

Yazmayı bitirince başımı kaldırıp yüzüne baktım. Don Juan dalınç içinde bana bakıyordu. Sonra başını iki yana salladı ve güldü.

İnanmazmış gibi, "Her bi şeyi de yazar mısın?" diye sordu. "Genaro, hep böyle yazdığın için seninle doğru dürüst konuşulamayacağını söylemişti. Haklıymış adam! Hep yazan birisinin yanında insan nasıl konuşur?"

Don Juan kendi kendine gülerken, ben de yaptığım işi savunmaktaydım.

"Aldırmaa!" dedi. "Eğer sen de *görmeyi* öğrenirsen, kendi acayip yöntemlerinle yapacaksın bu işi."

Sonra ayağa kalktı ve göğe baktı. Öğle olmuştu. Dağlarda bildiği bir yere avlanmaya gitmek için henüz vaktimiz olduğunu söyledi.

"Ne avlayacağız?" diye sordum.

"Çok özel bi hayvan. Geyik de olabilir, yabandomuzu da. Bi dağ asalanı bile olur."

Bir süre sustu, ve ekledi: "Kartal bile olur."

Kalkıp, arabaya doğru giden don Juan'ı izledim. Bu kez hangi hayvanı avlayacağımızı kestirmek için yalnızca gözlem yapacağımızı söylüyordu. don Juan, tam arabaya girecekken, bir şey anımsamış gibi, gülerek bu yolculuğumuzu ertelemek zorunda olduğumuzu söyledi. Önce, öğrenmem gereken bi

şey varmış ve ben bu şeyi öğrenmeden bu ava çıkmamız olanaksızmış.

Geriye dönüp gene *ramada*nın altında oturduk. Sormak istediğim yığınla soru vardı, ama don Juan daha ben ağzımı açmadan konuşmaya başlamıştı bile.

"Bi şey daha kaldı, bi savaşçıya değgin, öğrenmen gereken," dedi. "Bi savaşçı kendi dünyasının öğelerini kendisi seçer."

"Geçen gün gördüğün o dost var ya; hani sonra iki kez yıkamıştım seni? Ne hata yapmıştın o zaman, biliyor musun?"

"Hayır."

"Kalkanlarını yitirmiştin."

"Ne kalkanı? Ne diyorsun sen?"

"Bi savaşçı kendi dünyasının nesnelerini kendisi seçer dedim ya! İşte, özenle seçer onları. Çünkü seçtiği her nesne, kullanmak isteği güçlerin saldırısından korunacağı bi kalkandır. Örneğin, bi savaşçı kendini bi dosttan korumakta kullanır kalkanlarını.

"O bilinmedik güçlerin çevresini sardığı sıradan bi kimse, farkına bile varmaz onların; çünkü kendisini koruyan bişka türden özel kalkanlarla donanmıştır o kimse."

Don Juan bir an durup yüzüme baktı. Bir soru sezmiştim gözlerinde. Ne istediğini anlayamamıştım.

"Peki neymiş bu kalkanlar?" diye dayattım.

"İnsanların yaptığı şeyler yani," dedi don Juan.

"Hangi yaptığı şeyler?"

"E... Bak bi çevrene! İnsanlar nelerle uğraşıyorlarsa, işte o şeyler. İşte bunlardır onların kalkanları. Bi büyücü sözünü ettiğimiz o bilinmedik, amansız güçlerle karşılaştığı zaman, yarığı açılıverir, ve her zamankinden daha da duyarlı ve anık kılar kendisini ölümüne. O yarıktan girer ölüm demiştim sana ya! Yarığı açılıverince, insanın istenci anık durmalıdır ki, o yarığı dolduruversin-yani, bi savaşçıysa o insan... Ama bi savaşçı değilse, yani senin gibiyse, yarığının kapanması için, bütün gücüyle aklını bu korkunç karşılaşmadan uzak tut-

mak için, gündelik edimlere dalmaktan başka bi çare bulamaz. Dostla karşılaştığın gün bana kızmıştın. Arabanı işlemez duruma getirdiğimde de kızmıştın bana; ve seni suya soktuğum zaman üşümüş ve fena kızmıştın. Giysilerin üstünde olduğundan daha da üşümüştün. Öfken ve üşümen, yarığını kapamana yardımcı olmuş, seni korumuştu. Ne var, yaşamının bu aşamasında artık o kalkanları herhangi bi kimse denli kullanamazsın. Bu güçlere değgin çok şey bilmektesin ve şimdi artık bi savaşçı gibi duyumsayıp davranmana ramak kalmış durumdasın. Güvenemezsin artık o eski kalkanlarına."

"Ne yapmam gerekir yani?"

"Bi savaşçı gibi davran ve kendi dünyanın öğelerini, nesnelerini seç. Çevreni artık öyle gelişigüzel şeylerle dolduramazsın. Ciddi ciddi anlatmıştım bunları sana. Şu anda ilk kez olarak eski yaşam biçimin seni koruyamaz hale gelmiştir."

"Kendi dünyamın öğelerini seçmekle neyi anlatmak istiyorsun?"

"Bi savaşçı o bilinmedik ve amansız güçlerle karşılaşıverir; çünkü zaten onları arayıp durmaktadır. Bu yüzden hep anık tutar kendisini bu karşılaşmalara. Ama sen, hazırlık falan yapmış değilsin. O güçler bi geliverdiler mi üstüne, apışıp kalacaksın; yarığın açılıverecek korkudan da yaşamın uçup gidiverecek sen karşı koyamadan. O halde, yapılacak ilk şey, hazırlanmaktır. Dostun her an karşına pat diye çıkıvereceğini düşün ve hazırlıklı ol! Bi dostla karşılaşmak pek eğlenceli bi şey değil herhalde-savaşçının yaşamını koruma sorumluluğunu yüklenmesi gerektir. İşte bu güçlerden biri karşına dikilir de yarığını açarsa, kendi kendine yapatmaya çalışmalısın yarığını. Bunu başarabilmen için sana büyük erinç ve zevk veren bir takım şeyler bulman, seçmen gerekir; aklını korkundan uzaklaştırmak ve yarığını kapatıkp kendini sapasağlam yapabilmek için, bile bile kullanabileceğin şeyler..."

"Nasıl şeyler örneğin?"

"Yıllar önce, bi savaşçının gündelik yaşamında yürek taşıyan bi yol izlemeyi seçtiğini anlatmıştım sana. Yürek taşı-

yan bi yolu isabetli bi biçimde seçmesidir bi savaşçıyı sıradan bi kimseden ayıran. Savaşçı o yolla bütünleşebiliyorsa, o yolu boydan boya aşarken büyük bi erinç duyuyor ve zevk alıyorsa, o yolun yürek taşıdığını bilir. İşte, savaşçının kalkanlarını oluşturan şeyler, nesneler de, yürek taşıyan bi yoldaki şeylerdir."

"Ama henüz bir savaşçı olmadığımı söyledin ya; yürek taşıyan bir yolu nasıl seçebilirim ki?"

"Bi dönüm noktasındasın sen. Bundan önce bir savaşçı denli yaşamana pek gerek yoktu diyelim. Şimdi işler değişti artık; şimdi artık dört bi yarını yürek taşıyan bi yolun gereçleriyle donatmalısın ve başkaca her bi şeyi bırakmalı, tepmelisin. Yoksa öbür karşılaşmanda yok olur gidersin. Şunu da söyleyim ki, artık karşılaşma falan istemen de gerekmeyecektir. Bakarsın, bi dost sen uykudayken gelivermiş; arkadaşlarınla konuşurken, yazı yazarken falan, gelivermiş..."

"Onca yıldır gerçekten senin öğretilerin uyarınca yaşamaya çalışmaktayım," dedim, "pek başarılı olamamışım anlaşılan. Şimdi nasıl birden daha iyi bir duruma geçebileceğim?"

"Çok düşünüyor, çok konuşuyorsun. Kendi kendine konuşmayı bırakmalısın."

"O da ne demek?"

"Kendi kendine konuşup durmaktasın. Ama bi sen değilsin bunu yapan. Hepimiz yapmaktayızdır bunu. İçsel bi konuşmayı sürdürür dururuz. Düşün bi. Yalnız kaldığın zamanlar ne yaparsın?"

"Kendi kendime konuşurum."

"Neler dersin kendi kendine?"

"Bilmem ki, bir sürü şey derim herhalde."

"Bak ben deyivereyim sana neler dediğimizi kendi kendimize. Kendi dünyamıza değgindir bu konuşmalarımızın çoğu. Evet evet, üstelik bu içsel konuşmalarımızla kurar ve yaşatırız bu kendi dünyamızı."

"Nasıl yaparız bunu?"

"Kendi kendimizle konuşmayı kestiğimizde, dünya hep

olduğu gibi kalır. Biz kendi dünyamızı, kendi içsel konuşmalarımızla yenileriz, yaşamla tutuşturur canlandırır, doğrular ve sürdürürüz. Yalnız bunlar da değil, bi de kendi kendimize konuşa konuşa seçmiş oluruz yolumuzu. İşte seçtiğimiz şeyi böyle yineleye yineleye bi gün gelip de ölene dek sürdürmüş oluruz. Evet, aynı şeyleri öldüğümüz güne değin yineler de yineleriz.

"Bi savaşçı, bunu bildiğinden, bu içsel konuşmasını durdurmak için didinir. Bi savaşçı denli yaşamak istiyorsan, bilmen gereken son şey de budur işte!"

"Kendi kendime konuşmayı nasıl durdurabilirim?"

"Önce gözlerini biraz olsun rahatlatmak için kulaklarını kullanmayı öğrenmelisin. Doğduğumuzdan bu yana, dünyayı değerlendirmek için hep gözlerimizi kullanmışızdır. Başkalarıyla da, kendi kendimize de çoğunlukla görmüş olduğumuz şeyler üzerinde konuşuruz. Bi savaşçı bunun da farkındadır; ve dünyayı dinler. Dünyanın sesine kulak verir."

Defterimi bir yana koydum. Don Juan güldü ve kendimi zorlamama gerek bulunmadığını, dünyanın seslerini dinlemenin düzenli bir biçimde ve büyük bir sabırla yapılması gerektiğini belirtti.

"Bi savaşçı, kendi kendisine konuşmayı keser kesmez, dünyanın değişeceğini bilir," dedi, "ve kendisini o 'muazzam sarsıntı'ya hazırlanması gerekir."

"Bu ne demek, don Juan?"

"Biz kendi kendimize, dünya şöyledir-böyledir ya da öyledir-şöyledir deyip durduğumuz için dünyayı o biçimlerde tanımış oluruz. Kendi kendimize, dünya öyledir-şöyledir demeyi bi durdurursak, dünya da öyle-şöyle olmaktan çıkıverecektir. Ama senin henüz öylesine muazzam bi sarsıntıya hazır olduğunu hiç sanmıyorum. O yüzden yavaş yavaş bozman, çözmen gerekir o kurduğun dünyayı."

"Söylediklerini pek anlamış değilim."

"Senin sorunun şu ki, insanların yaptığı şeyler, bizi çepeçevre saran güçlere karşı birer kalkandırlar. Bizlerin insan

olarak yaptığımız bu şeyler bize rahatlık verir, güven duymamızı sağlar. İnsanların yaptığı bu şeyler doğrudur ve çok önemlidir; ama yalnızca kalkan olarak... Ne yazık ki insanlar olarak yaptığımız bu şeylerin kalkandan başka bi şey olmadığını hiç öğrenemeyiz ve bunların yaşamımıza egemen olarak yaşamımızı yıkmalarına göz yumarız. Hatta diyebilirim ki insanlığa göre, insanların yaptıkları bu şeyler dünyanın kendisinden bile daha büyüktür ve daha önemlidir."

"Nedir dünya dediğin şey?"

Don Juan ayağıyla yere sertçe vurarak, "İşte burda kapsanan her şey, dünyadır," dedi. "Yaşam, ölüm, insanlar, dostlar, bizi kuşatan ne varsa, her şey. Kavranılamaz bi şeydir dünya. Onu anlamamız olanaksızdır. Hiçbi zaman açıklayamayacağız onun gizlerini. Biz de öyle bakmalıyız ona, salt bi giz diye!"

"Ne ki, sıradan bi kimse öyle düşünmez. Dünya bi giz olmamıştır onun için, hiç. Ve yaşlanınca da, artık yaşamasına bi neden kalmadığını sanır. Yaşlı bi kimse için dünya tükenmiş değildir. Yalnızca insanların yaptığı şeyler tükenmiştir. Ama kafası öyle karışmıştır ki sersemce, dünyada kendisi için başka bi giz kalmadığını sanır. O kalkanlar karşılığında ödenen iğrenç bi bedeldir bu!

"Bi savaşçı bu koşulları bildiğinden, her şeye hakkını vermeyi öğrenir. İnsanların yaptığı şeyler hiçbi durumda dünyadan daha önemli olamazlar. Ve bunu bilen bi savaşçı da dünyayı sonsuz bi giz kaynağı, ve insanların yaptığı şeyleri de sonsuz bi saçmalık diye ele alır."

15

"Dünyanın sesleri"ni dinleme alıştırmalarına başladım ve bunu, don Juan'ın önerisi üzere, iki ay sürdürdüm. Bakmadan dinlemek önceleri işkence gibi gelmişti bana. Ama işkencenin daha da âlâsı vardı: Kendi kendime konuşmamak... İki ayın sonunda, içsel konuşmalarımı kısa kısa süreler boyunca durdurabilmeyi ve dikkatimi seslere vermeyi başarabilmiştim.

On Kasım 1969 sabahı saat 9'da don Juan'ın evine varmıştım.

Ben gelir gelmez, don Juan, "Hemen yola çıkalım," dedi.

Bir saat kadar dinlendim ve ardından doğudaki dağların alçak yamaçlarına doğru arabayla yola çıktık. Arabayı don Juan'ın o yörede oturan bir arkadaşına bıraktık ve dağlara

doğru ilerledik. Don Juan torbama biraz peksimetle kurabiye koymuştu. Bir iki gün yetecek azığımız vardı. Daha da alalım mı diye son Juan'a sormuştum da, o da hayır anlamında başını sallamıştı.

Bütün sabah yürüdük. Oldukça ılık bir gündü. Bir matara su da taşımaktaydım. Çoğunu ben içmiştim. Don Juan yalnızca iki kez içmişti. Matara boşalınca, yolda rastladığımız bir derenin suyunu içebileceğimizi söylemişti. Benim gönülsüzlüğümle alay ediyordu. Çok geçmeden, susuzluğum, kuşkularımı yenmişti.

Öğleden sonra yeşil bitkilerin örttüğü kimi tepelerin yamacındaki küçük bir vadide durduk. Tepelerin ardında, doğuya doğru, yüksek dağların karaltıları üzerindeki gökyüzü bulutlarla kaplıydı.

Don Juan, "Konuştuklarımıza, sezdiklerine değgin istediğin kadar düşünebilirsin, yazabilirsin," dedi, "ama bulunduğumuz yerleri sakın yazma haa!"

Bir süre dinlendik. Sonra don Juan gömleğinin altından bir kese çıkararak açtı ve piposunu gösterdi. Piponun ağzını karışımla doldurdu, bir kibrit yakıp kuru bir dal parçasını tutuşturdu; ve yanmakta olan dal parçasını pipodaki karışımın üstüne yerleştirdi, ve tüttürmemi istedi. Piponun ağzında, alıştığım biçimde korlaşmış bir kömür parçası bulunmadığından, dumanı çekmem zor oluyordu. Karışım tutuşana dek ufak dal parçalarını birkaç kez yakmamız gerekmişti.

Ben dumanın hepsini de içtikten sonra, don Juan buraya hangi hayvanı avlayacağımı bulgulamaya gelmiş olduğumuzu açıkladı. Üç dört kez, dikkatli bir biçimde, kimi delikler bulmam gerektiğini söyledi. Özellikle "delikler" sözcüğünü vurguluyor ve büyücülerin bu deliklerde her türlü bildiriyi ve yöneltici bilgiyi bulabileceğini söylüyordu.

Bunların ne tür delikler olduğunu sormak istiyordum; ama don Juan bunu soracağımı anlamış gibi, bunların betimlemenin olanaksızlığını ve bunların "görme" alemine özgü şeyler olduklarını belirtti. Tüm dikkatimi seslere yöneltmemi

ve sesler arasındaki delikleri bulmak için yoğun çaba harcamamı birkaç kez söylemişti. Peri tuzağını dört kez çalacakmış. Ben de o acayip sesleri, beni buyur eden dosta götüren bir kılavuz olarak kullanacakmışım; ve o dost da bana aradığım bildiriyi verecekmiş. Don Juan, dostun bana hangi biçimde görünceğini bilmediğinden ötürü son kerte uyanık bulunmamı da söylemişti.

Kulak kesilmiş dinliyordum. Sırtım tepenin kayalık yanına dönük, oturmuştum. Hafif bir uyuşukluk duyumsamaktaydım. Don Juan, gözlerimi kapatmamam için uyarmıştı beni. Dinlemeye başladım; kuş cıvıltılarını, yelin yaprakları hışırdatmasını, böceklerin vızıltılarını ayırt edebiliyordum. Dikkatimi hiç dağıtmadan bu seslere verdikçe, dört ayrı tür kuş cıvıltısı işitebildiğimi ayrımsadım. Yelin hızını da yavaş ve daha hızlı diye ayırabiliyordum. Yaprakların da üç ayrı biçimde hışırdadığını işitebilmiştim. Hele böceklerin vızıltıları bir şölendi kulaklarım için. Öyle çeşitliydiler ki, bunları birbirinden ayırt edip doğru dürüst sayamadım.

Yabansı bir sesler âlemine dalmıştım. İlk kez geliyordu başıma böyle bir şey. Bir ara sağıma doğru eğilir gibi olmuştum. Don Juan, durmam için bir hareket yapmıştı; ama, o hareketini yapmadan önce bunun farkına varıp gene dimdik oturmuştum. Don Juan, beni götürüp bir duvar gibi yükselen kayalıktaki bir yarığın içine yerleştirdi. Bacaklarımın altındaki kimi ufak taşları ayıkladı ve başımın arkasını kayaya dayadı.

Sonra da, buyururcasına, güneydoğudaki dağlara bakmamı söyledi. Gözlerimi uzaklara dikmiştim. Don Juan, düzelterek gözlerimi dikmemi, yalnızca, önümde uzanan tepeleri ve üzerlerindeki bitki örtüsünü tararcasına bakmamı istedi. Tüm dikkatimi seslere vermemi durmadan yineliyordu.

Sesler gene belirginleşmeye başlamıştı. Sanki onları işitmek isteyen ben değildim de, sesler zorluyordu bir bakıma beni onları dikkatle dinlemeye. Yel, yaprakları sallayıp hışırdatıyordu. Ağaçların üzerinden gelen yel, bulunduğumuz vadiye ulaşıyordu. Ulaşır ulaşmaz da önce bütün ağaçların yap-

raklarına dokunuyor ve dolgun, törpü sesi gibi, uğultulu diyebileceğim acayip sesler çıkarıyordu. Yel, ardından yerdeki çalılığa çarpıyor, bir sürü ufak tefek şeylerin sesine benzer sesler çıkartıyordu. Bayağı, ezgisel diyebileceğim seslerdi bunlar-insanı saran, mızıldayan, bütün öbür sesleri bastıran... Pek hoşlanmamıştım bu seslerden. Biraz sıkılmış, utanmıştım da; çünkü kendimin de bu çalıların sızlanan, mızıldayan hışırtısı gibi olduğumu düşünüvermiştim. Bu seslerle aramda öylesine bir yakınlık bulmaktaydım ki, iğrendim onlardan. Sonra da yelin yerde çıkardığı sesi duyuyorum. Hışırtıdan çok ıslığa benzeyen bir sesti bu. Düz bir zil sesini andıran bir vızıltı... Yelin çıkardığı sesleri dinlerken, bu üç ayrı tür sesin de aynı anda yayıldığını bulgulamıştım. Bunları birbirlerinden nasıl olup da ayırabildiğime hayret ettim. Ve gene o anda kuşların cıvıltılarıyla böceklerin vızıltılarını fark ediverdim. Bir an geliyor, yalnızca yelin çıkardığı sesleri işitiyor; bir an sonra da bilincime hep birden ulaşan birbirine kaynaşık bütün öbür seslerin ulu akışını algılıyordum. Mantıksal olarak, bütün öbür sesler, sırf yeli işittiğim sırada da süregelmekte olmalılardı.

Kuşların bütün cıvıldamalarını ya da böceklerin bütün vızıltılarını teker teker sayabilmiş değildim, ama her bir sesi ayrı ayrı dinleyebildiğim kanısına varmıştım. Hepsi birlikte, olağandışı bir düzen yaratıyorlardı. Evet, "düzen"den, başka bir sözcük bulamadım bu olguya. Bir desen, bir armoni oluşturan bir sesler düzeniydi bu; yani her ses birbirini bir art ardalık içinde izlemekteydi.

Sonra bambaşka, uzayıp giden bir çığlık işittim. Ürpermiştim. Bütün öbür sesler bir an kesilivermişti. Çığlığın yankılanması vadiyi geçip uzaklarda yitene dek bir ölüm sessizliğine bürünmüştü vadi. Ve gene başlayıvermişti cümbüş. Bu seslerdeki dizilişi hemen kapıvermiştim. Bir an dikkatle dinledikten sonra, don Juan'ın seslerin arasındaki deliklere bakmamı söylemekle ne demek istediğini anladığımı düşündüm. Bu gürültülerin oluşturduğu desende, sesler arasında boşluklar bulunuyordu! Örneğin, kimi kuşların cıvıltısı aralarında

duraklamalar bulunan belirli bir dizgi biçiminde geliyordu. Sezgilediğim bütün öbür sesler de öyleydi. Yaprakların hışırtısı, bu sesleri tekdüze bir zil sesine dönüştüren, onları birbirine bağlayan bir yapıştırıcı gibiydi. Ve gerçek olan şey şuydu ki, her ses, genel ses düzeni içinde bir birim olacak biçimde ayarlanmıştı. Ve böylece, sesler arasındaki boşluklar, dikkatlice incelendiğinde, bir yapı üzerindeki delikleri oluşturuyordu.

Don Juan'ın peri tuzağından çıkan delici çığlığı işittim gene. Bu kez pek etkilememişti beni, ama öbür sesler kesilivermiş ve bu kesilişi, büyük, çok büyük bir delik gibi algılamıştım. İşte tam o anda dikkatimi, dinlemek yerine bakmaya çevirmiştim. Üstü yemyeşil bir bitki örtüsüyle kaplı kimi alçak tepelere bakıyordum. Tepelerin çizdiği siluet öyle bir konumdaydı ki, bulunduğum yerden, tepelerden birisinin yan tarafında bir delik görür gibi oluyordum. İki tepenin arasındaki bir boşluktu bu aslında; ve oraya bakınca, uzaktaki dağların kopkoyu gri kengini görebiliyordum. Bir an, bunun ne olduğunu tam anlayamamış, ve bunu seslerdeki "deliğe" benzetmiştim. Sonra, sesler gene başladı; ama, o koskoca deliğin görsel imgesi de olduğu gibi kaldı. Kısa bir süre sonra, seslerin dizilişini, düzenini ve ralarındaki duraklamaların sıralanışını daha keskin bir biçimde algılamaya başladım. Pek çok sayıdaki bu ayrı ayrı seslerin aralarındaki farkları ayırt edebildiğimi bulguladım. Üstelik her bir sesi ayrı ayrı izleyebiliyor, sesler arasını kesin birer delik halinde algılıyordum. Öyle bir an geldi ki, sesler zihnimde kristalleşiverdi ve özdeksel (maddi) bir örgüye, bir ızgaraya dönüştü. Bunu görüyordum ya da işitiyordum diyemem. Benliğimin bilinmedik bir yanıyla duyumsuyordum bunu.

Don Juan bir kez daha çaldı kaytanın; sesler öbür kezler olduğu gibi gene durmuş, o ses örgüsünde kocaman bir delik açılmıştı. Ama, bu kez, bu kocaman delik, bakmakta olduğum tepelerdeki delikle birleşiverdi. Üst üste çakışmışlardı. İki deliği de öyle üst üste sezgilemem öyle uzun sürmüştü ki, çevrelerinin birbiri içine çakıştıklarını görüyor-işitiyordum. Son-

ra öbür sesler gene başladı ve deliklerin oluşturduğu örgü, olağanüstü, görsel diyebileceğim bir görüye dönüştü. Seslerin desenler oluşturduğunu ve bu desenlerin aynı biçimde çevreyle çakıştığını görmeye başlamıştım. İki koskoca deliğin üst üste geldiğini sezgilemekteydim. Alışmış olduğum olağan biçimde bakıyor ya da dinliyor değildim. Bu ikisinin karışımı olan bambaşka bir şey yapmaktaydım. Nedendir, bilmem; dikkatim tepelerdeki o koskoca deliğe takılıp kalmıştı. Onu hem işitir hem de görür gibi oluyordum. Benim çeken bir şey vardı onda. Bu delik sezgi alanımı tutmakta, ve çevredeki bir ayrıntının karşılığıymış gibi algıladığım bütün ses desenleri gelip bu deliğin üzerine oturmaktaydı.

Don Juan'ın peri tuzağından, uğursuz bir çığlığı andıran bir ses daha gelmişti; tüm öbür sesler kesildi. İki koca delik aydınlanır gibi oldu ve ardından gene sürülü tarlalara bakmakta olduğumu ayrımsadım. Dost, daha önceleri olduğu gibi gene orada durmaktaydı. Önümdeki sahne birden aydınlanıvermişti. On beş metre ötemde dururmuş gibi açıkça görebiliyordum onu. Yüzü görünmüyordu; şapkası örtüyordu yüzünü. Sonra bana doğru yürümeye başladı. Yaklaştıkça, yavaş yavaş başını da kaldırıyordu. Yüzün görür gibi oldum ve korkuyla ürperdim. Gecikmeden onu durdurmam gerektiğini biliyordum. Birden gövdemde bir kaynaşma oldu; "güç" dolmuştum. Görüntüyü bozmak, onu durdurmak için başımı yana çevirmek istedim. Ama başaramadım. İşte o ölüm kalım anında bir şey geldi aklıma. Don Juan'ın, "yürek taşıyan bir yol"un nesneleri birer kalkandır derken ne demek istediğini anlamıştım. Yaşamımda yapmak istediğim bir şey vardı. Yapmak için yanıp tutuştuğum, bana büyük erinç ve kıvanç veren, gizli bir şey... Dostun o anda beni tepeleyemeyeceğini anlayıvarmiştim. Daha yüzünü tam olarak göremeden ve hiç güçlük çekmeksizin başımı yana çeviriverdim.

Bütün sesler gene üşüşüverdi kulaklarıma. Gürültü birden artmış ve tizleşmişti. Sanki öfkeli bir biçimde bana çıkışır gibi... O eski düzenlerini yitirmiş ve gelişigüzel, biçimsiz, tiz ve kulak tırmalayıcı bir yaygaraya dönüşmüş gibiydi.

Kulaklarım patlayacak sanıyordum. Ayağa kalkıp, ellerimle kulaklarımı tıkadım.

Don Juan yürümeme yardım ederek beni küçük bir dereye götürdü. Derenin içinde fazla su bulunmuyordu. Don Juan, beni soyundurtup suya yatırdı ve suları şapkasına doldurup üzerime boşalttı.

Kulaklarımdaki uğuldama hemen azalıvermişti. Don Juan'ın beni "yıkaması" yalnızca birkaç dakika sürmüştü. Don Juan, yüzüme bakıp başını olumlu biçimde sallayarak, kendimi hemencecik "sapasağlam" kılıverdiğimi söyledi.

Giyindikten sonra, don Juan beni daha önce oturmuş olduğum yere götürdü. Dipdiri ve neşeliydim; zihnim berrak mı berraktı.

Don Juan, bütün geçerdiklerimi ayrıntılı olarak anlatmamı istedi. Büyücülerin, seslerdeki o "delikler"i, kimi şeyleri bulmakta kullandıklarını anlattı. Bir büyücünün dostu, seslerdeki o deliklerle açıklarmış kimi çapraşık işleri. Don Juan, "delikler"e değgin daha belirli bilgiler vermek istememiş, ve ben sordukça, benim bir dostum bulunmadığından ötürü daha kesin bilgi vermesinin bana zarar vermekten başka bir işe yarayamayacağını belirterek başından savmıştı.

"Bi büyücü için her şeyin bi anlamı vardır," demişti, "seslerde delikler vardır, çevrendeki her şeyde delikler vardır. Genellikle bu delikleri yakalayabilecek denli hızı elde edemez insan. O yüzden korunmasız sürdürür gider yaşamını. Kurtlar, kuşlar, ağaçlar, bunların hepsi de bize düşlenmedik şeyler anlatmaktalar; tek, insan, onların verdikleri bildirileri kavrayacak hızı elde etsin... İşte, duman bize o kavratıcı hızı verir. Ne var, bu dünyadaki her canlı yaratıkla iyi geçinmemiz gerekiyor. Bu yüzdendir ya, öldürmek üzere olduğumuz bitkilerle ya da avlayacağımız hayvanlarla konuşma zorunluluğu! Yalnızca gereksindiğimiz kadarını almalıyız; yoksa öldürdüğümüz bitkiler de hayvanlar da, kurtlar da bize karşı çıkarlar, hastalık ve bela yağdırırlar başımıza. Bi savaşçı bunu bildiğinden, onları yatıştırmaya çalışır, ve o deliklere baktığında, ağaçlar, kuşlar ve kurtlar da ona doğru bildiriler sunarlar.

"Ama önemli değil şu anda bütün bunlar. Önemli olan, dostu görmüş olmandır. İşte avlayacağın şey odur! Bi şeyler avlayacağımız söylemiştim sana ya! Bi hayvan filan göreceğini sanmıştım. Yani avlamamız gerekn hayvanı göreceğini sanmıştım. ben kendim bi yabandomuzu gördüm; benim peri tuzağım bi yabandomuzu."

"Yani senin peri tuzağın yabandomuzundan mı yapılma demek istiyorsun?"

"Hayır! Bi büyücünün yaşamındaki hiçbi şey, başka hiçbi şeyden yapılı falan değildir. Eğer bi şeyin, ille de bi şey olması gerekiyorsa, işte o şey kendi-şeyidir. Yabandomuzlarını bilseydin, benim peri tuzağımın da bi yabandomuzu olduğunu anlardın."

"Ne diye avlanmaya geldik buraya?"

"Dost sana torbasından çıkardığı bi peri tuzağı gösterdi. Onu çağırmak için öyle bi tuzağının olması gerekir."

"Peri tuzağı ne demektir?"

"Bi telciktir bu. Dostları çağırırım onnula ben; kendi dostumu, ya da su kaynağı perilerini, ırmak perilerini, dağ perilerini... Benimkisi bi yabandomuzudur; yabandomuzu gibi bağırır. Sana yardım etmek için iki kez kullandım ya da onu senin yanında, su kaynağı perisini çağırmak için... Bugün dost sana gelirken gelmişti peri de. Ama sen göremedin onu. Hızın yetmedi buna. Ama seni o dere vadisine götürdüğüm, seni kayaya yatırdığım gün, görmemiş olsan da perinin tepene dikildiğini sizmiştin. Yardımcıdırlar bu periler. Yönetmesi çok zor olan, hattâ tehlikeli olan yardımcılardır... Sana zarar vermelerini önleyebilmek için, kusursuz bir istenci olması gerektir insanın."

"Nasıl bi şeydir bunlar? Nasıl görünürler?"

"Herkese başka başka görünürler; dostlar da öyledir ya! Bi dost sana bi zamanlar tanıdığın bi adam gibi görünecek herhalde; ya da tanımana hep ramak kalacak gibi görünecek. Senin yaradılışın böyle demek. Bilmecelere, gizlere doğru senin eğilimin. Sana benzemem ben oysa; pek kesin, belirgin bi

şeydir bana göre bi dost.

"Su kaynağı perileri belli yerlere özgüdürler. Sana yardım etsin diye çağırdığım periyi iyi tanırım. Birçok kez yardımı dokunmuştur bana. O vadide oturur. O zaman sana yardım etsin diye çağırdığımda yeterince güçlü değildin de, peri bozulmuştu sana. Kötülük etmek istediğinden değil-zaten hiçbi şey istemezler-ama sen orda öyle zayıf, güçsüz yatıyordun ya... Daha sonraları, peri az daha seni çarpacaktı da ölüverecektin; hani sulama kanalında fosfor gibi parlamıştın! Ansızın çıkıvermişti peri de, az kalsın dayanamıyordun. Yapmasın bunu bi kez bi peri; artık bırakmaz peşini avının. Bak göreceksin, nasıl gelecektir gene. Ne yazık ki, dumancığı kullandıktan sonra gene sapasağlam olman, kendine gelmen için suya girmen gerekecek hep. Bu da senin aleyhine olacak. Suya girmesen, belki de ölürsün; ama yıkanırken de peri çarpacak seni."

"E, başka bi yerde yıkansam?"

"Bi şeycikler değişmez... Evimin yöresindeki su kaynağı perisi her yere izler seni, ama bi peri tuzağın olursa, o zaman başka... O yüzden göstermişti dost sana o tuzağı. Senin de bi peri tuzağın olmasını anlatmıştı. Parmağıyla dere vadisini gösterdikten sonra sol eline dolamıştı kaytanı. Bugün de sana gene göstermek istemişti peri tuzağını; tıpkı onu ilk gördüğün zaman olduğu gibi. İyi ki durdun orda; dostun o hızla gelişini kaldıracak güçte değildin; üzerine geliverseydi, pek iyi olmazdı senin için bu."

"Nerden bulacağım peri tuzağını şimdi?"

"Dost, kendisi verecek sanırım sana bi tane."

"Nasıl verecek?"

"Ne bileyim ben! Dostu bulman gerekecek. Onu nerde bulabileceğini söylemişti sana ya!"

"Nerede?"

"Oralarda işte! Deliği gördüğün tepelerde..."

"Yani dostu mu arayacağım?"

"Hayır. Ama seni buyur etmekte şu anda. Dumancık, ona

götüren yolu açtı. Sonraları, yüz yüze gelebilirsin onunla. Ama onu iyice tanıdıktan sonra olur ancak bu."

16

On beş Aralık 1969'da akşama doğru aynı vadiye varmıştık. Çalılıkları yara yara ilerlediğimiz sırada, don Juan, izlenen yönlerin ve yolda rastlayacağım, yol gösteren şeylerin, girişmekte olduğum çaba açısından son kerte önemli olduklarını defalarca yinelemişti.

"Tepenin doruğuna varır varmaz, doğru yönü kararlaştırmalısın," diyordu. "Tepenin en üst noktasına varır varmaz, o yöne dönersin," Don Juan parmağıyla güneydoğuyu gösteriyordu. "Senin uğurlu yönün orası işte! Hep o yöne dönük kal; hele hele başın derde girdiğinde... Sakın unutmayasın!"

Deliği sezgilediğim tepelerin tabanında durduk. Don Juan belli bir yeri imleyerek oraya oturmamı söyledi. Kendisi de yanıma oturup alçak bir sesle ayrıntılı yönergeler verdi. Tepe-

ye çıkar çıkmaz sağ kolumu, elimin ayasını yere dönük ve parmaklarımı yelpaze gibi açık tutarak, öne uzatmamı söyledi. Ama, parmaklarımı açarken, yalnızca başparmağımı avucumun içine doğru kıvrık tutmalıymışım. Sonra da başımı kuzeye çevirmeli ve kolumu göğsümün üzerinde kavuşturmalıymışım; ve böylece elim de kuzeye doğru tutulu durmalıymış. Ardından da, sol ayağımı sağ ayağımın arkasına koyarak ve ayağımın parmaklarıyla yere vura vura bir dans yapmaya başlamalıymışım. Sol bacağımdan yukarıya bir ılıklık gelmeye başlayınca da, kolumu yavaş yavaş kuzeyden güneye doğru ve sonra gene kuzeye doğru savurmalıymışım.

Don Juan, "Kolunu savururken elinin ayası hangi noktada bi ılıklık duyarsa o yere oturmalısın;" diyordu, "o nokta aynı zamanda bakman gereken yönü belirler. O nokta doğuda bi yerdeyse"-gene elini güneydoğu yönünde uzatmıştı-"çok güzel sonuçlar alırsın. Ama elinde ılıklık duyduğun nokta kuzeye doğru bi yerdeyse, o zaman halin harap demektir-ama durumu lehine çevirmen olasılığı da vardır. Ne ki, bu nokta güneyde ise, zorlu bi kavga yapacaksın demektir.

"Önce kolunu dört keze kadar savunman gerekebilir; ama bu hareketleri yapa yapa alışırsın ve kolunu şöyle bi savuruşta anlarsın elinin ısınıp ısınmadığını.

"Elinin ısındığı bi yeri bulunca da, hemen otur oraya. Bu birinci noktadır. Eğer güneye ya da kuzeye dönüksen, o noktada kalabilecek denli güçlü olup olmadığına hemen karar vermelisin. Ama kendine güvenemiyorsan, hemen kalk git oradan. Kendine güvenemiyorsan, orda kalman gereksiz olur. Ama orda kalmayı yeğlersen, birinci noktanın iki adım ötesini, orda ateş yakmak için temizle. Bulunduğun yerle, baktığın yön arasında olmalıdır ateş yakacağın yer. Bu da ikinci noktandır. Sonra da bu iki nokta arasındaki tüm kuru dalları falan toplarsın ve bi ateş yakarsın. İlk noktana oturur, ateşe bakarsın. Er geç çıkar peri ve görürsün onu.

"Ama kolunu dört kez salladıktan sonra da elinde bir ılıklık duymazsan; kolunu yavaş yavaş kuzeyden güneye doğru ve dönüp batıya doğru savurursun. Elin, batıya doğru bir yer-

de ısınırsa, yağla tabanlarını ve kaç ordan. Tepeden aşağıya doğru koş ve düzlüğe in. Ne işitirsen işit ve duyarsan duy arkanda, hiç dönüp bakmadan koş. Ve düzlüğe indikten sonra, yere çök. Ne kadar korkmuş olsan da sakın kaçma ordan. Çıkar çeketini ve katlayıp göbeğine bastır ve dizlerini karnına doğru çekip yere yumul. Gözlerini de ellerinle kapatmayı unutma. Kolların kalçalarını iyice bastırsın. İşte o durumda sabaha dek kalmalısın. Bu dediklerimi yaparsan hiçbi şeycik olmaz sana.

"Ama düzlüğe zamanında yetişemezsen, bulunduğun yere çöküver. O zaman, Allah yardımcın olsun, bu pek korkunç olacak. Sana saldıracaklar; ama tınmadan, devinmeden orda kalabilirsen, başını kaldırıp da ne var diye bakmazsan, turp gibi çıkarsın sabahleyin, bi şeycikler olmadan.

"Ama kolunu batıya doğru savurur dururken elinde ılıklık falan duymazsan, gene doğuya dönersin ve soluğun kesilene dek o yöne doğru koşarsın. Soluksuz kaldığın yerde aynı hareketleri yinelersin. Elin ılınana dek, gene doğuya doğru koşarsın ve aynı şeyleri yaparsın."

Don Juan bu yönergeleri verdikten sonra, ezberleyene dek, hepsini bana yineletti. Sonra uzun süre sessizce oturduk. Bir iki kez konuyu yeniden açmak istedim; ama, don Juan her kezinde sert bir biçimde beni susmaya zorladı.

Don Juan kalkıp bir şeycikler demeden tepeye tırmanmaya başladığında, karanlık bastırmaktaydı. Onu izledim. Tepenin en üstü yerine vardığımızda, bana öğrettiği tüm hareketlerimi yaptım. Don Juan az ötemde duruyor, keskin bakışlarla beni izliyordu. Çok dikkatli davranıyor ve bile bile ağırdan alıyordum. Ufak bir ısı değişimini bile duyumsamaya çalışıyordum, ama elimin ayasında bir ılıklık olup olmadığını kestiremiyordum. Artık karanlık iyice bastırmıştı. Soluğum kesilince durmuş olduğum yer, çıkış yerimden pek uzak sayılmazdı. Çok yorgun ve gergindim. Kollarım ve baldırlarım ağrıyordu.

Bu yeni yerde de aynı devinimleri yaptım, ama sonuç gene olumsuzdu. İki kez daha koşmak zorunda kaldım karanlı-

ğın içinde. Ve sonra, kolumu üçüncü kez savururken, doğuya doğru uzandığı bir noktada elim ısınıverdi. Öylesine bir ısı değişimi olmuştu ki, şaşakalmıştım. yere oturup don Juan'ı bekledim. Elimin ısındığını söyledim ona. Don Juan öbür işlemlere geçmemi söyledi; ve bulabildiğim bütün kuru çalı çırpıyı toplayıp bir ateş yaktım. Don Juan bir iki adım solumda oturmuştu.

Ateşten dans edercesine yabansı alevler yükseliyordu. Kimi alevler yanardönerli renklere bürünüyor; mavileşiyor, sonra da parlak bir beyaza dönüveriyordu. Bu değişik renk oyunlarını, topladığım kuru dallarda ve çalı çırpıda bulunan kimyasal özelliklere bağlıyordum. Bu ateşin bir başka özelliği de, çıkardığı kıvılcımlardı. Sonradan koyduğum çalılar olağanüstü irilikte kıvılcımlar saçıyorlardı. Havada patlayan tenis toplarına benzettim onları.

Don Juan'ın uyarmış olduğunu sandığım üzre gözlerimi ateşe diktim, birden başım dönüverdi. Don Juan içimde su taşıdığımız sukabağını uzattı ve içmemi imledi. Su iyi gelmiş ve beni gevşetmişti; içim tazelenmişti.

Don Juan eğilip kulağıma fısıldayarak gözlerimi alevlere dikmeme gerek bulunmadığını, yalnızca ateş doğrultusuna doğru bakmamı söyledi. Bir saat kadar baktıktan sonra epey üşümüş ve ıslak ıslak olmuştum. Yerde duran bir çubuğu almak için eğildiğim bir sırada bir güveye ya da gözümün ağtabakasındaki bir lekeye benzer bir şeyin ateşle aramda sağdan sola doğru uçuştuğunu gördüm. Birden geri çekilip toparlandım. Don Juan'a baktım. Don Juan çenesini uzatarak alevlere doğru bakmayı sürdürmemi imlemekteydi. Bir an sonra aynı gölgenin bu kez ters yönde geçtiğini gördüm.

Don Juan apar topar yerinden fırlayarak yanan dalların üzerine avuç avuç toprak atarak ateşi tümüyle söndürdü. Olanca hızıyla yapışmıştı bu ateş söndürme işini. Ona yardım etmek için yerimden kalkayım derken, ateş sönmüştü bile. İçin için yanıp tütmekte olan kimi dalları, üzerlerine basa basa söndürdü; ve ardından beni sürüklercesine tepenin yamacından aşağıya doğru çekerek vadiden çıkardı. Başını arkaya

çevirmeden hızla ilerliyor ve konuşmama izin vermiyordu.

Birkaç saat sonra arabanın bulunduğu yere ulaştığımızda, o gördüğüm şeyin ne olduğunu sordum. Don Juan başını, susmamı buyurucasına salladı; ve sessizlik içinde arabayı sürdüm.

Sabahleyin erken bir saatte evine vardığımızda, don Juan doğruca eve girdi ve gene konuşmak üzere olduğumu görünce beni gene susturdu.

Don Juan evin arka avlusunda oturmaktaydı. Benim uyanmamı bekliyor olmalı ki, beni görür görmez konuşmaya başladı. Önceki gece görmüş olduğum gölgenin bir peri, onu gördüğüm yere özgü ruh olduğunu söyledi. O şeyin, bir yararı olmayan bir varlık olduğunu belirtti.

"Sırf orda bulunur işte," dedi, "ne gizi, ne de gücü vardır. Orda kalmaya değmezdi. Bütün gece bi oraya bi buraya hızla gidip gelen bi gölge görecektin eğer kalsaydık. Ama başka tür ruhlar da vardır; sana güçlülük gizleri verebilecek ruhlar... Ama şanslı olmak gerek onları bulmak için."

Biraz kahvaltı ettik ve bir süre konuşmadık. Kahvaltı bitince, evin ön yanına geçtik.

Don Juan birden, "Üç çeşit olur bu varlıklar," dedi, "verecek bi şeyleri bulunmadığı için hiçbi şey veremeyen varlıklar; yalnızca insanı ürküten varlıklar, bi de insana armağan veren varlıklar... Dün gece gördüğün, suskun bi varlıktı; yoktu verecek bi şeyi sana. Sırf bi gölgeydi işte! Ama çoğu kez bu suskun türlerin yöresinde bşaka bi ruha rastlarsın; sırf ürkü saçmaktan başka bi şeye yaramayan kötü bi peri. O suskun ruhların bulunduğu yerlerde dolaşırlar. İşte bu yüzden ordan hemen kaçırdım seni. O kötü ruh insanı ta evine dek izler de canını burnundan getirtir adamın. Bu nedenle evlerini bırakıp giden biçok kimse bilirim. Kimileri bu tür varlıklardan bi şey elde edeceklerini sanırlar; ama evde peri var diye bi şey olur sanma haa! Kendilerine gizler bildirsin diye bu perileri ayartmaya çalışan, bi odadan bi odaya bütün evde bu perileri izle-

yen kimseler tanırım. Ama onları korkutmaktan başka bi şey yapmaz bu periler. Kendilerini evlerine kadar izleyen bu perilerden birisini nöbetleşe gözleyip durmuşlardı bi zamanlar birileri. Aylar sürmüştü bu gözetleme. Sonunda birisi gelip hepsini dışarıya sürüklemiş, çıkarmıştı; öylesine bitkinleşmişler, erimişlerdi zavallılar. En iyisi, bu kötü ruhlardan uzak durmaktır; canları cehenneme..."

Bu ruhların nasıl ayartıldığını sordum. Don Juan bu ruhların en çok göründükleri yerleri belirlemek için epey zahmetlere katlanıldığını ve bu ruhların geçtikleri yerlere kimi silahlar konulduğunu, ve ruhların bu silahlara dokunmalarının beklendiğini anlattı. Çünkü bu ruhlar savaş gereçlerini pek severlermiş. Bu ruhların dokundukları her nesne, her türlü eşya gerçekten bir erk nesnesi olup çıkarmış. Ama ne varmış ki, bu kötü ruhlar hiçbir şeye dokunmazlar, yalnızca, insanı, gürültüler işitir hale getirirlermiş.

Don Juan'a, bu ruhların insanları nasıl korkuttuklarını sordum. O da, en çok, koyu bir insan gölgesi kılığına girerek ve evin içinde sesler, gürültüler, patırtılar çıkara çıkara dolaşarak ya da karanlık bir köşeden fırlayıveren bir hayalet gibi görünerek korkuttuklarını anlattı.

Don Juan; üçüncü tür ruhların gerçek dostlar olduğunu, gizler sunduğunu ve bu türlerin ıssız, terkedilmiş ve ulaşılması pek güç olan yerlerde bulunduklarını söyledi. Bu ruhlardan birisini bulmak için insanın, yalnız başına, çok uzak yerlere gitmesi gerektiğini belirtti. Uzak ve ıssız bir yerde, bu adamın, gerekli bütün hazırlıkları yalnız başına yapması gerekirmiş. Ateşini yakıp başında oturması ve gölgeyi görür görmez hemen ordan uzaklaşması gerekirmiş. Ama ortaya değişik koşullar çıkarsa; örneğin yeğin bir yel esip de o kimsenin ateşi dört kez uğraşıp yanar durumda tutmasını engller ve ateşi öldürüse; ya da yakınlarında bir ağacın dalı falan kırılırsa, o kimsenin orda kalması gerekirmiş. Ağacın dalı gerçekten kırılması söz konusuymuş; o kimsenin, ağaç dalının kırılır gibi çatırdama sesi işitip işitmediğine emin olması gerekirmiş.

Bir de kayaların yuvarlanıp yuvarlanmadığına, ve ateşe

çakıl taşları atılıp atılmadığına, ya da sürekli gürültüler olup olmadığına dikkat edilmeliymiş. Ve bunlardan birisi olursa, peri görünene dek o olayın geçtiği yere doğru yürünmeliymiş.

Bu varlıklar birçok yöntemlerle sınarmış bir savaşçıyı. Kimileyin, çok korkunç bir görünümle, zıp diye adamın önüne çıkıverir, kimi kez de adama arkasından yapışır ve onu öyle saatlerce kımıldayamaz durumda tutarmış. Adamın üstüne bir ağaç devirdiği de olurmuş. Don Juan bunların gerçekten tehlikeli şeyler olduklarını anlattı. Karşı karşıya bir dövüşe geçildiğinde, insanı öldürmeseler de, korku salarak öldürmeleri, ya da devirdikleri bir şeyle ezmeleri, birdenbire karşılarına çıkıp dengesini bozarak ayağını kaydırıp bir yardan düşürmeleri ve o insanı o yolla öldürmeleri olasıymış.

Don Juan bu varlıklara uygunsuz koşullar altında rastlarsam, onlarla asla dövüşmememi; dövüşürsem öleceğimi anlatıyordu. Ruhumu da çalarmış bu periler. En iyisi kendimi yere atıp sabaha dek dayanmakmış.

"Bi adam gizler sunan bi dostla karşılaştığı zaman, tüm cesaretini toplayıp, o daha kendisini yakalamadan kendisi ona yapışmalıdır. Ya da o seni kovalamaya başlamadan önce sen kovalamalısın onu. Amansız bi kovalamaca olmalıdır bu; ardından da dövüş gelir. Güreşip yere sermen gerekir periyi, erkini verene dek yerde muhlaman gerekir."

Bu varlıkların özdeksel (maddi) olup olmadıklarını, gerçekten onlara dokunulup dokunulamayacağını sormuştum don Juan'a. "Peri" sözcüğünün bende özdeksel olmayan, elle tutulamayan bir şeyleri çağrıştırdığını söylemiştim.

Don Juan, "Peri falan demeyelim bunlara," dedi, "en iyisi dost diyelim, ya da billinmedik şeyler diyelim."

Don Juan bir süre sustuktan sonra sırtüstü yattı ve kollarını başının altında kavuşturdu. Bu varlıklarda özdek var mı diye sormuştum gene.

"Elbet vardır özdekleri!" dedi don Juan bir an sustuktan sonra. Onlarla dövüşürken katı mı katıdırlar-ne var, çok sür-

mez bu halleri. Karşısındakilerin korkusudur onları güçlü kılan. İşte bu nedenle onlardan biriyle doöüşen kimse eğer bir savaşçıysa, o gepgergin katılıkları çabucak yitiverir de, onunla dövüşen kimsenin gücü artar, taşar. Aslında bu ruhlardaki gerilimi, enerjiyi emmiş olur insan."

"Nasıl bir gerilim bu?" diye sordum.

"Erktir. Onlara dokundun mu, insanı çarparcasına, parçalarcasına titreşirler zangır zangır. Ama bi gösteridir bu sırf. Onları sıkıca tutmayı sürdürürsen, yok olur bu gerilim."

"Pekâla, gerilimlerini yitirince ne olur? Hava gibi bir şey mi olurlar?"

"Hayır, gevşeyiverirler-pelteleşirler. Özdekselliklerini sürdürürler yani. Ama dokunduğumuz öbür şeylere benzer bi yanları yoktur bunların."

Daha sonraları, akşama doğru, önceki gece görmüş olduğum şeyin yalnızca orda uçuşan bir güve olabileceğini söyledim. Don Juan güldü ve sabırlı bir biçimde güvelerin ancak, kanatlarını yakamayacak bir lambanın çevresinde ileri geri uçuştuklarını açıkladı. Oysa açık bir ateşe yaklaşır yaklaşmaz yanıp kül olurlarmış. Don Juan, üstelik o gölgenin ateşi kaplayacak denli iri olduğunu belirtmişti. O bunu derken, gölgenin çok büyük bir şey olduğunu ve önümden geçerken gerçekten bir an için ateşi görmemi engellemiş bulunduğunu anımsadım. Ama bu geçiş çok çabuk olmuştu ve o yüzden daha önceleri bunu anımsayamamıştım.

Don Juan daha sonra kıvılcımların çok iri olduklarını ve soluma doğru uçuştuklarını söyledi. Ben de farkına varmıştım bunun. Belki de yelin o yöne doğru esmesinden olmuştur bu dedim don Juan'a. Don Juan o gece yel mel esmediği yanıtı verdi. Dediği doğruydu. O deneyimimi düşününce, o gece ortalığın çok sakin olduğunu anımsadım.

Gözümden kaçmış olan bir başka şey de alevlerdeki yeşilimtırak parıltılardı; o gölgenin gözlerimin önünden ilk geçişinden sonra don Juan'ın ateşe bakmayı sürdürmemi imledi-

ği sırada görmüştüm bu yeşillenmeyi. Don Juan bunu da anımsatmıştı. Ayrıca o şeye gölge dememe de karşı çıkarak, onun yuvarlak olduğunu ve daha çok bir baloncuğa ya da kabarcığa benzediğini söyledi.

İki gün sonra, 17 Aralık 1969'da don Juan, çok önemsiz bir şeymişçesine, o tepelere tek başıma gidip, bir erk nesnesi olan peri tuzağını edinebilecek denli tüm ayrıntıları ve gerekli yöntemleri bildiğimi söyleyivermişti. Bu kez yalnız başıma gitmem üzerinde dayatıyor ve benimle birlikte gelmesinin bana yarardan çok zarar vereceğini anlatıyordu.

Ben tam gitmeye hazırlanırken, don Juan fikrini değiştirmiti.

"Yeterince sağlam değilsin," demişti, "tepenin altındaki düzlükte bekleyim bari seni."

Dostu görmüş olduğum o dar vadiye vardığımızda don Juan, tepelerdeki delik diye nitelendirdiğim arazi oluşumunu az uzaktan incelemiş ve daha ötelere, güneydeki uzak dağlara gitmemiz gerektiğini söylemişti. Deliği görebileceğimiz en uzak noktada bulunacakmış dostun yuvası.

Deliği oluşturan arazi yapısına baktım; uzaklarda yükselen mavimtırak dağlardan başka bir şey göremiyordum. Don Juan'ın kılavuzluğunda güneydoğuya doğru saatlerce yürüdükten sonra, dostun yuvasına "iyice sokulduk" dediği bir yere varmıştık. Durduğumuz zaman öğleden epey sonraydı. Kimi kayaların üzerine oturduk. Aç ve yorgundum; bütün gün yalnızca biraz tortilla yemiş ve biraz da su içmiştim. Don Juan birden ayağa kalkıp göğe baktı ve buyurucasına benimiçin en uğurlu yöne doğru gitmemi ve o anda bulunduğumuz noktayı unutmamamı söyledi. Çünkü işim bitince gene oraya dönmem gerekiyormuş. Ardından da bana güven vermeye çalışarak gerekirse sonsuza dek orda beni bekleyeceğini ekledi.

Tasalanarak, o peri tuzağı bulma işinin çok mu uzun süreceğini sordum.

Gizemli bir gülümsemeyle, "Kim bilir?" dedi.

Güneydoğu doğrultusunda ilerlemeye başladım ve iki kez arkama dönüp don Juan'a baktım. Onun da ters yöne doğru yavaş yavaş yürüdüğünü gördüm. Büyücek bir tepenin üstüne çıkıp don Juan'a bir kez daha baktım. İki yüz metre kadar uzakta bir yerdeydi. Dönüp bana baktığı yoktu. Tepeden aşağıya koşarak tepelerin arasındaki çanak biçiminde küçük çukur bir yere indim. Birden yapayalnız kalmıştım. Bir süre oturarak orda ne işimin olduğunu şaşkınlıkla düşünmeye koyuldum. Bir peri tuzağı arıyor olmam öyle gülünç geliyordu ki!.. Koşarak indiğim tepeye tırmandım gene. Belki don Juan'ı görürüm diyordum ama hiçbir iz yoktu ondan. Bu işi hepten bırakıp California'ya dönmek istiyordum. Alıklaşmıştım. Yorgundum.

Art arda, "Don Juan!" diye bağırıp duruyordum.

Görünürlerde yoktu. Bu kez başka bir tepeye koştum; ama oradan da bir şey göremedim. Koşa koşa onu aramayı sürdürdüm; ama yer yarılmış içine girmişti sanki don Juan. Geçtiğim yerleri izleye izleye ayrıldığımız noktaya gittim. Onu orda oturmuş, bu tutarsız davranışlarıma güler bir durumda bulacağıma değgin öylesine saçma bir kanı vardı ki içimde!..

"Neden soktun beni bu belaların içine?" diye yüksek sesle bağırdım.

Ve o anda artık orada yapmakta olduğum işten vazgeçme olasılığının bulunmadığını anladım. Arabamın nerde olduğunu bilmiyordum. Oraya gelirken don Juan birçok kez sağa sola sapmıştı; dört anayöne göre kendimi yönlendirmem yeterli olamayacaktı arabamı bulmaya. Dağlarda kaybolup gitmekten korkuyordum. Oturdum ve yaşamımda ilk kez olarak, bir ilk çıkış noktasına dönmenin hiçbir yolu olamayacağına değgin yabansı bir duyguya kapıldım. Don Juan, hep, başlangıç dediğim bir çıkış noktasından söz etmekte olduğumu söyler ve gerçekte başlangıç diye bir şeyin bulunmadığını savlardı. Ve işte orda dağların ortasında, onun ne demek istediğini anladığımı sanıyordum. Sanki, çıkış noktası hep kendim olagelmişti; sanki don Juan hiç olmamıştı; ve ben onu ararken, o

da bir gerçek kendisi oluvermişti-bir an göründükten sonra bir tepenin ardından yitip gidiveren bir imge...

Yaprakların hafif hışırtısını işitiyordum; her yanımdan güzel kokular geliyordu. Utangaç bir fısıltı gibi kulaklarıma dolmaktaydı esen yel. Güneş ufukta yoğun bir bulut kümesine yaklaşmaktaydı ve daha alçaklardaki bir öbek bulutun arkasına girdiğinde üstteki bulut kümesini turuncu bir şeride çevirmişti. Az sonra bulutların ardından çıkınca, sisler içinde yüzen kızıl bir topa benzemişti. Güneş bir ara göğün masmavi bir açıklığına ulaşmaya çabalar gibi görünmüştü; ne var, bulutlar onu bırakmıyorlar, üstüne üstüne geliveriyorlardı. Çok geçmeden, o turuncu şeritle dağların karaltıları yutuvermişti güneşi.

Sırtüstü uzandım. Öyle dingindi ki tüm çevrem, öyle durgun ve aynı zamanda öylesine yabancıydı ki! Çok etkilenmiştim. Ağlamak istemiyordum ama gözyaşlarımı tutamadım.

Saatlerce o durumda kalmıştım. Yerimden kımıldayamıyordum. Altımdaki kayaların sertliğini duyumsuyordum. Bulunduğum yer, tüm çevreyi saran gür yeşilliklerin tersine bitkisiz ve açıklıktı. Oturduğum yerden doğudaki tepelerin üzerindeki dizi dizi yüksek ağaçları görebiliyordum.

Artık hava epey kararmıştı. Oldukça iyi hissetmekteydim kendimi. Mutluydum diyebilirim. Yarı karanlıkta, kendimi, göz kamaştırıcı gün ışığında olduğundan çok daha huzurlu ve güvenli hissetmişimdir.

Yerimden kalkarak küçük bir tepeye çıktım ve don Juan'ın öğretmiş olduğu hareketleri yapmaya koyuldum. Yedi kez doğuya koştuktan sonra elimin ısındığını fark ettim. Bir ateş yakıp don Juan'ın uyarıları üzre, bütün ayrıntıları gözleyerek bakmaya başladım. Böylece saatler geçti. Yorulmuştum. Üşüyordum da. Koca bir yığın kuru dal toplamıştım. Ateşe yaklaştım ve ateşi beslemeye koyuldum. Yaptığım gözleyiş öylesine yormuştu ki beni, başım önüme düşüp duruyordu. İki kez uyuklamış ve ancak başım yana sarkınca uyanmıştım. Artık ateşe bakamayacak denli yorulmuştum. Biraz su içtim, hatta uyanık kalayım diye yüzüme su serptim. Uykumu

ancak çok kısa sürelerle kesebiliyordum. Bir çaresizlik ve tedirginlik içindeydim. Orada bulunmaklığımı son kerte bir ahmaklık olarak görüyor ve bu yüzden mantıksızcasına bir düş kırıklığına, bir tasaya kapılıyordum. Yorgun, aç ve uykusuzdum. Anlamsız bir biçimde kendimi suçlayıp duruyordum. Sonunda, uyanık kalma çabalarımdan vazgeçtim. Ateşe bir yığın kuru dal ekleyip uyumak üzere yere kıvrıldım. Bir dostun izlenmesi ve bir peri tuzağının aranması uğraşları o anda bana son kerte gülünç ve yabancı bir düşünceymiş gibi gelmekteydi. Öyle uykusuzdum ki, bir şey düşünemiyor, kendi kendime bile konuşamıyordum. Uyumuşum.

Birden yüksek bir çatırtı sesiyle uyandım. Gürültü ya da o ses her ne ise, sol kulağımın hemen üzerinden gelmişti; çünkü sağ yanımın üzerine yatmaktaydım. Upuyanık, kalkıp oturdum. Sol kulağım uğulduyor, sesin yokluğu ve yüksekliğinden sağırlaşmışa benziyordum.

Yanmakta olan dallara bakılırsa, herhalde çok kısa bir süre uyumuş olmalıydım. Başkaca hiçbir gürültü işitmedim; ama gene de dikkat kesilmiş bir durumda kalarak ateşi beslemeyi sürdürdüm.

Beni uyandıran şeyin tüfek sesi olabileceği geçiverdi aklımdan; belki de birisi beni gözetliyordu da üzerime ateş açıyordu. Bu düşünce beni çok ürkütmüş ve bir sürü gerçekçi korkular beynime çığ gibi üşüşmeye başlamıştı. Burası pekâlâ birilerinin arazisi olabilirdi ve bu durumda beni bir hırsız sanıp vurmak isteyebilirlerdi; ya da beni öldürüp soymak falan isteyebilirlerdi. Üzerimde bir şey bulunmadığını nereden bileceklerdi ki! Birden olanca ilgimi güvenliğim konusuna yöneltmiştim. Omuzlarımda ve boynumda kasılmalar oluyordu. Başımı bir yukarıya bir aşağıya salladım. Boyun kemiklerimin kütürdediğini işitiyordum. Bir yandan da ateşe bakmayı sürdürmekteydim, ama olağandışı bir şey gördüğüm ya da bir ses işittiğim falan yoktu.

Çok geçmeden biraz olsun gevşemiştim ki, birden bütün bu haltların don Juan'ın işi olabileceği geliverdi aklıma. Derhal bunun başka türlü olamayacağı kanısına vardım. Bayağı

neşelendirmişti bu düşünce beni. Haydi, bir mantıksal varsayımlar çığı daha üşüştü beynime; bu kez sevinç verici türden... Don Juan, herhalde, benim dağlarda kalmaktan cayacağımı düşünerek ya da arkasından koştuğumu görerek bir ine ya da bir çalılığın ardına falan saklanmış olabilirdi. Sonra da beni izlemiş ve uyuduğumu görerek kulağımın dibinde bir dal falan kırarak uyandırmış olabilirdi. Ateşe biraz daha kuru dal sürdüm ve onu görür müyüm diye usul usul çevreyi gözetlemeye koyuldum. Oralarda bir yerde saklanıyor olsaydı bile, onu bulamayacağımı bile bile...

Ortalık oldukça sakindi: Cırcırböcekleri, çevremi saran tepelerdeki ağaçları titreten yel, tutuşan dalların çıkardığı yumuşak çıtırtılar. Kıvılcımlar uçuşuyordu, ama değişik tür kıvılcımlar değildi bunlar.

Ansızın ikiye parçalanan bir dalın çatırtısını işittim. Solumdan gelmişti gürültü. Soluğumu tutup olanca dikkatimle dinledim. Bir an geçti geçmedi, derken, haydi... Bir dalın daha kırıldığını işittim. Bu kez sağımda...

Bir de baktım, uzaktan uzağa kırılan dal sesleri gelmekte belli belirsiz. Sanki birisi onlara basa basa çatırdatmakta... Gür, dolgun seslerdi bunlar; iştahlı diyebileceğim... Bulunduğum yere doğru yaklaşmaktaydılar. Ağırdan alarak, dinlemem mi yoksa kalkmam mı gerek diye düşündüm. Ben, ne yapmam gerekir diye öyle düşünürken birdenbire kırılan dal sesleri dört bir yanımı sarmıştı. Öylesine hızlı olmuştu ki bu son gelişme, az kalsın yerimden fırlayıp ateşi, üzerine basa basa söndürmeye bile vakit bulamayacaktım.

Ateş söner sönmez karanlıkta tepeden aşağıya koşmaya başladım. Çalılıkları aşarak koşarken, bir düzlük bulunmadığı düşüncesi geçivermişti aklımdan. Gözlerimi yüksek çalılardan koruya koruya koşmayı sürdürdüm. Yamaçtan aşağı daha yarı yoldayken arkamdan bir şeylerin bana dokunurcasına yaklaştığını duyumsadım. Bir dal falan olamazdı bu. Sezgi yoluyla, üzerime atlayacağını duyumsadığım bir şeydi bu. Bayağı dondurmuştu bu düşünce beni. Hemen don Juan'ın dediği gibi ceketimi çıkarıp dürdüm ve karnıma bastır-

dım. Bacaklarımı karnıma doğru çekip yüzüstü yere yumuldum. Gözlerimi de ellerimle kapatmıştım. Bu durumda çok kısa bir süre kaldıktan sonra tüm çevremi bir ölüm sessizliğinin sardığını duyumsadım. Hiçbir ses gelmiyordu. Bu da daha çok korkmama neden olmuştu. Karın kaslarım kaskatı gerilmiş titremeler geçiriyordu. Bir çatırtı daha duydum. Uzaktan gelmekteydi bu ses, ama çok kesin ve belirgindi. Bir kez daha geldi ses-bu kez daha yakından. Kısa bir sessizlikten sonra tepemde bir şey patladı. Bu gürültünün birdenbire olması, beni, istemeksizin yerimden fırlatmış ve yana yıkılmama neden olmuştu. Kalın bir dalın ikiye bölünmesinden çıkan bir sesti bu kesinlikle. Öye yakından gelmişti ki bu çatırtı, daldaki yaprakların hışırtısını bile işitmiştim.

Ardından, bir çatırtılı patlamalar sağanağı başladı. Tüm çevremde dallar büyük gürültüler çıkararak kırılıp gidiyordu. Ama anlayamadığım şey, o sırada benim bu olaylara karşı olan tepkimemdi. Korkacak yerde gülüp duruyordum. Bütün bu olanların aslını astarını bulguladığım kanısındaydım. Don Juan'ın gene bana bir oyun oynadığına inanıyordum. Bir dizi mantıksal yargı, bu inancımı daha da pekiştiriyordu. Sevinçten uçuyordum. O kurnaz hınzır don Juan tilkisini o dolapları çevirirken yakalıyıvereceğime öyle emindim ki! Başımı kaldırıp bakamayacağımı bildiğinden çevremde istediği gibi rahat rahat koşuşup dal üstüne dal kırıyordu. Günlerden beri yanında bulunduğum için, don Juan'ın yalnız başına olduğunu biliyordum. Kendisine yardım edecek kimseler bulması için koşullar ve zaman bulunmuyordu. Düşündüğüm gibi, bir yerde saklanmışsa, herhalde bir başına saklanmıştı; ve mantıksal olarak yalnızca sınırlı sayıda çatırtılar çıkarabilirdi. Ve gene tek başına olduğundan, çıkardığı seslerin ardışıklığının bir zaman çizgisini izlemiş olması; yani gürültülerin teker teker, en fazla bir anda ikisinin, bilemediniz, üçünün çıkması gerekirdi. Üstelik bir kişinin bir anda çıkarabileceği ses sayısının da herhalde bir sınır olacaktı. Öyle yere yumulu ve sessiz dururken, bir yandan da bütün olanların bir oyun olduğunu düşünüyor ve bu işin üstesinden gelebilmek için yapılacak

tek şeyin bu olanların bende yarattığı coşkuları bastırmak olduğunu geçiriyordum. Bildiğim bir şey varsa, o da bu durumdan çok zevk almakta olduğumdu. Düşmanımın bir sonraki hareketini yanılmadan kestiriverince zevkten dört köşe oluveriyordum. Don Juan'ın yerinde olsaydım, ardından ne yapardım diye tahminler yürütüyordum.

Bir höpürdeme sesi bu oynadığım ussal oyuna bir son vermişti. Dikkatle dinledim; gene işittim o sesi. Ne olduğunu bir türlü kestiremiyordum. Bir hayvanın höpürdeterek su içişini andırmaktaydı. Bir kez daha, çok yakından geldi o ses. Koca çeneli bir genç kızın şapur şupur sakız çiğnemesini çağrıştıran bu sesten tedirgin olmaktaydım. Don Juan'ın böyle bir sesi nasıl çıkarabildiğini şaşkınlıkla geçirirken, ses bir kez daha geldi sağımdan. Önce bir ses duymuştum. Sonra birisi vıcık vıcık çamurda bata çıka yürüyen ayakların çıkardığı kösnül (şehvani) diyebileceğim seslerdi bunlar. Sesler bir ara kesiliverdi ve sonra solumda bir yerde gene başladı. Çok yakınlarda, üç metre kadar ötemden gelmekteydi... Yağmur çizmesi giymiş iriyarı birinin çamurda yürümesine benzetiyordum artık bu sesleri. Sesteki zengin titremeleri çok hayret verici buluyordum. Ben olsam, bu sesleri çıkartabilmek için nasıl bir ilkel gereç kullanırdım diye düşündüm ama bir türlü çıkaramadım. Arkama doğru bir yerden biri dizi benzer ayak sesleri daha gelmeye başlamıştı. Sesler her yandan aynı zamanda gelmekteydi. Sanki birisi çevremde çamurlara bata çıka koşuşuyor, zıplıyordu.

Mantıksal açıdan kuşkuya düştüm bir ara. Eğer bunları yapan don Juan idiyse, çevremde daireler çize çize inanılmaz bir hızla koşuyor olması gerekirdi. İşte o zaman don Juan'ın bu işi yalnız başına yapmadığına yanında birilerini de getirdiğine inanır oldum. Bu işte ortaklarının kimler olabileceğini düşünmeye geçmek istedim, ama, çevremdeki gürültüler yüzünden zihnimi toparlayamıyordum. Evet, düşüncelerim darmağınıktı ya, korkuyor değildim. Olsa olsa, seslerin yabansı niteliğinden ötürü bir şaşkınlık içindeydim. Çamurlar ezilirken yer salanıyor gibiydi. Ve bu sallantılardaki titreşimler

karnımı hedef almış gibiydiler; ya da ben bu titreşimleri karnımın alt yanıyla sezgiliyordum belki de.

Bu durumu kavrar kavramaz, düşüncelerimdeki mantıklı ve dingin akışı yitirivermiştim. Sesler karnıma saldırmaktaydılar! Ve sordum kendi kendime: "Ya don Juan değilse bu?" Ürküye kapılmıştım. Karın kaslarımı sıkıp kalçalarımı sıkıcana, dürüp karnıma koyduğum ceketime yasladım.

Gürültüler sayıca artmış ve daha da hızlanmıştı. Bilmiştiler sanki güvenimi yitirdiğimi. Titreşimler öyle yoğunlaşmıştı ki, kusmak geliyordu içimden. Bulantımı yenmeye çabaladım. Derin derin soluk almaya ve peyote ezgilerimi söylemeye başladım. Çıkarmıştım. Çamurda gezen ayak sesleri ansızın kesiliverdi. Yerine, cırcırböcekleriyle yelin sesi ve yer yer uzaklardan gelen çakal ulamaları geçivermişti. O ürkünç seselin birden kesilmesiyle, kendimi toparlama fırsatını bulmuştum. Daha biraz önce neşem yerinde, güvenç içinde ve dingindimp demek ki içinde bulunduğum durumu değerlendirmeyi beceremediğimiştim. Don Juan, yardakçılarla falan gelmiş olsa bile, çıkardıkları gürültüler karnımı nasıl etkileyebilirlerdi ki! O tizlikte sesler üretebilmeleri için oralarda bulunan ya da düzenlemeleri olanaksız olan gereçleri, aygıtları gereksineceklerdi. Demek ki o işittiklerim bir oyun falan değildi, "don Juan'ın çevirdiği bir dolap" falan değildi. Öyle sanmış olmakla ne denli toyca davranmışım meğer.

Her yanım kasılmıştı; dönüp bacaklarımı uzatmak için dayanılmaz bir istek duymaktaydım. Hafif sağa doğru gidip hiç olmazsa yüzümü, çıkarmış olduğum yerden uzaklaştırayım dedim. Tam sürünmeye başladığım bir anda, sol kulağımın hemen üzerinde hafif bir gıcırtı işittim. Donmuş gibi olduğum yerde kaldım. Gıcırtı, bu kez başımın öbür yanından, gene geldi. Yalın bir sesti bu. Kapı gıcırtısını andırmaktaydı. Beklemey başladım; ama hiçbir şey duyamadım. Yerimi değiştirmek için sürünmeye geçmiştim yeniden. Başımı sağa doğru kımıldatmamla yerimden zıplar gibi olmam bir oldu. Bir gıcırtı zemire gömülüvermiştim. Kimileyin kapı gıcırtılarını, yer yer de fare ya da kobayların vıyaklamalarını andır-

maktaydı bu sesler. Yüksek ya da tiz değillerdi; yumuşak ve sinsi seslerdi bunlar, ve içim kıyılıyormuşcasına bulantı yaratan ürpertiler veriyorlardı bana. Başladıkları gibi durmuştu sesler; yalnızca bir iki gıcırtı kalana dek yavaş yavaş azalmışlardı.

Ardından, büyük bir kuşun kanatlarıyla çalıların üstünü sıyırmasından çıkan kimi sesler işittim. Üzerimde daireler çize çize uçuyor olmalıydı. O yumuşak gıcırtılar gene çoğaldılar; kanat çırpma sesleri de öyle... Başımın üzerinde ir sürü dev kuş varmış da kanatlarını hafif hafif çırparlarmış gibi geliyordu bana. Sonra bu iki tür ses birleşti ve beni saran bir dalgaya dönüştü. Yükselip alçalan koskoca bir dalganın üzerinde asılı, yüzer gibi oluyordum. Şimdi artık o gıcırtılarla kanat çırpmalarını, tüm gövdemi yalarlarmış gibi algılıyordum. Bir sürü kuş kanatlarını çırparak beni üst yanımdan yukarılara çekiyorlar, binlerce fare de cıyaklayarak gövdemi alttan ve yandan itiyorlardı; tıpkı böyleydi duyumsadıklarım.

Hiç kuşku yoktu ki, budalaca aymazlığım yüzünden, korkunç bir şeyi üzerime çekmiş bulunuyordum. Dişlerimi sıkıp derin soluklar alıp vermeye ve peyote ezgileri söylemeye başladım.

Gürültüler çok uzun bir süre azalmadan sürmüştü. Olanca gücümle karşı koymaktaydım onlara. Ortalık sakinleşince, gene bir ara "sessizlik" oldu. Sessizlik demekle o yabansı seslerin yokluğunu belirtmek istiyorum; yoksa böceklerin ve yelin doğal seslerini gene işitmekteydim. Bu sessizlik dönemleri, benim içni, gürültülü dönemlerden daha da kötü olmaktaydı. Gene düşünmeye ve durumumu değerlendirmeye geçmiştim; ne var, kafa yordukça ürküye kapılıyordum. Bana saldıran o şeyi kovabilecek bilgim de yoktu dayanıklılığım da... Yitip gidiyordum işte... Son kerte çaresizdim-kendi kusmuğumun üzerine yumulmuş... Yaşamımın sonu geldi diye geçirip ağlamaya başladım. Yaşamımı düşünmek istedim, ama nereden başlayacağımı kestiremiyordum. Yaşamımda yapmış olduğum hiçbir şeyi, o son can çekişme anında vurgulamaya değer bulamayarak hiçbir şey düşünmemeyi yeğle-

dim. Çok güzel bir şeyin farkına varmıştım. O zamankine benzer bir korku geçirmiş olduğum zamandan bu yana epey değişmiştim. Bu kez daha bir boştum. Birlikte sürüklediğim kişisel duygular daha bir azdı.

Böyle bir durumda bir savaşçı neler yapardı diye kendi kendime sordum ve birkaç sonuca ulaştım. Göbeğimin bulunduğu yerde son kerte önemli, eşsiz bir şey vardı; bu sesler, alışılmışın dışında yabansı seslerdi; bu sesler karnımı hedef tutuyorlardı; ve don Juan'ın bana oyun oynadığı düşüncesi son kerte yersizdi.

Kasılmalar, durmuşsa da karın kaslarım epey gergindi. Ezgi söylemeyi ve derin soluk alıp vermeyi sürdürüyor, ve tüm gövdemi tatlı bir ılıklığın kapladığını duyumsuyordum. Şurası kafama iyice dank etmişti ki, eğer yaşamımı sürdüreceksem, bu duruma don Juan'ın öğretileri uyarınca davranmakla kavuşacaktım. Yönergelerini yineledim zihnimde. Yere yumulduğum noktaya ve bulunduğum yere oranla güneşin dağların üzerinden battığı noktayı tam olarak anımsamaya çalıştım. Kendimi yeniden yönlendirdim ve yönümü doğru olarak belirlediğime inandıktan sonra duruşumu değiştirmeye başladım. Böylece başımı yeni ve "daha uğurlu" bir yöne, yani güneydoğuya dönük tutmuş olacaktım. Ayaklarımı azar azar soluma doğru, baldırlarımın altında bükülene dek santim santim çekmeye başladım. Sonra da gövdemi ayaklarımla bir hizaya getirmeye çalıştım. Ama yan yana sürünmeye başlar başlamaz ensemde tuhaf bir dokunma duydum. Ensemin çıplak derisi üzerine bir şeyin belirli bir biçimde dokunduğuna emindim. Öylesine hızla olmuştu ki bu, bir çığlık attım ve sonra olduğum yerde durup kaldım. Karın kaslarımı sıkarak derin soluklar almaya ve peyote ezgilerimi söylemeye başladım. Bir saniye sonra ensemde aynı hafif dokunuşu hissetmiştim. Siniverdim. Ensem örtülü değildi ve kendimi savunmak için yapabileceğim bir şey yoktu. Dokanma gene oldu. Çok hafif, ipeğimsi bir nesne değmekteydi boynuma-tıpkı dev bir tavşanın yumuşak tüylü ayağı gibi... Dokunmalar, ensemi bir yandan bir yana kapsayarak arttı arttı ve sonunda

ağlamaya başladım. Sanki bir sürü sessiz, yumuşak arılıksız kanguru ensemi çiğneyip durmaktaydı. Pençeleriyle hafif hafif basışlarının çıkardığ sesleri duyar gibi oluyordum. Acı falan vermiyordu bu basışlar, ama çıldırtıyordu beni işte. O anda hemen bir şeyler yapmaya başlamazsam, aklımı yitireceğimi ve dikilip tabanları yağlayacağımı biliyordum. O nedenle gövdemi yavaş yavaş kımıldatarak yeni bir yöne çevirmeye başladım. Ama her kamıldanışımda, ensemdeki dokunlara daha da artıyordu. Ve bir ara öylesine çoştular ki, bir silkinişte gövdemi yeni bir yöne sokuverdim. Sonucun ne olacağına değgin hiçbir şey düşünemiyordum. Aklımı yitirmeyi, zırdeli olup çıkmayı önlemem için bir önlem almam gerekiyordu-işte o kadar...

Yeni bir yöne geçer geçmez ensemdeki dokunmalar durivermişti. Uzun ve sıkıntılı bir aradan sonra uzaklardan gene kırılan dalların sesleri gelmeye başladı. Yakınımda artık bir şey olmuyordu. Benden uzak bir noktaya çekilmiş gibiydi sesler. Kırılan dalların sesleri çok geçmeden yaprakların kulaklarımı tırmalarcasına çıkardığı hışırtılarla kaynaşıverdi. Sanki yeğin bir yel tüm tepeyi kasıp kavuruyordu. Çevremdeki bütün çalılar sallanıyordu, ama yel estiği falan yoktu. Bütün bu hışırtı ve çatırtılar, tepeyi bir yangın sarmış izlenimini vermekteydiler. Yerimden zıplayıp da ordan, kaçmamamın tek nedeni, iyice uyuşmuş olmam ve her yanımın tutulmuş olmasıydı. Bırakın kalkmayı, gözerimi bile açamıyordum. O andaki tek düşüncem kalkıp, yangından kaçmaktı. Karnımdaki kasılmalar bana acı veriyor, soluk almamı engelliyordu. Tüm gücümle soluk alabilmeye verdim kendimi. Uzun çabalardan sonra yeniden soluk alabilmeye başladım ve o sırada hışırtıların dindiğini fark ettim. Bir iki çatırtıdan başka bir şey kalmamıştı.

Dalların kırılmasından çıkan sesler artık çok uzaklardan ve tek tük geliyordu; ve az sonra hiç işitilmedi.

Ve gözlerimi açabildim. Gözlerimi aralayarak önümdeki yere baktım. Gün ağarmıştı. Kımıldamadan bir süre daha kaldım ve sonra gerinmeye başladım. Dönüp sırtüstü uzandım.

Doğuda güneş tepelerin üzerine yükselmişti.

Zorlukla bacaklarımın üzerine dikilip tepeden aşağıya sürüklenircesine inmem saatler sürmüştü. Bir buçuk kilometre kadar ötedeki, don Juan'la ayrıldığımız yere doğru ilerliyordum. Öğleden sonra saat üç sıralarında bir ağaçlığın kıyısına ulaştığımda, daha 400 metrelik yolum kalmıştı.

Ne olursa olsun, artık yürüyebilmem olanaksızdı. Dağ aslanlarını falan düşünerek bir ağaca tırmanayım dedim; ama kollarım, ağırlığımı çekemiyordu. Bir kayaya yaslanıp orda ölüme bıraktım kendimi. Dağ aslanlarına ya da yırtıcı hayvanlara yem olmayı göze almış bir durumdaydım. Bir taş alıp atacak gücüm bile yoktu. Ne açtım, ne de susuz. Öğleye doğru bir çaydan geçmiştim de içebildiğimce su içmiştim. Ama güç kazanmama yetmemişti su içmek. Ve orda bitkin ve çaresiz bir durumda otururken, korkudan çok umutsuzluktu duyduğum. Öylesine uykusuzdum ki, ne olursa olsun deyip uyumuşum.

Sarsıldığımı duyarak uyandım. Don Juan üzerime eğilmişti. Kalkmama yardım ederek bana biraz suyla yulaf lapası verdi. Gülüyor ve çok berbat göründüğümü söylüyordu. Başımdan geçenleri anlatmaya çalıştım ama don Juan beni susturdu ve hedefimi şaşırmış olduğumu, buluşma yerimizin yüz metre ötede olduğunu söyledi. Sonra ona yaslanarak tepeden indik. Beni bol sulu bir dereye götüreceğini ve yıkayacağını söylemekteydi. Oraya giderken kesesinde taşıdığı kimi yapraklarla kulaklarımı tıkadı ve gözlerimi birer yaprakla örtük kumaştan bir şeritle gözlerimi bağladı. Giysilerimi de çıkartmıştı. Hiçbir şey göremeyim ve işitemeyim diye, kulaklarımı kapatmamı istedi.

Don Juan tüm gövdemi yapraklarla ovaladıktan sonra beni dereye daldırdı. Oldukça geniş ve derin bir dereydi bu. Baktım, ayaklarım dibe değmiyordu. Don Juan sağ dirseğiyle beni tutmaktaydı. Önce suyun soğukluğunu duymamıştım; ama giderek bir üşüme aldı beni. Suyun soğukluğuna dayanamıyordum artık. Don Juan beni sudan çekip kimi tuhaf kokulu yaprakları çıkarmadan önce epey gittiğimizi sanıyorum.

Don Juan, arabaya kadar yürüyüp yürüyemeyeceğimi sordu. Gelin bakın şu işe ki, turp gibi olmuştum. Bunu kanıtlamak için bir tepeye koşarak tırmanmaya başladım.

Ertesi gün, don Juan'a, ondan ayrıldıktan sonra başımdan geçenleri sırasıyla anlatmıştım. Ben anlattıkça don Juan gülüyordu. Hele onun bana oyun oynadığını anlattığım sırada...

Don Juan, "Hep birilerinin seni kandırdığını sanırsın, di mi?" dedi. "Kendine öyle güveniyorsun ki! Tüm yanıtları bilirmiş gibi... Oysa bi şey bilmiyorsun, benim küçük dostum, hiçbi şey..."

Don Juan bana ilk kez olarak "benim küçük dostum" diyordu. Şaşırıverdim. Bunun farkına varan don Juan gülümsedi. Bana seslendiğinde, sesinde büyük bir yakınlık, bir ılıklık sezmiştim ve bu da beni pek duygulandırmıştı. Dikkkatsizce ve acemice davrandığımı, ne yazık ki yaradılışımın böyle olduğunu; onun dünyasını anlamanın olanaksız bulunduğunu söyledim ona. Son kerte içlenmiştim. Don Juan beni yüreklendiriyordu ve başarılı olduğumu söylüyordu.

Bu deneyimimim ne anlama geldiğini sordum ona.

"Bi anlamı yok ki," diye yanıtladı, "herkesin başına gelebilirdi bunlar. Özellikle senin gibi yarığı açılmış birinin... Hep olur böyle şeyler. Dostlarını aramış olan savaşçılara sor bak, anlatırlar sana nelerle karşılaştıklarını. Sen ucuz kurtulmuşsun. Senin yarığın açık da, ondan sinirlisin o denli. Bi gecede olunmaz ki bi savaşçı! Hadi git şimdi evine de, iyileşene dek-yarığın kapanana dek dönme."

17

Aylarca dönmedim Meksika'ya. Bütün bu zamanı, tuttuğum notları işleyerek geçiriyor ve çömezliğe başladığımdan bu yana geçen on yıldır ilk kez don Juan'ın öğretilerini gerçekten anlamaya başladığımı görüyordum. Don Juan'ın çömezliğinden uzak kalmış olduğum bu uzun devrelerin üzerimde çok ayıltıcı ve yararlı etkileri olmaktaydı. Bulgularımı gözden geçirmeye; notlarımı, araştırma uğraşlarımın amaçlarına uygun ussal bir biçimde düzenlemeye fırsat bulabiliyordum. Ne var ki, dağlarda geçirdiğim son deneyimim sırasında başıma gelen olaylar, don Juan'ın bilgisini kavrama konusundaki iyimserliğime mantıksal açıdan ters düşen bir görünüm vermekteydi.

Not defterime en son yazdıklarımı 16 Ekim 1970'te yaz-

mıştım. O tarihte olan şeyler bir dönüm noktasını oluşturmuştu. O olaylar yalnızca bir öğretiler dizisini tamamlamakla kalmıyor, yepyeni bir dönemin de başlangıcı oluyorlardı. Ve o zaman dek yaptıklarımdan bambaşka bir dönem oluyordu bu. Ve bu yüzden, önce not alarak röportaj biçiminde sunmayı burada kesmekteyim.

Don Juan'ın evine yaklaşırken, onu her zamanki gibi, kapısının önündeki *ramada*nın altında oturur bulmuştum. Arabamı bir ağacın gölgesine park ederken çantamı ve kimi paketleri alıp ona doğru yaklaştım. Yüksek sesle selamladım. Sonra baktım, don Juan yalnız değildi? Odun yığının ardında oturan bir adam daha vardı. İkisi de bana bakmaytaydı. Don Juan elini salladı, öbür adam da aynı şeyi yaptı. Giysilerinden, onun bir Kızılderili değil de güneybatılı bir Meksikalı olduğunu çıkartmıştım. Levis bluciniyle, bej renkli gömlek, Teksaslı kovboy şapkası ve kovboy çizmeleri giymişti.

Don Juan'la konuşup o adama baktım; o da bana gülümseyerek bakmaktaydı. Ona doğru yaklaştım.

Adam, don Juan'a dönerek, "Vay Carlosçuğumuz gelmiş de, benimle konuşmak istemiyor," dedi. "Yoksa darılmış mı bana, haa?"

Ben daha bir şey diyemeden, ikisi de kahkahayla güldüler. Ve işte o zaman bu yabancının don Genaro olduğunu anladım.

Don Genaro gülmesini sürdürerek, "Beni tanıyamadın, di mi?" diyordu.

Üzerindeki giysiyerin beni şaşırtmış olduğunu söylemek zorunda kaldım.

"Neler yapıyorsun buralarda, don Genaro?" dedim.

Don Juan, "Sıcaklarda pişmeye gelmiş," dedi, "di mi Genaro?"

Don Juan, "Evet, öyle," diye yansıladı. "Bilemezsin sıcak yeller ne yaman etkiliyor bu yaşlı gövdemi!"

Geçip aralarına oturdum.

"Nasıl etkiliyor gövdeni, anlat," dedim.

"Olağandışı şeyler fısıldıyor gövdeme burdaki sıcak yeller," dedi don Genaro.

Sonra don Juan'a dönüp baktı. Gözleri ışıl ışıldı.

"Öyle di mi, ha?"

Don Juan başını onaylarcasına salladı.

Bunaltıcı Santa Ana yelinin estiği mevsimin bana göre yılın en kötü zamanı olduğunu, ben o yelden kaçarken don Genaro'nun o sıcak yeli arar oluşunu pek tuhaf bulduğumu söyledim onlara.

Don Juan, don Genaro'ya "Carlos sıcağı sevmez," dedi. "Hava ısınınca bi çocuk gibi olur, boğulacak gibi olur."

"Ne boğu be?"

"Boğu... lacak dedim."

Don Genaro yüzünü gülünçleştirerek meraklanmış ve pek üzülmüş gibi, "Aman Tanrım!" dedi.

Don Juan, don Genaro'ya dostlarla başım dertte olduğu için aylardır uzaklarda bulunduğumu anlattı.

Don Genaro, "Sonunda bir dostla karşılaştın demek, ha!" dedi.

"Öyle galiba." dedim ihtiyatlıca.

İkisi de güldüler. Don Genaro iki üç kez hafifçe sırtıma vurdu. Dostluk belirten, okşarcasına bir davranış olarak almıştım bunu. Don Genaro elini omuzuma koymuş bana bakışordu. Bir dinginlik içindeydim. Ama yalnızca bir an sürmüştü bu. Çünkü don Genaro, ardından öyle bir şey yapmıştı ki, açıklayabilmek olanaksız... Birden sırtımda koskoca bir taşın ağırlığını duyuvermiştim. Sanki sağ omuzumda duran elini bastırıyordu da tüm gövdem yere yıkılmış ve başımı yere çarpmıştım.

Don Genaro, "Carlosçuğa yardım edelim bari," dedi ve don Juan'a gizli bir bakış attı.

Kalkıp oturdum ve don Juan'a baktım. Ama o gözlerini uzaklara çevirmişti. Bir aralık bir kararsızlık geçirdim ve don Juan'ın benden uzak durduğunu, bana yabancılaştığı düşün-

cesiyle tasalandım. Don Genaro gülüyor ve tepkimemin ne olacağın beklere benziyordu.

Elini omuzuma bir kez daha koymasını söyledim, ama bunu yapmak istemedi. Hiç olmazsa bun nasıl yapmış olduğunu açıklamasını istedim. Kıkır kıkır güldü. Don Juan'a dönerek don Genaro'nun elinin ağırlığı altında ezilir gibi olduğumu anlattım.

Don Juan, yüzünü gülünçleştirerek, "Ben ne bileyim," dedi, "elini benim omuzuma koymadı ki!"

İkisini de bir gülme aldı.

"Ne yaptın bana öyle, don Genaro?" diye sordum.

Don Genaro masum bir sesle, "Elimi omuzuna koymuştum da..." dedi.

"Hadi gene koy," dedim.

Ama koymadı, o sırada don Juan araya girerek son deneyimimi anlatmamı istedi. Ben de gerçekten ayrıntılı olarak anlatmamı istediğini sanarak bütün geçirdiklerimi anlatmaya başladım. Ama ben iyi niyetli anlatmayı sürdürdükçe, onlar gülmekten katılıyorlardı. Birkaç kez durdum. Ama sürdürmemi istiyorlardı.

Konuşmam bittikten sonra, don Juan "Duyguların ne olursa olsun, er geç gelecektir sana dost," dedi. "Yani, onu çekmeye çalışman gerekmeyecek. Kendiliğinden geliverecek. Belki de oturmuş parmaklarınla oynarken, ya da kadınları falan düşlerken... Omuzunu tıpışlayıverecek; dönüp bi bakacaksın. Dost karşına dikilmiş..."

"Öyle bir durumda ne yapmalıyım?" diye sordum.

Genaro, "Hey hey, dur bakalım!" dedi. "Ne biçim soruymuş o. Ne yapmalıyım diye sormak olur mu? Belli ki bir şey yapamazsın. Bir savaşçı ne yapar diye sorsana!"

Sonra bana dönerek göz kırptı. Başını hafif sağa eğmiş, dudaklarını büzmüştü.

Bütün bunların bir şaka olup olmadığını anlamak için don Juan'a baktım; ama yüzü pek ciddi görünüyordu.

"Pekâlâ!" dedim. "Ne yapar bir savaşçı?"

Don Genaro gene göz kırparak uygun bir sözcük ararcasına dudaklarını kıpırdattı. Çenesini tutarak gözlerini bana dikti.

Kızılderililere özgü bir ağırbaşlılıkla, "Bir savaşçı," dedi, "donuna doldurur."

Don Juan elleriyle yüzünü örttü, don Genaro yeri yumruklayarak yürekten bir kahkaha patlattı.

Don Juan, gülmeler dindikten sonra, "Korkuyu hiçbi zaman yok edemeyiz," dedi. "Bi savaşçı o biçimde bi köşeye kıstırılınca, dönüverir sırtını dosta, düşünmez bile onu. Bi savaşçı düşkünce davranamaz; ve böylece korkusundan ölemez. Yalnızca sağlam ve hazır olduğu zaman yanına sokar bi dostu bi savaşçı. Dostla tutuşmaya yeterli gücü zaman, yarığını açar da dışarıya süzülüp dostu kavrayıverir; mıhlayıverir onu yere, yettiği kadar diker gözlerini onun yüzüne ve bırakır yakasını çekip gitsin diye. İşte bi savaşçı, benim küçük dostum, her zaman egemendir."

"Dosta bakmayı biraz daha sürdürsen, ne olur?" diye sordum.

Don Genaro bana baktı ve sonra gülünç bir biçimde gözlerini havaya kaldırdı.

Don Juan, "Kim bilir?" dedi. "Ola ki Genaro sana anlatır kendi başına gelenleri."

Don Genaro dudaklarını şapırdattı ve "Belki," dedi.

"Lütfen anlatır mısın?"

Don Genaro ayağa kalktı, gerinerek kemiklerini kütürdetti ve gözlerini, yusyuvarlak olana dek, açtı. Deli gibi yapmıştı yüzünü.

Sonra, "Genaro çölü gümbürdetecek," diye çalılıklara gitti.

Don Juan bir giz aktarırcasına, "Genaro sana yardım etmeyi aklına kodu," dedi. "Ona gittiğimizde de aynı şeyi yapmıştı da hani *görmene* ramak kalmıştı," Çağlayanda geçen olayları anıştırdığını sanmıştım; meğerse o, don Genaro'nun evindeyken işitmiş olduğum kimi yabansı gümbürtüleri an-

latmak istermiş.

"Haa sahi, neydi o ses?" diye sordum. "Gülüp durmuştuk, ama o sesin ne olduğunu söylememiştin hiç."

"Sormamıştın ki!"

"Sormuştum."

"Sormamıştın. O sesin dışında her şeyi sormuştun da..."

Don Juan suçlarcasına bakmaktaydı yüzüme.

Ve, "Genaro'ya özgü bi sanattır bu," dedi. "Yalnızca o yapabilir bu işi. İşte o anda *görmüş* gibiydin."

O zaman işittiğim seslerin "görme" ile bir ilişkisi olabileceğini hiç düşünmediğini belirttim.

Don Juan, "Neden olmasın?" diye soruverdi.

"*Görme* deyince gözlerim gelir aklıma!" dedim.

Don Juan, bende bir sakatlık varmış gibi bir an incelercesine baktı bana.

Ve, "*Görme*nin sırf gözlerle ilgili olduğunu hiç dedim mi ben sana?" diye esef edercesine başını salladı.

"Nasıl çıkarıyor o sesleri?" diye asıldım.

Don Juan keskin bir biçimde, "Bunu nasıl yaptığını anlatmıştı sana ya!" dedi.

Ve işte o anda olağandışı bir gümbürtü işittim.

Yerimden fırlamıştım. Don Juan gülmeye başladı. Çığ kopmuş gibi bir gürültüydü bu. O anda dağarcığımdaki ses dökümünün sinema filmlerinden kaynaklandığını anlamıştım. İşittiğim ses, tıpkı, görmüş olduğum bir filmdeki bir dağın çökerken çıkardığı sese benziyordu.

Don Juan gülmekten beli tutulmuş gibi elleriyle iki yanını bastırmaktaydı. İşittiğim gürleme yerleri sarsmıştı. Yere koskoca bir kayanın küt diye düşmesiyle çıkan tok bir sesti bu ve bastığım yer titremişti. Yuvarlana yuvarlana düşmekte olan kayaların çıkardığı bir dizi ses daha duydum; amansızcasına üzerime gelmekteydi sanki bu kayalar. Bir an aklım iyice karışıverdi. Tüm kaslarım kasıldı; tüm gövdem kaçmaya hazır bir duruma geçti.

Don Juan'a baktım. Beni süzmekteydi. Birden o gümbürtülerin en korkuncunu işittim. O güne dek duymadığım bir sesti bu. Sanki evin ardında bir dağ devrilmişti. Her yer sallanıyordu, ve o anda çok yabansı bir sezgi duydum. Evet, bir anlığına, evin hemen ardında dağ büyüklüğünde bir kayayı gerçekten "görmüş"tüm. Bakmakta olduğum ev görüsüne eklenmiş bir görüntü falan değildi bu. Gerçek bir kayanın görüntüsü de değildi. Bu, daha çok o gürültünün yuvarlanan koskoca bir kaya görüntüsünü yaratmasıydı. Yani gürültüyü gerçekten "*görüyordum*". Bu sezgimin bu anlaşılmaz niteliği beni bir umutsuzluk ve şaşkınlık içine sokmuştu. Duyularımın bu biçimde sezgiler algılayabileceği hiç aklıma gelmezdi daha önceleri. Ussal bir ürküye kapıldım ve oradan kaçmayı kararlaştırdım. Don Juan kolumu tutarak kesin bir sesle, kaçmamamı ve arkaya dönmememi ve don Genaro'nun gittiği yöne bakmayı sürdürmemi buyurdu.

Çok geçmeden, yuvarlana yuvarlana üst üste yığılan kayaların çıkardığı seslere benzer bir takım gürültüler işittim. Sonra da her şey susuverdi. Birkaç dakika sonra don Genaro döndü ve oturdu. "Görüp görmediğimi" sordu. Ne diyeceğimi bilemedim. Yardım istercesine don Juan'a döndüm. O da bana bakmaktaydı.

Kıs kıs gülerek, "Gördü galiba," dedi.

Neden söz ettiklerini anlayamadığımı söylemek istiyordum. Son kerte karışıktı zihnim. Duyduğum acı ve tedirginlik gövdeme ağrılar veriyordu.

Don Juan, "Bırakalım yalnız başına otursun *burda*," dedi.

Kalkıp yanımdan geçtiler.

Don Juan yüksek sesle, "Carlos şaşkınlığına düşkün durumda şimdi de," dedi.

Saatlerce yalnız kalıp notlarımı aldım ve deneyimimin saçmalığını düşünüp durdum. İyice düşününce, don Genaro'yu *ramada*nın altında oturur gördüğüm andan bu yana durumun bir maskaralığa dönüşmüş olduğunu görmüştüm. Dü-

şündükçe, don Juan'ın artık yularları don Genaro'ya aktarmış olduğuna daha da inanıyor ve bu durum kuruntularımın daha da artmasına neden oluyordu.

Don Juan ile don Genaro akşamüstü döndüler. İki yanıma geçip oturdular. Don Genaro bana epey yakın oturmaktaydı, neredeyse yaslanmıştı bana. İnce, sırım gibi omuzu hafifçe değmekteydi bana, ve elini omuzuma koymuş olduğu zamanki gibi bir duyguya kapılıyordum. Ezici bir yük altındaymışım gibi yıkılıverdim ve don Juan'ın kucağına düştüm. Don Juan kalkmama yardım etti ve alaylı bir sesle kucağında uyumak mı istediğimi sordu.

Don Genaro çok neşeli görünüyordu. Gözleri ışıl ışıldı. Ağlamak geldi içimden. Kuşatılmış bir hayvan gibi hissediyordum kendimi.

Don Genaro, "Seni ürkütüyor muyum, Carlosçuk?" diye sordu. Ve beni düşünürcesine, "Vahşi bir at gibisin," dedi.

Don Juan, "Bi masal anlat ona," dedi. "Ancak öyle sakinleşir o."

Biraz uzaklaşarak karşımda oturdular. İkisi de merakla bakmaktaydılar bana. Alacakaranlıkta gözleri, camsı, koca koca havuzları andırıyordu. Öyle ilginçti gözleri! İnsan gözü değildi sanki bunlar. Bir an birbirimize baktık; ve gözlerimi yere indirdim. Onlardan korkmadığımı anlıyordum; ne var ki, gözleri beni titretircesine ürkütüyordu. Son kerte tedirginlik duymaktaydım.

Bir anlık bir sessizlikten sonra don Juan, don Genaro'ya asılarak dostuyla yaptığı göz göze bakışma yarışında dostunu nasıl mat ettiğini bana anlatmasını istedi. Don Genaro bir metre kadar ötemde yüzü bana dönük oturmuştu; bir şey söylemiyordu. Ona baktım; gözleri, bildiğim insan gözlerinden dört beş kat daha iriymiş gibiydi. Işık saçan, insanı çeken gözler... Gözlerinden çıkan ışıklar sanki tüm çevreye egemen olmaktaydı. Don Genaro'nun gövdesi çekilmişe benziyor ve bir pars, bir leopar görünümü veriyordu kendisine. İri bir kediyi andıran gövdesinde hafif kımıldamalar görerek hemen

bir korkuya kapıldım. Bütün yaşamım boyunca yaptığım bir şeydi bu biçimde korkmaklığım. Düşünmeden, "savaş duruşu"na geçiverdim ve kısa aralıklarla kalçama vurmaya başladım. Ne yaptığımın farkına varır varmaz utanarak don Juan'a baktım. Her zaman olduğu gene sevecen ve yatıştırıcı bakışlarla bana bakmaktaydı. Yüksek sesle gülüyordu. Don Genaro kedi gibi mırlayarak kalktı ve eve girdi.

Don Juan, don Genaro'nun çok güçlü ve etkin bir adam olduğunu ve ıvır zıvırdan hoşlanmadığını, az önce de gözlerini kullanarak benimle dalga geçmiş bulunduğunu anlattı. Ne var ki, ben, kendimin de sandığımdan fazla bir şeyler bilmekteymişim. Bu büyücülük işine bulaşan herkes alacakaranlık sıralarında pek tehlikeli olurlarmış ve don Genaro gibi büyücüler bu vakitlerde şaşılası işler yapabilirlermiş.

Birkaç dakika sessiz durduk. Oldukça iyi hissediyordum kendimi. Don Juan'la konuşmak beni rahatlatmış ve bana güven vermişti. Don Juan, daha sonra, bir şeyler yiyeceğini ve o akşam bir yürüyüşe çıkacağımızı, ve don Genaro'nun bana bir saklanma yöntemi göstereceğini söyledi.

Saklanma yöntemiyle ne demek istediini açıklamasını istedim. O da, bir şeyler açıklamaktan artık bıkmış olduğunu, açıklamaların, beni düşkünlüğe itmekten başka bir şeye yaramadığını belirtti.

Eve girdik. Don Genaro gaz lambasını yakmış yemek yiyordu.

Yemekten sonra, üçümüz sık çalılıklarla örtülü çöle gittik. Don Juan hemen yanı başımda yürüyordu. Don Genaro birkaç adım önümüzdeydi.

Hava oldukça açıktı; bulutlara karşın, ay ışığında her yeri açıkça görebiliyorduk. Don Juan bir ara durdu ve don Genaro'yu izlememi söyledi. Karar veremiyordum. Don Juan beni hafifçe iterek çekinmem için bir neden bulunmadığını belirtti. Her zaman hazır durumda bulunmam ve her zaman kendi gücüme güvenmem gerektiğini ekledi.

Don Genaro'yu izledim. Ve izleyen iki saat boyunca ona

yetişmeye çabaladım. Ne var, ne denli uğraştıysam da onu bir türlü yakalayamıyordum. Don Genaro'nun karaltısı hep önümde bir yerlerde belirip durmaktaydı. Kimileyin keçiyolunun bir yanına zıplayıveriyor, ve bir bakıyorsun, yolun ta ötesinde ortaya çıkıveriyordu. Karanlıkta anlamsız bir yürüyüşten başka bir şey değildi bu yaptığımız. Eve nasıl döneceğimi bilemediğimden, onu izleyip durmaktaydım. Don Genaro'nun ne yapmak istediğini bilmiyordum. Herhalde beni çölün belli bir yerine götürüp, don Juan'ın sözünü ettiği yöntemleri göstermeyi tasarlamaktaydı. Ama bir an geldi, don Genaro ardımdaymış gibi tuhaf bir duyguya kapıldım. Arkama baktım ve az ötede bir karaltı görür gibi oldum. Şaşakalmıştım. Karanlıkta dikkatlice baktım ve üç metre kadar ötemde duran bir insan karaltısı görüverdim. Çalılıklara karışmış gibi durmaktaydı bu karaltı; saklanmak isteyen bir hali vardı... Çalılıkların karaltıları arasına sinmeye çalışmasına karşın gene de orada bir insan bulunduğunu, bir an bile olsa, çıkarabilmiştim. Sonra mantıksal bir şey geldi aklıma. Ola ki, diye düşündüm, bu karaltı sürekli bizi izlemiş olan don Juan'ın karaltısıdır... Ben tam buna inanır bir haldeyken, karaltı maraltı kalmadığını gördüm orada. Çalılıklardan başka bir şey seçemiyordum artık.

Bir adam görmüş olduğum yere doğru gittim; ne var, kimsecikler yoktu. Don Genaro da görünmüyordu ortalıklarda. Dönüş yolumu bilemediğimden, oraya çöküp beklemeye başladım. Yarım saat sonra don Juan'la don Genaro çıkageldiler. Yüksek sesle adımı çağırıyorlardı. Kalkarak onlara katıldım.

Dut yemiş bülbüller gibi konuşmadan eve doğru ilerledik. Kafam çok karışık olduğundan, böyle bir sessizlik pek işime gelmişti. Kendimi bile tanımaz bir durumdaydım. Don Genaro, her zaman alışık olduğum biçimde düşüncelerimi toparlamaktan alıkoyan bir şeyler yapmaktaydı bana. Az önce o çalılığın dibinde otururken farkına varmıştım bunun. Oturur oturmaz saatime bakmış ve zihnimin düğmesini kapatmış gibi sakince beklemiştim. Ne var, hiçbir şey düşünmememe karşın, hiç bilmediğim bir uyanıklık içindeydim. Kafamı hiç-

bir şeye takmadan, hiçbir şey düşünmeme durumu... O sırada dünya bambaşka bir dengelilik gösteriyordu. Ekleyebileceğim, çıkarabileceğim bir şey bulunmuyordu sanki.

Eve vardığımızda don Genaro bir şilte serip uyumaya başlamıştı. O gün olanları don Juan'a anlatmak istiyordum. Ama don Juan beni konuşturmadı.

18 Ekim 1970

Don Juan'a "O gece don Genaro'nun ne yapmak istediğini anladım sanırım," dedim.

Sırf onu konuşmaya çekmek için demiştim bunu. Benimle hiç konuşmaması güvenimi çokça sarsmaktaydı çünkü.

Don Juan gülerek dediklerimi doğrularcasına yavaşça başını salladı. Bu davranışından, söylediklerimin doğru olduğunu çıkarabilirdim ama gözlerindeki yabansı ışıltıyı görünce, biraz bekle dedim kendi kendime. Sanki gözleri benimle alay etmekteydi.

Kendimi tutamayıp, "Anladığımı sanmıyorsun, değil mi?" diye sordum.

"Anlamışsındır anlamasına da... Yani don Genaro'nun hep arkanda olduğunu anlamışsın ya... Anlamak değil burda önemli olan."

Don Genaro'nun hep ardımda olduğunu söylemesiyle çarpılmışa dönmüştüm. Açıklaması için yalvardım.

Don Juan, "Bu işin yalnızca bi yanına takmışsın kafanı," dedi.

Yerden bir çomak alıp havada devindirdi. Havada çizdiği ya da bir şekil yaptığı falan yoktu. Bir tohum kümesindeki çöpleri ayıklarken parmaklarıyla yaptığı hareketlere benzeyen hareketlerdi bunlar. O çomakla havayı hafif hafif dürter ya da kaşır gibiydi.

Sonra dönüp bana baktı. Bir şey anlamadığımı belirtircesine omuzlarımı silktim. Don Juan bana daha yaklaşarak aynı hareketleri bu kez yerde sekiz nokta imleyerek yineledi. Ve

birinci noktanın çevresine bir daire çizdi.

Sonra, "Sen burdasın," dedi, "Hepimiz buradayız. Duygu alanıdır bu. Ve burdan buraya gidip geliriz."

Birinci noktanın tam üstünde bulunan ikinci noktayı da bir daire içine almıştı. Ardından çomağı bu iki nokta arasında ileri geri oynatarak bir sürü çizgi çizdi-yoğun bir trafik gibi...

Ve ekledi: "Ama insanın erişebileceği altı nokta daha kalıyor. Çoğu insan bilmez bu noktaları."

Çomağı birinci ve ikinci noktaların arasına yerleştirip yere vurmaya başlamıştı.

Don Juan sürdürerek, "İşte bu iki nokta arasında gidip gelmeye anlayış duyusu, anlamak diyorsun. Yaşamın boyunca yaptığın hep bu senin. Benim bilgimi anladığını söylediğinde, yeni bi şey yapmış olmuyorsun ki!"

Don Juan daha sonra sekiz noktanın kimilerini, aralarına çizgiler çizerek, birleştirdi. İçi uzunca bir ikizkenar yamuk çıkmıştı oraya-merkezinden gelişigüzel çıkan sekiz çizgi taşıyan bir yamuk...

"Geri kalan bu altı noktadan her birisi başlıbaşına bi dünya oluşturur-tıpkı senin duygu ile anlayışının iki dünya oluşturması gibi," dedi.

"Ne diye sekiz nokta yaptın? Sonsuz sayıda olamaz mı bu noktalar-örneğin bir dairedeki gibi?" diye sordum.

Yere bir daire çizmiştim. Don Juan gülümsedi.

"Ben, insanların erişebileceği sekiz nokta bilirim yalnızca. Belki de daha ötelere ulaşamıyor insanlar. Hem de, dikkat ettin mi, erişmek dedim, anlamak demedim!"

Öyle gülünçtü ki anlatışı; gülüverdim. Don Juan benim sözcüklere ısrarla kesin anlamlar vermeme öykünüyor, hatta alay ediyordu.

"Senin sorunun her şeyi anlamak istemendir ve bu da olanaksızdır. Anlayım diye direnirsen, bi insan olarak tüm bu olguları hesaba katmamış olursun. Olduğu gibi duruyor seni köstekleyen engel. Demek ki bütün bu yıllar boyunca bi şey

yapmış sayılmazsın. Evet, tatlı uykunda biraz sarsılmış oldun -bu doğru. Ama başka koşullarda da bunu başarabilirdin."

Biraz durakladıktan sonra, don Juan hazırlanmamı ve beni o sulak vadiye götüreceğini söyledi. Arabaya binerken, don Genaro da evin arka bahçesinden gelip bize katıldı. Yolun bir bölümünü arabayla geçtikten sonra, yaya olarak derince bir dere yatağına inmiştik. Don Juan büyük bir ağacın gölgesine oturdu. Dinlenmek için biz de oturduk.

Don Juan, "Bi zamanlar bi arkadaşının, ikiniz de bi çınar ağacının ta tepesinden aşağıya doğru düşmekte olan bi yaprak gördüğünüzde, o yaprağın sonsuza dek bi daha o çınardan düşmeyeceğini söylediğini anlatmıştın, anımsıyor musun?" diye sordu.

Don Juan'a böyle bir olayı anlattığımı anımsamıştım.

Don Juan sürdürerek, "Koca bi ağacın altındayız şimdi de," dedi, "ve şu karşımızdaki ağaca bakarsak, tepesinden bi yaprak düştüğünü görebiliriz belki."

Bakmamı imliyordu. Suyun öbür yanında büyük bir ağaç vardı; üzerinde sararmış, kuru yapraklar bulunuyordu. Don Juan başının bir hareketiyle o ağaca sürekli olarak bakmamı istedi. Birkaç dakika bekledikten sonra, yapraklardan birisi dalından kopup yere düşmeye başladı. Düşerken üç kez öbür yapraklara ve dallara da çarpmış ve ağacın altındaki yüksek çalılıkların üzerine konmuştu.

"Gördün mü?"

"Evet."

"O yaprak artık hiç düşemez aynı ağaçtan aşağıya, di mi, sana göre?"

"Düşemez."

"Yani anlayışına göre bu dediğin doğrudur. Ama sırf anlayışına göre bi şeydir bu. Gene bak!"

Hemen başımı kaldırıp baktım ve bir yaprağın düşmekte olduğun gördüm. Bu yaprak da düşerken aynı yapraklara ve dallara çarpmıştı. Televizyonda bir sahnenin yinelenmesi gibi bir şey olmaktaydı sanki. Yaprağın salına salına inişini ve

yere konuşunu izledim. Gidip iki yaprak bulur muyum diye baktım. Ama ağacı saran yüksek çalılar, yaprağın düştüğü yeri bulmamı engellemekteydi.

Don Juan gülerek oturmamı söyledi.

Ve başıyla ağacın tepesini göstererek, "Bak" dedi, "aynı yaprak düşmekte gene."

Bir kez daha bir yaprağın tıpkı ilk iki yaprağın düştüğü yoldan aşağıya indiğini gördüm. Yaprak yere düşünce, don Juan gene ağacın tepesine bakmamı imler gibi yaptı; ama, ben daha önce davranıp yukarıya bakmıştım. Gene düşmekteydi yaprak. O anda yalnızca ilk yaprağın koptuğunu görmüş olduğumu, ya da daha doğrusu yaprağın ilk düşüşü sırasında onu dalından ayrılmış olduğu anda gördüğümü anladım. Öbür üç kez başımı kaldırıp baktığımda, yaprağı düşerken görmüştüm.

Bunu don Juan'a anlatarak, ne yapmakta olduğunu açıklamasını istedim.

"Daha önce görmüş olduğum bir şeyi bana yeniden nasıl gösterebiliyorsun? Olur şey değil! Ne yaptın ki bana, don Juan?"

Don Juan gülüyor, ama yanıt vermiyordu. Ben de ısrarla o yaprağın düşüşünü nasıl olup da birkaç kez üst üste görmüş olduğumu anlatmasını istedim. Havsalam almıyordu böyle bir şeyi.

Don Juan kendi havsalasının da böyle bir şeyi almadığını, ama işte yaprağın tekrar tekrar düştüğüne tanık olduğumu söyledi. Sonra da don Genaro'ya döndü.

"Öyle di mi?" diye sordu.

Don Genaro yanıt vermedi. Gözlerini bana dikmiş bakmaktaydı. "Olanaksız bir şey bu!" dedim.

Don Juan, "Kendini zincirlerle bağlamışsın sen!" diye bağırdı. "Zihnin prangaya vurulmuş."

Don Juan o yaprağın aynı ağaçtan tekrar tekrar düşmüş olduğunu, bu nedenle bu olguyu anlamaya çalışmaya son vermem gerektiğini açıklıyordu. Bir giz aktarır gibi her şeyin pi-

şip hazırca kucağıma düştüğünü ama kaçıklığım nedeniyle gözlerimin köreldiğini söyledi.

Ve, "Anlayacak bi şey yoktur ki. Anlamak yaşamın küçk bi yanıdır anca-pek çok küçük bi parçası..." dedi.

O sırada don Genaro kalktı. Don Juan'a şöyle bir göz attı. Bir an ikisi de bakıştılar ve sonra don Juan gözlerini yere çevirdi. Don Genaro önümde dikilmiş durmaktaydı. Kollarını bir öne bir arkaya birlikte sallamaya başladı.

"Bak Carlosçuk," dedi, "bak! Bak!"

Olağanüstü tiz, ıslık gibi bir ses çıkarmıştı. Bir şey yırtılmış gibi bir sesti bu. Ve tam o ses çıkarken, karnımın altında bir boşluk hissetmiştim. Korkunç, ürpertici bir düşme hissiydi bu; acı vermeyen, ama sarsıcı ve yutucu... Bu his birkaç saniye sürmüş ve sonra yiterek yerini dizlerimde duyduğum tuhaf kaşıntılara bırakmıştı. Ama o his sürerken bir başka inanılmaz olguya tanık olmuştum. Don Genaro'yu, belki de on beş kilometre ötedeki dağların tepesinde görmüştüm. Yalnızca birkaç saniye sürmüştü bu sezgim, ama öylesine ansızın oluvermişti ki bu, incelemeye fırsat bulamamıştım. Dağların tepesinde don Genaro'yu normal bir adam boyunda mı görmüştüm; yoksa gördüğüm şey don Genaro'nun küçültülmüş bir imgesi miydi, anımsayamıyorum. Hatta o gördüğüm kimsenin don Genaro olduğundan bile emin değilim. Ama o kısa süre içinde onu dağların tepesinde görmüş olduğuma değgin hiçbir kuşkum yoktu. Ve on beş kilometre ötedeki bir adamı görmüş olamayacağını düşünür düşünmez de o sezgim yok oluvermişti.

Don Genaro'ya bakmak için başımı çevirdim. Ama ortalıkta yoktu.

Bütün öbür olanlar gibi bu durum da afallatmıştı beni. Zihnim bunca yükün altında ezilmekteydi. Tam bir sersem olup çıkmıştım.

Don Juan kalkarak, ellerimi karnımın altına koyarak, çömelmiş durumdayken bacaklarımla sıkıca gövdemi bastırmamı söylemişti. Bir süre o durumda kaldım. Konuşmuyorduk.

Az sonra don Juan artık bana hiçbir şeyi açıklamayacağını, çünkü ancak edimlerle büyücü olunabileceğini söyledi. Vakit yitirmeden ordan gitmemi önererek, aksi takdirde don Genaro'nun, bana yardım edeyim derken beni öldürebileceğini belirtti.

Ve, "Artık değiştirmelisin yönünü," dedi, "kırmalısın zincirlerini."

Kendisinin ya da don Genaro'nun edimlerinde anlaşılması gereken bir şey bulunmadığını ve büyücülerin sık sık bu tür olağandışı beceriler sergilediklerini anlattı.

Çizdiği şemanın merkezindeki bir bölümü göstererek, "Genaro da ben de işte burdan yaparız edimlerimizi!" dedi. "Tabi anlayış merkezi değil burası; anlarsın ne olduğunu işte."

Dediklerinden bir anlam çıkaramadığımı söylemek istiyordum. Ne var, don Juan bana fırsat vermeden ayağa kalktı ve onu izlememi imledi. Hızla ilerliyordu. Ona yetişmek için güçlük çekiyor, terleye terleye, soluk soluğa ardından koşuyordum.

Arabaya girerken, don Genaro'yu görmek için çevreme bakıyordum.

"O nerde?" diye sordum.

"Nerde olduğunu biliyorsun," diye yapıştırdı don Juan.

Her zaman yaptığımız üzere, ayrılmadan önce şöyle bir oturmuştuk. Açıklama yapması için sabırsızlanıyordum. Don Juan'ın dediği gibi açıklamalar düşkün biriydim işte!

Çekinerek, "Don Genaro nerede?" diye soruverdim.

Don Juan, "Biliyorsun ya!" dedi. "Ama anlayım derken hep bozarsın işleri. Örneğin, geçen gece don Genaro'nun arkanda olduğunu hep bilmekteydin; hatta arkana bakıp görmüştün onu bi ara."

"Hayır," diye karşı çıktım, "vallahi bilmiyordum."

Doğruydu bu dediğim. Zihnim bu tür uyarım verilerini "gerçek" olarak değerlendirmeyi yadsıyordu. Ne var ki, don

Juan'ın çömezi olarak geçirdiğim on yıldan sonra zihnimin artık neyin gerçek olduğuna değgin o eski olağan ölçütlerime pek güveni kalmamıştı. Ne ki, gerçekliğin içyüzüne-niteliğine değgin o ana dek ileri sürdüğüm kurgular, yalnızca zihinsel bir takım tezler olmaktan öteye gidememişti. Don Juan ile don Genaro'nun baskılarıyla zihnimin kördüğüm olması bir çıkmaza girmesi de işte bunu kanıtlamaktaydı.

Don Juan bana bakıyordu. Gözlerinde öyle bir üzüntü okunuyordu ki, ağlamaya başladım. Yaşlar boşanıyordu gözlerimden. Yaşamımda ilk kez olarak düşüncelerimin, mantıksallığımın engelleyici ağırlığını hissetmekteydim. Tanımsız bir üzgüye kapılmıştım. Farkında olmadan inleyerek ona sarıldım. Don Juan parmaklarının boğumlarıyla başımın tepesine hızla vuruverdi. Omurundan aşağı inen bir dalgalanma yaratmıştı bu vuruşuyla. Ayıltmaya yetmişti beni bu da.

"Ne de düşkünsün ya!" dedi don Juan en yumuşak sesiyle.

Sonsöz

Don Juan çevremde yavaş yavaş dolaşıyordu. Bir şeyler söyleyip söylememeye karar vermeye çalışır görünüyordu. İki kez durmuş ve sonra caymış gibiydi.

Sonunda, "Gene döner misin, dönmez misin, önemi yok bunun pek," dedi. "Ama, artık bi savaşçı gibi yaşaman gerekiyor. Hep bildiğin bi şeydi bu, şimdi sırf eskiden beri bildiğin bi şeyi uygulamış olacaksın. Hepsi bu! Ama bu bilgi için yaman bi uğraş verdin. Gökten zembillle inmedi yani bu bilgi. Didine didene söküp çıkardın kendin. Gene de saydam bi varlıksın. Herkes gibi sen de öleceksin bi gün. Demiştim ya bi zamanlar, bi saydam yumurtanın değiştirilecek bi yanı yoktur diye!"

Don Juan bir an sustu. Bana baktığını biliyordum, ama kaçırdım gözlerimi.

Ve, "Hiçbi şeyin değişmiş değil, inan," dedi don Juan.